fondată în 1895
bpt
serie nouă

gh. semionov

dresură liberă

Ilustrația copertei : *Tia Peltz*

gheorghi semionov

dresură liberă

ROMAN

TRADUCERE DE AL. IVĂNESCU

PREFAȚĂ DE TATIANA NICOLESCU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1980

EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

Pentru ediția de față toate drepturile rezervate
Editurii Minerva (B.P.T.)

Gheorghi Semionov : *Volnaia nataska*
Editura Molodaia Gvardia, Moscova, 1978

PREFAȚĂ

„Noul val" înregistrat de literatura sovietică la hotarul anilor '60 a făcut manifestă înclinarea multor scriitori—poeți dar și prozatori, ba chiar dramaturgi — spre o modalitate subiectivă, lirică de exprimare în creația artistică. Era în această explozie lirică, marcată de poezia lui Andrei Voznesenski sau Evgheni Evtușenko, Bulat Okudjava sau Vladimir Solouhin, Bella Ahmadulina sau Novella Matveeva, de proza lui Iuri Kazakov sau Gheorghi Semionov, Vasili Rosleakov sau Iuri Kuranov, o izbucnire de tinerețe de prospețime, o dorință de afirmare a unor talente tinere care intraseră în literatură cu intenția fermă de a aduce înnoiri, de a impregna un suflu nou, de mult necesar și așteptat. Convinși de interesul pe care-l prezintă universul lăuntric al omului din secolul al XX-lea cu toate căutările și frămîntările sale, acești scriitori erau dominați de o viziune subiectivă, de torentul de impresii și sentimente ce le aducea propria lor experiență de viață într-o epocă zbuciumată. Experiență în care reconsiderarea critică a individului pus în fața istoriei marcase profund sufletele lor receptive și nealterate. Încrederea în tine însuți, în propria ta părere și judecată, în actul afectiv sau rațional, emanație a propriei tale personalități, devine principiul guvernator pentru acești tineri. Experiența celor vîrstnici este supusă unei revizuiri aspre și nu o dată condamnată ca falimentară. Era totodată în acest subiectivism uneori exacerbat și o notă polemică la adresa unor formule de artă revolute, la adresa unei modalități de în-

fățișare a vieții în care personalitatea umană fusese în unele cazuri estompată de preocupări vizînd procesele de producție, problemele economice etc.

În sfera acestei atracții spre lirism, înregistrăm în anii aceia variate manifestări ale prozei. Pentru unii scriitori, „liricizarea" prozei era rezultatul reînvierii și exploatării unor tradiții naționale (cazul lui Ginghiz Aitmatov în proza chirghiză, a lui Oles Goncear, Evgheni Guțalo, V. Korotici în proza ucraineană etc.). Pentru o serie de reprezentanți ai generației mai vîrstnice, îndeosebi dintre cei care prin vocația lor și o practică îndelungată erau poeți (Olga Bergholț, de pildă) lirismul era parte integrantă a literaturii de rememorare, de evocare (*Stele în plină zi*, de Olga Bergholț). Pentru marea majoritate a celor ce s-au afirmat atunci ca prozatori lirici era vorba mai ales de o viziune globală asupra vieții, a omului, a naturii, de o atitudine generînd comentarii și interpretări lirice. Cu o deosebită prestanță s-a impus pe acest plan Iuri Kazakov. Nuvele ca *Toamna în pădurile de stejar*, *Mirosul pîinii*, *Iată un cîine !*, *Într-o haltă*, *Doi în decembrie*, *Pe insulă*, *Nordul blestemat*, au făcut din el curînd „un adevărat șef de școală". Era în această proză un efluviu liric, care-i dădea o deosebită poezie, o muzicalitate plină de rafinament și în același timp sinceră, firească, prin nimic voită sau căutată. Cîntarea se îngemăna cu plasticitatea, cu desenul fin și grațios, comunicînd întregului transparență cristalină și armonie gingașă. Scriitorul învățase din arta sobră a lui Cehov, dar, poate îl atrăsese mai mult iscusința unică a lui Bunin de a da glas și culoare naturii tainice și schimbătoare. Schițele și nuvelele lui Iuri Kazakov însemnaseră, în felul lor, o revelație mai ales pentru cititorul aservit orașului tehnicist și depersonalizant, obosit de existența sa citadină. Ele aduceau culori, miresme, melodii de mult uitate din lumea de farmec a copilăriei, a vacanțelor, a vieții patriarhale. Ele chemau la apropierea rousseua-istă de lumea păsărilor, a florilor, a copacilor, a animalelor, de paradisul părăsit al pădurilor și cîmpiilor, unde omul urma să se întoarcă nu pentru a le supune energiei sale transformatoare, ci pentru a-și odihni sufletul, pentru a reveni într-un univers tainic, de credințe și ființe miraculoase. Ele îndemnau la peregrinări pe meleaguri

bătrîne şi îndepărtate, unde mai trăiau legende şi mituri, ce rămăseseră ferite de pătrunderea tehnicii, aducătoare de confort, dar şi nivelatoare.

În primele sale încercări literare datînd din 1961, Gheorghi Semionov l-a urmat îndeaproape pe Iuri Kazakov şi prin temele abordate, şi prin maniera comentariului liric creator de atmosferă, sugestiv, realizat printr-o îmbinare organică şi armonioasă între text şi subtext. Gheorghi Semionov nu s-a ferit de recunoaşterea acestei filiaţii. Tania, din nuvela *Neguri albastre,* care se află primăvara în Crimeea (ca şi unii dintre eroii lui Kazakov) citeşte în zilele ploioase nuvelele prozatorului amintit: „Nuvelele lui Iuri Kazakov se citeau uşor şi tot atît de uşor puteai să te desprinzi de text şi să plutești liber de orice gînd în muzica ce-ţi rămăsese în suflet. N-ai fi putut spune ce anume tratau aceste nuvele... Vroise autorul să descrie noaptea neagră pe Oka?... Poate... Sau un autobuz gonind pe şosea dintr-un oraş în altul?... Poate şi asta... Taniei îi plăceau aceste nuvele de care se putea uşor despărţi, dar pe care totuşi nu le putea înţelege pînă la capăt, în care mai rămînea totuşi ceva tainic, şi acest ceva trezea în suflet o dorinţă ciudată: după fiecare nuvelă citită cu atenţie concentrată, ar fi vrut nu atît să înţeleagă ceea ce dorise să spună autorul, cît ar fi vrut să-l înţeleagă pe însuşi autorul, pe Kazakov..."

Este în această meditaţie a eroinei şi o mărturisire a autorului însuşi, în care se îmbină recunoaşterea calităţii majore a prozei kazakoviene („muzica ce-ţi rămîne în suflet"), surprinderea acelui inefabil („ceva tainic") ce o caracterizează, dar şi o anume reţinere critică („se citeau uşor şi tot atît de uşor puteai să te desprinzi de text").

În activitatea sa, de la început intensă şi încununată de succes, Gheorghi Semionov a căutat să preia ceea ce socotea a fi valoros în maniera prozei lirice a lui Iuri Kazakov. În acelaşi timp, pe măsura maturizării talentului, au devenit mai profunde meditaţiile sale asupra vieţii, asupra destinului uman, au căpătat adîncime şi amploare tablourile zugrăvite. Încă în 1962, scriitorul conştient de necesitatea obiectivării în proză declarase într-un interviu: „Proza din ultimii ani a împrumutat mult de

la poezia lirică și această dobîndire nu este un lucru rău. Totuși ar fi de dorit să privim lumea printr-o prismă mai largă, să nu ne bizuim numai pe preferințele unora sau altora dintre scriitori. Proza trebuie să fie mai obiectivă decît poezia, căci proza reclamă cercetarea vieții." [1]

Rămînînd fidel principiilor prozei lirice, Gheorghi Semionov a reușit să le afle o încadrare organică, armonioasă în structura narațiunii obiective cu deschidere socială. În urma unor „deplasări" de ierarhie, ce s-au produs prin apariția tot mai sporadică a scrierilor lui Iuri Kazakov, Gheorghi Semionov este considerat astăzi unul dintre reprezentanții cei mai de seamă ai prozei de tentă subiectivă, alături de Vladimir Solouhin, de Iuri Kuranov etc. Creațiile sale depășesc însă cadrul restrîns al acestei noțiuni, au o rezonanță mai amplă, o structură mai complexă, evoluție pe care dealtfel o putem remarca și la alți confrați ai săi (Iuri Kuranov, Gleb Gorîșin, Viktor Konețki etc.) care au debutat și ei sub semnul prozei lirice.

*

Gheorghi Semionov este prin vocație un nuvelist. Știe să construiască un subiect, să sugereze o stare de spirit, să realizeze o compoziție armonioasă, unitară, în care faptul de obicei banal, divers, devine semnificativ, îndeamnă la meditație dincolo de sfera de acțiune propriu-zisă. Tehnica nuvelelor sale ni-l apropie în multe privințe de Bunin. Gheorghi Semionov preferă subiecte lipsite de „iz" de surpriză, de excepțional. Un scurt concediu în Crimeea, petrecut într-o stare mai curînd de plictis *(Neguri albastre)*. O întîlnire cu o femeie tînără în Asia Centrală la un simpozion științific *(Jocul imaginației)*. O aventură romantică sfîrșită prin plecarea amantei necunoscute *(Flori de nu mă uita)*. Și totuși momentul ales nu este întîmplător, el are rădăcini adînci în existența personajului, în biografia spirituală, în firea lui. El poate fi chiar simptomatic pentru o întreagă categorie de oameni dintre contemporanii noștri. Întocmai ca la

[1] *Znamia*, 1962, nr. 9, pag. 195.

Bunin, faptul, întîmplarea, istorioara narată sînt încadrate de peisaj, se situează într-un anumit raport cu natura. Peisajul nu este însă un simplu fundal — fie şi cu rezonanţă psihologică adecvată trăirilor personajului, ca la Cehov. El este prezent, participă activ la acţiune, este parte integrantă a subiectului, a acelui moment iniţial ales de autor. El devine un fel de personaj al nuvelei, uneori un *alter-ego* al eroului principal. Aşa este de pildă peisajul Crimeii, al Ialtei, în nuvela *Neguri albastre*. Aşa îl simt cele două eroine ale nuvelei Marina Alexandrovna şi Tania. În această Crimee de aprilie „albastră şi proaspătă", Marina Alexandrovna se simte iar tînără şi plină de speranţe, „aşteptînd dragostea şi încrezătoare în fericirea ce va să vină", iar Tania nădăjduieşte şi ea că iubirea ei nu va fi înşelată. Şi Crimeea, dăruind visări poetice şi speranţe, sădind iluzii şi încrederi este mereu prezentă în acest concediu al acelor femei — una foarte tînără, cealaltă matură —, ca un sfetnic bun, ca o consolare, ca o prietenă ce încurajează, dar şi ca un demon ce împinge la acţiuni necugetate, ce stîrneşte sentimentele refulate, îngrădite de vîrstă, de convenienţe sociale. Sau poate chiar ca o închipuire, ca un mit, ca o fantasmă, o fantasmă albastră, ciudată, nedesluşită şi de neînţeles. Şi nu numai munţii albaştri ai Crimeeii, nu numai negurile ei albastre, stîncile albastre ieşind din mare, zilele albastre, nu numai toată Crimeea albastră poate îmbrăca veştmînt de mit sau poezie, de cîntec sau legendă. Şi pădurile din jurul Moscovei îşi au letopiseţul lor ce cîntă ape şi poieni, viaţa păsărilor şi a sălbăticiunilor şi pe aceia dintre semenii noştri, care, asemenea bătrînului Bugorkov, ştiu să desluşească slova iscusită a acestor pagini de poezie. Stăpînind împărăţiile apelor sau ale codrilor, cunoscători fără egal al legilor după care ele trăiesc, după care se conduc locuitorii lor atît de numeroşi şi de deosebiţi, aceşti bătrîni, aducînd cu unii eroi ai lui Mihail Sadoveanu sînt firi simple, dar puternice, şi echilibrul, înţelepciunea lor, sînt tocmai o expresie a acestei convieţuiri cu natura. E aici şi un evident punct de tangenţă între Gheorghi Semionov şi prozatorii „rustici", un Abramov sau Belov, Astafiev sau Rasputin. Reîntoarcerea în paradisul pierdut, restabilirea comuniunii sufleteşti este nu numai

posibilă, dar şi necesară, aducătoare de echilibru şi fericire, de odihnă şi leac pentru sufletele obosite, pentru cei încercaţi de dramele mai mici sau mai mari ale vieţii de fiecare zi. E un vis, un ideal, pe care multe suflete îl nutresc : „În clipele de disperare — scrie autorul în romanul *Dresură liberă* —, urăsc oraşul, zgomotul trepidant al străzilor, praful, vuietul, reţeaua de fire electrice deasupra capului, piatra în care mi-am înfipt adînc rădăcinile, simt că m-apucă nostalgia, doresc să mă smulg din îmbrăţişarea de piatră, să fug, să mă ascund, să mă refugiez în linişte... Vreau linişte !!!"

Adevărat izvor de apă vie este pentru Kolea Bugorkov comunicarea cu pădurea, aflarea tainelor şi ispitelor ei. Şi adevărat vrăjitor sau poate rapsod din vremi bătrîne se dovedeşte a fi Gheorghi Semionov în acele minunate pagini în care îl vedem pe erou în mijlocul pădurii, stăpînit numai de farmecul ei, ascultînd chemarea cocoşului de munte şi pornind pe urmele acestuia. Kolea Bugorkov a uitat de tot şi de toate : şi de Verocika Vorkueva, şi de drama despărţirii de ea. E o experienţă unică pe care o trăieşte, care îi solicită întru totul fiinţa, încît nu mai rămîne loc şi timp pentru nimic altceva.

Într-un spirit tolstoian, natura în proza lui Gheorghi Semionov este strîns legată de valenţele spirituale, morale ale firii umane. În sînul naturii omul este sincer, bun, prietenos. Aici dispare convenţionalul relaţiilor, măştile sînt smulse, aparenţele cedează locul adevărului. În faţa naturii se naşte o binevenită egalizare a oamenilor, care-şi pierd galoanele şi funcţiile. Sînt oameni, atîta tot, şi prin aceasta egali unii altora şi deopotrivă de valoroşi şi interesanţi. Într-o recentă schiţă, *Recviem*, Gheorghi Semionov reia binecunoscuta situaţie din schiţa lui Cehov *Grasul şi slabul*, transpunînd-o în zilele noastre. În pădure se întîlnesc doi bărbaţi — nu se cunosc şi nu-şi cunosc „rangul" social. Începe o discuţie simplă, firească, de la suflet la suflet, în care evocarea amintirilor dureroase ale războiului întăreşte înţelegerea reciprocă. Pînă în clipa în care unul dintre interlocutori află că celălalt e om important. Se strecoară jena, un respect exagerat, aproape linguşitor, „slabul" se simte intimidat, limbajul devine oficial, rigid, omul începe să vorbească

în lozinci, în fraze stereotipe. Convenţia socială intervine, face să dispară firescul, sinceritatea.

Prozatorul sovietic are o mare iscusinţă în a face palpabilă, vie, colorată priveliştea naturii, în a da viaţă peisajului. Unele din nuvelele sale rămîn întipărite în mintea noastră tocmai prin asemenea pagini ; aşa ar fi, de pildă, descrierea cîmpului violet de nu-mă-uita, văzut de Krasnov toamna, undeva pe drumul din Estonia spre Moscova *(Floarea de nu mă uita)*. Sau poiana aceea plină de flori „albe, roşii, violet, roz, margarete şi clopoţei, ochiul boului, tot felul de flori galbene şi portocalii", pe care umblă ca pe un tărîm fermecat, ca într-o împărăţie a basmului, cei doi copii — Keşka şi Larisa *(Spre iarnă, ocolind toamna)*. Gheorghi Semionov este un talent vizual, un colorist — nu întîmplător înainte de a face literatură se ocupase de pictură şi sculptură — şi un pasionat zugrav al universului de culori şi sunete, de lumini şi umbre, în mijlocul căruia ne este dat să trăim. Ca şi Bunin, prozatorul sovietic trăieşte un sentiment de euforie, o bucurie adîncă atotstăpînitoare în întîlnirile sale cu natura, în faţa frumuseţii ei pline de vrajă. Deopotrivă cu natura liberă, chiar sălbatecă, iubeşte şi cîntă Gheorghi Semionov şi peisajul strunit, modelat de mîna omului — oraşul, tainic luminat de felinare în noapte sau scînteind cu trotuarele umede în razele soarelui matinal, poezia blocurilor înălţate, unde fiecare fereastră vine ca o ispită, ca o întrebare, ce aşteaptă un răspuns, ca o enigmă de fericire sau nefericire... În nuvelele sale şi în cele două romane, găsim pagini de emoţionantă poezie a peisajului citadin, mai ales al Moscovei. Şi totuşi prozatorul nu este un admirator al autenticului citadin, aşa cum fusese Briusov sau cum este Vasili Axionov, nu simte poezia elementelor care fac individualitatea oraşului modern al secolului al XX-lea cu jocul său arhitectural îndrăzneţ, cu aliajul de piatră, metal şi sticlă, cu îngemănarea geometrică riguroasă şi încordată a străzilor şi a clădirilor, prinse în cavalcada înnebunitoare a vehiculelor ultrarapide... Semionov se bucură să descopere oaze de verdeaţă sau flori, tufele de liliac uitate sau cruţate de buldozere, plopii şi arţarii care se iau la întrecere cu înălţimea blocurilor... Adică aceleaşi refugii de linişte şi calm, doar mai modeste,

mai firave... și tocmai de aceea deosebit de dragi locuitorilor din marile orașe.

Originalitatea structurală a nuvelisticii lui Gheorghi Semionov este în primul rînd rezultatul caracterului ei liric, poematic, manifestat în modalități variate. Efluviul liric îmbrățișează adesea descrierile de natură, meditațiile eroilor, monologurile lor interioare. Punctat, mai curînd sugestiv, în aluzivitatea sa, el devine parte componentă a subtextului, creează o atmosferă poetică. Frecvente sînt însă și intervențiile directe ale scriitorului, digresiunile lirice, care deschid cititorului comunicarea directă cu universul de sentimente și idei ale autorului. Chiar într-o narațiune prin tradiție mai curînd epică — ne referim la romanele *Felinare de stradă* și *Dresură liberă* — Gheorghi Semionov nu se ferește să intervină nemijlocit, devenind și el un personaj al acțiunii, care comentează faptele, își împărtășește gîndurile, ba chiar creează o linie personală a intrigii, dublînd pe cea principală (relațiile lui cu bătrînul Bugorkov), sau realizează nuvele independente (de pildă, în romanul *Dresură liberă*, istoria cu cîinele Lel, întîmplarea cu șoferul întîlnit la pescuit, cele două „momente" în Ialta, adevărate instantanee în spiritul lui Cehov etc.). Centrul „organizatoric", nucleul configurativ al materialului, obiectiv și subiectiv, este de natură imagistică. Referindu-se într-un loc la actul de percepere și cunoaștere a adevărului, Gheorghi Semionov folosește formula „adevărul în imagini". Viziunea subiectivă a lumii se conturează și capătă expresie pregnantă în metafore (unele, ca la Fănuș Neagu, sînt insolite — *Luna sonoră, Lebede și zăpadă*), în simboluri, ca acest tradițional *Floarea de nu mă uita*, în alegorii : *Dresura liberă* etc. Oricum cheia, dezlegînd intenția poetică, cel mai adesea ascunsă în subtext, o aflăm prezentă, formulată expres : „fumuri albastre", „requiem" și de natură a sugera destul de lesne interpretarea autorului. Este în această disciplinare a textului, în subordonarea lui unei imagini centrale, un ecou al tehnicii cultivate de Cehov în proza scurtă. Transpusă la dimensiunile romanului, ea îi asigură o anume unitate și rigoare, ce contrabalansează spontaneitatea lirică, intervențiile subiective ce ar amenința să dea narațiunii epice un caracter amorf.

Proza lirică este mai rar inovatoare în domeniul tipologic, consumîndu-şi virtuţile cu precădere în sfera sugestivului şi a modalităţilor de creare a atmosferei. Universul uman al lui Gheorghi Semionov este populat de fiinţe mai curînd modeste, prin nimic remarcabile. Unele dintre ele amintesc de personaje binecunoscute (eroina din *Jocul imaginaţiei* de cea a lui Cehov din *Draga de ea*, relaţia Kozîrev-Evgheni Konstantinovici reeditează pe cea cehoviană „grasul şi slabul", părinţii Dinei şi ai Verocikăi sînt niște reluări în condiţii moderne a perechii gogoliene Afanasi Ivanovici şi Pulcheria Ivanova). Banalul unora dintre eroii lui Gheorghi Semionov este atît de accentuat, încît de n-ar fi intervenţia ironiei îngăduitoare a autorului am fi tentaţi să-i condamnăm pentru simplismul lor. Idila familiară a bătrînilor Vorkuevi (nu întîmplător şi numele lor — „vorkovati" — în limba rusă este verbul care indică gunguritul porumbeilor), limbajul declaraţiilor de dragoste ce şi le fac şi mai ales explozia întîrziată de gelozie a Anastasiei Sergheievna sînt punctate de oarecare ridicol, pînă la urmă totuşi emoţionante prin naivitatea lor, prin anacronismul lor pur în cadrul secolului nostru. Şi autorul relevă acest anacronism, precum Gogol altădată, cu gîndul, probabil, de a ne face să zîmbim cu melancolică aducere aminte la moravurile patriarhale de altădată. Dragostea credincioasă a lui Kolea Bugorkov ni-l face, desigur, simpatic, dar numai discreţie şi fineţe sufletească nu-i dovedeşte limbuţia cu privire la relaţiile dintre el şi Verocika. Entuziasmul sincer al celor doi îndrăgostiţi — Verocika şi Tiuhtin — nu poate să ne facă să nu recunoaştem platitudinea iubirii lor, lipsite de elevaţie spirituală, lucru dealtfel confirmat şi de istoria căsniciei lor. Banalitatea acestor personaje apare şi mai puternică în comparaţie cu personalitatea puternică, aparte, a bătrînului Bugorkov, slujitorul devotat al naturii. Proiecţia rousseau-istă aduce totdeauna înnobilare la Gheorghi Semionov. Poate că acasă la ea, la Moscova, în vîltoarea vieţii cotidiene şi a muncii, Marina Alexandrovna este un om mai dur sau mai şters, chiar anost, dar aici, în Crimeea primăvăratecă, sufletul ei se deschide frumosului,

speranţelor, iluziilor *(Neguri albastre)*. Şi Kolea Bugorkov este parcă altul cînd ascultă înfiorat, în pădure, chemarea cocoşului de munte. În ciuda grozăviilor războiului, frumuseţea naturii încălzeşte sufletul lui Keşka şi-l ajută pe băiat să învingă greutăţile vieţii *(Spre iarnă, ocolind toamna)*.

Prozatorul alege premeditat personaje simple cu o „viaţă monotonă, care se scurge continuu, una şi aceeaşi..." „Dar ce să-i faci ! — spune Gheorghi Semionov într-un fel de «introducere» la romanul *Felinare de stradă*, în care se adresează cititorilor săi. Nu le e hărăzit la toţi să fie participanţi la marile evenimente, să deţină un loc important în istorie." Şi chiar şi numele pe care-l dă eroilor săi în acest roman — Prostiakov — vine să întărească spusele autorului.

Pentru ce această alegere ? De ce s-a oprit prozatorul asupra acestor personaje, de ce nu a preferat altele mai complexe, dăruite cu o viaţă sufletească mai bogată, mai interesantă ? Pentru că şi în aceste fiinţe sălăşluieşte dorinţa, aspiraţia de fericire, şi prin aceste ele devin lege cu adevărat universală, guvernînd întreaga suflare omenească. Şi pentru că scriitorul urmăreşte să cerceteze, să analizeze tocmai manifestările cele mai obişnuite, cele mai răspîndite, comune acestei legi, aşa cum apar ele într-un univers spiritual modest. Şi apoi, în virtutea acestei analize, să ajungă la concluzii în ce priveşte starea existenţială a semenilor noştri celor mai neînsemnaţi, mai lipsiţi de strălucire, a celor ce altădată fuseseră numiţi în literatura rusă clasică „oameni mici". Dar ce anume înseamnă fericire şi în ce constă ea ? Unul din eroii lui Semionov se întreabă : „Este oare tuşa Daşa fericită ? Bătrîna nu mi-a răspuns pînă la urmă la această întrebare. Dealtfel, cum ai putea răspunde serios la această întrebare care este din cele mai prosteşti şi fără sens ?" Poate că răspunsul la întrebare ni-l oferă gîndurile lui Petia Vzorov din romanul *Felinare de stradă :* „În ce priveşte fericirea sau nefericirea, trebuie să spun cu hotărîre că pînă şi Demian Nikolaevici, care toată viaţa o măsoară prin această perspectivă, nu este prea sigur dacă e fericit sau nu. Şi dealtfel, ce e aceea fericire ? Cine o ştie ?"

Eroii lui Gheorghi Semionov își caută fericirea în dragoste, în viața de familie. Un cămin fericit a fost visul celor doi soți Prostiakov și deopotrivă al soților Vorkuev. Acest vis îl nutresc, de asemenea, Dina și Verocika, Kolea Bugorkov și Tiuhtin, Tania ; și chiar băiețandrul Keșka se gîndește, ca la un vis îndepărtat, la căsătoria fericită cu Larisa. Gheorghi Semionov este, în literatura sovietică de astăzi, unul dintre scriitorii care tratează cu deosebită insistență tema familiei.

Căutarea fericirii nu-și află însă împlinire. Dina este înșelată în dragostea sa, pe Rîjov îl părăsește nevasta și căminul i se destramă, Tania își vede risipindu-se speranțele de iubire, Kolea rămîne pentru totdeauna nefericit fără Verocika. Și chiar acolo unde credeam că domnește fericirea, ca în căsnicia Verocikăi, sîntem de fapt înșelați de aparențe. De unde s-a născut fisura în căminul lor ? Care este cauza ? Gheorghi Semionov o vede în faptul că oamenii nu reușesc să ajungă la adevărata înțelegere și comunicare spirituală, rămînînd străini, chiar atunci cînd se socot apropiați unul altuia. Egoismul, brutalitatea, indiferența, lipsa de sensibilitate sînt tot atîtea motive ale înstrăinării, tot atîtea bariere care se ridică în calea fericirii.

Gheorghi Semionov nu dă rețete și soluții care să ducă la rezolvarea conflictelor, care să asigure omului posibilitatea de a-și împlini idealul de fericire. Nuvelele și romanele sale au de obicei finaluri deschise, nu aduc concluzii definitive și nu fac bilanțuri. Aidoma vieții, care curge și a cărei înțelepciune este mai presus de soluțiile forțate, convenționale.

TATIANA NICOLESCU

NOTĂ BIOBIBLIOGRAFICĂ

1931 Ianuarie, 12, s-a născut, la Moscova, Gheorghi Vitalievici Semionov.

1949 După studiile liceale, absolvă Şcoala Superioară Industrială cu profil de arte plastice (fostă „Stroganov"). Se specializează în sculptură.

1960 Gheorghi Semionov termină Institutul de literatură A. M. Gorki din Moscova.

În deceniul care se încheie cu anul 1960, intră în literatură un lot de prozatori noi : Cinghiz Aitmakov *(Djamilia,* 1958), Vasili Axionov, Grigori Baklanov *(Mai la sud de direcţia principală,* 1958 ; *Pentru un petec de pămînt,* 1960), Iuri Kazakov (un volum de nuvele, 1957), Viktor Konetki (un volum, de nuvele, 1957), Vladimir Tendriakov *(Hîrtoape,* 1957). Se afirmă cu o nouă prestanţă prozatori cunoscuţi dinainte ca Serghei Antonov *(Nuvele săteşti,* 1957 ; *Tuşa Luşa,* 1958), Vera Panova *(Roman sentimental,* 1958 ; *Valia şi Volodea,* 1959). În 1958, apare volumul Galinei Nikolaeva, *Bătălie în marş.*
Debutează, de asemenea, poeţii Evgheni Evtuşenko (1953), Andrei Voznesenski (1958), Bulat Okudjava, Bella Ahmadulina şi alţii.

1961 Gheorghi Semionov debutează cu un ciclu de schiţe intitulat *Pe Volga,* în revista *Flamura (Znamia,* nr. 3).

În acest an apar într-o serie de reviste şi primele recenzii despre scrierile lui Gheorghi Semionov.

Începînd cu acest an apar : Cinghiz Aitmatov, *Ochi de cămilă* (1962), *Primul învăţător* (1963) ; V. Axionov, *Colegii* (1961), *Bilet spre stele* (1962) ; Serghei Antonov, *Cursă fără încărcătură* (1961) ; Grigori Baklanov, *Despre morţi numai bine* (1962) ; Em. Kazakievici, *Caietul albastru* (1961) ; I. Kazakov, volumele de nuvele *Albastru şi verde* (1963), *Mirosul pîinii* (1965) ; V. Tendriakov, volumul de nuvele *Ruguri pe zăpadă* (1964).

Se consemnează debutul lui Gleb Gorîşin şi Vasili Bîkov. Evtuşenko publică un amplu volum de versuri, *Gestul mîinii* (1962). Apare volumul de poezii *Antimirî,* al lui Andrei Voznesenski (1964). Leonid Leonov publică nuvela *Evghenia Ivanova* (1962) şi piesa *Viforniţa* (1963).

1964 Apar primele culegeri de nuvele şi schiţe ale lui Gheorghi Semionov, *44 de Nopţi, Lebede şi zăpadă.*

1966 Publică volumul de nuvele *Ferestre larg deschise.*

1968 Publică două volume de nuvele, *Cine e şi de unde vine* şi *Luna sonoră.*

Valentin Kataev publică *Iarba uitării.*

1969 Publică un nou volum de nuvele, *Seara după ploie.*

Valentin Kataev publică povestirea *Cubul.*

1975 Gheorghi Semionov publică în revista *Contemporanul nostru* (Naş Sovrmennik, nr. 7—8), romanul *Felinare de stradă.*

În aceşti ultimi cinci ani (1970—1975), apar o serie de scrieri ale contemporanilor, astfel nuvela lui Cinghiz Aitmatov, *Vaporul alb* (1970). Vasili Bîkov publică nuvela *Sotnikov* (1970), iar Feodor Abramov *Caii de lemn* (1970). Apar romanele lui Iuri Trifonov, *Bilanţ preliminar* (1970), *Un lung bun rămas* (1971), *Nerăbdare* (1973). Vasili Şukşin publică un ciclu de schiţe în revista *Novîi Mir* (1970, nr. 7). În 1972, apare povestirea lui Valentin Kataev, *Cornul fermecat a lui Oberon* sau *O viaţă distrusă.*

1976 În revista *O lume nouă (Novîi Mir,* nr. 9—10), Gh. Semionov publică romanul *Dresură liberă.*

1977 În revista *Naş Sovremennik*, îi apar o serie de schiţe şi nuvele, iar Editura Tînăra Gardă (Molodaia Gvardia) îi publică în volum romanul *Dresură liberă.*

Iuri Trifonov publică romanele *Casa de pe chei* (1977) şi *Bătrînul* (1978).

T. N.

I

Tatăl Verocikăi Vorkueva luptase pe front. Scăpase ca prin minune după o rană grea la abdomen. În urma operației complicate, care durase trei ore, intestinul sfîrtecat fusese scurtat, resturile lui fuseseră cusute, ascunse în cavitatea abdominală, afundate într-un întuneric cald-sîngeriu și, bizuindu-se pe tinerețea rănitului, pe noroc și pe șansă, chirurgii lăsaseră pe pîntece o cicatrice sîngerîndă, noduroasă, venind din hipocondrul stîng spre ombilic și înapoi spre stînga, către inghină. Această cicatrice îi mutilase abdomenul pentru veșnicie și uimea acum prin brutalitatea și nefirescul ei ; îți venea greu să crezi că acest om încărunțit și care avea o înfățișare blîndă, acest om cu ochi suri și mîngîietori a putut să reziste teribilei lovituri a unei schije incandescente și apoi unei nu mai puțin teribile și, în condițiile frontului, aproape fără de nădejde operații, după care totuși supraviețuise, cu toate că rareori vreunul dintre răniții în abdomen se mai pun pe picioare după asemenea rană.

În copilărie, Oleg Petrovici Vorkuev, grăsunul Olejka, răsturnîndu-se de la masă ca de la un sîn stors, se bătea peste burta plină cu caşă și, fără să mai stea pe gînduri, spre bucuria bunicii, spunea o drăcovenie absurdă auzită chiar de la ea : „Dacă crapă burta, s-o ia dracul ; sub cămașă nu se vede".

În batalionul medico-sanitar, fără a-şi pierde nici o secundă cunoştinţa, cu un fel de uimire ca de dincolo şi cu sînge rece, îşi adusese aminte deodată aceste cuvinte din copilărie. Şi suportînd chinuri crunte, imobilizat şi se poate spune condamnat, şi-a fixat în conştiinţă în mod curios această drăcovenie care-i dădea puteri.

Pe atunci avea 24 de ani neîmpliniţi şi era spre sfîrşitul iernii anului 1943. Medicii spuneau că a rămas printre cei vii numai datorită faptului că nu mîncase două zile înaintea acelei clipe teribile ; cînd în imediata lui apropiere explodase obuzul, era flămînd şi înrăit. Altfel, de mult i s-ar fi înnegrit oasele, rînjindu-şi sub pămînt dinţii albi ai tinereţii.

Acum are 65 de ani. El îşi zice „bătrînul", are un nepot şi e nebun de dragul lui, de dragul acestui nou alt Olejka, botezat astfel în cinstea bunicului, adică în cinstea sa. În el, îşi vede propria nemurire. Dar se teme să-şi mărturisească chiar şi numai lui însuşi această tainică speranţă.

Ca toţi cei care fuseseră pe front, care trăiseră amarul tranşeelor, Vorkuev ţinea în mod deosebit la sărbătoarea victoriei. Fiicei lui i se părea caraghios şi absurd, cînd tatăl se îmbrăca de Ziua Victoriei cu tunica lui învechită, care şi acum îi venea bine, şi purta solemn pe piept, mergînd spre teatru, marele ordin Războiul de Apărare a Patriei, baretele colorate ale medaliilor sunătoare, dintre care una era de luptă, pentru vitejie, şi însemnele de rănit, decolorate, două roşii şi unul galben.

Rar cine-şi mai aduce aminte acum, iar tinerii nu cunosc chiar deloc aceste ţipete mute ale suferinţei trecute, ale spaimei şi nădejdii din trecut, aceste simboluri de cîrpă de pe pieptul oamenilor mutilaţi : galbenă însemnînd os, roşie însemnînd sînge : culoarea vieţii şi a unui popas de scurtă durată, sau blestemele traiului pe jumătate flămînd din spital şi culoarea îmbrăţişărilor ca de schelet ale morţii, din care omul căuta să se smulgă.

Verocica Vorkueva n-ar fi îndrăznit, desigur, să-şi exprime vreodată nedumerirea : pentru ce toate acestea ?! Însă ei, care se născuse în 1946, „tăticul" i se părea în aceste zile un fel de copil mare, care şi-a uitat anii pe care-i are. „Tăticule, poate că totuşi îmbraci un costum obişnuit. Vezi să nu ţi se descoasă tunica de veche ce e. Doar toţi ceilalţi vin în civil..." Şi pentru ca el să nu se supere, îi mîngîia părul care încărunţea, ştiind dinainte că „tăticul" o să-i răspundă printr-o tăcere posacă şi că toată ziua va umbla îmbrăcat în tunică, iar seara, cînd se vor aduna prietenii lui, el va bea şi va povesti neapărat despre război şi despre rana sa din pîntece...

Vorkuev se îmbăta repede şi făcea o beţie urîtă : i se umflau şi i se înroşeau pleoapele, pielea feţii i se argăsea, devenea foarte nervos şi, după ce plecau musafirii, în casă se instala o noapte blestemată de insomnii, plină de alarme şi arţag, cu ameninţări şi cu lacrimi, noapte după care tatăl se căia faţă de mama — o femeie mică, slăbuţă, care niciodată nu-şi învinovăţea soţul pentru rarele izbucniri ale tulburii sale patimi, pentru acel arţag după care s-ar fi părut că trebuie să plece neîntîrziat, fără a se mai gîndi nici o secundă, de la bărbatul care şi-a îngăduit să se dezlănţuie astfel, ajungînd pînă la accese de isterie alcoolică.

Însă Anastasia Sergheievna Vorkueva, cu ochii umflaţi de plîns, se uita dimineaţa cu tristeţe la bărbatul ei, îl mîngîia şi îl întreba compătimitoare : „Tu măcar îţi mai aduci aminte ce-mi tot spuneai ? Cum mă ocărai ? Îţi aduci aminte, îmi spuneai că eu ţi-am distrus viaţa, că n-am nici o scînteie de inteligenţă şi că sînt proastă ca o cărămidă... Măcar îţi aduci aminte ?" Şi toate acestea în prezenţa fiicei.

„Sînt un ticălos, admitea chinuitul şi bolnavul Vorkuev. Sînt un nimic, o lepădătură... Dar, Nastenka, draga mea, nu crede... Nu eu ţi-am vorbit, nu ! Tu nu mă ierta acum, bate-mă, te rog, loveşte-mă cît poţi de tare, dar

totuşi iartă-mă. Nastenka, iartă-mă ! Vrei ? O să mă ierţi ? Sărută-mă, şi o să sar pînă-n tavan..."

„Ia te uită ! spunea zîmbind amar şi luînd parte la suferinţa lui Anastasia Sergheievna. Pentru ce să te sărut ? Parc-ai fi soldatul Anica..."

Iar el îi săruta mîna, i-o apăsa pe buze, pe obraji, fără s-o slăbească.

„Duhneşti a rachiu ! spunea Anastasia Sergheievna. Mergi măcar şi te spală. Îţi atîrnă pungile sub ochi, Doamne... Capul, te doare capul ?"

El îşi cerea iertare şi de la fiică, şi de ce se făcea mai mare fiică-sa, cu atît mai vinovat se simţea faţă de ea, cu atît mai mult îl chinuia conştiinţa.

„Ei, tăticule ! spunea ea. Nu te-am mai văzut astfel. Ai făcut o boacănă !"

Dar nici în sufletul ei nu era vreo urmă de răutate.

„Am băut cam mult, fata mea, îi spunea el, vinovat. Eu nu cunosc măsura... Mereu mi se pare că odată cu fiecare păhărel, cu fiecare înghiţitură, devin mai înţelept şi parcă m-aş apropia de adevăr."

„Pentru tine înţelepciunea cea mare ar fi să nu bei deloc, îi spunea Verocika. De ce mai bei dacă ştii că totul sfîrşeşte cu scandal ? De ce ? Mama a plîns toată noaptea de supărare, eu de asemenea abia îmi mai trag sufletul, iar tu, ne înspăimînţi pur şi simplu cît de rău arăţi. De ce faci asta ?"

„Nu ştiu, Verocika, mărturisea sincer tatăl. Eu şi aşa beau foarte rar, s-ar putea spune că nu beau deloc... Se pare că nu ştiu să beau. Şi uite rezultatul."

„Prin urmare să nu mai bei niciodată ! îi spunea fata, compătimindu-l profund în aceste momente. N-ai să mai bei, da ? Dacă nu-ţi mai aduci aminte nimic spre dimineaţă, înseamnă că n-ar trebui să bei deloc."

„N-am să mai beau, îi spunea Vorkuev. Niciodată !"

Şi într-adevăr, nu mai bea, iar dacă se întîmpla totuşi s-o facă, în vizită, sau de sărbători, nu ajungea să-şi

piardă judecata : devenea mai vesel şi plin de vervă şi plăcea mult femeilor.

Dar... venea 9 mai, şi Oleg Petrovici Vorkuev uita de jurămînt. Încă din ajun devenea nervos, era ursuz şi irascibil, umbla prin magazine, stătea la cozi, aducea gustări şi votcă.

Anastasia Sergheievna îndeplinea, supusă, rugăminţile lui nerăbdătoare şi capricioase, iar el, de parcă i-ar fi crescut nişte aripi negre, de parcă creştea în el triumfala şi strălucitoarea Nike, nu-şi găsea locul, fuma mult, era surd şi orb ; ba îşi îmbrăţişa soţia, o săruta pe obraz ; ba se închidea în sine şi rămînea mult timp într-un fel de înţepenire mohorîtă. S-ar fi putut crede că în aceste momente era stăpînit de amintiri tragice, dar nu era aşa. Se simţea cel mai singuratic om de pe pămînt, părăsit de toţi şi uitat, îl părăseau puterile, ca înainte de atac, cînd te simţi complet singur, în ultimele clipe, în faţa inevitabilului, cînd crezi că nu vei găsi în tine forţa de a te ridica şi de a te arunca înainte. Şi parcă nu e nimeni alături, care ar putea să te înţeleagă.

„Ascultă, să mergem împreună, eu n-am să te las, iar tu de asemenea... Hai să ne ţinem pe-aproape..." Se înţelegeau, cu toate că ştiau că acest lucru nu se poate realiza, ştiau că la atac nu e voie să rămîi în urmă. Dacă, desigur, eşti întreg şi picioarele te poartă şi pămîntul te primeşte viu, lipindu-te de el, pentru ca din nou să te ridici şi să faci un salt înainte. Se spune că atacul îmbată. Din punctul lui de vedere, Oleg Petrovici Vorkuev era de altă părere. Da, desigur, poţi să nu mai ţii minte multe lucruri din ceea ce s-a petrecut imediat înainte, sau chiar să nu-ţi dai seama cum de-ai ajuns aici, în acest loc nou, dacă atacul a fost reuşit şi dacă bătălia a fost cîştigată. Dar uitarea nu se datoreşte beţiei. E cu totul altceva, ceva ce însuşi Vorkuev n-ar putea să numească şi să explice. Parcă intra în funcţie un fel de mecanism de rezervă, care scapă conştiinţei, intra în funcţie un fel de releu, şi totul se producea altfel decît presu-

punea Vorkuev : parcă îl purtau niște aripi negre ; cu fiecare salt, cu fiecare culcare la pămînt, acest geniu viclean, rău și triumfător, care alunga spaima, care deconecta conștiința timidă, te apropia de adevărul pe care Vorkuev îl înțelegea cu o totală lipsă de teamă în fața morții, fapt de care o minte slabă nu e capabilă... „Pur și simplu intra în funcție instinctul, spunea Vorkuev. Ce aripi, ce geniu triumfător... Dracu știe cum se produceau toate. Da, la început ți-e frică, dar mai ales după aceea. După ce conștiința îmi revenea, mă cuprindea o frică teribilă, tremuram de parcă m-ar fi luat frigurile... Ca o fată pe care o săruți, o săruți, iar pe tine te-a și cuprins tremuratul, ca și cum ai răcit pînă la oase. Așa e și acolo. Te saturi sărutîndu-te cu moartea și începi să tremuri... Nici ea pe tine, nici tu pe ea.“ Și, cu un fel de cinism neobișnuit în ochi și în glas, rîdea sacadat...

Vorkuev începea să se îmbete după primul păhărel de votcă. Se silea să nu privească în partea unde se aflau soția și fiica, vorbea numai cu bărbații, obligîndu-i să-l asculte. Spunea întotdeauna aceleași lucruri și se îmbăta cu rapiditate catastrofală.

Verocika, pe măsură ce creștea mai mare, se gîndea că tatălui ei, în asemenea momente, nici nu i-ar fi trebuit auditoriu. Vorkuev parcă întinerea și, detașat complet de lumea actuală, de masa sărbătorească, reîngheța în dimineața rece a acelui aprilie, împreună cu tovarășul său, reglînd de pe cota împădurită focul artileriei. Erau flămînzi și supărați pe ai lor, care parcă uitaseră de ei, parcă uitaseră că erau nemîncați de două zile...

„Și deodată vedem că vine ăsta... cum îl cheamă ? Aveam acolo un ucrainean... iar prietenul meu îmi zice : Tu oprește-l, spune-i să-ți dea slănină și votcă... Mai mult nu ne trebuie nimic. Eu am sărit, am ieșit, iar el, dobitocul, n-a mai ajuns pînă la noi, ne-a aruncat sacul cu merinde și a făcut calea întoarsă... Eu m-am apropiat de sac, abia m-am aplecat și, deodată, în apropiere... s-a pro-

dus explozia, am simţit cum am fost lovit... Kaput ! mă gîndesc, tovarăşe Vorkuev, ai încurcat-o..."

De fiecare dată, ajuns aici, Oleg Petrovici începea să rîdă şi, cu un fel de amărăciune năucă şi lăcrimoasă în glas, continua :

„Bine că nu s-a întîmplat în timpul unei lupte, că aş fi rămas acolo... Simţeam că am fost lovit în burtă, căzusem, dar conştiinţa nu mă părăsise. Eram tînăr. La batalionul medico-sanitar, operaţia a durat trei ore... Nici mîna, nici piciorul nu mi-l puteam mişca, însă mi-aduc aminte de toate, de toate ! Lupta era în toi, nemţii s-au întors din nou... Panică : „S-au întors nemţii ! Vin nemţii !" Toţi care erau răniţi mai uşor au plecat, şi medicii s-au dus cu ei. Iar noi zăceam culcaţi, eram grav răniţi... Unde să te ascunzi ? Auzeam în liniştea aceea glasurile alor noştri, de dincolo de rîpă : „Uraaa !" Apoi totul s-a stins..."

Povestind, Vorkuev se înflăcăra într-atît, era atît de departe, se înstrăina atît de mult, încît părea că nici el însuşi nu se asculta, nu-şi aude blestemele — nu vedea pe nimeni în jur, afară de acele năluci îndepărtate care îl urmăreau. La masă rămîneau numai bărbaţii, iar femeile se duceau să bea ceai în odaia cea mică. Ei însă, rămaşi la masă, făceau o beţie întunecată şi toţi, cu mare atenţie şi compătimire, îşi ascultau tovarăşul, înţelegînd bine starea în care se afla.

„Linişte. Nici ţipenie. Toţi au fugit, ehei, iar noi zăceam şi trăgeam cu urechea. Deodată, auzim cum intră un tanc în sat. Se apropia. Kaput ! mă gîndesc. Nemţii ! Trag în noi şi s-a terminat. Căsuţa noastră e de lemn putred... Nu-i trebuie mult ! S-a zis cu noi ! Acu s-a terminat ! Auzim capacele turelelor scrîşnind. Cineva se apropie, deschide uşa, intră. Dumnezeule ! Ai noştri ! Un maior. Cu cască de tanchist ! Doamne !"

Nervii nu mai rezistau, Vorkuev se îneca în lacrimi cînd povestirea ajungea aici. Iar toţi cei care-l ascultau zîmbeau şi se întristau, cu toate că mai auziseră această

istorie şi o ştiau pe de rost. Cum ascultă copiii o poveste veche, aşa ascultau şi ei, retrăind de fiecare dată, din nou, împreună cu Vorkuev toată acea groază a frontului, pe care o trăiseră cu toţii cîndva.

„Unde-s medicii ?“ întreabă, continua între timp Vorkuev. „Au plecat...“ „Aha. Am să-i împuşc cu propria-mi mînă... Nu-i nimic, băieţi... Nu vă fie frică ! Mai staţi aici niţel, îi respingem pe nemţi şi vă trimitem în spatele frontului. Aici s-a instalat punctul de comandă al corpului de armată. Acuş le venim de hac.“

Vorkuev începea să ţipe, înspăimîntînd femeile, lovea în masă, reproducînd furia maiorului tanchist. O, ce om minunat maiorul ! Cum îl iubeau cu toţii în aceste momente şi-l vor iubi, atîta timp cît vor fi în viaţă, cît va mai trăi Vorkuev şi cei care zăcuseră odinioară întinşi pe tărgile lor. Ce om minunat !

„Sînt iarăşi în viaţă ! striga Vorkuev, bînd în grabă un păhărel de votcă şi fără a gusta nimic. Trăiesc, fir-ar să fie ! Şi rîdea cu vechiul lui rîs din tinereţe, zornăindu-şi medaliile de pe piept. E pur şi simplu o minune ! Sînt viu ! Nastenka, striga el, draga mea, adu-ne încă o sticluţă !... Adu, adu... N-o să păţim nimic... Tu doar ştii, asta-i ziua mea. Adu, te rog, nu mă supăra.“

Dînd din mînă a lehamite, Anastasia Sergheievna ieşea şi se întorcea imediat cu o sticlă de votcă aburindă de rece ce era.

„Astăzi, da, e ziua ta, spunea ea abia stăpînindu-se. Dar mîine a cui zi mai e ? Vine ea şi ziua de mîine, nu uita.“

„Bine, bine, pleacă... Gata ! Du-te ! i se adresa aspru Oleg Petrovici şi, petrecînd-o din ochi, îşi continua zgomotos povestirea sumbră şi încîlcită. Dar cum să te trimită în spatele frontului ? Poate doar cu avionul, dar ca un făcut, vremea se înmuiase, pista devenise impracticabilă : nici să aterizezi, nici să decolezi nu se putea... Pînă la calea ferată erau o sută de kilometri. Dar cum să ajungi la ea, cînd tu nu mai eşti om, eşti o biată tocă-

tură ? A dat Dumnezeu de s-au întors medicii, surorile, sanitarii — ne certăm cu ei : De ce, fir-ați ai dracului, ne-ați părăsit ? Dar ce puteau ei să facă ? Nimic. În cîrcă era imposibil să ne ducă, și apoi nici nu eram transportabili. Ar fi însemnat să ne omoare. L-ai mișcat cum nu trebuie pe rănit, gata, l-ai ucis. Dar de trăit, voiam cu toții să trăim. Ne-am certat, am înjurat și ne-am liniștit, așteptînd pînă s-o usca pista. Pe nemți i-au aruncat departe. E liniște. Zac, iar pe pieptul meu, ca pe un monument, stă foaia de observație clinică — acolo scrie totul despre mine. Ți-e și frică să-ți aduci aminte. Zaci zi și noapte pe spate — numai durere și lipsă de puteri. Dar sînt viu, fir-ar să fie ! Slănina și pîinea n-am ajuns să le mănînc, eram flămînd iar asta pentru un rănit in abdomen înseamnă salvarea — foamea adică e salvarea... Cît am umblat, cît am alergat, și deodată uite că zac... După doi ani de război a dat Dumnezeu să mă văd odată la baie. Era cînd neamțul venea spre Volga, spre Stalingrad, iar la noi, pe frontul de nord-vest, era o liniște relativă. M-am scăldat zdravăn, m-am bătut cu măturica, iar după aia, ce să vezi ! Pielea de pe tălpi mi-a rămas pe dușumea ca o pereche de pingele vechi ! Am umblat și cu schiurile în '41, cînd am alungat nemții de lîngă Moscova, dar lupta continua, erau atîtea cadavre, că nu se putea trece cu schiurile. Era pur și simplu imposibil. Le aruncam dracului... Ei, și cum vă spun. Soarele a uscat totuși pista, a venit avionul și ne-a luat. Dar la stație iar o năzdrăvănie... Prizonier al patimilor sale înfierbîntate și pierzîndu-și complet controlul, Vorkuev izbucnea într-un rîs amestecat cu lacrimi, tușea, se înroșea, și totul se amesteca în el — durerea, rîsul, beția — era un fel de veselie nestăpînită. Mie întotdeauna mi-a mers în chestii d-astea. Era în clasa întîia : învățătoarea ne-a repartizat în bănci, iar eu am rămas singur la tablă, uitase de mine și începu să predea... Eu îi spun aproape plîngînd : «Dar eu ce fac» «Ah, zice, cum de te-am uitat ?...» Uite așa și la stație. Pe toți i-a încărcat în vagoane, iar pe mine,

așa cum stăteam pe targă, așa m-au lăsat. Zac, aștept... Dar ce puteam să fac ? M-au uitat, zic... Nu-i nimic. Doar n-o să urlu. Și iată că trece unul cu un ciocănel, ciocănește roțile. «Tu, zice, de ce zaci acolo ?» «M-au uitat.» «Cum adică te-au uitat ? Așteaptă puțin !» S-a dus undeva, și văd că aleargă două fete. «Vai, tătucule, cum de te-am uitat ?» Abia m-au luat, abia m-au dus, și nemții au început să bombardeze gara. Fetele m-au lăsat la pămînt și au dat fuga în adăpost. Avioanele aruncau bombe, iar eu zăceam și mă gîndeam : «Pînă aici mi-a fost, Kaput. Pînă aici mi-a fost !» Bombele cad, schijele îmi zboară pe deasupra capului, se afundă în pămînt chiar lîngă mine, dar nu mă nimeresc. Tocmai ca în poveste : curge mierea pe mustăți, dar în gură nu intră... Nemții s-au depărtat, iar fetele aleargă spre mine : «Trăiești, tătucule ? Slavă Domnului ! Iartă-ne, dragule... Ne-am speriat și noi... Iartă-ne.» Ce poți să mai zici ! Nu erau totuși decît niște biete fete... Frica e mare. Dar și de trăit ai vrea să trăiești. «Duceți-mă, le spun, fetelor, mai repede.» Iar ele mă poartă aproape în goană. Și totuși, vezi ce se întîmplă, își încheia Vorkuev povestirea, acolo au uitat de mine, aici m-au părăsit, dincolo iar m-au uitat, iar eu sînt viu. Înseamnă că-s norocos. Înseamnă că așa trebuie, pe mine să mă uite cît mai des — se pare că pentru mine lucrul ăsta e convenabil... Toți m-au uitat ! Frățiorilor ! Hai să ridicăm paharele pentru victoria noastră, știți cum, fără să ciocnim, să bem pentru cei care au căzut, pentru morții noștri, care sînt mai mulți decît noi cei care trăim. Haide, fraților, în tăcere. Un minut de reculegere ! Gata ! Ei, voi ! striga el către femei. Un minut de reculegere ! Destul cu flecăreala ! Tăcere..."

Încetau cu toții, supuși, gălăgia, știa fiecare că această zi era ziua lui Oleg Vorkuev, născut în anul 1919, rămas în viață ca prin minune, mutilat, dar care intrase în cifra de trei vii din suta de soldați de vîrsta lui. Trei dintr-o sută... O aritmetică înfiorătoare !

Apoi, după ce plecau oaspeții...

Dar merită oare să povestim despre chinuitoarea noapte, plină de insomnii, despre de trei ori blestemata și crîncena beție a unui om bun și blînd, care se transformă într-o fiară pe care au închis-o într-o cușcă, lipsind-o de libertate ? În această noapte, spărgea neapărat cîte ceva : o farfurie sau o cană, ba chiar și un scaun. Slavă Domnului, el își păstra măcar parțial o doză de cumințenie și niciodată nu ridica mîna asupra soției sau a fiicei sale. Cu toate că se părea că se apropie și de această cădere, fulgerînd-o cu ură neomenească în priviri pe nefericita lui Nastenka, care făcea tot ce-i stătea în putință să-l liniștească și să-l culce pe soldatul ei. Odată reuși să facă acest lucru într-un mod straniu — în fața amenințărilor lui, ea începu să rîdă în hohote și-i spuse sever, dar în același timp cu o mină veselă : „Vaska, du-te de te culcă imediat !“ El se miră și rămînînd năuc după acest „Vaska“, zîmbi deodată, se înmuie, dădu s-o sărute, se culcă supus în pat și adormi cu zîmbetul pe buze. Dimineața, de obicei nu-și mai aducea aminte de nimic și era cuprins de o neliniște neobișnuită, de o asemenea stare de alarmă, de parcă el, cel mai ticălos dintre ticăloși, ar fi săvîrșit fapte de nedescris. De frică parcă i se oprea inima, încercările fără sens de a-și aduce aminte cîte ceva îl umpleau și mai mult de spaimă, se pierdea cu firea la gîndul că Nastenka îl va întîmpina deîndată, plînsă și teribil de jignită, teribil de nefericită, iar fata îl va ocoli sau îl va privi pe sub sprîncene. Doamne ! Ce chinuri îl cuprindeau în acele dimineți ! Și spre deosebire de alții, nepricepîndu-se să-și alunge mahmureala, fără a fi în stare nici să se uite la votcă, la care numai gîndindu-se îl apuca greața, se chinuia toată ziua și suferea adînc, considerîndu-se un criminal foarte periculos, socotind că a săvîrșit o faptă îngrozitoare, care îți îngheață sîngele în vine : ca o bombă aruncată într-o grădiniță de copii — nici mai mult, nici mai puțin !

Dar de data aceea, se trezi cu un sentiment de mirare și, amintindu-și de „Vaska“, întrebă :

„De ce mi-ai spus ieri Vaska ?“

„Semănai cu motanul Vasili“, îi răspunse Anastasia Servheievna.

„Spune-mi, zău !“

„Uite-aşa... M-am înfuriat şi am vrut să strig «Zît !“, dar am spus Vaska...“

„Oi fi avînd tu pe vreunul Vasili ?“ se neliniştea bunul Vorkuev, cicălind-o pe nevastă-sa.

„Din păcate nu mi-am găsit nici unul. Cu toate că ar trebui...“

Dimineaţa aceea fusese însă o excepţie de la regulă, ca dealtfel şi noaptea încheiată cu un zîmbet.

Odată, Vorkuev mergea pe stradă şi fusese întrecut de un tînăr însoţit de o fată. Vorkuev auzi cum tînărul îi spunea, amintindu-şi de ceva petrecut cu o zi înainte : „A fost bine : am mîncat, am băut şi am plecat care încotro“. Această frază auzită întîmplător reînvie dintr-o dată în el, impresionîndu-l prin simplitatea şi claritatea ei neobişnuită. „Într-adevăr ! gîndi. Ce bine ! Au mîncat, au băut şi au plecat care încotro“.

Întors acasă, îi servi Nastenkăi această frază, drept formula foarte simplă şi clară a micii fericiri omeneşti. „Simţi cît de bine e spus ? o întrebă el pe soţie. Au mîncat, au băut şi au plecat care încotro. Principalul e să ştii să te desparţi în pace şi în bune relaţii. Eu însă nu mă pricep să fac asta. Probabil că n-am nici un dram de noblete în mine !“

Însă Anastasia Sergheievna nu-i apreciase entuziasmul.

„Dar de ce trebuie neapărat să bea ? întrebă ea. Au mîncat, au băut... Lasă, cunosc eu acest «Bine» !“

„Nu despre asta vorbeam, Nastenka ! Sensul e că s-au despărţit cu zîmbetul pe buze. Ce, e rău ? Se pare că noi nu ştim să ne despărţim ca oamenii.“

„Fiindcă nu ştiţi să beţi.“

„Într-adevăr“, o aprobă cu tristeţe Oleg Petrovici.

Sensul adînc al acestei fraze căpătă în conştiinţa lui asemenea generalităţi, încît descoperi în ea o formulă de

comportare, un fel de cod nescris al unor reguli, constînd din trei puncte : au mîncat, au băut şi s-au despărţit.

Şi totuşi, venea din nou Ziua Victoriei... Orice s-ar spune, cu toate că scandalurile nocturne ale lui Vorkuev păreau lipsite de orice sens, ele aveau o explicaţie. Se pare că era vorba de un sentiment inconştient şi hipertrofiat al singurătăţii şi părăsirii, care îi frămînta sufletul ca o jignire, orbindu-l, încît striga la Nastenka lui ca la un duşman, de parcă ea ar fi fost vinovată de faptul că, după cum i se părea în acele minute, fusese uitat de întregul neam omenesc, şi în primul rînd de propria lui soţie. Asta nu i-o putea ierta. În conştiinţa lui iritată şi invadată de beţie, această idee de a fi fost uitat devenea obsesivă. Altfel ar fi fost greu de explicat toate acele blesteme care se revărsau asupra sărmanei Anastasia Sergheievna, soţia lui iubitoare şi umbra lui credincioasă...

De fapt, însuşi Vorkuev îi spunea uneori Anastasiei Sergheievna că nu pe ea o înjură, ci pe sine însuşi, fiindcă ei s-au înrudit sufleteşte într-atîta, încît ea este el, iar el este ea.

„Eu pe mine mă văd în tine şi la mine urlu. Mă văd aşa cum sînt, un mare ghinionist, şi mă blestem pentru faptul că te-am purtat aşa, prin viaţă, şi te urăsc, iartă-mă, pentru numele lui Dumnezeu, că ai acceptat să mergi după mine ca un rob. Şi unde te-am adus ? Ţi-am promis o jumătate de lume şi uit să-ţi cumpăr pînă şi flori de ziua ta, sau la aniversarea nunţii. Vrei să zici că nu-i aşa ? Uneori mi se pare că tu şi acum mai aştepţi ceva de la mine, mai speri ceva, mai visezi la ceva, că am să te împodobesc cu aur, că am să te îmbrac în blănuri, că am să te duc pe diverse litoraluri, să asculţi cum cîntă ţiganii... Eu însă ştiu că nimic din toate acestea nu va fi. Şi mă blestem pe mine însumi."

Această mişcătoare recunoaştere năştea o milă nesfîrşită în inima Anastasiei Sergheievna. Ea plîngea şi îl săruta cu buzele sărate de lacrimi, spunea că ei nu-i tre-

buie nimic, numai el să trăiască, să fie sănătos şi s-o iubească întotdeauna.

Aceasta era familia în care creştea Verocika Vorkueva. O familie în care între soţ şi soţie era o diferenţă doar de un an şi cărora destinul le hărăzise o viaţă grea, plină de nelinişte. Dezastrul de după războiul civil, foametea, cartelele şi din nou războiul, în ajunul căruia abia depăşiseră vîrsta de 16—17 ani, necunoscîndu-se încă, şi se părea că dintr-un moment într-altul, în viaţa lor trebuia să se producă ceva după care îşi vor găsi sensul şi explicaţia toate acele lipsuri de care avusese parte familia lor. *„Spuneţi-i, fetelor, prietenei voastre, că eu am nopţi întregi de insomnie, gîndindu-mă la soarta ei...“* O placă sîsîită de patefon, perechi tropăind de dans... *„Tinere înalt şi chipeş, cu păr cîrlionţat, de ce ne-ai părăsit !?“* Aceste cîntece, ca o dezmînţire a fericirii li se întipăriseră în memorie încă în anii de dinainte de război, cu seri răcoroase şi calde, din Parcul Sokolniki, sau din Parcul central de cultură şi odihnă. Şi încă un cîntec : *„Dimineaţa se colorează cu o lumină gingaşă...“*

Ziua de 1 Mai, răcoare matinală plină de soare, curtea măturată şi stropită, mulţime de oameni pe străzi... *„Tinere, înalt şi chipeş, cu părul cîrlionţat...“* Iar tînărul se dovedise a fi îndrăgostit, de aceea şi părăsise toate celelalte fete, care erau triste fără el. Şi în acelaşi timp *„În primăvara timpurie să pleci să-ţi faci armata“*. Iar fetele erau tare îndrăgostite de el şi-i urmăreau cu privirea ochii căprui şi şireţi. Iar el, tocmai ca în cantoneta napolitană *„Spuneţi-i, fetelor...“*, ruga să i se transmită iubitei să-l aştepte. *„Vreau să rămîn pe veci cu ea“*, spunea tînărul întristat.

O, cît de mult iubise, cît de mult iubeşte Oleg Petrovici Vorkuev, şi acum, acest cîntec ! Miorlăie pe sub mustaţă melodia şi se transpune într-o stare de beatitudine. Odată, a şi scris fabricii de discuri „Aprilevski“ să înre-

gistreze o placă cu acest cîntec, dar n-a primit nici un răspuns.

Vorkuev se căsătorise la vîrsta de 26 ani, o cunoscuse pe Nastea la o seară de dans la clubul „Fruntaşul", înainte de a începe filmul. Ea era îmbrăcată atunci cu o fustă plisată şi purta cizmuliţe ofiţereşti, de crom, deasupra părului cîrlionţat avea o plasă subţire cu fulgi ca de zăpadă, albi, iar buzele îi erau vopsite strident.

Dansaseră un tango, se uitau unul în ochii celuilalt şi zîmbeau emoţionaţi, de parcă toţi din jur ar fi ştiut dinainte despre prima lor sărutare cu parfum de ruj, despre prima lor noapte, plină de sfială şi pudoare, despre petrecerile de Ziua Victoriei... Ca şi cum ştiau totul ! În sală reuşiseră să se aşeze alături, schimbînd biletele. Priveau un film capturat de la nemţi, nu vedeau nimic din ce se petrecea pe ecran, simţind numai, prin atingerea braţelor, căldura celuilalt. Şi la atingerea uşoară şi ameţitoare, fiecăruia dintre ei i se oprea deodată respiraţia.

E puţin probabil că Verocika Vorkueva ar fi putut bănui acele gingaşe sentimente pe care le trăise tatăl ei cînd o cunoscuse pe viitoarea lui soţie. Nastenka avea multe prietene şi băieţi nu prea erau — nu se întorseseră de pe front. Se părea că nu exista nici un motiv de îngrijorare pentru Vorkuev. Un singur mire la o sută de oropsite. Dar cîte nopţi de insomnie petrecuse Oleg Vorkuev, cît de scurte erau serile şi cît de nesfîrşite zilele...

La nuntă aproape că nu fuseseră bărbaţi. Prietenele plîngeau felicitîndu-i. Pînă-n ziua de azi, multe din ele îşi petrec nopţile în singurătate, de mult îmbătrînite şi veştejite, femei acoperite de cenuşă, care nu uită niciodată să o felicite pe Nasteka lor cea fericită, cu ocazia aniversării nunţii.

„Să te ia naiba ! Înţelege, eu nu te mai iubesc de mult... Înţelege ! Chiar mîine plec la mama dracului ! Mă îngreţoşezi cu tînguirile tale ! De mult am vrut să-ţi

spun asta. Chiar mîine... Nu ! Astăzi încă, acum o să plec. Cară-te de lîngă mine, nu te atinge de mine."

„Draga mea, iartă-mă, dacă poţi. Milostiveşte-te şi iartă-mă. Nu pot fără tine. Eu... te iubesc... nimeni, niciodată n-a iubit şi nu va putea să iubească aşa. Iartă-mă, te rog, Nastenka ! Îţi promit că n-am să mai beau niciodată... Uite, o să vezi, niciodată, numai te rog să mă ierţi. Sînt foarte vinovat faţă de tine ! Înţeleg... Dar iartă-mă."

Două poluri ale neînfrînatului suflet rusesc. Unde-i hotarul ? Cînd oare va triumfa slăvita înţelepciune asupra pasiunilor tale ? Va veni oare cîndva acea vreme ? Cîte generaţii încă vor trebui să mai rabde şi să se chinuie ? Cîtă putere trebuie să ai, ca să ierţi întunecimea şi să vezi lumina ! Cîtă răbdare ? Oare nu-i mai uşor să dai a lehamite din mînă şi să scuipi în ochii lipsiţi de ruşine ?

„Eu cred în tine" — acesta e singurul răspuns.

Se face frig, se aprind ferestrele, nu mai ajunge lumina zilei.

„Nu trebuie" — aceasta e singura ta rugăminte.

Se face noapte.

Tăcere şi lacrimi. Un ţipăt.

Şi mai departe ?

„Iartă-mă..."

„Eu cred în tine..."

Nenorocirea şi fericirea, toate s-au amestecat în sufletul răvăşit.

„Călătoream, mă gîndeam că poate am să întîlnesc altfel de oameni, şi cînd colo, cu toţii sînt la fel ca mine. Ieşi pe chei, pe malul mării, întîlneşti şi aici fel de fel de scursori, dar oameni nu găseşti. Unde-or fi oamenii ?"

„Dar tu însuţi ce eşti ?"

„Eu ? Eu sînt nimeni. Aşa... lucrez..."

„Degeaba vorbeşti..."

„Dar de ce degeaba ? Oamenii vin aici vara, cînd se poate face plajă. Uite-aşa. Iarna găseşti doar scursori, ca mine."

Ialta. Marea e rece. Pescăruşi de catifea ondulează pe valurile lunecoase. Oameni cu căciuli îşi mijesc ochii în soare. Chiparoşi. Palmieri. Mă plimb şi mă gîndesc : Oare în ochii lor eu arăt tot ca o lepădătură ? Dacă am venit iarna, înseamnă că sînt o lepădătură. Cei care vin vara sînt oameni" — probabil că mă desfide fratele meu politicos.

Munţii îşi poartă negura rece deasupra Ialtei cu case spoite în alb. În cerul acoperit de nori se întrezăresc spărturi prin care pătrunde lumina soarelui, o beteală aurie se aşterne deasupra pantelor.

Pe pontoane, printre vedetele rapide, pescarii pescuiesc cu o simplă sfoară fără băţ chefali mărunţi şi stavrizi. Şi ăştia-s lepădături ? Unul dintre ei e încălţat cu nişte pantofi de lac, ca pentru concert — pentru care soţia a stat trei ore la coadă şi a îngheţat —, iar în taşcă are doi chefali, un pic doar mai mari ca degetul lui, de pe care atîrnă în apa verzuie sfoara undiţei. Pantofii de lac sînt plini de noroi. Lepădătură ?

„Peştele nostru e cel mai gustos", spune tînărul locuitor al Ialtei.

„Mie însă îmi place de apă dulce... Cînd se prinde în cîrlig, îl simţi greu, aici însă e doar plevuşcă..."

„Lăsaţi gluma, spune tînărul locuitor al Ialtei, pe un ton de reproş, uitînduse spre cel ce vorbea, cu o privire şăgalnică, anticipînd un zîmbet.

Lepădătură ?

Mă plimb, îl caut pe neprietenul meu care nu întîlneşte oameni, ci numai lepădături, ard de dorinţa să-i spun ceva dezgustător, să mă răfuiesc cu el : „Ai un suflet de slugă. Din naştere eşti un slugoi pentru care numai stăpînul este om, iar toţi ceilalţi sînt lepădături. Nenorocitule, de ce mi-ai stricat dispoziţia ? Nenorocitule !"

Mă plimb, caut paltonul de culoare crem, evantaiul pomădat al pletelor negre, mărunt cîrlionțate, buza de jos strînsă, mersul crăcănat, ochișorii șireți și ageri.

Nu-l găsesc. Asta mă întristează. Păcat.

Am plecat de pe plajă. E liniște. Și dintr-o dată a început să bată vîntul. Simt cum aleargă în urma mea un cățel oarecare, cum zgîrie asfaltul aspru cu micile lui unghii. Mi-am întors capul, e o frunză mare, de stejar, răsucită, care se tîrîie după mine, purtată de vînt.

Continui să merg. Știu de-acuma că în urma mea sînt doar frunzele, și totuși întorc capul... Tare mult seamănă aceste frunze cu cățeii, care în Ialta s-au prăsit puzderie : fiecare face de servici la cantina lui, la cafeneaua lui. Iar în jurul meu sînt numai frunze.

II

Pare-se că Verocika Vorkueva moștenise de la părinții săi tot ce aveau aceștia mai bun, iar ei nu mai conteneau să se bucure privind-o și să o laude. Însă cînd împlini 17 ani, vîrstă la care mama ei dansa foxtroturi după plăci de patefon și încă nu se sărutase cu nimeni și nici măcar nu umbla la braț cu cineva, fapt care în acele timpuri însemna foarte mult, Verocika Vorkueva devenise femeie, cu toate că nimeni, în afară de un oarecare Kolea Bugorkov, nu știa nimic despre asta. Firește, pînă la un moment dat...

N-am să povestesc cum s-au petrecut lucrurile și cum au rămas fără urmări cele două întîlniri bizare care au avut loc la vila din afara orașului, mai precis în căsuța dintr-o minusculă livadă, de lîngă Moscova. Am să spun numai că nu s-au întîmplat nici un fel de performanțe deosebite.

Apoi ea a vrut să se sinucidă și s-a gîndit mult cum ar putea s-o facă mai bine. A învins însă curiozitatea,

dorința de a se vedea moartă în sicriu, plînsă de părinții nenorociți și, bineînțeles, printr-un colțișor de geană ar fi vrut să-l vadă pe Bugorkov regretînd, să-i vadă lacrimile și disperarea. Dar, lucrul cel mai important, dorea să știe ce avea să facă el mai departe, în viitor. Înțelegea că e îndrăgostit la nebunie și că ar fi fost gata să facă orice, cu toate că pentru ea, într-un fel, el era doar un simplu prieten... Și totuși...

Cînd s-a întîmplat ce s-a întîmplat, cînd și-a dat seama că din această „prietenie" s-ar putea naște un copil, s-a înspăimîntat teribil, l-a alungat pe Bugorkov, care nu putea și nu voia să înțeleagă nimic și, povestindu-i totul prietenei sale cele mai apropiate, a început să aștepte cuprinsă de o permanentă teroare, studiindu-se, fiindu-i frică să nu simtă tocmai acele simptome despre care îi vorbea prietena ei, care avea mai multă experiență și care era instruită din punct de vedere sexual.

Pe Bugorkov însă a început pur și simplu a-l urî ca pe un trădător și l-a șters din memoria ei. Cînd părinții au aflat despre cearta lor, fără a-i bănui pricina, și s-au întristat, fiindcă Bugorkov le plăcea, ea a început să strige la ei cu lacrimi în ochi și i-a rugat, nu, nu i-a rugat, ci le-a poruncit ca niciodată să nu-i mai pomenească numele în prezența ei.

Anastasia Sergheievna, încercînd s-o facă pe fiica-sa să-i spună adevărul, o tot întreba prietenește :

— Spune-mi, are cumva vreo altă fată ? Vreo altă pasiune ?

— Cine ? întreba Verocika, cu o voce densă, aspră, modificată.

Era atîta greață în acest „cine", atîta răutate, atîta neliniște, discuția îi era atît de neplăcută, încît maică-sa dădea din umeri și înceta vorba.

Odată însă, chinuită de presupuneri privind cauza acestei serioase rupturi, maică-sa se hotărî s-o întrebe :

— Nu s-a întîmplat oare ceva între tine și el ? Sau...?

Devenind între timp sigură pe sine, Verocika se uită lung, cu o privire rece, la maică-sa, şi cu un zîmbet aproape dispreţuitor o întrebă :

— Între cine ?

Maică-sa se supără, îi spuse că e o tîmpită, iar fata făcu o criză de isterie şi începu să strige la ea la fel ca taică-său :

— Te-am rugat doar să nu-mi aminteşti de el ! Te-am rugat ! De ce eşti atît de crudă ? Da, tu-mi eşti mamă şi eşti îndreptăţită să-mi ceri multe lucruri, dar cruzimea ta n-am s-o suport ! Ţine seama de asta !

La care, albă şi mută, Anastasia Sergheievna abia fu în stare să-i răspundă :

— Am să ţin seama.

Şi în aceeaşi clipă, cu o mişcare bruscă şi neaşteptată, o lovi peste obraz.

Palma n-a stricat bunele lor relaţii, ci mai degrabă a fost un gest tămăduitor şi făcător de bine : ambele s-au simţit vinovate una faţă de cealaltă, devenind mai blînde şi mai prevenitoare ca înainte.

Cît despre Bugorkov, la care Verocika nici nu voia să se mai gîndească, iar atunci cînd venea în casa lor nu-l îngăduia nici în prag, închizîndu-i brutal uşa în nas, Bugorkov nici nu bănuia că este concediat definitiv. Dimpotrivă, el se considera obligat să pună capăt certei, normală după cum i se părea, dar care trena de mult, şi nu numai că nu pierduse orice speranţă de împăcare, ci era absolut sigur că împăcarea este de neînlăturat, că totul se va încheia cu o nuntă mare şi va avea o viaţă de familie liniştită, cu femeia pe care el încă de pe acum, topit de fericire, o considera soţia sa.

— Verocika, îi spunea el, blocînd uşa cu piciorul. Explică-mi, ce s-a întîmplat ? !... Ai puţină răbdare... Îmi poţi zdrobi piciorul. Vreau să te întreb...

Iar Verocika, cu masca scîrbei pe obraz, trăgea uşa spre sine, în tăcere, iar odată îl lovi în genunchi cu pantoful ei mic. L-a durut foarte mult, însă durerea fizică

deocamdată îl făcea să rîdă : nici nu era în stare să presupună că această durere este o nimica toată în comparaţie cu aceea, pătrunzătoare şi tristă, care-l aştepta în viitor.

— Ai înnebunit ? o întreba el, ţinîndu-se în continuare de uşă. De ce m-ai lovit ? Ştii că mă doare ?

— Chem îndată vecinii ! spuse ameninţător Verocika. Ce căutaţi într-o locuinţă străină ? Plecaţi îndată de aici ! Retrăgeţi-vă piciorul !

El înţelese că de data asta i s-a vorbit fără nici o umbră de glumă, şi îşi pierdu firea.

— Iartă-mă, însă se pare că noi ne tutuiam, spuse el primul lucru care-i trecu prin cap.

— Piciorul, nemernic nenorocit ce eşti ! ţipă Verocika şi îl lovi iarăşi, din toată puterea, la gleznă, cu vîrful ascuţit al pantofului.

Pe chipul ei se întipărise o expresie plîngăreaţă şi răzbunătoare, o mînie albă, turbată.

— Ce-i cu tine ? strigă el şi-şi retrase piciorul.

Iar uşa se închise trosnind şi bubuind, în faţa lui.

În acea zi, el plînse pentru prima oară de necaz. Nu putea coborî pe scări, stătea lîngă pervazul lat, pe o platformă de piatră, scrîşnea din dinţi şi plîngeă neajutorat din pricina durerii şi a jignirii.

Dar chiar în acele clipe, îşi zicea că asta nu a fost ultima lor întîlnire, încă mai credea că va veni o vreme cînd el îi va aduce aminte despre loviturile de acum, despre această jignire, iar ea o să-l roage s-o ierte. Credea, în acele clipe, că dacă se va întoarce şi va suna, ea îi va deschide uşa ca mai înainte, va zîmbi şi îl va întreba : „Cum se face că numai ce m-am gîndit la tine, iar tu ai şi venit ?“ Depuse multe eforturi să n-o facă. Nu putea să se împace cu gîndul că cea care se afla în spatele uşii era chiar Verocika Vorkueva. Îl privise cu atîta ură, îl lovise de două ori...

Verocika locuia la al cincilea etaj al unei case bune, chiar foarte bune pentru acele timpuri, un bloc în formă

de U, avînd în mijloc o curte cu verdeață. Între cele două aripi ale blocului se deschidea o arcadă, care dădea într-o străduță veche și liniștită, cu vile păstrate de pe vremuri și cu renumitele grădini cu tei și liliac, abia luminate de lumina lăptoasă a felinarelor care atîrnau deasupra caldarîmului. Pe stradă mașinile treceau rar. Porțile vilelor erau străjuite de stîlpi cenușii de gresie. Pe alocuri mai erau bănci de lemn vopsite cu ulei și înfipte în pămînt, și mici scuaruri cu iarbă curată în fața ferestrelor, iarbă în mijlocul căreia se înălțau întunecate, puternice și sătule, trunchiurile bătrînilor tei și plopi. Plopii erau înalți și înfricoșători, semănînd cu niște nori verzi, iar primăvara făceau flori ca niște cercei roșii, care cădeau asemenea omizilor pe trotuare și oamenii îi călcau în picioare, strivindu-i pe asfalt, și atunci întreaga ulicioară se umplea de mirosul amărui al rășinei de plop. Această străduță de dincolo de rîul Moscova avea desigur problemele sale, uneori nerezolvate. De pe stradă și din casele ei, oamenii nimereau în închisori, pentru furt sau huliganism, iar uneori și pentru banditism, iar dumneavoastră, desigur, înțelegeți că plecau nu de bunăvoie — erau ridicați și dispăreau pentru mult timp, pînă ce lumea uita de ei, iar apoi strada îi recunoștea cu greu pe fiii ei care între timp crescuseră, mai exact se înrăiseră, fuseseră tunși scurt de tot și purtau niște șepcuțe cu cozoroc scurt, la modă pe atunci. Dar de pe această stradă oamenii plecau și pe front, erau așteptați, pe ei nu-i uita nimeni, dar de cele mai multe ori ei nu se mai întorceau, și atunci spațiul locativ rămînea liber și în coasta mamei, rămasă văduvă, erau repartizați oameni noi, iar mamele, cu ochii uscați de tristețe, își luau rămas bun de la camera tăcută ca un mormînt și care cîndva fusese plină de zarvă, de plînsete, de rîsete ; camera cu tapetul murdar lîngă paturile fiilor, cu o pată pe parchetul de stejar, cu plăci de teracotă albă pe sobe olandeze, cu un colțișor înnegrit de fum, cu pervazul zgîriat, cu urme de creion pe perete, lăsate de copii, și cu acele

crestături pe tocul uşii care-i făceau să învie ca o umbră înspăimîntătoare pe băieţii mici, mai măricei şi mari, care plecaseră pentru totdeauna. Suspine semănînd cu nişte gemete, zîmbete speriate, lipsite de sens, spatele încovoiat şi fîşia de păr cărunt. Iar apoi, mirosul vopselelor de ulei, de var, de clei, de ceară... Paşi străini, voci străine, bucuria altcuiva, lucruri cu care te obişnuieşti atît de greu... Dar ce poţi să faci ? Se obişnuiau şi îngrijeau copiii străini, le dăruiau jucării vechi, de mult ascunse în lăzi : cuburi mici, colorate, soldăţei de plumb, resturi de creioane colorate, cu vîrful tocit datorită încordării şi mişcărilor apăsate ale mîinilor de copil, care desenaseră cîndva căsuţe, ceruri şi copaci.

Erau de toate pe străduţa liniştită din Moscova, care lunecase de mult în trecut. Era, de exemplu, o căsuţă, ale cărei ferestre de jos minunau întotdeauna prin curăţenia lor ireproşabilă, printr-un fel de transparenţă neagră cu irizări sclipitoare, iar seara se aprindeau cu o lumină limpede liliachie. În camera mare, sub abajurul suspendat deasupra mesei rotunde, nu se vedeau niciodată oameni după perdelele de tul. Verocika Vorkueva, nu se ştie de ce, se temea de această casă. Mai precis casa o făcea să aibă senzaţii mistice, un fel de curiozitate, amestecată cu teamă, de a-i vedea pe stăpînii camerei de jos, de parcă ei ar fi trebuit să fie altfel decît ceilalţi oameni, fiindcă nimeni şi nicăieri nu aprindea o lumină atît de clar-liliachie în ferestre. Ea nici nu ştia ce putea să fie acolo liliachiu : geamurile sau abajurul ? Pare-se însă că această casă se vedea, seara, de pretutindeni. O cunoşteau toţi şi de obicei spuneau : „După casa cu ferestre liliachii", sau „Înainte de a ajunge la casa cu ferestre liliachii". Sau dacă trebuia să i se explice cuiva încotro să meargă şi dacă era întuneric, spuneau : „Mergeţi drept înainte şi cînd veţi vedea casa cu ferestre liliachii..." Dar erau nenumărate variante.

Blocul în care locuia Verocika Vorkueva cu părinții ei se numea însă simplu : casa numărul șase, sau casa cu magazin. Se înălțase stîngaci pe partea cu numere cu soț, apăsînd cu imensitatea ei de piatră străduța mică și stingheră, ca și cum ar fi călcat-o cu ambele ei picioare, mari, de cărămidă... Fusese primul bloc construit conform planului de reconstrucție și nimeni n-ar fi putut să spună de ce anume casa cu numărul șase își începuse asaltul necruțător asupra micilor curți moscovite, de ce nu casa numărul unu sau nouă, ci tocmai casa numărul șase se înălțase, lipsită de personalitate, deasupra acoperișurilor de tablă, strivind sub greutatea ei, casele și străduța îngustă.

Aici trăiau, probabil, nu mai puțini locatari decît în toate celelalte case la un loc. Apartamentele aveau confort maxim pentru acele vremuri. Locatarii casei numărul șase erau invidiați de moștenitorii nelegali ai vilelor care aparținuseră negustorilor sau micilor burghezi și care nu aveau nici încălzire centrală, cu atît mai puțin băi cu cadă.

Trebuie totuși spus că strada cu clopotniță ajurată în formă de săgeată se împotrivise gigantului de piatră, pe cont propriu, și pe cînd acest gigant era doar un prunc cu trei etaje, înfășat în schele, avusese loc, noaptea, un incendiu teribil, care-i întîrziase pentru mult timp maturizarea. Însă timpul și eforturile omenești învinseseră, blocul fusese construit. Bucătăriile, closetele și băile fuseseră vopsite în culoare albastră, au fost trase dungi albastre pe pereți, ușile au fost vopsite în cafeniu, iar scîndurile podelei în ocru. Blocul se lumină dinăuntru cu o frumusețe îndoielnică de ulei, camerele se umplură de locatari fericiți, începură să sforăie rezervoarele de fontă de sub plafoane și robinetele de apă, iar în curînd apărură primele crăpături în plafoane, pînze cenușii de păianjen, scîrțîitul podelelor, mirosul de pisici la intrări și inscripțiile „folclorice" din cabinele liftului — semne ale conviețuirii omenești, fără de care e de neînchipuit

un bloc modern. Liber cugetătorii localnici n-au lăsat să le scape atenției nici chiar modestele instrucțiuni de folosire a liftului, tipărite pe plăcuțe de metal, în pofida unei tăbliță țipătoare : „Păstrați liftul. El vă cruță sănătatea." Probabil că pur și simplu ei nu fuseseră de acord cu înțelepciunea funcționarilor de la spațiul locativ, fiindcă este de mult dovedit că mersul pe jos e mult mai folositor pentru sănătate, decît să călătorești cu indiferent ce formă de transport, în afară, bineînțeles, de bicicletă. Dar oricum ar fi fost, acești liber cugetători, fiecare în maniera lui, începuseră să scrijelească unele litere din inofensivele cuvinte conținute de instrucțiuni, care, în închipuirea lor maladiv jucăușă, căpătau un sens întristător de analfabet, și totuși necuviincios.

Verocika Vorkueva s-ar fi mirat foarte mult dacă, de exemplu, cineva i-ar fi spus că în textul zgîriat și prelucrat cu mare cazną al instrucțiunilor se observă unele aluzii secrete. „Fleacuri", ar fi spus ea.

Doar de aceea e ea Verocika Vorkueva ! Dar ce să facă omul care cunoaște totul pe lume și care chiar la auzul cuvîntului „pupă" zîmbește tendențios și cu înțeles ?

Vorkuevii ocupau două din cele trei camere ale apartamentului : într-una trăiau Anastasia Sergheievna și Oleg Petrovici, iar în cealaltă Verocika împreună cu bătrîna bunicuță Pelaghia Ilicina. S-ar putea întîmpla ca ulterior camerele să ne fie de folos, cu toate că nu sînt foarte sigur de acest lucru. Mai știi ce se poate întîmpla ! Îți vine, cum îi place lui Vorkuev să spună, o idee, o intuiție, și nici nu observi că ai ajuns departe de apartamentul albastru, cu mirosurile de supă și de carne, de scîrțîitul strident al podelelor și de zornăitul geamului de la ușa bucătăriei, de frînghiile pentru întinsul rufelor, încît nu-ți va mai rămîne decît să te miri pentru ce și de ce a fost necesară această străduță, unde în curțile cu pămînt gras creșteau ciuperci alb-sidefii, de ce a fost nevoie de lumina liliachie din ferestre și de la cabina liftului din blocul numărul șase.

Unde sînt toate acestea acum ? Mai sînt în viaţă oamenii pe care i-ai cunoscut ? La ce periferii i-a aruncat explozia construcţiilor ?

Un drumeag vechi, în pădure. Cîndva, oamenilor le era necesară această depărtată vecinătate, plină de hîrtoape, a drumeagului din pădure, vîlcelele lui nu prea adînci, pantele abrupte şi urcuşurile grele, dar apoi îl uitau, pentru că noua şosea asfaltată şi automobilele făceau mai uşoară legătura între localităţile depărtate şi cele apropiate. Neteda şi posomorîta bandă se întindea alături de vechiul drum, scurtînd cotiturile şi sărind cu dibăcie peste şanţuri şi rîu.

Nu numai satele se ofileau, pierzîndu-şi vechea lor importanţă, dar mureau şi oraşele dacă drumurile, din voia destinului, îşi schimbau traseul. Istoria cunoştea exemple mult mai convingătoare ; au pierit pînă şi ţări întregi.

De aceea nu-i de mirare că o soartă la fel de tristă i-a fost destinată şi satului rămas parcă înstrăinat de rosturile lui.

Pe drumeagul din pădure crescuse o iarbă fină şi curată, iar făgaşul lui viu, cîndva bogat îngrăşat de bălegar de cal, înverzi clar şi luminos în mijlocul vegetaţiei pădurii. Dar, fapt curios ! De ce oare era ocolit de zmeura, de sămînţa coniferelor, ori de ramura rozalie a chipreiului strălucind în soare ?

Bătătorită, părăsită de oameni, improprie pentru tehnica modernă, poteca acoperită de iarbă îşi păstrase într-un mod de neînţeles limitele vechi, cucerite de la pădure, căpătînd cu vremea aspectul unui gazon de bulevard, tuns cu îngrijire. Era plăcut să mergi pe el, în special dacă acest coridor adînc intrat în pădure şi foarte curat era luminat de razele fumurii ale soarelui de dimineaţă, licărind în picături de rouă. Pe-alocuri, labele întunecate ale brazilor mîngîie umerii călătorului cu un foşnet înţepător, şoptesc în urmă, clătinîndu-se şi revenind în imobilitate, de parcă şi-ar retrage ghearele verzi în teacă.

Se spune că pomii iubesc și așteaptă vîntul, fiindcă ei doresc de asemenea să se mai miște, să-și întindă încheieturile obosite și înțepenite, doresc să se legene în veșnicul lor cuib, să acumuleze forțe care să-i ajute în viitoarea lor imobilitate. Și de ce nu ? Poate că brazii, auzind cum freamătă frunzele plopului la cele mai slabe adieri, rămîn atenți la această blîndă zbatere, își încordează rădăcinile lungi și, în așteptarea unui vînt adevărat, se bucură și au emoții, ca noi, înainte de a pleca la un drum lung. Acel drum scurt pe care-l desenează vîrfurile lor ascuțite pe cerul neliniștit este infinit de mic, iar balansul crengilor de scurtă durată, totuși acesta este drumul pe care poate că îl visează în zile și nopți de liniște absolută.

Cu asemenea gînduri, pe drumul părăsit, ai un sentiment de nesiguranță, de parcă agățîndu-i-se cu crengile de haine, copacii se roagă de bunul călător să se oprească, să rămînă împreună cu ei, să nu se grăbească, să arunce o privire spre iezerul luminos, invadat de rogoz, acoperit de o mantie de culoarea castravetelui palid, deasupra căruia înfloresc albăstrițe cu nuanțe rozalii. Acest mic și umed microcosmos este minunat și pur în felul său de a imita lumea cea mare, care se întinde dincolo de pădure. Dar oare imensitatea să aibă importanță ? Viața și mișcarea au risipit pînă și fluturii zămisliți în cine știe ce mic cotlon al fostului drumeag acum dispărut. Păianjenul de apă, ca un batiscaf cafeniu și plat, a ieșit din adîncurile străvezii și stă atîrnat în imponderabilitate. Ciclopii semănînd cu niște mici aerostate au fugit care încotro. Călărețul bronz-argintiu a alunecat ușor pe suprafața apei și a rămas țintuit peste membrana superficială, transparentă și elastică, a butoiașului său viu, de parcă lăbuțele lui păroase apăsau nu apa, ci o pînză extrem de fină și întinsă, fără a o rupe și fără a-i agăța țesătura mătăsoasă și nevăzută. Răsturnîndu-se lenevos de pe o parte pe cealaltă, păianjenul de apă se afundă din nou în adînc, atingînd cu lăbuța lui mîlul liniștit de la

fund, şi acolo, pe suprafaţa plană, creşte o dîră de fum cenuşiu... A venit în zbor un greier şi, tîrîind din aripioarele lui strălucitoare, s-a oprit deasupra apei într-o neclintire de pasăre de pradă, dar deodată s-a aruncat într-o parte, a tîrîit deasupra crengilor întunecate ale bradului şi s-a întors din nou, aşezîndu-se pe o frunză ascuţită de rogoz. Frunza se apleacă. Insecta de pradă cu ochi de smalţ albastru, cu lumini schimbătoare, rămîne nemişcată în ascunziş. Ţînţarii se înghesuie deasupra apei. Sărind de pe o frunză pe alta, zboară musculiţe minuscule. Nimeni nu se atinge de celălalt, pentru că, se pare, cu toţii se simt sătui unul de celălalt.

III

Pe acest drumeag mergea Kolea Bugorkov spre satul Lujki, în vizită la bunicul său. Moşul era renumit în împrejurimi pentru că fusese de patru ori căsătorit şi îşi îngropase trei dintre soţii. A patra soţie murise, iar a treia, părăsită de el, rămăsese în viaţă. Bunicul lucrase pînă acum ca paznic al societăţii vînătorilor din raion.

Satul prindea viaţă numai vara, cînd veneau din centrul raional şi chiar de la Moscova foştii lui locuitori şi rudele acestora. Lui Alexandr Sergheievici, aşa se numea bătrînul Bugorkov, îi mergeau bine treburile. În orice caz, nu voia să se mute nicăieri de aici. Un loc mai bun şi mai liniştit decît Lujki era imposibil de găsit. Miliţianul venea aici călare pe motocicleta sa, atît de rar că nimeni nu-şi amintea măcar de chipul lui. Odată numai s-a ivit ocazia de a fi văzut în voie, cînd casa lui Bugorkov fusese prădată, furîndu-se îmbrăcămintea de pat, plăpumile destinate vînătorilor care veneau aici. „Două sticle de o jumătate de litru au luat de sub laviţă, îi spunea Bugorkov miliţianului, care căuta urmele răufăcătorilor. Am cumpărat trei, una am băut-o şi am plecat... iar ei le-au luat. Două sticle a trei ruble şaizeci bucata." „Lasă-mă în pace

cu sticlele tale ! căuta să scape de el miliţianul. Nu mă stingheri din lucru." „Dacă îi prindeţi, îi spunea Bugorkov, să mi le dea înapoi. Sînt totuşi nişte bani. Doar n-am făcut-o acasă, e cumpărată. Am cumpărat-o de la magazinul sătesc. Niura mi-e martoră. La magazinul sătesc din Vozdvijenskoe, Niura acolo lucrează, ea ştie că eu cumpăr mai multe sticle deodată, fiindcă satul e departe, n-am chef să alerg de pomană. De mers, merg greu. Toate-s adevărate. Mă jur pe ce vrei."

Miliţianul nu se prea sinchisea de el. Se uita la moşneag, mijindu-şi ochii neîncrezători. Şi, parcă pe neobservate, se întorcea la una şi aceeaşi întrebare :

„Aşadar te cheamă Alexandr Sergheievici. Eşti cumva neam cu el ?"

„Cu cine ?"

„Cu Puşkin. Uite ce e, cetăţene Puşkin, spune-mi sincer, de unde atîţia bani ? Singur ai spus că ai cumpărat cu grămada. Ai ? De unde bani ca să cumperi cu grămada ? Poate că păturile şi pernele... Ai ?"

„De cînd mă ştiu n-am furat şi... dealtfel, aş putea să mă şi plîng împotriva dumneavoastră, răspundea moşul jignit. N-ai asemenea drepturi, să jigneşti un om cinstit."

„Uite, mie îmi este cunoscut, cetăţene Puşkin, că dumneavoastră, de Anul Nou, aţi mîncat un purcel. L-aţi vînat în timpul serviciului, iar în ajunul sărbătorilor l-aţi tăiat. Cum apreciaţi asta ?"

„Nu l-am mîncat noi, răspundea Bugorkov fără siguranţa dinainte în glas. E o chestiune veche, eu n-am nici un amestec. Am explicat în scris, am relatat totul, cum a fost. Ce să mai dezgropăm morţii, e o treabă veche de tot."

„Aşa, va să zică. Bine. După tine reiese că mistreţul şi-a mîncat singur jamboanele."

„Ce pot să mai zic", răspunse Bugorkov, dînd din cap ca şi cum ar fi împuns pe cineva.

„În ajunul Anului Nou purceluşul a gustat singur din propria-i şunculiţă, hai ?"

„Se poate să fi fost și în ajunul Anului Nou. Nu mai țin minte."

„Nu mai umbla cu fofîrlica."

„Eu nu umblu cu fofîrlica. De ce-aș face-o... Cineva a mîncat, e adevărat. Dar eu nu. Și moș Bugorkov dădea din mînă. Nu eu. Tu doar n-ai să te apuci să vinzi motocicleta statului ? întreba el. Și răspundea : N-ai s-o vinzi, că doar nu ești prost. Iar eu, ce crezi, prea e de oaie... Nuu... Asta-i pîinea mea. Ce fel de glumă mai e și asta ? Mi s-a acordat întreaga încredere. Și te rog să nu mai faci aluzii ! Ești tînăr încă ! Iar între altele, eu nu sînt Pușkin, ci Bugorkov, Alexandr Sergheievici, iaca-așa ! Să procedăm reglementar, fără chestii d-astea..."

„Bine, nu te supăra. Însă bagă de seamă, jumătățile tale de votcă, uită-le. Judecă singur, cum să trec eu în procesul verbal oficial aceste sticle ?"

Bugorkov era uscățiv și oacheș. Părul lui, boțit veșnic sub căciulă, bătătorit ca lîna din saltea, făcea pe frunte cîrlionți suri, acoperind ridurile adînci ale frunții. Sprîncenele lui negre, în care nu încolțiseră perii albi, se uneau brusc și cu răutate deasupra rădăcinii nasului. Natura îl înzestrase cu aparența unui om rău și crud. Ochii lui cenușii, luminoși, erau pustii și fără suflet, ca ochii de fiară, părînd că-ți urmăresc fiece mișcare, atît de lunecos evitau privirea directă, încît necunoscîndu-l puteai să crezi naiba știe ce despre el, despre acest om al pădurii, cu un topor ascuțit la cingătoare, de care nu se despărțea aproape niciodată. Lui nu-i prea plăcea să stea de vorbă cu oamenii și niciodată nu te privea în ochi, doar cîteodată se uita brusc pe sub sprîncenele posomorîte cu o privire ageră și furioasă ca de păianjen, de parcă ai fi fost musca prinsă în mrejele lui.

„Cuvinte, cuvinte, cuvinte ! Multe sînt, spunea el supărat și răutăcios. Mai deunăzi am fost la farmacie să-mi iau pastile pentru inimă. Văd cutiuța, iar pe ea scrie : «Bodeaga». Ce-o fi asta Bodeaga ? O iarbă. Iar dacă in-

terpui o literă ? Cine umblă prin lume ? Brodeaga !“ [1] și privea direct și ager spre tine, de parcă îți injecta un venin.

„Ei, și ce-i cu asta ?“

„O singură buche, și cuvîntul se schimbă complet.“

„Cum adică, ce se schimbă ?“

„Ce-i cu toate astea nu știu. Nu-i pentru capul meu. Dar unele observații pot să fac, cu toate că nu vreau să dau verdicte, n-am destulă învățătură... Să luăm un alt cuvînt, pijma, tot iarbă este. Ei ce-ai face tu ? Ce literă i-ai pune ? Tot ghicitoare e. Răspunsul e simplu : pijama. Ai văzut ce iese ? Se uita din nou cu insistența lui neplăcută și în ochii lui părea că sfîrîie ceva neauzit. Dacă le-ai trimite la gazetă, ai putea să cîștigi și bani, ce zici ? Să alegi mai multe cuvinte și să le aranjezi cum se cuvine. Ți-ar da bani să-ți ajungă pentru trei sticle. Ce părere ai ?“

Ți-era rușine să-l asculți pe acest om bătrîn și să faci pe prostul, fiindu-ți frică să nu-l jignești dacă-i spui adevărul.

„Uite, am scris un mic articolaș, spunea între altele Bugorkov, lunecîndu-și privirea spre pămînt. (Stăteam cu el pe pragul micii terase.) Poate că o să-l dați undeva ? A ieșit un articolaș bun.“

„Despre ce ?“

„Despre dresura liberă... Despre dragoste, cîte ceva. Despre viață.“

„Dar ce-i asta, dresură liberă ?“

„Păi ăsta e un termen pe care l-am inventat eu. Liberă... asta e cînd un prepelicar tînăr aleargă după păsărele. Altul îi pune deodată zgarda, dar eu îl las să alerge cît îi place, iar cînd înțelege singur că n-are cum să ajungă pasărea și scoate limba de-un cot, abia atunci îi pun zgarda... Și astfel, multe zile în șir, pînă înțelege el cum e treaba. Iar apoi îi pun zgarda și... la becațe ! Astfel îi creez un stil. Ăsta da cîine ! Cînd dresura e liberă, atunci

[1] Vagabond, hoinar.

cîinele e spirt. Dar cînd îl pui în lesă de la început, cîinele se gîtuie, devine supus, de gonit nu goneşte şi n-are stil. Poate să facă orice, poate să-ţi cîştige chiar o diplomă şi totuşi cîndva va speria vînatul, pentru că n-a avut încă ocazia să se verifice, a stat tot timpul în lesă şi în strînsoare. Va speria vînatul şi se va întoarce cu coada între picioare la stăpînul neexperimentat. Un vînător cu experienţă îl poate ţine în frîu, dar celălalt nu. Căţeluşii mei însă niciodată nu sperie vînatul. Eu am dresat cîinele şi l-am dat stăpînului : Poftim, faceţi-vă plăcerea... La şcoala mea a priceput totul, s-a calificat în hăituială. În anii tinereţii, noi toţi alergăm după păsări, pînă cînd găsim vînatul adevărat, pînă cînd îl doborîm. Cam aşa se întîmplă."

Eu însumi recunosc că niciodată n-am încercat să-mi dresez cîinii, cu toate că, teoretic, cunoaştem bine dresura. Însă despre dresura liberă nu auzisem niciodată. Ştiam că trebuie să munceşti mult cu un prepelicar pînă cînd se obişnuieşte să umble suveică. Adulmecînd, cîinele se apropie de vînat pînă la distanţă foarte mică, dîndu-i vînătorului emoţii prin ţinuta lui frumoasă şi încordată, iar apoi rămîne în aret, nemişcat, aşteptînd vînătorul ; auzindu-l, dar fără să i se clintească măcar un muşchi... Despre asemenea cîine se spune : „Pîndeşte fără să respire". Dar ca să ajungi la asemenea rezultat, trebuie să dezveţi cîinele de tentaţia de a speria pasărea, să-l deprinzi să nu acorde atenţie păsărilor mici, să-şi facă meseria numai cu vînatul de soi. În general, cîinele trebuie învăţat să-şi înfrîneze patima înnăscută, trebuie deprins să nu se repeadă, să rămînă în aşteptare. Pentru asta, sînt necesare o mulţime de rafinamente de tot felul, despre care am auzit de la dresori experimentaţi, cu toate că în ce mă priveşte n-am reuşit să ajung la asemenea artă. Ba chiar eram sigur că pentru dresura cîinilor, ca şi pentru îmblînzirea fiarelor sălbatice, e necesar să ai talent, un fel de putere aparte asupra animalelor...

Dar iată, despre dresura liberă am auzit pentru prima oară de la Bugorkov. Dacă l-am înțeles bine, el proceda complet pe dos, adică la prima ieșire în cîmp îi permitea cîinelui să facă tot ce voia, să sperie vînatul, să alerge ca un nebun prin mlaștini, să stîrnească păsăruicile și o dată cu ele și becațele și în același timp nici să nu încerce măcar să-i pună lesa... Era o încălcare evidentă a tuturor instrucțiunilor și a cărților pentru dresura cîinilor.

I-am spus :

„Un asemenea articol poate că ar trebui publicat în jurnalul vînătorilor."

„Așa ar fi. Numai că articolașul meu e ceva mai aparte, se poate cînta ca un cîntec..."

„Cînta ? Auzi, se poate cînta... E poezie, sau ce ?"

„Nu, nu e poezie, e un articolaș."

„Nu înțeleg nimic. Cum adică se poate cînta ?"

„Cum se poate cînta ? Păi, cum se cîntă."

„Înseamnă că sînt cuvinte pentru un cîntec ?"

„Poate că așa e."

„Așadar sînt versuri... Poate că mi le arăți, Alexandr Sergheievici."

„Ce să-ți mai arăt, eu îl știu pe de rost. Numai că n-am chef să-l cînt. S-a uitat furios la mine, m-a văzut că zîmbesc, a făcut o mutră supărată și a zis : Poate altădată, cîndva. Nimeni nu poate să găsească muzica potrivită. Iar așa, la întîmplare, mai știi ce iese ? Cuvintele astea fără muzică sînt ca muierea fără c... Oho, ce muiere am avut ! Știi cum e cîntecul : «*Ce mai țîțe-avea în piept !*» A murit de inimă. Am trăit bine cu ea. Era blîndă și-i plăcea să bea un păhărel cu mine. Aducea băutura, așternea fața de masă, tăia ceapa... Curățică, îngrijită... Ei, spunea, poftește, Alexandr Sergheievici. O, tare milă mi-e de ea ! Am trăit puțin împreună. Umblam după păsărele, dar vînatul de soi nu l-am adulmecat..."

Și Bugorkov își lăsa capul în piept. Făcea asta într-un mod atît de natural și de expresiv, încît se părea că nici nu-și dă seama cînd îi cade capul ca secerat, sprijinin-

du-i-se în piept. Se întîmpla ceva asemănător cu un leşin sau cu o slăbiciune fulgerătoare, de care era cuprins la un moment dat şi aveai impresia că nu capul, ci întreaga lui fiinţă se prăbuşea parcă brusc : îi cădeau umerii, mîinile, nu mai era ţăranul rău şi supărat, ci în faţa mea stătea, adus de spate, un moşneag neputincios, cu viaţa zdrobită, un fel de arlechin de cîrpă, învechit, cu cizme de cauciuc şi cămaşă cu guler boţit, scorojit, asudat şi murdar, peste greabănul zbîrcit.

Eu puneam mîna pe umărul lui cald şi costeliv, iar el tremura încetişor. Era un om de o rară sensibilitate.

Pîrîiaşul Topolta curge nu departe de Lujki. Albia pîrîului, neagră şi ondulată, prin care lunecă apa limpede, vălurind la suprafaţă, dă impresia că pîrîul cu unda-i de ardezie saltă peste piatră ca o pasăre rătăcită într-o pădurice de mesteceni, şi care poartă în ea sufletul neliniştit al străbunilor. Plin cu pietre înnegrite de mîl, lunecă printre dumbrăvile de mesteceni şi de stejari, strangulat de malurile uscate, acoperite de plăviţă, iarbă neagră şi ienupăr.

Însă după o cotitură bruscă şi nu prea îndepărtată, nu mai pot recunoaşte pîrîiaşul Topolta. Malurile pe care cresc stejari tineri se înalţă mult deasupra lui. Iar pîrîul însuşi, cu albia-i nisipoasă, devine luminos şi apa lui se face mai caldă. Nisipul auriu abia se întrezăreşte prin straturile de apă care se mişcă lent şi egal.

Topolta este nestatornică şi are o mulţime de înfăţişări. Nici nu bănuieşti cîte poţi vedea după fiecare din coturile pîrîului, prin ce te poate uimi frumuseţea lui capricioasă, ce veşminte va mai îmbrăca. Uneori curge liniştit şi lin, dispărînd sub tufele de răchită, înclinate deasupra lui şi umflîndu-se de resfrîngerile verzi ale bulboanelor şi ale malurilor strîmte, alteori se pulverizează deodată în ţăndări foarte mici, strălucind la soare, alergînd zgomotos şi grăbit peste obstacole mărunte. Cînd întîlneşte în cale un ostrov, acoperit cu iarbă verde, mătăsoasă, pîrîul

se lăţeşte lenevos, scobind pe dedesubt malul înalt şi împădurit, atît de înalt, încît îţi pare că pîrîul curge printr-un defileu muntos, în veşnicele înnegurări şi în umezeala rece a acestuia. Rădăcinile şerpuitoare ale stejarilor osîndiţi se contorsionează spasmodic deasupra apei. Trunchiurile întunecate ale copacilor morţi, plecate cu vîrfurile sub apă, s-au culcat pentru veşnicie în pîrîu, ridicînd ca un strigăt braţele moarte ale rădăcinilor.

Acest loc se numeşte Burcealk. Izbindu-se de o insuliţă, pîrîul spumegă aici şi vuieşte. Undele lui se încîlcesc în vîrtejuri repezi, care, umflate deodată de puterea adîncurilor, formează viziuni sticloase, pîlnii rătăcitoare, brazde şi împletituri. Se zbate disperat, clocotul lui e stînjenit de rămurişul negru al unui stejar căzut mai de mult, în ale cărei tresăriri egale se simte ceva mecanic.

De cînd lumea, pe malurile Topoltei au locuit oameni, au semănat pîine, au construit mori. Vozdvijenskoe este un sat mare, cu o biserică masivă, cu un cimitir vechi şi cu o singură piatră de mormînt în tot cimitirul, piatră neagră, de Labrador, cu o inscripţie săpată în ea : „Aici odihneşte ţărîna preotului Okulov, cu copiii". Aceste cuvinte „cu copiii" îi tulbură întotdeauna pe oameni. Adică cum „cu copiii" ? Imaginaţia încropeşte tablouri triste, vede aievea „copiii", mici, durdulii, pufoşi, care s-au culcat în pămînt împreună cu părintele lor... Femeile bătrîne îşi fac cruce şi se apleacă în faţa acestei pietre, cu toate că nici una din ele nu l-a cunoscut pe părintele Okulov. O fi fost tînăr sau bătrîn ? Ce predici o fi ţinut el mirenilor săi, oiţelor Domnului ?

Acum satul Vozdvijenskoe miroase a tehnică şi a motorină, duduie de motoarele puternicilor Ziluri, iar în biserica cu crucea aplecată s-a instalat depozitul colhozului ; există un magazioner, cîntare şi saci cenuşii, plini cu grăunţe. Nu mai miroase a tămîie, ci a piatră rece şi a pîine, iar în clopotniţă şi-au făcut cuib stăncuţele.

Vozdvijenskoe e aşezat la drumul mare. Cu totul altceva e satul Lujki. Acolo uliţa a fost năpădită de iarbă,

merii s-au sălbătecit, iar grădinile, vara adesea sînt galbene de rapița sălbatecă, ce pare că a fost semănată special pentru cine știe ce nevoi gospodărești. În Lujki, iernează în total doar șapte oameni : Bugorkov și șase femei în vîrstă, pensionare. Uneia din ele îi merge vestea că e bogată și lacomă, fiindcă pensia nu și-o cheltuiește decît pentru pîine, sare și untdelemn — întregul an nu mănîncă decît supă de ceapă ; slavă Domnului, ceapa crește din belșug la Lujki ! Ouăle, și pe acelea le duce la vînzare. Iar vaci, în Lujki, nu mai ține nimeni de mult. Există vreo zece capre negre-argintii, frumoase, cu ochi căprui, gînditori, și un țap cu fruntea teșită, care-i aparține lui Bugorkov și pe care l-a poreclit chiar el, Prostul.

Însuși Bugorkov îi încercase istețimea și se convinsese că țapul lui e un prost. În schimb, căprița era deșteaptă. Îi lega lîngă baltă, cu o frînghie lungă, iar el stătea culcat pe mal admirînd înfățișarea subtilă a caprei, buzele ei sensibile, cu care ciupea delicat iarba fragedă. Țapul însă întindea pînă la margine frînghia și behăia ca un bas răgușit. Avea culoarea nisipului murdar, era puternic și rău ca un mistreț, ochii lui aveau nuanța laptelui smîntînit, iar pupilele negre îi semănau cu niște muște moarte, care plutesc pe apă.

„De ce strigi, Prostule ? îl întreba leneș Bugorkov. O să te bat peste coarne, mutră tîmpită ce ești. Ce-ți mai trebuie ? Vrei sălcioară ? Da, da bărbatul dorește întotdeauna ceva mai amărui sau mai acrișor... Ei, ce vrei tu, botosule ? Vrei să-ți dau sălcioară ?“

Bugorkov rupea crengi cu frunze tinere și suculente. Țapul curăța rapid lujerul de frunze, rupîndu-i-le din mînă. Bugorkov îl lovea însă puternic cu nuiaua curățată peste bot. Animalul fugea tîrînd după sine funia care culca în mersul ei iarba, parcă cosită de o seceră de argint. Începeau experiențele îndrăgite de Bugorkov : țapul se oprea, bătrînul îl ademenea cu o crenguță verde, animalul se apropia și, fără să se ferească, îi smulgea creanga din mîini, fapt pentru care primea o lovitură puternică cu

nuiaua şi iarăşi fugea, pentru ca imediat să se întoarcă din nou, uitînd de lovitură.

Astfel, la un mod empiric, Bugorkov ajunsese la concluzia că ţapul lui e un prost, iar capra cuminte, fiindcă, primind o dată o lovitură peste bot, ea nu s-a mai apropiat oricît ar fi ademenit-o stăpînul. Ţapul însă prefera să fie bătut, numai să se poată înfrupta din frunzele amărui, tinere şi din coaja fragedă a nuielei. De pe urma acestor experienţe, Bugorkov trăsese o concluzie cu bătaie lungă, fapt despre care, însă, nu-i plăcea să vorbească.

De toate obligaţiile sale de ţap, acest prost se achita totuşi fără cusur, fapt pentru care Bugorkov îl hrănea în tot cursul iernilor lungi şi al primăverii.

Bătrînul mai avea şi o căţea de vînătoare, Naida, cu care vîna iepuri şi vulpi, însă o ţinea în lanţ aproape tot timpul, şi îşi aducea aminte de ea numai toamna tîrziu, cînd începea sezonul iepurilor. Atunci o îndrăgea el, o mîngîia şi o hrănea mai mult ca de obicei. Vara însă, căţeaua era cea mai nefericită fiinţă, mîncată de muşte, pureci şi ţînţari. Ieşea din cînd în cînd din coteţ, privea oamenii cu ochi înlăcrimaţi, căsca scîncind şi se ascundea din nou în întunericul cuştii ei împuţite, în aşteptarea îndepărtatei ierni. Căţeaua se pare că ura vara şi se temea de ea ca de temniţă.

Iarna, satul Lujki se acoperea cu zăpadă şi nu exista nici o cale de acces. Bătrînele trăiau în izbele lor fără să iasă afară. Iar serile se duceau la „bogătaşa" să joace cîte jumătate de copeică la un loto uzat şi păstrat ca prin minune din timpuri imemorabile. Se obişnuiseră atît de mult, le plăcea atît de mult să cîştige cîteva copeici, încît dacă la un moment dat le-ar fi lipsit acest loto, s-ar fi întristat foarte rău. Îl păzeau ca pe o icoană sfîntă şi aproape că se rugau la cartoanele ferfeniţite şi înnegrite şi la butoiaşele mici, de lemn, zornăitoare, din săculeţul de cîrpă. „Douăzeci şi trei — şterge-ţi nasul ! rostea încet una din bătrîne. Opt — cosim fînul !" Iar celelalte tăceau încordat, îşi mijeau ochii la cifrele negre de pe

cartoane, le acopereau cu fel de fel de aşchii, cu cartonaşe sau cu seminţe de floarea soarelui, pînă cînd una dintre ele striga cu o veselie tinerească : „Am terminat şi ultimul rînd !... Daţi-mi averea, e a mea, daţi-mi-o !" Toate rămîneau zdrobite, sufereau din cauza înfrîngerii, în special cînd cîştiga „bogătaşa". Şi numai cînd reuşita revenea uneia dintre ele care era aproape oarbă şi care participa de asemenea la joc, cu toate că jocul ei era urmărit de toate celelalte, erau împăcate şi o felicitau zgomotos, iar ea se îmbujora la obraz şi zîmbea emoţionată. Uneori, înţelegîndu-se din ochi, ele se lăsau dinadins bătute, în special cînd norocul o ocolea mai mult timp pe bătrîna oarbă.

Bugorkov dispreţuia aceste copeici ale jocului, iar în anotimpurile reci ale anului, din toamnă pînă în primăvară, se ocupa de vînat şi de pescuit. Întotdeauna, iarna, în casa lui atîrnau undeva, într-un colţişor, nişte piei de iepure întinse la uscat pe beţe, pergamentoase, îngălbenite, pline de vinişoare de sînge şi ciuruite de alice.

În schimb, cînd se încălzea timpul, cînd pămîntul dezmorţit se acoperea cu iarbă tînără, iar din căsuţele graurilor se arătau puii cu ciocul galben, viaţa lui se schimba brusc : soseau nepoţii şi nepoatele, fiicele cu bărbaţii lor şi, bineînţeles, băiatul cel mare al fiicei lui mai vîrstnice, adică de la prima soţie care-i murise demult, Nikolaşa, Nikolenka, drag inimii lui, băiatul care, după cum i se părea lui Bugorkov, moştenise cele mai bune trăsături de caracter ale bunicului său, cu toate că tatăl lui fusese un bărbat bolnăvicios, nu prea îndemînatec, care nu trăise pe lume nici cincizeci de ani şi murise „pe bază nervoasă", fiindcă imediat după război intrase la Institutul Economic din Moscova, lucrase ca planificator într-o editură şi bineînţeles îşi vătămase sănătatea, fiindcă asta nu era o treabă pentru el — să trăiască în Moscóva cea gălăgioasă, iar pe deasupra să planifice editarea a fel de fel de cărţi, care de cînd lumea nu existaseră în casa bătrî-

nului Bugorkov. Iată însă că Nikolaşka şi-a înfipt bine în viaţă, peste rădăcinile putrede ale tatălui său, propriile rădăcini şi nu numai că nu-şi ascundea originea ţărănească, după cum făcuse părintele său, dar se mîndrea cu ea şi-l iubea pe bunicu-său, îi plăcea să asculte poveştile lui despre trecut, despre stră-stră-bunică-sa, slujitoare la curte, care avusese un copil de la moşierul Samsonov, copil ce semăna cu un ţigănuş cîrlionţat, cu ochi luminoşi, botezat Serghei. De la el s-au tras apoi copii la fel de oacheşi şi uscăţivi, iar printre ei Saşa, Alexandr Sergheievici Bugorkov în persoană, căruia i-a fost dat să le supravieţuiască fraţilor şi surorilor sale. Toţi aceştia erau botezaţi cu nume alese, nu ţărăneşti— Piotr, Alexei, Nikolai, care pe vremurile acelea erau o raritate, se vede că nu numai Samsonov fusese atras de frumuseţea femeii cu chip plăcut, tînăr, dar şi preotul o preţuia, alegînd pentru progeniturile ei nume frumoase de sfinţi.

„Mă trag dintr-un nobil şi dintr-o fată de curte, spunea Bugorkov în momentele de cumpănă sufletească, atunci cînd nimic nu-l mai bucura în viaţă şi nu-i mai rămînea decît această îndoielnică mîngîiere. Poate că din cauza asta îmi arde mie sufletul, poate că eu de-aia beau, fiindcă neamul nostru a venit pe lume dintr-o poznă boierească, dintr-un păcat boieresc. În vinele mele curge sînge spurcat, de acea sînt năbădăios... Eu din copilărie am fost năbădăios ! Puteam, la un rămăşag, să fac baie în apa îngheţată ori să sar de pe acoperiş, din vîrful casei. Cred că printre cei din neamul meu au fost şi nişte husari, cu siguranţă... Tare mi-a mai plăcut să mă bat în tinereţe ! Şi eram grozav de iscusit în luptă. În tine însă n-a mai rămas nimic din sîngele boieresc, spunea el nepotului. Tu nici la culoare nu mai eşti aşa de întunecat, iar caracterul tău e bun. Asta-i bine. Cu o fire ca a mea sînt bun de păscut caprele, sau să vînez iepuri, dar tu, flăcăule, eşti un om aşezat."

„Va să zică, bunicule, înseamnă că noi nu sîntem Bugorkovi ? întreba nepotul, uitîndu-se în ochii lui cu un

simțământ de scurtă venerație. Putem spune că sîntem Samsonovi ?"

„Pe deplin, îl aproba Bugorkov. Numai că nu trebuie ! Adică ce, din punctul tău de vedere, o fată de curte e mai prejos decît un nobil ? Ea a fost măritată cu un țăran, cu Bugorkov, și a avut un copil, uite că nici nu ne trebuie un alt nume de familie. Nu ne trebuie ! Ești om matur și pot să-ți spun. Ai observat la mine o slăbiciune : prea sînt fierbinte în dragostea pentru femei... De ce mi-o fi trebuit mie asta ? Un lucru pe care nu-l doresc de fel. Dragostea nu e pentru noi. Nouă dragostea ne aduce numai nenorociri. Iar eu, după cîte bag de seamă, mi-am cheltuit întreaga viață cu asta. De ce oare ? Iată unde e sîngele blestemat al Samsonovilor ! Toată viața mi-a otrăvit-o. Altuia nici nu-i pasă, iubește și leapădă, uită repede, dar eu, Nikolka, stimez femeile... Uite, așa m-am chinuit toată viața. Femeile însă crezi că nu simt ? Ba simt prea bine ! În ce te privește, iubești pe cineva ?"

„Iubesc, bunicule !" îi răspunse Kolea Bugorkov, zîmbind și gîndindu-se imediat la Verocika Vorkueva.

Moșul se uita la el cu tristețe, și șoptea : „O, ce nenorocire, ce nenorocire..."

De la a doua soție, venea în sat, la el, fiică-sa din Topolsk cu o fetiță brunețică, jucăușă și ironică, Tanicika. Fiică-sa întorcea pe dos întreaga izbă, spăla rufele, spăla podelele, freca pereții cu ienupăr, omora ploșnițele, bombănea la taică-său și la Taniușa, și numai după vreo trei zile se liniștea și dispărea cu zilele în grădină.

În casa lui Bugorkov, sub tavanul arămiu, de scînduri, al cerdacului, trăiau niște viespi, într-un săculeț cenușiu în formă de pară, semănînd cu un morman de scrum de hîrtie, din care ieșeau dintr-o dată niște tigrișori vărgați, care zburau undeva. În acest morman de scrum bîzîia veșnic familia zburătoare, și sunetul stăruia mereu, la fel de pătrunzător și egal ca sfîrîitul unei lămpi electrice care arde. Se părea că acolo se întîmplă ceva asemănător cu

firul de wolfram incandescent care se consumă cu un ultim bîzîit de revoltă.

Cîndva, Bugorkov încercase să distrugă cuibul, însă în afară de neplăceri şi de înţepături furioase nu obţinuse nimic. Viespile îşi construiseră din nou cuibul şi de atunci unchiaşul prefera neutralitatea. Totuşi, uneori, cîte o viespe întărîtată îi înţepa nepoţica ; ea se speria tare de tot şi alerga amuţită în casă, îngrozită şi cu o expresie de teribilă umilinţă în ochi, iar în casă izbucnea într-un plîns cu hohote, ocărînd zgomotos inamicul vărgat. Cel mai ades o înţepau lîngă fîntînă, unde pămîntul era mereu umed şi unde viespile se pare că veneau pe caniculă să se adape. Iar nepoţica venea acolo să se joace desculţă în nisipul plin de apă şi călca pe ele.

Atunci Bugorkov ucidea în semn de represalii două sau trei ostatece, care forfoteau şi bîzîiau în permanenţă în partea de sus a ramei duble de la fereastră, şi punea pe pervaz trupuşoarele lor chircite, pentru ca celelalte viespi să-i vadă răzbunarea şi să-i ştie de frică. Pe nepoţica lui procedeul neobişnuit o liniştea : ea înceta imediat plînsul, ba chiar zîmbea bucuroasă că vede trupuşoarele moarte ale frumoaselor insecte vărgate în negru şi galben.

Vara, cînd sosea în sat mult tineret elegant, Bugorkov trăia retras de oameni, considerîndu-se irevocabil îmbătrînit, un om care nu mai prezintă interes pentru nimeni ; se ferea de cei tineri, nedorind să-i plictisească, fiindu-i frică să-şi amintească o dată mai mult despre bătrîneţea lui mohorîtă şi de neînlăturat, şi dorind de asemenea să-i scutească pe tineri de cugetări inutile pe această temă, cu toate că ştia din propia lui experienţă de odinioară că tineretul nu se prea gîndeşte la bătrîneţe. Şi oricît s-ar părea de curios, înceta complet să se îmbete. Astfel, se pare, îi era mai plăcut să trăiască, păstrînd pentru sine tinereţea sa necunoscută nimănui şi setea juvenilă de viaţă, pe care el nu şi-o potolise încă şi care

cu anii începuse parcă să-l chinuie şi mai mult, cu regretul după zilele care se scurgeau cu repeziciune.

În clipele cînd îl cuprindea regretul, se simţea îmbătrînit sufleteşte, devenea tăcut şi rău şi simţea nevoia să fugă de oameni, de parcă aştepta ca dincolo de un cot neştiut al Topoltei, dincolo de înaltele maluri nisipoase, departe de casă, să vadă ceva ce nu izbutise încă să vadă, de care încă nu izbutise să se mire, ceva ce n-a mai fost. În timpul acestor lungi reverii, veşnice ca însăşi viaţa, se aşeza undeva, sub o tufă, pe nisipul cald, privind cum se răsuceşte apa în bulboane, cum ferăstruieşte rîul cîte un ostrov încăpăţînat ; privea îndelung eretele care plana în văzduhul decolorat şi fierbinte, coada lui lungă, despicată, îi asculta ţipătul ; urmărea ţîşniturile albastre ale pescăruşilor cu coada scurtă care zburau deasupra apei, îşi aducea aminte de clenii frumoşi şi puternici pe care-i pescuia cîndva aici, momindu-i cu greieri, şi cît de aprig se zbăteau ei la fundul apei, şi cum se îndoia undiţa şi cum zvîcnea firul, iar el stătea, încă departe de a fi bătrîn, pe trunchiul unui stejar doborît, cu picioarele goale în unda apei călduţe, şi ştia că cleanul ăsta nu era ultimul şi că cel pe care-l va pescui a doua zi de asemenea nu va fi cel din urmă... Acum rămăseseră puţini cleni în Topolta.

Se spunea că în albia nisipoasă a rîului sînt ascunse bogăţii neînchipuite — mii de metri cubi de lemn de stejar, care pentru a fi scos la suprafaţă ar costa o mulţime de bani şi că americanii ar fi propus să cureţe ei fundul rîului, iar ai noştri n-au fost de acord, pentru că, poate, se vor găsi şi la noi cîndva timp şi bani şi va fi mare nevoie de lemn de stejar : atunci îşi va aduce aminte lumea şi de rîul Topolta. Bugorkov cunoştea această legendă şi credea în ea, fiind întru totul de acord cu hotărîrea autorităţilor.

„Ce zici, Nikolaşka, fata aia a ta e de treabă ?"

„Minunată, bunicule ! Mai bună nici nu s-ar putea..."

„Vai, vai ! Ele nu sînt niciodată alături de noi, Nikolaşka. Asta-i nenorocirea ! Sîngele Samsonovilor cel blestemat clocoteşte în vinele noastre. Fii gingaş cu ea... Să n-o chinuieşti."

„Ce tot spui, bunicule !? Eu o iubesc de-adevărat."

„Vai de capul tău, Nikolaşka, nu-i a bine."

IV

Kolea Bugorkov, bineînţeles, veni din nou la Verocika Vorkueva. Veni cu intenţiile cele mai hotărîte, însă din păcate n-o găsi acasă. Îl întîmpină Anastasia Sergheievna, mirată şi stingherită, dar amabilă, la fel ca înainte. Îl invită în casă, şi Bugorkov nu refuză, cu toate că nu era pregătit să poarte o discuţie cu cea pe care o socotea viitoarea lui soacră şi la care ţinea foarte mult, iubind-o mai ales că semăna foarte mult cu Verocika : zîmbea la fel de plăcut şi sfios ca Verocika, era atentă cu el, numai că era mai în vîrstă.

Ca întotdeauna, ea îl întrebă :

— Doriţi să gustaţi ceva ? Sau poate doriţi un ceai ? Aţi luat masa astăzi ?

— Mulţumesc, Anastasia Sergheievna, răspunse trist Bugorkov, aşezîndu-se la masă fără siguranţa de sine pe care o avea în trecut. Verocika se întoarce repede ?

— Mi-e teamă că nu, Kolea ; e o serată cu dans la facultatea lor.

— Păcat, spuse Bugorkov. Dumneavoastră probabil ştiţi, în ultimul timp Verocika nu mă prea agreează. La drept vorbind, pur şi simplu nici nu vrea să mă mai vadă. Astăzi am avut noroc, şi zîmbind stingherit îşi întoarse privirea brusc, la fel ca bunicul său, spre Anastasia Sergheievna, care drept răspuns surîse vinovată şi, mijindu-şi ochii, dădu din cap în semn că ea îl înţelege foarte bine.

În asemenea clipe el simțea o nevoie acută să-i povestească bunei Anastasia Sergheievna totul, să-și ceară scuze față de ea, să se plîngă de Verocika și s-o roage să-l ajute. „Ce-i de făcut acum ? i-ar fi spus el. Doar eu o iubesc." Era aproape sigur că Anastasia Sergheivna îl va ajuta și își va convinge fiica să se împace cu el. Iar dacă ea ar fi abordat această discuție, probabil că el nu s-ar fi reținut și i-ar fi povestit totul, de la suflet la suflet.

Ceva o făcu însă pe Anastasia Sergheievna să evite la timp această dificilă discuție, ferindu-se ca de o primejdie. Ea se emoționă și înfrîngîndu-și jena, spuse ca despre ceva dinainte hotărît :

— Stați nițel aici, aduc repede ceainicul... Astăzi avem și tort.

Bugorkov nici nu reuși să protesteze. În timp ce ea făcea gălăgie cu vasele la bucătărie, punînd ceainicul pe plită, el privea camera în care nu mai fusese de mult și nu era capabil nici măcar o clipă să-și închipuie că va fi în stare să trăiască de acum în colo fără abajurul agățat deasupra mesei, fără garderobul de lemn roșu, fără dulapul de cărți cu perdelițe de un gri spălăcit, cîndva probabil albastru, fără scrumiera grea de cristal, în care se găseau fel de fel de lucruri — și degetarul, și acele cu gămălie și mosorelele cu ață, și o insignă veche de pionier, și lame de ras, și niște bani mărunți, și forfecuțele mici, cu vîrful încovoiat, și chiar un șirag de perle artificiale ; scrumiera stătea pe o comodă, pe o față de masă veche, cu dantelă îngălbenită de timp. Pe comodă se mai afla un aparat de radio, pe scala căruia erau atît de multe denumiri de orașe din toată lumea, atît de plăcut și catifelat se revărsa muzica seara, atît de intim se luminau orașele îndepărtate și apropiate și ochiul magic verzui, cînd lumina din tavan se stingea și ardea numai lampadarul roz, iluminînd figura neobișnuită a Verocikăi Vorkueva — toate acestea la un loc îi erau atît de obișnuite, atît de certe, încît Bugorkov nu era în stare să-și închipuie, să presu-

pună măcar că ar putea să nu mai fie deloc. Fără a mai vorbi că el îi iubea pe Anastasia Sergheievna și pe Oleg Petrovici ca pe tatăl și pe mama sa și ar fi fost pentru el un chin insuportabil să se despartă de ei pentru totdeauna.

El iubea tot ce se afla în casa asta, totul i se părea plin de un sens înalt și de o mare importanță, în toate era un gust rafinat, și chiar enormul aloe de lîngă fereastră, cu sucul căruia Anastasia Sergheievna își trata pleurita, îi părea lui Bugorkov deosebit de frumos și plin de armonie, fără a mai vorbi de cactusul verde închis, din ghiveci, care din cînd în cînd scotea la lumină o floare mare, oranj, cu staminele pline de perișori gălbui și cu nervurile fine. Florile erau așezate pe niște suporturi albe, speciale, care se aflau pe pervazuri, ceea ce de asemenea era o particularitate a casei în care locuia Verocika Vorkueva, o particularitate a camerelor îmbrăcate în tapete verzi și roz-portocalii, camere în care plutea mereu parfumul ei, asemănător cu parfumul trandafirilor galbeni, ofiliți.

Hotărît, Bugorkov n-ar fi putut trăi în nici un caz în afara acestei case ! Sufletul lui se umplea de fericire deîndată ce trecea pragul locuinței, i se tăia răsuflarea la simpla atingere a mîinilor Verocikăi, era în stare să mîngîie în neștire, ca pe niște mătănii, degetele ei moi, fiecare pernită, fiecare cută a încheieturilor, fiecare unghie și fiecare oscior de sub pielea fină și delicată. Și era o mare fericire pentru el să atingă și să cuprindă în mîna lui încheietura mîinii ei și să-i simtă pulsul. La mai mult nici nu îndrăznea să viseze în acele timpuri îndepărtate, cînd ea îl introdusese în familia ei, făcîndu-i cunoștință cu părinții, cînd rămîneau împreună în mica odaie din fundul locuinței și ea îi îngăduia să-i atingă mîna. Dar asta nu de la început, bineînțeles ! Prima dată el îi atinsese mîna la cinematograf și ea nu și-a retras-o, ci dimpotrivă, își răsucise trupul în așa fel ca mîna ei să se așeze mai comod într-a lui. El îi strînsese mîna și, cu

fața îmbujorată, stătuse tot timpul filmului nemișcat, o oră și jumătate, fiindu-i frică să se clintească, speriat la gîndul că Verocika Vorkueva ar putea deodată să-și schimbe hotărîrea și să-și retragă mîna caldă și flexibilă. Ea însă nu și-o retrăsese, iar cînd se aprinsese lumina, fața ei ardea strălucind de o lumină eterică.

Și numai după aceea îndrăznise și pe lumină să-i cuprindă mîna într-a lui.

Dragostea lui fusese atît de obișnuită, atît de liniștită ! Pasiunea lui păruse atît de înfrînată, încît nu putea fi vorba de nici un fel de zguduiri sufletești. Stăteau toată seara în odaie, el îi ținea mîna într-a lui, îi atingea coapsa cu genunchiul, apoi se îndepărta imediat, ca să nu-i trezească bănuieli Verocikăi. Aproape că nu vorbeau despre nimic. Fuseseră și seri cînd ea citea cu voce tare, iar el o ținea de mînă sau mai exact îi ținea degetele și, în cel mai strict sens al cuvîntului, îi sorbea fiece cuvînt. El stătea pînă foarte tîrziu și adeseori Verocika aproape că era nevoită să-l dea afară din casă, din coridorul întunecat în care rămîneau discutînd în șoaptă, punînd la cale ziua și ora cînd se vor întîlni din nou, în timp ce-și strîngeau mîinile cu înfrigurare.

El se obișnuise atît de mult cu mirosul mîinilor ei, îndrăgise atît de mult mirosul de trandafiri ofiliți, simțul lui olfactiv se sensibilizase atît de mult față de această aromă, aceste parfumuri îi deveniseră atît de necesare, încît aduna pînă și biletele pe care Verocika obișnuia să le țină în mînă în timpul spectacolului și care rămîneau parcă impregnate cu ființa ei sau în orice caz cu o parte din universul ei de arome. Verocika, înainte de a se duce la teatru, de obicei se parfuma, iar cu timpul terminase acel parfum care mirosea a trandafir veșted și nu mai găsise esență în magazine. Bugorkov putea — după mirosul biletelor pe care le păstra într-o casetă de lemn, după mirosul fiecărei perechi de hîrtiuțe boțite — să reconstituie cu precizie uimitoare o anume seară, culoarea rochiei purtate de Verocika atunci, culoarea zîmbetului ei, care după

cum i se părea lui era colorat diferit : albastru, cafeniu, trandafiriu... Între altele, lui îi plăcea cel mai mult zîmbetul ei maro, cald, de acasă. Zîmbetul albastru respingea, iar cel trandafiriu era destinat nu numai lui Bugorkov, ci tuturor oamenilor, fiind cel mai frumos şi cel mai periculos. De această culoare Verocika se folosea, dacă se poate spune astfel, cel mai frecvent, mai des decît de celelalte, iar uneori toate culorile se amestecau în ochii ei şi atunci zîmbetul era fie albastru arogant, fie brusc maro, pentru el, pentru Bugorkov, fie roz pentru toţi ceilalţi.

Dacă i se întîmpla să n-o vadă cîteva zile la rînd, el scotea seara biletele şi le mirosea cu ochii închişi. Simpla aromă a coloniei îmbibată în hîrtie desena în închipuirea lui zîmbetul Verocikăi, care completa parcă desenul cu celelalte amănunte — ochii, buzele, nasul, uşor aerian, cu nările subţiri şi, sub nasul niţel cam mare, bărbia greoaie...

Nu era vorba nici de bărbie şi nici de nas, fiindcă Bugorkov nici n-ar fi putut să descrie sau să povestească despre acele amănunte ale feţei ei pe care el, deîndată ce sesiza parfumul Verocikăi, nici nu le mai vedea, dar pe care în acelaşi timp şi le închipuia, datorită memoriei trezite de mirosuri. O vedea sau nu o vedea, oricum ea se găsea în preajma lui, şi lui i se părea că o şi simte, atît de apropiată şi de vie era acea Verocika întrupată din mirosuri.

De această ciudată stare a îndrăgostitului îşi aduce aminte, probabil, fiecare. Cu singura condiţie, bineînţeles, ca maica natură să-l fi înzestrat cu harul iubirii. Rămîne de neînţeles însă că fotografia fiinţei iubite nu o apropie, ci parcă o depărtează de tine, interpunînd un fel de perete de nepătruns, o perdea de fum sur, oricît de înaltă ar fi arta fotografului.

Se pare că fotografia eclipsează pentru moment închipuirea omului, nu trezeşte în el nici un fel de asociaţii, nu implică participarea subconştientului. După toate pro-

babilităţile, omul vede pur şi simplu o a doua lume care, desigur, este mai palidă decît prima, cea reală, în timp ce lumea creată de artist multiplică de sute de ori reprezentările noastre despre prima.

Eu cred că, dacă ar fi să continui aceste reflecţii, bileţelul de teatru era în mîinile lui Bugorkov acel univers creat de el însuşi, care reprezenta pentru privirea lui interioară o realitate mai pregnantă şi totodată mai ascunsă decît era însăşi realitatea, adică decît Verocika Vorkueva.

Asemenea calităţi lipseau cu desăvîrşire fotografiei, dar Bugorkov săruta uneori imaginea Verocikăi, simţind o frică pioasă şi nesperînd că lucrul va fi cîndva posibil şi în realitate.

În acelaşi chip trăiau în închipuirea lui toate acele scrinuri, dulapuri, aparatul de radio — în general acel microunivers al locuinţei Vorkuevilor, însufleţit de Verocika, şi care era destul de modest şi departe de ideal în ce priveşte gustul.

Mai mult, lui îi plăceau pîrjoalele gălbui şi fade pe care le gătea Anastasia Sergheievna ; ele erau mult mai gustoase decît pîrjoalele picante, bine prăjite, pline de ceapă şi aromate, de acasă. Este ştiut însă că în fiecare familie pîrjoalele se fac în moduri diferite, nu seamănă între ele şi, bineînţeles, sînt cele mai gustoase pîrjoale din lume, fiindcă au devenit obicei, iar obiceiul se schimbă greu. Bugorkov însă trădase uşor pîrjoalele de acasă, ba i se părea uneori că niciodată n-a mîncat ceva mai gustos, în special dacă la masă era Verocika, veselă şi exuberantă, uitîndu-se la el cu un fel de sentiment de mirare veselă şi de mulţumire, iar în continuare se întrezărea o seară liberă, uşa închisă bine a camerei verzi, lumina lămpii de masă, strălucirea ochilor, pielea netedă, luminoasă, foarte curată, a braţelor descoperite pînă la cot şi desenul de acuarelă al venelor ei, abia colorate în albastru.

Verocikăi Vorkueva îi plăceau propriile sale mîini şi chiar se exprimase odată că are degete muzicale, cu vîr-

furi elastice şi sensibile, şi că părinţii ei au făcut o mare prostie că n-au trimis-o la o şcoală de muzică.

Bugorkov era întru totul de acord cu ea : avea nişte degete ideale, cum nu mai văzuse niciodată în viaţa lui, cum probabil că nu va mai întîlni vreodată.

Bineînţeles, Bugorkov îi plăcea de asemenea Verocikăi, fără a mai vorbi de Anastasia Sergheievna ; era un băiat cu ochi albaştri, plăcut, blînd, prevenitor, inspirînd încredere. Avea unghiile tăiate scurt, de o curăţenie ireproşabilă, cu noiţe albe ce se pierdeau în pieliţa moale şi fină. Iar privirea ochilor lui albaştri părea liliachie, fiindcă avea în permanenţă pleoapele de jos obosite şi umflate, iar roşeaţa lor se reflecta parcă în pupile. Dar totodată nu exista nici un pic de oboseală în privirea lui, nimic altceva, decît o gingaşă undă de admiraţie.

El era unul dintre acei tineri la care visau mamele fetelor de măritat, şi chiar doreau din tot sufletul fericirea copilului lor drag, ba chiar şi un strop de fericire pentru ele însele. Principalul era însă, ca tînărul să nu jignească fata, s-o iubească şi, cînd va veni acea clipă neagră din viaţa lor, să nu se certe cu ea prea mult, şi, bineînţeles, să aibă o situaţie, adică să-şi poată întreţine familia.

Iată acel „minimum" la care visează părinţii fetelor. Iar Kolea Bugorkov se pare că întrecuse toate aşteptările în ce priveşte bărbatul ideal pentru o fată şi îi era atît de drag şi de plăcut Anastasiei Sergheievna, încît ea însăşi era un pic îndrăgostită de el, străduindu-se prin toate mijloacele s-o convingă pe fată că el e omul care îi trebuie ei în viaţă. Ea se bucura la fel de mult ca Verocika atunci cînd venea Bugorkov, sau cînd copiii se întorceau împreună tîrziu de la distracţii, ca să bea un ceai fierbinte, şi parcă întinerea admirîndu-l pe neobservate pe Kolea.

N-ar fi nici o exagerare dacă am spune că ea era în mai mare măsură îndrăgostită de el decît Verocika, şi că din clipa venirii băiatului în casa lor începuse să fie mai

preocupată de înfățișarea ei, dorind să-i placă lui Bugorkov. Foarte curînd, Kolea Bugorkov intrase atît de temeinic în familia lor, încît atunci cînd ei se așezau la masă să cineze sau să bea ceai, iar Bugorkov lipsea de la masă, Anastasia Sergheievna, iar după ea și Oleg Petrovici, întrebau de fiecare dată : „Dar unde-i Kolea ? De ce n-a venit astăzi ?“ Întrebare la care Verocika nici nu știa ce să răspundă.

Treburile ajunseseră pînă acolo încît Oleg Petrovici îi spusese odată Anastasiei Sergheievna, în zeflemea : „Se pare că fără Kolea nici nu poți să mai trăiești ! Nu te pripi, e încă băiețandru...“

„Știi ceva, răspunse brusc emoționată Anastasia Sergheievna, ai dreptate ! Visez ca el să devină bărbatul Verocikăi. Îmi place, da. Și n-am de gînd să o ascund... Ce-i cu tine ? întrebă ea stupefiată. Ți-ai ieșit din minți ?“

Oleg Petrovici, cu o undă de ironie blajină în ochi, rîdea de ea, iar ea simțea că roșește și că nu-și poate stăpîni un fel de spaimă interioară, adîncă, mai bine-zis acea spaimă a sufletului care, nu foarte exact, s-ar putea denumi tulburare sau confuzie.

De la sine înțeles că nici nu putea fi vorba de o dragoste senzuală, deși în viață există și întîmplări de acest fel.

Dar oricum ar fi fost, așezîndu-se pe divan, în prezența lui Bugorkov, Anastasia Sergheievna își ascundea întotdeauna într-un mod foarte grijuliu genunchii de privirea lui, acoperindu-i cu poala rochiei. Ea nu era încă o femeie trecută și din punctul meu de vedere nu era întru nimic mai prejos decît Verocika, ba chiar o întrecea pe fiică-sa într-o privință : avea 43 de ani, dar arăta mult mai tînără.

„Prostuțule, îi spunea ea lui bărbatu-său, după ce-și revenea din spaimă. Tare mai ești prostuț !“

„Halal femeie ! îi răspundea el cu aceeași licărire de ironie. Dacă am fi avut un fecior, și dacă ar fi adus în

casă o fată frumoasă, ce să zic, mi-ar fi plăcut și mie. Sînt bătrîn, au început să-mi placă fetele tinere, fiicele altora... Știi tu, fetele altora... Dar și ele... fii pe pace!"

„Tu, bătrîn? Prostule! Pentru mine tu ești cel mai tînăr, cel mai gelos..."

În seara aceea erau singuri acasă. Vecinul plecase pentru o lună la țară, iar Verocika se afla la căsuța lor din afara Moscovei, și fiecare dintre ei înțelegea că sînt singuri în apartamentul mare și liniștit — bărbat și femeie, soț și soție — și că totul le este îngăduit în seara asta de vară, de august, îmbibată de mirosul de brumărele înflorite, care-și etalau somptuoasa culoare roză în vaza de lut de pe masă.

În asemenea seri ei sărbătoreau libertatea și, trăgînd zăvorul de la intrarea apartamentului, pentru ca cineva dintr-ai lor să n-o deschidă cu cheia, se cunoșteau din nou unul pe celălalt, ca în tinerețe, uitînd de toate pe lume.

„Mă iubești?"

„Foarte mult."

„Pentru mine ești cel mai puternic bărbat din lume. Te iubesc mult, mult de tot. Nu cred că cineva iubește așa cum ne iubim noi unul pe celălalt. Eu și cu tine parcă n-am fi soț și soție, ci amanți, nu-i așa? Nu sînt eu amanta ta?"

„Da. Nu mă întreba nimic."

„E bine. Eu n-am să mai... Mă simt foarte bine..."

Și îl sărută așa cum nu-l mai sărutase niciodată, de parcă nici n-ar fi știut să facă lucrul acesta în trecut, și-l îmbrățișa ca și cînd niciodată n-ar fi știut să-l îmbrățișeze.

Televizorul era deschis și crainicul privea în cameră, povestind ceva, apoi niște oameni călăreau, caii săreau peste obstacole, arcuindu-se în aer și purtînd în spate călăreții aplecați peste coama lor... Sclipeau imaginile, ba iluminînd camera întunecată cu o lumină albastră, pletele albastre ale Nastenkăi, umerii ei albaștri, genunchii

albaştri, ba cufundîndu-se în întuneric, în întunericul serii de august...

Uneori ei adormeau uitînd de televizor, stăteau culcaţi în irizările albastre ale luminii, de parcă erau Adam şi Eva în razele lunii, şi numai după miezul nopţii unul dintre ei, clătinîndu-se somnoros, se apropie de ecranul fosforescent al televizorului şi îl închidea. Şi totul se prăbuşea deodată în întunericul nopţii. După culoarea albastră, întunericul părea roşcat-cafeniu, ca dulceaţa de vişine scăzută. Şi mirosea puternic a brumărele.

În viaţa Anastasiei Sergheievna existase un singur bărbat, soţul ei, şi ea dorea foarte mult ca Verocika să nu aibă motive pentru schimbări triste şi dubioase, căutînd, cum s-ar spune, ceva mai bun. Ea ştia că oamenii, depărtîndu-se unul de celălalt, nu reuşesc să găsească niciodată acest mirific „mai bine". Chiar în cele mai disperate momente, cînd viaţa ţi se pare întunecată şi de nesuportat, cînd se pare că nu mai există nici un viitor, cînd oamenii pun punct şi cînd pronunţă scurt şi hotărît „Ajunge !", chiar în asemenea momente Anastasia Sergheievna aştepta cu speranţă răbdătoare alte zile şi, zorind timpul, ajungea să le trăiască. De fapt nici nu era vorba de zile ! Nu trecea nici o oră şi ei se împăcau. Cel mult o noapte ! Pur şi simplu nu erau în stare să nu-şi vorbească timp de cîteva zile.

Anastasia Sergheievna şi Oleg Petrovici cunoşteau desigur şi altfel de oameni, dar de regulă aceştia nu se remarcau printr-o inteligenţă deosebită. Comportamentul în viaţa de toate zilele a acestor oameni era de cele mai multe ori o compensare a nenumăratelor compromisuri de la slujbă, unde pur şi simplu ei n-ar fi îndrăznit, de exemplu, să aibă o atitudine critică faţă de ceea ce li s-ar fi putut părea o nedreptate comisă de şefi, le-ar fi fost frică să înfrunte un om grosolan şi necioplit de care depindea viaţa lor liniştită, din afara casei, şi aşa mai departe, exemple s-ar putea da nenumărate.

Ei nu-şi manifestă amorul propriu rănit, iritat, într-altfel decît asupra soţiei sau a soţului... Aici încep ei să-şi spele rufele murdare, cu patosul omului corect care nu acceptă compromisuri, faţă de soţie sau de soţ, încît privind de la distanţă tăcerea lor stoică, orbirea lor care durează multe zile, timp în care ei parcă încetează de a se mai vedea şi auzi unul pe celălalt, speriind copiii şi bunicuţele, poate să ţi se pară că este vorba într-adevăr de nişte oameni principiali şi curaţi ca o bucată de cristal, care nu şi-au pierdut simţul onoarei.

Cu foarte rare excepţii, lucrurile stau complet pe dos. De obicei este vorba despre oameni cam săraci cu duhul, înfrînţi de mult şi, în general, nefericiţi, care niciodată nu vor fi de acord cu asemenea critică. Pur şi simplu n-au curaj să recunoască. Ar invoca tot felul de pretexte ca să se justifice. Este îndoielnic că cineva i-ar putea ajuta şi e de asemenea îndoielnic că trebuie să trăieşti cu un om care e capabil să fie alături de tine şi să tacă, de exemplu, o săptămînă, repetînd încăpăţînat : „Nu vorbesc cu tine !"

Mărturisesc că nu cunosc nici un mijloc care să facă dintr-un fricos un om curajos. Medicina se pare că este şi ea lipsită de mijloace, cu toate că se fac nişte experienţe, după cum am auzit, în această direcţie. Dar tare aş vrea să întreb, cum întreabă una dintre cunoştinţele mele în situaţii similare : „Experienţe poate că se fac, dar cu ce rezultate ?"

Într-o asemenea seară întunecată de august, cînd brumărelele albe luminau în obscuritate şi, contopindu-se cu liniştea, ţîrîiau pretutindeni greierii şi bîzîiau ţînţarii, Kolea Burgokov se afla în vizită la Verocika, în căsuţa de lemn de pe parcela minusculă unde creşteau nişte meri mititei, tufe de agrişe şi coacăze roşii.

Pe terasa şubredă, ca şi în întreaga casă, era întuneric : Verocika se temea grozav de ţînţari şi nu adormea

niciodată dacă măcar unul singur zbura prin odaie, zumzăind urîcios, răzbunător și plîngăreț prin întuneric.

Ea era întinsă pe divan, iar Burgokov o săruta. Ea îl ruga să plece, dar el nu putea să facă asta, ca și cum Verocika îl ruga să moară sau, în orice caz, să facă un gest nefiresc.

Și nimeni n-a aflat că el plecase de la ea numai înainte de răsăritul soarelui, că o lăsase plîngînd în căsuța întunecată. Bineînțeles că n-ar fi plecat dacă n-ar fi fost alungat. Dar ea îl mușcase dureros de umăr, șuierîndu-i la ureche cu înverșunare :

„Pleacă, dacă nu vrei să țip... Nu te atinge de mine... Pleacă ! Ești năclăit de transpirație... Te urăsc..."

El se simțise jignit și plecase. Dar se întoarse imediat.

„Verocika, îi spusese încet, iartă-mă. N-am vrut."

Nu mințea — ăsta era adevărul : nu voise. Ea nu-i răspunse nimic, el se așeză din nou pe marginea divanului și începu să-i sărute fața înfierbîntată de lacrimi.

De data asta parcă-l punea la încercare, parcă îi dădea posibilitatea să se convingă singur de propria-i minciună.

„Ascultă, îi spuse ea cu dispreț. Acum înțelegi cît ești de ticălos ?"

„Înțeleg, spuse el, dar înțelege și tu... Te iubesc."

„Eu nu. Dacă vrei să știi, pentru mine pur și simplu a fost interesant... Atîta tot... Iar acum pleacă. Și să nu te mai văd niciodată."

El ajunse la gară cu picioarele ude pînă la genunchi de rouă. În ghete îi plescăia apa rece. Ghetele umflate și pantalonii grei erau plini de sămînță de iarbă.

Mintea lui refuza să înțeleagă ceva, oricît de puțin, îl copleșeau oboseala și somnul. În ceață, dincolo de gară, se auzea cristeiul. Pătruns de frig, se urcă în trenul electric, în vagonul rece și, după ce privi în jur, își acoperi fața cu mîinile și începu să plîngă din pricina jignirii îndurate și din cauza fricii în fața viitorului. Își închi-

puia privirea furioasă a lui Oleg Petrovici şi strigătul lui îngrozitor : „Ticălosule ! Am să te omor !... Ea n-are decît 17 ani ! N-aveai dreptul, ticălosule !“ Iar Verocika parcă se uita de după umerii tatălui şi plîngea, înfuriindu-l şi mai mult pe Oleg Petrovici.

Doamne, Dumnezeule, ce frică îi era de Oleg Petrovici şi de Anastasia Sergheievna ! Se considera aproape un criminal, un recidivist înrăit, un vîrcolac scîrbos, lipicios, plin de sudoare, pe care de acum înainte nimeni nu va mai dori şi nici nu va putea să-l iubească. Acum o să-l arate toţi cu degetul, spunînd în şoaptă : „Ăsta-i cel care a pîngărit o fată de 17 ani. Una care nu-l iubise niciodată“.

Însă nimeni nu-i acordă vreo atenţie deosebită : „Plînge ? Cine ştie, i-o fi murit cineva.“

Acum, Anastasia Sergheievna, care pregătise masa pentru ceai, punînd pe marginea ei ceainicul smălţuit şi pe cel de faianţă, şedea vizavi de Kolea Bugorkov şi turna ceaiul tare în ceşcuţele albastre, cu desen auriu. Ceaiul degaja un abur parfumat. În farfurioarele de faianţă, cu trandafiraşi zmeurii, se îngrămădeau felii de tort proaspăt, cu petale groase de cremă roz. Linguriţele aurite străluceau pe faţa de masă albă. Înnebunită de neaşteptatul ospăţ, o muscă neagră se aşeza cînd pe faţa de masă, cînd pe tort, cînd pa lama cuţitului cu care Anastasia Sergheievna tăia prăjitura, zbura spre fereastră, de parcă i se făcea rău, apărea iar pe faţa de masă, pe tort, pe cuţit — era neînduplecată, obraznică şi prezentă peste tot şi părea că scheaună de plăcere şi că bate din palme, că suflă într-un fluieraş, bucurîndu-se că nimeni n-o alungă.

Lui Bugorkov pînă şi musca ce trăia în odăile Vorkuevilor i se părea deosebită şi foarte simpatică, iar cînd Anastasia Sergheievna o alungă cu un gest de pe petala groasă a trandafirului care se înmuiase, spunînd în timp ce făcea o cută între sprîncene „E o muscă scîrboasă...“, el comentă :

— La o asemenea tratație... Probabil crede că toate astea sînt pentru ea... Vreau să zic că muștele, pesemne, ne consideră pe noi oamenii un fel de masă de prînz, dacă se poate spune așa... Eu sînt masa, dumneavoastră fața de masă...

Spuse aceasta și se fîstîci foarte tare, observînd cum sprîncenele Anastasiei Sergheievna, au tresărit abia simțit, exprimînd o nedumerire certă și un sentiment de neplăcere.

— În sensul, se corectă el înrăutățindu-și situația, că ele probabil nici nu ne consideră oameni.

— Cine ? Muștele ? !

— Da.

— Doamne, ce s-a întîmplat de te-a cuprins astăzi o asemenea muscopatie ? Bea-ți mai bine ceaiul, spuse Anastasia Sergheievna căreia, ca stăpînă a casei, discuția îi era neplăcută, de parcă i s-ar fi făcut o observație nedelicată, o aluzie la lipsa de curățenie din casă — cu alte cuvinte, iată, dumneavoastră ați pus tortul pe masă, iar el e devorat de muște.

Fața i se îmbujoră și musca, pe care înainte parcă nici n-o băgase în seamă, se transformă în ceva voluminos și greu de suportat, dacă nu într-un elefant, în orice caz într-o ființă masivă, vorace și obraznică.

— Cum o mai duci, Kolea ? întrebă Anastasia Sergheievna, căutînd să abată discuția.

El începu să-i răspundă cu un glas plin de jenă și ezitare, glas auzit îndeobște numai atunci cînd mintea se luminează dintr-o dată de un gînd foarte important, care cere să se întrupeze imediat și să se elibereze.

Cu un fel de elan fierbinte, și cu strălucirea irizată a faianței ceainicului, cu mirosul cald și dulceag de vanilie, în conștiința sărmanului Bugorkov pătrunse dintr-o dată dorința disperată și sinceră pînă la lacrimi de a-i povesti tot ce s-a întîmplat fără a amîna nici un moment Anastasiei Sergheievna, care, în pofida incidentului ne-

plăcut, îl servea ascultîndu-l, înțelegătoare, cu un zîmbet matern și bun.

I se păru deodată că dacă îi va dezvălui neîntîrziat taina, ea se va bucura foarte mult și, fie chiar cu o nuanță dojenitoare în glas, îi va strînge mîna și-i va spune, sărutîndu-l pe frunte : „Așa a fost să fie". Sau ceva în genul : „Dumneata, Kolea, ești un om foarte cinstit și nobil. Un soț mai bun pentru fiica mea nici nu mi-aș fi închipuit."

Și-o imagina pe Anastasia Sergheievna suspinînd solemn și bucuros, făcînd gesturi furtunoase, de fericire și asigurîndu-l de solidaritatea ei deplină în păstrarea pînă la un anumit moment a secretului, pînă cînd Verocika însăși se va obișnui cu noua situație și va înțelege că ce s-a întîmplat cu ea este foarte firesc și necesar. Îi vîjîia capul și aerul nu-i mai ajungea...

— Eu și cu mama, spuse el între timp, am fost la bunicul. L-am ajutat la prășit cartofii... La el, acolo, e bine. Ne-am scăldat. Rîul e curat, nisipul fierbinte... A fost un timp minunat. Am culeș zmeură. O să vă aduc un borcan cu dulceață. Mama a făcut multă dulceață. Eu am pescuit. Am băut lapte de capră... Bugorkov zîmbi moale și, complet sleit de puteri, de parcă ar fi cărat saci în spinare, spuse : Noi, adică eu și cu Verocika, Anastasia Sergheievna...

Anastasia Sergheievna îl întrerupse speriată, întrebîndu-l ca pe un copil mic :

— Bunicul are căpriță ?

Bugorkov se ridică de pe scaun și, ascunzîndu-se în umbra deasă a abajurului, interceptă dintr-o dată, pe deasupra feței de masă albe, privirea strălucitoare și plină de milă a Anastasiei Sergheievna, care, uimită și înfricoșată, se uita la el ca și cum s-ar fi năpustit asupra ei, iar ea și-ar fi tras capul între umeri, ferindu-se de lovitură.

— Eu trebuie să vă spun... Eu numai pe dumneavoastră mă bizui... Dumneavoastră, desigur, mă veți în-

ţelege... aveţi o inimă bună şi ştiu că mă iubiţi ca pe fiul dumneavoastră... Înţeleg că unei mame nu-i este deloc uşor să audă... Dumneavoastră însă nu vă neliniştiţi... Eu sînt foarte tînăr, dar ce mai pot face acum, dacă aşa s-a întîmplat... Nu ştiu dacă v-a spus ceva Verocika ?...

— Încetează, îi spuse deodată Anastasia Sergheievna. Palidă, de nerecunoscut, cu o vibraţie tristă în voce, istovită şi vag resemnată ca în faţa unei forţe neîndurate, continuă amenin ţîndu-l fără curaj cu degetul : Încetează, te rog... Nu-ţi permit... Nu vreau să aud nimic de la dumneata ! Dumneata nu mă cunoşti bine, Kolea. Nici eu n-aş putea spune... De fapt, nici Vera nu mi-a spus nimic. Dumneata, Kolea, eşti un trădător !

Bugorkov se sperie dintr-o dată tare şi, pierzîndu-şi orice control, se pomeni într-un fel de ceaţă rece şi lipicioasă. Simţea doar o imensă ruşine care-l năpădea cu totul, pătrunzîndu-i în toate celulele trupului, o ruşine căreia nu mai era în stare să-i facă faţă.

Cum s-a pomenit în stradă nu mai ţinea minte, memoria lui refuza să-l mai servească şi abia cînd a ajuns în piaţă conştiinţa îi reveni, mai exact capacitatea de a se gîndi la ceea ce se întîmplase deodată în viaţa lui, la spaima care-l cuprinsese, făcîndu-l să-şi piardă stăpînirea de sine.

Îşi aminti de ochii Anastasiei Sergheievna şi avu simţămîntul că îşi aduce aminte de un om care abia a murit şi la moartea căruia fusese martor — privirea încremenită a ochilor cîndva vii, o scînteiere stinsă a durerii şi a unei tristeţi ucigătoare... Ultimul sunet al vocii... Vă rog să mă înţelegeţi... Aveţi o inimă bună şi ştiu că mă iubiţi ca pe fiul dumneavoastră... Eu înţeleg că nu e uşor pentru o mamă să audă, dumneavoastră însă nu trebuie să vă neliniştiţi...

„Aaa ! ţipa jalnic sufletul lui. Aaa ! Cît de stupid e totul ! Ce ruşine... Dumneavoastră să nu vă neliniştiţi... Aaa !“ Ce mai vorbe ! Cum de am fost în stare, prostul

de mine ?! Totul s-a sfîrşit ! Acum totul s-a sfîrşit ! — gîndea el cuprins de panică, în timp ce cobora în tunelul trecerii subterane, iar apoi şi mai adînc sub pămînt, în staţia de metro, inundată de lumină şi zgomot.

Starea lui nu se exterioriza în nici un fel. Mergea prin pasajul subteran la fel ca toţi oamenii ; alerga în jos pe scara rulantă, cu aceeaşi uşurinţă ca şi alţii, lunecîndu-şi palma în mod mecanic pe rampa de cauciuc ; la fel ca ceilalţi aştepta metroul, ba chiar cedă locul unei femei în vîrstă, răspunzînd cu un zîmbet mulţumirilor ei mirate. Poate că părea puţin obosit şi nemîncat, dar nimic mai mult. Nimeni n-ar fi putut bănui chinurile de care era cuprins sărmanul Bugorkov, tortura aceea interioară pe care el însuşi o exercita asupră-şi cu sîngele rece al unui călău profesionist, acele ţipete şi gemete pline de jale care răsunau sub bolţile vuitoare ale craniului său...

Dealtfel, ca orice locuitor al unui mare oraş, Kolea Bugorkov reuşise să se pătrundă odată cu laptele supt de la maică-sa de acea ştiinţă salvatoare de a-şi stăpîni emoţiile şi putea pe bună dreptate să se considere un vechi şi neaoş moscovit. Dacă i se mai întîmpla cîteodată să-şi manifeste faţă de oameni slăbiciunile, cum i se întîmplase în trenul electric, cînd îl podidise plînsul, asta se explica pe de-a-ntregul prin structura lui foarte sensibilă. Din acest punct de vedere semăna teribil cu bunicul său.

În general însă, tînărul Bugorkov cu toate că era legat prin origine de sat, cu toate că se mîndrea cu obîrşia lui rurală, era îndreptăţit să considere că se obişnuise să-şi strunească demonul interior, neînfrînt însă domesticit, fiind în stare să ascundă de oameni şi chiar de sine însuşi micile sale pasiuni, sensibilitatea sa fără margini, ura lui animalică sau bucuria, invidia sau teama, cu alte cuvinte era capabil să-şi stăvilească pornirile în voia cărora alţii se lasă pe de-a-ntregul, subordonîndu-şi propriul subconştient nesăbuinţei demonului, fără să ştie încă să lupte cu el, fără să ştie măcar cum să se apropie de el,

cu ce să înceapă, fără să dorească de fapt s-o facă pentru că ei se simt bine cu demonul lor. Un asemenea om are chiar nostalgia demonului, atunci cînd împrejurările, care sînt mai puternice decît el, îl obligă uneori a trăi cu propria-i minte şi raţiune, fără să se lase în voia pasiunilor. Asemenea unui beţiv înveterat, el se chinuie atunci şi suferă din cauza unei astfel de vieţi „frumoase", visează să ajungă cît mai repede la troaca murdară, la bălăcăreala obişnuită, odihninduşi sufletul şi trupul...

Bugorkov îi cunoştea bine, îi intuia pe aceşti oameni şi nu-i iubea deloc. Încă din copilărie, tatăl lui îl învăţase să nu-i iubească, însă, spre deosebire de părintele său, nu se dezisese de propria-i natură, ci se deprinsese parcă să se dedubleze, dînd întîietate principalului său „eu", punînd raţiunea deasupra nesăbuitului dar foarte vechiului şi adînc înrădăcinatului „al doilea eu", căci înţelegea bine că forţa nu mai e acum de partea demonului, cu toate că această forţă n-a scăzut cîtuşi de puţin din timpurile lui Adam şi ale Evei.

Uşor de spus — înţelegea. În viaţă nu reuşise însă întotdeauna şi în toate împrejurările să înţeleagă. Cîteodată se întîmpla ca demonul să-l înşele foarte lesne, dîndu-i sfaturi aparent prea înţelepte, dar de fapt nu raţiunea, ci natura ieşea la suprafaţă, iar Bugorkov descoperea minciuna, cînd era prea tîrziu.

Astfel îl „încurcase diavolul" şi acum. Fusese sigur că în viaţa lui s-a ivit exact acel moment cînd trebuia să-i mărturisească totul cinstit Anastasiei Sergheievna, cîştigîndu-i şi mai mult încrederea, iar apoi să cucerească din nou dragostea Verocikăi. Dar totul se întîmplase pe dos. Adică ieşise atît de rău, atît de neîndemînatec, că altul în locul lui s-ar fi îmbătat deîndată şi s-ar fi întors la Anastasia Sergheievna să-şi ceară iertare, iar în cazul unui refuz ar fi insultat-o, satisfăcîndu-şi astfel demonul lăuntric şi cine ştie ce lucruri ar mai fi făcut în destrăbălarea lui. De fapt, Bugorkov o trădase, fără să vrea, pe Verocika, dezvăluindu-i taina lor Anastasiei

Sergheievna, care nu ştiuse nimic. Dacă mai avusese o oarecare speranţă să se împace cu Verocika, acum nu-i mai rămăsese nici urmă de nădejde. Trebuia să cerşească iertarea nu numai părinţilor Verocikăi, pentru ca să poată veni din nou în casa lor, dar, şi asta era mult mai important, s-o roage pe ea însăşi să-l ierte pentru mîrşava trădare. Iar asta nu putea spera, mai ales că avusese prilejul să se convingă de cruzimea şi fermitatea ei.

Iar demonul, după ce glumise cu el arătîndu-şi puterea, acum parcă se speriase el însuşi şi se ascunsese atît de adînc, într-un colţişor îndepărtat al sufletului, încît nici nu se mai auzea, cu toate că avea să iasă din nou la suprafaţă, în toată urîţenia lui, chinuindu-l pe Bugorkov şi începînd să ofteze tare, speriind oamenii.

Bugorkov îl linişti şi doar din cînd în cînd îl certa, bicluindu-l cu înjurături : „Ticălosule ! Mîrşavule ! Cît te urăsc ! Ce mi-ai făcut ? Cum ai fost în stare, nenorocitule, să strici totul ?"

Între altele, trebuie să spunem că Bugorkov nici nu bănuia existenţa demonului său.

Iar atunci cînd ocăra astfel, el se avea, firește, în vedere pe sine şi nu pe demon — şi se ura, dispreţuindu-se pe sine însuşi.

V

Stiva de lemne luminată de soare împrăştie un miros de arin somnoros-amărui. E o vreme jilavă şi caldă. Cocoşii cîntă puternic. Un scut de gheaţă cenuşie, învelită din timpul iernii cu rumeguş roşu de arin, acoperă partea lipsită de soare a curţii. Doar către seară ajunge aici soarele, iar gheaţa s-a păstrat sub rumeguş solidă şi tare ca granitul, de parcă ar fi un aisberg.

Acum însă se scurg de sub ea minuscule pîrîiaşe sclipitoare de apă. Irizările tremurătoare ale pămîntului ud se împrăştie în toată curtea. Pe coasta lină a dîmbului se

învolburează un firicel de apă murdară, care-şi croieşte mica lui albie, lunecînd ca o funie împletită de in şi rostogolindu-se ca o cascadă, susurînd într-un mic vîrtej tulbure. Îmbrăcat cu o cămaşă cadrilată, Kolea Bugorkov stă pe scutul de gheaţă, fumează o ţigară parfumată, fumul albastru se pierde în razele luminii. Se uită la cizmele lui de cauciuc, la suprafaţa lor lăcuită şi impermeabilă, în care se reflectă soarele şi se simte puternic, neîngrădit — în moina de aprilie, pe pămîntul umflat de sevă vie, întinerit de soare şi mustind de apa zăpezilor care se topesc.

Şi e fericit, pentru că el însuşi, viu şi sănătos, stă în mijlocul apelor care curg, care murmură şi în sufletul său, din toate fibrele lor nevăzute.

În văzduhul albăstrui şi tulburat ca însăşi primăvara, se destramă ţipetele cocoşilor, ecouri apropiate şi îndepărtate, cîntecul ca un susur gingaş de izvor al graurilor, care parcă dinadins îngînă pîrîiaşele repezi, şuvoaiele şi plescăitul apei. Miroase a pămînt rece şi a trunchiuri de arini zbicite de vînt şi de soare, a buşteni cu miezul portocaliu şi cu pete ca de pecingine pe scoarţa cenuşie.

Înfierbîntată de razele soarelui, cămaşa încălzeşte pieptul lui Bugorkov, simte căldura şi în genunchi, cu toate că în tălpile picioarelor a început să-i pătrundă răceala gheţii sumbre pe care stă, nevrînd să coboare pe pămîntul moale şi lipicios, plin de găinaţ, ca să nu-l ducă pe tălpile cizmelor în izba curată.

Cocoşul bate iar din aripile-i puternice şi strigă din răsputeri, cu prelungiri gargarisite la sfîrşitul cîntecului, îndeplinind astfel ceremonialul secret de luptă al neamului său. Apoi se năpusteşte furios, ca un ghem de curcubee, asupra găinii care ciuguleşte prin preajmă, o mototoleşte ca un herete, o apleacă spre pămînt, îi smulge cu ciocul fulgii de pe tîmplă, în timp ce ea, eliberîndu-se, aleargă spre grămada de lemne şi, zburlin-

du-şi penele, se scutură toată, de la cioc pînă la coadă, printr-un tremurat plin de scîrbă.

— E primăvară, spune Alexandr Sergheievici Bugorkov, stînd pe cerdacul casei sale şi dîndu-şi şapca pe ceafă cu o smucitură a capului. S-au pornit pîraiele, continuă el beat de duioşie, înmuguresc şi butucii, şi aşchiile...

Şi zîmbeşte satisfăcut de gluma lui. Iar şapca îi lunecă singură pe ochi. Alexandr Sergheievici îşi dă capul pe spate şi se uită la nepotu-său pe sub cozoroc :

— Nu-ţi fie teamă, fumează în casă, îi spune. Muierile au plecat...

Muierile sînt mătuşa bună a lui Kolea Bugorkov, Maria, care-l vizitează pe taică-său de sîmbăta morţilor, fiica ei, nepoţica lui Alexandr Sergheievici, Katiuşa, şi încă o mătuşă, Ana, care a venit din Topolsk şi i-a adus lui taică-său trei ceşcuţe ieftine de faianţă, cu farfurioarele lor. Şi bineînţeles, soţia lui Alexandr Sergheievici — a treia la număr —, mama vitregă a Mariei şi Anei. Disde-dimineaţă plecaseră toate la cimitirul Vozdvijenskoe, care era destul de departe : surorile să-şi pomenească părinţii, mai precis pe mamele lor, care le născuseră din una şi aceeaşi sămînţă, a lui Bugorkov, iar Klavdia Vasilievna pe ai săi.

Se pare că Ana întîrziase în vizită la sora ei vitregă din Vozdvijenskoe, iar împreună cu ea şi Klavdia Vasilievna.

Ele stătuseră ieri la fel cum stă acum Alexandr Sergheievici, pe cerdac, încălzindu-se la soarele primăvăratec şi discutaseră încet şi binevoitor despre prăznuirea răposaţilor, despre care multe din rudele de la oraş uitaseră cu totul.

— Pe care o luăm cu noi, pe cea făcută în casă, sau pe cea cumpărată ? o întrebă Maria pe soru-sa.

— Pe cea cumpărată, îi răspunse cealaltă. Nu e bine să mergi la cimitir cu cea făcută în casă.

— Așa e, o aprobă Maria. Totuși, e cimitir.

Și o luară pe cea „cumpărată", pe care o adusese Ana din Topolsk, într-o sticlă grosolană, verde-albastră, „specială", căzînd de acord că a bea samagon la cimitir e păcat.

Tatăl, însă, primăvara nu bea, zîmbește ironic drept răspuns cînd i se oferă, face un semn disprețuitor spre sticlă, își întoarce fața ca și cum s-ar teme de rachiu, e gata să fugă de el și bolborosește zîmbind :

— În timpul iernii mi-am umplut toate rezervoarele, n-am nevoie să mă mai alimentez și vara.

Ieri, Maria se plîngea de vaca ei care nu voia să mănînce merele culese de pe jos — vorbea de ea ca de o femeie năzuroasă, ca și cum s-ar fi rușinat că era așa, iar drept răspuns, Ana se văita de bărbatu-său și de fiica-sa, că refuză să mănînce carnea fiartă din supă, ehei, greu mai e cu mofturoșii ăștia ! Soția lui Alexandr Sergheievici își adusese și ea obolul, ocărînd avionul care împrăștie îngrășăminte din aer și din vina căruia merii rodesc fructe proaste, care nu rezistă peste iarnă, cu toate că sînt soiuri de iarnă.

Femeile și-au adus aminte despre toate, nimeni și nimic n-a scăpat neforfecat de gura lor, iar acum, binevoitoare și împăcate, au plecat încălțate cu cizmulițe de cauciuc la cimitir, luînd cu ele și votca.

Nu pentru asta venise aici Kolea Bugorkov. El nici nu-și închipuia, cînd se pregătea să vină la bunicu-său, că va sosi chiar de sîmbăta morților, zi socotită pe-aici drept una dintre cele mai mari sărbători.

Pe perete, în cui, atîrna o armă de vînătoare nemțească, de calibru 16, „Emanuil Mefert", aproape nefolosită, curată, pe care tatăl lui Kolea o cumpărase mai demult, constatînd apoi că n-are nici o pasiune pentru vînătoare. Pușca trăgea atît de precis, încît atunci cînd Kolea Bugorkov prindea în bătaia ei vreun sitar, pe pămînt, în locul frumoasei păsări, cădea un vîrtej de pene

spulberate, pline de sînge. Arma era bună la vînătorile grele de toamnă, cînd se vînau raţele sălbatice, la pasaj, şi bineînţeles la fazani şi cocoşi de munte.

Anume pentru vînătoarea de cocoşi de munte venise aici Kolea Bugorkov şi era plin de patimă şi nerăbdare, sufletul lui plutea în pădurile desfrunzite, reci şi aproape descătuşate de zăpadă, prin care se scurgeau acum ultimele pîraie şi pe ale căror pajişti însorite înfloreau mierea ursului şi toporaşii.

La vînătoarea de cocoşi de munte Kolea nu mai fusese niciodată, iar bunicu-său, fără a mai aştepta şi alţi vînători, îi promisese nepotului să-l ducă la bătaia cocoşilor, într-un loc anumit, unde anul ăsta cîntau patru păsări. El cunoştea locul, fiindcă adesea dormea în pădure.

Pleca din pădure cînd se revărsa de ziuă şi cocoşii încetau să cînte. Dintre cei patru cocoşi era vizat numai unul, pentru care existase aprobarea să fie vînat de către procurorul raionului. Bugorkov îl condusese la cocoş, îşi ceruse iertare de la pasăre pentru trădarea lui şi, cînd pasărea căzuse la pămînt tîrîndu-şi aripa cafenie, el, Bugorkov, ţipase mînios, izbutind să pună capăt chinuirilor ei cu o lovitură bine ţintită. Procurorul îi rămase foarte îndatorat şi, plecînd, îi făcuse cadou un frumos termos chinezesc, semănînd cu o mare jucărie de pom de iarnă. Acum, cînd sezonul de vînătoare se apropia de sfîrşit, Bugokov hotărîse ca pe propriu-i risc să mai „cedeze" o pasăre nepotului său. Aflînd, nepotul începuse să rîdă ca un nebun şi, sărind de bucurie, spusese : „Bunicule, n-am cuvinte să-ţi mulţumesc !"

Se apropia seara, din Vozdvijenskoe se întorseseră Ana cu Klavdia Vasilievna, începură din nou discuţiile, începuse să sfîrîie samovarul, se aprinse lampa cu petrol, umbre mari acopereau pereţii, lumina cădea pe obrajii încinşi, un sentiment de bucurie calmă şi dis-

cretă străbătea în cuvinte jucăuşe, în rîsul şi zîmbetele lor blajine.

— Culcă-te, Kolea, spuse bunicul. La ora două plecăm. Trebuie să fii odihnit înainte de vînătoare, ca mîna să fie sigură şi ochiul ager. Sînt patru kilometri de mers prin pădure, iar primăvara, asta înseamnă aproape cît zece kilometri.

Klavdia Vasilievna îl certa în glumă pe moşneag, compătimindu-l pe nepot cu o dragoste maternă şi insinuînd că bătrînul nu-i dă pace să se odihnească. Kolea se simţea atît de bine, se bucura ca un copil de grija care i se purta, încît atunci cînd mă gîndesc la Kolea Bugorkov mie însumi mi se strînge inima de o tristă invidie. „Iată, mă gîndesc eu, ce noroc a avut omul acesta în viaţă. Trăieşte la Moscova, iar la trei sute de kilometri locuieşte propriul lui bunic, în casa strămoşească a Bugorkovilor, în care el vine ca unul dintre cei mai doriţi oaspeţi."

Cunosc asemenea oameni fericiţi şi îi invidiez întotdeauna, pentru că, în întreaga Rusie, nu am nici o rudă în viaţă, iar cei din care mă trag sînt morţi şi zac cu toţii în cimitirul Danilovskoe, iar unul dintre ei pe malurile Nemanului, unde l-a prins războiul.

Cîndva, mergeam şi eu împreună cu cîte unul din aceşti fericiţi la cîte-o bătrînică de-a lui, care trăia la marginea unui mic orăşel. Obosiţi de drum, ne spălam la spălătorul primitiv, ne ştergeam bine, ne schimbam cămăşile şi, în timp ce bunica pregătea masa, nepotul lua pîinea neagră făcută în casă, crudă şi grea, cu coaja tare şi lăţită ca o ciupercă uriaşă, punea în buzunar sticluţa, sarea, paharele şi ne duceam împreună în grădina bunicii, ne aşezam sub merii ale căror fructe încă nu se pîrguiseră, iar nepotul, ca un bun gospodar, scotea din pămînt ceapa verde, suculentă, o curăţa, îi tăia cu un cuţit mare mustăţile albe, o înmuia în borcănelul cu sare, ridicam paharele, ciocneam cu un sunet înfundat şi tur-

nam în noi lichidul de foc, mușcînd din ceapa mustoasă ca dintr-un măr alb și din coltucul de pîine neagră.

Iar bunica ne chema la masă, oferindu-ne cartofi fierți în coajă. Noi răsturnam din rucsacurile noastre bunătățile aduse din Moscova, fel de fel de brînzeturi, salamuri, conserve de pește, le făceam grămadă pe masă și beam resturile de vodcă împreună cu bunicuța, care-și bea degetarul ei, strîmbîndu-se de plăcere și gustînd din salam. Ea lua salamul de pe masă cu atîta gingășie, aș spune cu atîta sfială, încît noi amîndoi, observînd-o, ne supăram și îi împingeam toată grămada în față, tot ce se găsea înaintea noastră, și o serveam cu mărinimia unor oameni puțin băuți, încît bătrînica se fîstîcea complet și se purta ca o fetiță care ar asista din întîmplare la un chef bărbătesc.

O, cît îl invidiam pe prietenul meu cînd pășea prin penumbra prietenoasă a casei părintești în ciorapi de lînă, călcînd pe preșurile roase, cînd deschidea gospodărește ușițele scîrțîitoare ale bufetului, scoțînd din sertărașe cîte un ac sau o forfecică, sau cînd întorcea deșteptătorul de modă veche, care cînta abia auzit o melodie foarte cunoscută și foarte necunoscută în același timp. A te trezi în asemenea sunete era o adevărată plăcere ; clopoței muzicii liniștite te deșteptau numai, fără a stărui să te scoli neapărat și grabnic din pat, spunînd parcă : „A sosit ora la care ai dorit să te trezești din somn. Noi ne-am făcut datoria, îți amintim că e timpul să te scoli, însă dacă nu vrei, n-o să te deranjăm, putem să te adormim la loc."

Cînd se întîmplă să fii trezit atît de delicat, îți vine să zîmbești și întinzîndu-te alene să sari în picioare ca să întîmpini zorile cu trupul puternic și cu sufletul curat.

Îl invidiam pe Kolea Bugorkov, invidiam rădăcinile lui puternice, simțindu-mă alături de el, de stejarul verde întunecat, asemenea plopului cu crengile curățate care

creşte în gaura din mijlocul asfaltului, pe minuscula porţiune de pămînt acoperită cu un grilaj de fontă.

În clipele de disperare, urăsc oraşul, zgomotul trepidant al străzilor, praful, vuietul, reţeaua de fire electrice de deasupra capului, piatra în care mi-am înfipt adînc rădăcinile, simt că mă apucă nostalgia, doresc să mă smulg din îmbrăţişarea de piatră, să fug, să mă ascund, să mă refugiez în linişte...

„Vreau linişte !!!"

Şi devii mai trist, gustul amar se înteţeşte cînd înţelegi deodată, pentru a mia oară, că n-ai unde fugi. N-ai unde fugi ! Mi-am pierdut prietenii care au bunici, dar şi bunicele au fost duse la cimitirul sătesc, iar la oameni străini acum nu te mai poţi duce. Rar dacă mai găseşti vreo izbă unde să te primească, nu să trăieşti, dar chiar să-ţi petreci noaptea, pentru o rublişoară. A fost un timp cînd te primeau şi pe gratis, fără a te întreba cine eşti şi cum de n-ai unde să-ţi petreci noaptea. Acum sînt televizoare, aparate de radio cu unde scurte, frigidere, servante, chiar şi autoturisme în curte, sub şopron. Acum toţi oamenii ştiu, iar călătorul care bate în toiul nopţii la fereastră sau la uşă cu atît mai mult ştie că nu va regăsi pe nimeni şi că nu va aduce nimănui bucurie — doar noroi în izbă, incomoditate, jenă, acum prin Rusia hoinăresc mulţi turişti. Nu vreau să intru în casa oamenilor ca turist ! Şi n-am unde mă retrage. Există desigur şi excepţii, dar nici banul nu se găseşte pe toate drumurile. Însă cînd eşti primit pentru bani, nu mai eşti oaspete pentru gazde, ci chiriaş. Cu totul altfel se comportă faţă de tine, fără dragoste şi fără curiozitate, şi nu-ţi vine să stai la asemenea oameni, îţi vine să pleci înapoi acasă, la etajul tău, la căldurica ta, la divanul tău care scîrţîie. Mai trebuie spus ceva : cînd s-a mai întîmplat oare ca vreun orăşean să primească, aşa, deodată, în locuinţa lui, un om necunoscut, care fiind în trecere s-a

dovedit a nu avea adăpost, să zicem, în Moscova ? Niciodată nu s-a întîmplat una ca asta ! Aşa încît sînt departe de a învinovăţi pe careva dintre oamenii care nu m-au primit în casa lor de lemn.

Casa mea este acum cortul, o vizuină de pînză, cu ferestruică întunecată, sau o cameră de hotel, iar în cazul cel mai bun un pat pliant în izba vreunui vînător, asemenea lui Alexandr Sergheievici Bugorkov.

—

Bunicul îl obligă totuşi pe nepot să se culce. Însă patul în care se culcase Kolea scîrţîia groaznic şi el nu putea să adoarmă.

Spre seară, se stîrnise pe neaşteptate vîntul, năvăliseră nori groi şi ameninţători şi, printr-o spărtură portocalie, orizontul se învăpăiase spre apus, prevestind înrăutăţirea timpului. Noaptea vremea se strică de-a binelea, începu o ploaie măruntă, în rafale care băteau prin întuneric în geamuri, şuierînd, se năpusteau asupra acoperişului, zgîlţîiau casa veche, dar se liniştea deodată şi atunci Kolea asculta cu speranţă aceste scurte intervale de linişte, însă vîntul începea din nou să sufle dincolo de ferestre, din nou băteau picăturile de ploaie şi arcurile patului pliant în care se zvîrcolea fără somn, ofta şi se chinuia Kolea Bugorkov gemeau din nou.

Din cînd în cînd, el lumina cu lanterna ceasul de la mînă şi se convingea cu tristeţe de fiecare dată că timpul trece atît de încet, încît poţi să turbezi. Uneori, încerca să-şi închipuie enormul glob terestru şi acea parte a lui care acum era în întuneric, şi reuşea : parcă auzea cu ce viteză turbată se învîrteşte uriaşul glob, iar vîntul de după fereastră întărea impresia, de parcă anume din cauză că se roteşte pămîntul şuiera. Tot aşa, trenul rapid, cînd circuli iarna prin stepa înzăpezită, provoacă vîrtejuri şi totul din jur parcă e purtat de vînt, în ferestre se îngrămădesc fulgii de zăpadă şi se clatină tufele de lîngă drum,

cu toate că soarele străluceşte, iar stepa doarme sub zăpadă, în liniştea îngheţată a iernii.

Avea o senzaţie stranie gîndindu-se la pămînt şi la vînt, care nu mai sufla în rafale, ci continuu şi cu putere, nu se mai juca la fel ca un pisoi, ci crescuse şi devenise un motan plicticos şi fără pic de veselie, cu ochi dispreţuitori.

Vîntul ăsta îl speria grozav ! Gîndul îi zbura spre pădurea sumbră, la vuietul monoton al brazilor şi mestecenilor, vedea cu ochii minţii cocoşii posaci stînd pe crengile legănate şi îi ruga să nu se sinchisească de vînt şi ploaie. „Ei, drăcie, repeta el ca un descîntec, fiţi buni ! Vă rog foarte mult să cîntaţi spre dimineaţă. Dragi cocoşei, să nu vă pese de vîntul ăsta ! Doar sînteţi bătrîni, sînteţi luptători, aveţi pinteni puternici şi bărbi întunecate, tocmai vouă să vă fie frică de o ploicică şi de un biet vîntuleţ ? Cîntaţi, vă rog ! Pentru mine. Eu nu v-am auzit încă niciodată cîntecul. Se poate oare să nu cîntaţi ? Dragii mei cocoşi !"

În jurul orei unu noaptea, îşi pierdu răbdarea şi se ridică din pat. Moşul dormea pe cuptor, Kolea se îmbrăcă în tăcere. Numai în ciorapi, trecu în bucătărie, lumină cu lanterna lampa cu gaz, fiindcă electricitate nu mai era de patru zile, scoase sticla lămpii, curăţă cu degetele fitilul ars, cu miros înecăcios şi, scăpărînd chibritul care se aprinse cu un zgomot ca de rachetă în liniştea casei adormite, aprinse lampa. Sticla limpezi flacăra şi o făcu mai luminoasă, iar la lumina ei Kolea scoase de după cuptor cizmele de cauciuc, care se înmuiaseră de căldură şi le încălţă.

— N-ai dormit ? îl întreabă vioi moşneagul, şi Kolea simţi în vocea lui o nuanţă de zîmbet. Nici eu nu prea... Ei, haide să ne sculăm... Cît să fie ceasul ?

— E ora unu, răspunse Kolea în şoaptă, plin de bucurie.

O, cît de mult îl iubea pe bunicul în aceste momente.

— E cam devreme... Ei, da' pînă încălzim ceaiul... una, alta...

Bătrînul coborî de pe cuptor, lin ca o apă, fără zgomot, şi se lăsă tinereşte pe laviţă, iar de pe laviţă pe podeaua rece. El nu se dezbrăcase pentru noapte, se culcase cu pantalonii boţiţi, care de fapt nici nu mai păreau boţiţi şi cu eterna lui cămaşă în carouri, cămaşă de cowboy, nu ştiu de ce le-o fi zicînd aşa.

— Dar de ce să bem ceai ? întrebă Kolea cu îndoială. Bem după aceea... Bunicule, dar vîntul ?! Toată noaptea a vuit. Ce crezi, e cu putinţă ?

Alexandr Sergheievici nu putuse desigur să-şi întristeze nepotul, spunîndu-i nu numai că e imposibil, dar că e chiar foarte rău pentru vînătoare, pe asemenea timp cocoşii nu cîntă deloc. Făcu pe grozavul şi spuse căscînd :

— Ce au ei cu vîntul ? Vor cînta ! Dar fără ceai, Kolenka, nu se poate, dragul meu. Ajungem pe întuneric la locul de pîndă şi acolo avem de stat vreo oră pînă se luminează de ziuă... Nopţile sînt reci.

Şi scoţînd din cuptor ceainicul cald, bătrînul aprinse lampa de gătit al cărei fitil mirosea a scrum şi funingine.

Bunicul avea tălpile picioarelor mari şi albe, albe, iar călcătura îi era uşoară şi elastică, avea degetele lungi şi elastice, cu unghii albe, curate.

Kolea chiar zîmbi privind picioarele bunicului şi spuse cu admiraţie :

— Ce interesant, bunicule ! Eu am picioarele exact la fel ca ale tale. Îmi aduc aminte că tata le avea groase, iar la mine şi la tine, bunicule, sînt subţiri... De ce oare ?

— Pentru că tatăl tău a moştenit-o pe maică-sa, răposata, pe bunică-ta adică, iar tu pe mine. Eu cred, Kolea, că ăsta-i sîngele boieresc care curge în noi doi. Adică de ce ne place atît de mult vînătoarea şi mie, şi ţie, iar

tatălui tău nu-i plăcea... E bine măcar că a cumpărat pușcă. Vezi, asta-i ! Totul se reduce la același lucru, sîngele Samsonovilor... Ia te uită ce bine ai observat ! Bravo. Eu nici nu m-am gîndit vreodată. Într-adevăr, taică-tău avea piciorul ca o sfeclă cu degete. Nu-i nimic, nu-i nimic, dragă Kolea. Noi mai avem de alergat cu picioarele noastre, omul are nevoie de picioare sprintene, nu să calce pămîntul, ci să umble pe el... Eu și cu tine umblăm. Alergăm la vînătoare. Iar cocoșii, n-avea teamă, vor cînta ! N-au încotro ! E primăvară, n-au ce face, trebuie să cînte. Pînă și eu mă fac mai vesel primăvara, deși cîntecele mele s-au cîntat toate, demult.

— Ei, cîntăreților, mai bine ați mînca o supă caldă, spuse pe jumătate adormită Klavdia Vasilievna. Plecați chiar acum ? Afară e noapte, iar voi sporovăiți. Nu vă cărați odată ?

— Vezi-ți de treabă, plecăm acuș !

Mult timp fîsîi ceainicul pe lampa de gătit chioară, cu ferestruica afumată ; aburul ieșea întruna pe ciocul lui, dar apa tot nu dădea în clocot.

— Mai are rost să așteptăm ? șopti Kolea nerăbdător. Hai să-l bem așa, apa e fiartă.

— Ai răbdare, Kolenka. Bem și ceai, și ajungem și la timp în pădure, la locul de pîndă. De bună seamă ! Acuș dă în clocot și punem ceaiul în apă. Fără un ceai fierbinte e rău. Ei, frate, tot timpul m-am ținut să te întreb ceva și am uitat. Ce fel de alice ai în cartușe ? Alice zero ai ? Ai ?

— N-am, bunicule...

— Da' bine ne-am pregătit !

— Nu-ți fie teamă ! Arma mea bate așa de bine, încît și cu alice numărul doi o să facă treabă bună.

— Sînt prea mărunte... Ai, ai, ai, cum de mi-a scăpat treaba asta din vedere ieri ? Alicele sînt cam mici, iar arma mea e de calibru 12... Ce-ai zice să umplem cartușele

cu alte alice ? Ha ? S-ar putea să te apropii, să tragi, şi el să zboare... Ha ? Să se ducă la mama dracului... Ha ? Nu-i păcat ?

— Nu-ţi fie teamă. N-o să-mi scape. Îl dobor dintr-un foc. Dar mai întîi să-l aud cîntînd... Eu... Aş vrea să-l dobor, dar aş vrea să-l aud, să mă strecor pînă la el... Dar să-l omor... Ar fi prea mare noroc, nu cred să izbutesc... Nu, n-am să-mi schimb alicele ! Nu, bunicule ! Îţi spun, am o armă genială. Asta o ştiu foarte bine.

— Treaba ta, Kolenka, asta rămîne de văzut. Poate că într-adevăr ar fi bine să mănînci puţină supă.

În liniştea nopţii, se strecură din nou vocea adormită a Klavdiei Vasilievna :

— Degeaba îl întrebi, toarnă-i mai bine flăcăului în farfurie şi o să mănînce el.

Kolea însă refuză cu îndirjire. Bău o ceaşcă de ceai dulce şi tare şi mîncă o bucăţică de brînză topită, fără pîine.

La ora două fără zece minute, fără a mai păstra linişte, fără a se mai strădui să nu facă zgomot, se îndreptară către uşă încălţaţi cu cizmele de cauciuc, o deschiseră zgomotos şi o închiseră cu putere. În tindă, Kolea luă din cui arma rece, simţindu-i în palme greutatea şi luciul plăcut al lemnului de nuc poleit, apoi ieşi în noaptea întunecată de primăvară, în urma bunicului său.

— Ei, drace, spuse el, ce vînt puternic !

— Aici suflă tare, răspunse Alexandr Sergheievici. În pădure o să se potolească.

Şi porniră în tăcere prin luncă. Bunicul mergea înainte. Lumina difuză a lanternei colora în galben iarba cîmpiei, bogată, scoţînd din întuneric puful auriu al cîte unei tufe sau cîte o băltoacă învolburată de vînt. Carîmbii scurţi ai cizmelor de cauciuc îi loveau pulpele picioarelor subţiri şi parcă se auzea cum plescăie ceva. Kolea îşi lumina şi el drumul, uitîndu-se din cînd în cînd la

cer, cu nădejdea să vadă în întunericul de sus măcar o singură steluță.

— Bine că măcar nu plouă, spuse cu voce tare.

— Da, răspunse fără chef Alexandr Sergheievici, și Kolea înțelese că e mai bine să tacă ; moșului nu-i plăcea să vorbească la drum.

Cînd se apropiau de pădure, dintr-o băltoacă se înălță cu zgomot o pereche de rațe sălbatice. Rața, speriată, țipa răgușit, și Kolea reuși s-o prindă din zbor în fîșia îngustă a lanternei : îi zări gîtul curbat, aripile oblice bătînd cu încordare, mărgeaua strălucitoare a ochiului... Dar rața se topi în întuneric, iar vîntul luă cu sine țipătul și foșnetul aripilor ei.

— Bunicule, rațele ! spuse el entuziasmat.

Bunicul însă nu răspunse. Încă de cu seară el îi explicase nepotului totul, străduindu-se să-i reproducă foarte exact cîntecul cocoșului, bătaia lui de aripi și bolboroseala, ba chiar îl obligase pe Kolea ca în timp ce el imita acestea, să umble prin cameră ; urmărise pașii nepotului și se strîmba nemulțumit, mustrîndu-l cînd nu reușea să se oprească la timp. „Gata, spunea el bombănind, poți să pleci acasă. Cocoșul a zburat. Cine dracu mai umblă așa ?! Pășește uite așa.“ Și îi arăta cum trebuie să te apropii, cum să pui piciorul ca să reușești să rămîi țintuit pe loc, la vreme. „Dintîi pui călcîiul, apoi lași talpa, îndoi ușor genunchiul. Uite-așa... Nu așa, Doamne ! Nu bate step, doar ți-am spus, lasă-ți greutatea lin, de pe un picior pe altul... Uite-așa ! E, hai, încă o dată... Așa... Și arma cum o ții ? Unde ți-s mîinile ? Arma cu țeava în sus ! Trăgaciul să-ți fie la înălțimea bărbiei. N-o ține ca pe un ciomag, fiindcă asta-i pușca ta, mîna ta dreaptă, ai înțeles ? Să stai la pîndă ca un rîs, uite ! Ca o pisică. Nu zăbovi, nu zăbovi ! Umblă cu spor, n-ai timp de pierdut ! Aici totul e să ajungi la timp ! Un pas, doi și stai ! Uite...“ Femeile făceau haz de felul în care bunicul îl învăța pe nepot, Kolea nu-și putea stăpîni zîmbetul nici

el în timp ce executa toate aceste mişcări în mijlocul izbei, iar moşul era serios şi sever, cum se şi cade să fie un dascăl.

Acum, cînd intrau în pădure, el tăcea. În întuneric, pădurea era surdă şi aspră, de nerecunoscut. Lumina lanternelor intensifica această senzaţie : un brad prăvălit în potecă, întinzîndu-şi cioturile uscate care acopereau spaţiul luminat cu cleştii lor cenuşii, părea un obstacol de netrecut. Bunicul însă călca pe cioturile uscate, peste păienjenişul lor sur şi ţepos şi ca prin farmec se pomenea deodată dincolo de trunchiul căzut. Iar în urma lui trecea şi Kolea, cu toate că ramurile uscate şi înţepătoare ca nişte sîrme îi zgîriau faţa. Trunchiurile bătrîne ale brazilor păreau atît de mari, cum nu mai văzuse Kolea niciodată, cu toate că umblase prin pădure de nenumărate ori. Picioarele care se înfundau în muşchiul umed nu-şi găseau sprijin ; avea senzaţia că el şi cu bunicusău nimeriseră în mîlul unei bălţi, pe nişte tărîmuri obscure, diavoleşti.

Deşi nu trecuseră nici cinci minute de cînd se afundaseră în pădure, lui Kolea i se părea că s-au rătăcit definitiv, nu mai ştia în ce parte e satul Lujki şi unde e rîul Topolta. Se mira tot mai mult de bunicu-său, care fără nici o şovăire mergea şi tot mergea prin hăţişul cumplit doborît de vînt, pe care Kolea nu-l mai întîlnise niciodată prin aceste păduri curate. Bătrînul tăia de-a dreptul peste smîrcuri, ca un elan vînjos, se legăna ca un răţoi pe porţiunile de zăpadă dură şi grunjoasă ca nisipul, tîrîndu-l spre adîncurile necunoscute ale împărăţiei întunecate a umbrelor... Şi, lucru curios, pentru prima oară în viaţă, Kolea se simţea total dependent de bunicul său, îşi simţea neputinţa şi frica ancestrală, subconştientă, care l-ar fi înşfăcat de grumaz dacă bătrînul său bunic ar fi dispărut deodată, Doamne fereşte, lăsîndu-l singur în codrul misterios, în pădurea înfiorătoare care murmura surd din vîrfurile nevăzute ale copacilor, în mijlocul unor

nesfîrşte, uriaşe păienjenişuri de copaci morţi, prăvăliţi pe muşchiul umed şi invadaţi de tufărişuri dese, care licăreau tot timpul în lumina gălbuie a lanternei, lovindu-l peste faţă, peste mîini şi peste haine. Kolea nu înţelegea cum de nu s-a prăbuşit încă, cum de nu şi-a scos încă ochii... Pierduse orice noţiune a timpului şi spaţiului. I se părea că trec pentru a nu ştiu cîta oară peste acelaşi brad căzut, strecurîndu-se printre cioturile lui, că se întorc de unde au plecat şi trec iarăşi prin acelaşi rămuriş, străbătîndu-l iar şi iar şi că fac acelaşi lucru de la începutul vremii, cu toate că, desigur, înţelegea cu un fel de admiraţie temătoare că înaintează din ce în ce în adîncul pădurii.

„Cum de merge bunicul de unul singur, noaptea, prin asemenea locuri ?! Of, ce bătrîn ! se gîndea el, gîfîind greu din pricina mersului grăbit. N-are teamă şi nici nu se rătăceşte ! E un moşneag nemaipomenit. Ehei ! Ce mai bunic ! Înseamnă că nu te-am cunoscut pînă acum. Cît de mult te iubesc, bunicule !"

Kolea păşea cu un sentiment de admiraţie şi uimire în spatele bunicului, străduindu-se să nu rămînă în urmă, dar nici să nu se apropie prea mult, ca să nu-l lovească crengile pe care el le dădea în lături. Erau momente cînd parcă avea vedenii : i se părea că se află cu bunicul lui nu într-o pădure întunecată, ci într-o peşteră obscură, cu fel de fel de stalactite şi stalagmite, şi vizuina subterană, luminată de razele firave ale lanternelor care alergau prin toate părţile ca nişte aripi de lumină i se părea nesfîrşită.

Bunicul se opri brusc şi cînd Kolea ajunse în dreptul lui îi spuse într-o şoaptă aţîţată :

— Acum mergi mai încet. Nu mai e mult. Să nu atingi crengile, nu face zgomot.

— Dar cum se poate să nu ating ramurile ? întrebă nepotul tot în şoaptă şi imediat făgădui : Bine, am să mă străduiesc.

— Acuma pădurea se mai limpezește. Mesteceni, iar printre mesteceni brazi. Mi-am ales un loc de pîndă foarte bun. Nu loc de pîndă, ci teatru. Dacă vrei să fumezi, fumează aici. Acolo și atunci nu se mai poate. Și moșul arătă, dînd din cap prin întuneric, spre direcția unde se afla locul de pîndă pentru cocoși.

Kolea își simți gîtul uscat ; neobișnuit, ostenise, dar apropierea locului de pîndă îl ameți în așa măsură, iar interdicția de a fuma, care suna ca un ordin în vocea scăzută a bunicului, îi încordă în așa măsură mușchii, nervii, tendoanele, îi ascuți în așa măsură văzul și chiar mirosul, încît toate la un loc parcă îl încremeniră și, cu sufletul plin de bucurie, crezu deodată în izbîndă.

— Bunicule ! spuse el cu admirație. Bunicuțule, oare în adevăr am să-l aud ?

— Dacă o să cînte, o să auzi, îl liniști bunicul. Ei, ți-ai tras sufletul ? Atunci aprinde-ți țigara, dă-mi și mie una, fumăm aici și apoi, cu Dumnezeu înainte !

Își aprinseră țigările. Fumul i se păru lui Kolea gustos și foarte prielnic, că și cum pe o arșiță teribilă și-ar fi înmuiat buzele într-un izvor rece și ar fi rămas beat de fericire, de fericirea de a sorbi din această apă vie, de bucuria pătrunderii apei în sufletul lui și abia mai apoi în stomacul însetat. Așa și țigara — ultima înaintea marii victorii — era pentru el apă de izvor, o binevenită și fericită beție.

Kolea încerca în aceste clipe de așteptare ceva asemănător cu o teamă mistică, de parcă tot ce-l legase de viața anterioară rămăsese dincolo de pragul întunecat al pădurii, iar acum începea un fel de viață nepămîntească, de parcă în acea direcție pe care o arătase cu capul Alexandr Sergheievici, pădurea se deschise în chip miraculos într-o poiană inundată de soare, iar pe crengi stăteau păsările raiului, păsări de o nemaivăzută frumusețe, dintre care voia și el să ucidă una.

De fapt așa și era, într-adevăr. El venise aici cu arma încărcată ca să se amestece în viața tainică a pădurii, să tulbure mersul veșnic al acestei vieți, să omoare un mascul mare și puternic, să curme o ramură vie a genealogiei păsărești, veche și durabilă, demult așa zis planificată de natură. Să ucidă, pentru ca niciodată apoi să nu afle urmările acestei violențe, niciodată măcar să nu se gîndească la ea și să nu se cutremure de grozăvia faptei sale.

Dar Kolea era atît de departe de asemenea gînduri, atît de mult îl tulbura apropierea locului de bătaie, încît chiar dacă i-ar fi trecut prin cap ceva asemănător, cu siguranță ar fi zîmbit de neașteptata lui milă și nu i s-ar fi clintit nici o fibră la gîndul violenței săvîrșite asupra vieții. Se simțea ca și cum întreaga lui existență anterioară fusese doar o pregătire pentru aderarea la clanul marilor vînători, care au cunoscut izbînda la bătaia cocoșilor sălbateci.

Auzea acum bine zgomotul vîntului prin vîrfurile copacilor și mai auzea clipocitul grăbit al apei din zăpada topită, care curgea undeva în apropiere, părînd că face vîrtejuri sub pămînt, sau într-un cotlon adînc. În timp ce el parcă atîrna în întunericul dintre sunete, între cer și pămînt, între greutatea apei tulburi și boarea ușoară a vîntului. Parcă i se învîrtea capul de senzația acută a propriei imponderabilități.

Dar tot acest fior, această stare de relaxare și euforie a sufletului — toate acestea trecură de îndată ce Alexandr Sergheievici, strivind sub picior chiștocul țigării, îi spuse în șoaptă :

— Hai să mergem...

O spuse, ca și cînd după îndelungi și grele frămîntări ar fi găsit, în sfîrșit, singura soluție posibilă.

Iar pădurea se rări repede, mușchiul dispăruse de sub picioare, tufărișurile pieriră și ele, iar coaja mestecenilor lumina fosforescent în întuneric. Moșul stinse lan-

terna. La fel făcu şi Kolea, văzînd, cu mirare şi bucurie, mai precis simţind semnele tainice ale zorilor posomorîte care se ridicau peste pădure. Prin întuneric începură nu să se vadă, ci să se presimtă obstacolele care le stăteau în cale, de parcă un sistem supersensibil din conştiinţa lui, un fel de radar misterios îşi trimitea înainte impulsurile, care erau răsfrînte de obiecte rotunjite — tulpinile mestecenilor bătrîni şi petele negre ale brazilor uriaşi, deşi crengile subţiri ale tufelor se ascundeau încă de aceste impulsuri şi nu le reflectau.

Întunericul în pădure era încă de nepătruns. Însă mersul devenise mai uşor.

Cînd moşul, fără a scoate un cuvînt, se opri deodată lîngă doi mesteceni îngrămădiţi şi se ghemui, rezemîndu-se cu spatele de ei, invitîndu-şi nepotul cu un gest să facă acelaşi lucru, Kolea încordîndu-şi vederea privi în jur cu o spaimă involuntară, apoi se ghemui la fel ca el, sprijinindu-se cu umărul de o creangă aspră a acestor fraţi siamezi ai pădurii.

— Dormi o jumătate de oră, pînă cînd se luminează, îi şopti moşul şi se afundă pînă la urechi în vestonul lui boţit, transformat dintr-o manta soldăţească, căptuşită cu vată.

— Nici vorbă ! îi răspunse în şoaptă Kolea, distingînd cu dificultate contururile tulpinilor de mesteceni care erau un pic mai luminoase decît întunericul care se destrăma şi decît brazii întunecaţi, aceste negre abisuri în întuneric.

Moşul, plecîndu-şi bărbia în căldura pufoaicei, oftă a somn, apoi începu să respire egal şi liniştit, adormind, de parcă şi-ar fi părăsit nepotul, lăsîndu-l singur în pădure.

Kolea se temea pînă să şi respire cu tot pieptul, ca şi cum cocoşii de munte ar fi stat chiar deasupra capului său. Dar obişnuindu-se puţin, se aplecă spre bătrîn, simţind scobitura umărului înălţat al hainei sale de pos-

tav ; pipăi pămîntul de sub el, iarba rece de anul trecut, frunzele de coacăze. Toate acestea erau pline de sevă, dar nu ude şi miroseau plăcut : mirosurile se amestecau cu cel de coajă de copac, dulce şi aspră, de pămînt rece şi iarbă putrezită.

Pădurea fremăta a plictiseală, trezind în suflet îndoieli mîhnite şi lui Kolea începu să i se pară că pe o asemenea vreme cocoşii de munte nu cîntă niciodată. Apoi moşul adormise atît de uşor şi de simplu, ştiind parcă de la început că nu vor face nimic...

Căuta să se autolinişteasscă, spunîndu-şi că mersul lor prin noapte este de fapt însăşi vînătoarea, iar faptul că acum stă cu moşul în aşteptarea răsăritului este tot vînătoare, tot speranţa succesului, acea speranţă în care constă întreagă această patimă ancestrală. „Voi ucide sau nu, se gîndea el, nu mai are importanţă. Ei, şi dacă nu voi ucide, se schimbă ceva cu asta ?"

Se gîndea că nimic nu se va schimba din cauza asta, uitînd cu desăvîrşire că, în cazul cînd nu-i va fi dat să aibă noroc, o pasăre rară va rămîne în viaţă. Ea însă, orice s-ar spune, nu va fi de prisos pe globuleţul nostru afumat.

Nu-şi imputa nimic, se gîndea numai la reuşita sau la nereuşita lui. Ştia din povestirile moşului că aici — numai aici ! — cîntau încă din primăvară patru cocoşi de munte, iar acum rămăseseră trei şi îşi spunea cu disperare că n-are nici o şansă să ucidă vreunul din ei.

Numai unul !

Doar unul singur !

Unul care avea să cînte în zori, undeva, aici, prin apropiere, poate că după piramidele negre de brazi întunecaţi. Doar să-l audă cum cîntă !

E îndoielnic că oricine în afară de vînători să fi numit „cîntec" sunetele emise de cocoşul de munte în perioada nuntitului. Amestec de un fel de sîsiit vibrant, de lunecare solzos-foşnitoare ca de şarpe, gîlgîitul plin

de extaz și dintr-o dată o încordată, aproape fără tranziție chemare, lovituri precise pe plăcuțele bașilor de xilofon, de fapt o fugă dramatică pe această claviatură, un sunet compact care se înalță spre cer și care se transformă brusc într-un murmur foșnitor, nou și incredibil de scurt, în cascade pline de ademenire și extaz, care se revarsă iarăși într-o chemare continuă și plină de vigoare.

Sînt sigur că citind aceste rînduri, vînătorii nu vor fi nici pe departe pe deplin de acord cu mine. Fiecare din ei își are cîntecul lui de cocoș de munte, auzit în felul lui, și care e la fel de netransmisibil ca și cel pe care l-am auzit eu, cîndva.

Cutremurat de frisoane, Kolea aștepta astfel în zori cîntecul cocoșului, pe care nu-l va putea povesti nimănui atît de bine, încît omul care-l ascultă să poată, fără a fi auzit vreodată un cocoș de munte, să-și închipuie ce este de fapt acest cîntec. Lucrul se poate numai sugera. Numai astfel e cu putință să-i răsune în suflet.

Chițcăi un șoarece de pădure, foșni prin ierburi, prin frunzișuri, apoi chițcăi din nou, surd. Era frig și Kolea dorea să aprindă o țigară. Începură să se distingă clar tulpinile mestecenilor și fața pămîntului. Sesiza clar fiecare zgomot al pădurii. Din cînd în cînd, îi parveneau de sus loviturile înăbușite și liniștite ale crengilor legănate de vînt. Moșul avea dreptate : în pădure era mai multă liniște decît în cîmp deschis, vîntul se plimba doar pe sus, iar jos, ca sub un fel de acoperiș fonic, se ascundea în fiecare firicel de iarbă, în fiece frunzuliță sau crenguță, o liniște încordată — se auzea foșnetul șoarecelui, respirația bătrînului.

Trosni o creangă în întunecimea brazilor : un cerb lopătar sau un mistreț, ori poate un iepure alb ieșise să-și împlinească jocul nupțial.

Și deodată... O, nu, s-au ciocnit din nou ramurile, legănate de vînt. Departe... Și din nou, au trosnit de parcă

cineva le-ar fi scuturat într-adins... Dar poate că nu sînt crengile ?

Kolea se încordă din toată ființa, își opri respirația, își aplecă trupul într-acolo de unde iarăși și iarăși se iscau sunetele stranii, semănînd mult cu mișcarea crengilor. Dar erau atît de departe ! Cé fel de crengi se mișcau acolo, încît el să le poată auzi limpede sunetul ?

„Nu, desigur, nu era cocoșul de munte... Nuuu... Oare vine cineva ? Oare cineva rupe crengile ? De ce ? Om să fie ? Parcă nu seamănă... Atunci ce e ?"

— Bunicule ! șopti Kolea, îmboldindu-l în coaste. E cineva acolo ! Auzi ? Uite, în direcția aceea. Auzi, trosnește ceva... Umblă oare cineva pe-acolo ?

Alexandr Sergheievici își smiorcăi nasul, ieși din cojocul lui și, deschizînd gura, ridică din sprîncene, își ciuli o clipă urechile și îndată, cu însufleţirea lui obișnuită, începu să se ridice, apucîndu-l de umăr pe nepot și sprijinindu-se de el, apoi șopti brusc un lucru total imposibil și care nu corespundea de fel cu reprezentarea pe care și-o făcuse Kolea despre cîntecul cocoșului :

— El e !

Un „el" prelung, entuziast și rotund, care îl răscoli pe Kolea ; strînse arma în mînă, trase piedica, auzindu-i trosnetul metalic, iar moșul, care de asemenea era în picioare, îl prinse de mînecă.

— Ce faci ?! Încet ! spuse cu atîta severitate și patimă, încît Kolea i se supuse de îndată. Lasă-l să-și desfășoare cîntecul, abia după aceea vom merge...

— Bunicule ! se rugă Kolea. Tu să nu vii ! O să mă duc singur...

— Mai încet, prostule ! De ce ţipi ? șopti moșul cu vrăjmășie. Nu-i departe, să tot fie la vreo trei sute de pași... Iar tu ţipi ca prostul. N-ai să te poţi strecura singur.

În el se trezise brusc vînătorul. Uită de sentimentele gingașe de înrudire pe care le nutrea față de nepot. Ve-

dea în el un rival, pe omul care rivnea să-i ia ultima bucurie din viață, care dorea, folosindu-se de tinerețea și de forța lui oarbă, să-l înlăture, să-l împiedice a se bucura, a se simți bărbat fericit, puternic și ager, de parcă între ei doi nu o pasăre era în joc, ci însăși femeia.

— Încet ! spuse din nou într-un murmur răgușit Alexandr Sergheievici, înlăturîndu-și nepotul printr-o apăsare în piept cu degetele desfăcute. Stai... E încă întuneric.

Kolea privi în jur cuprins de groază. Văzu vîrfurile brazilor și ale pinilor pe cerul cenușiu murdar, care începuse să se lumineze.

— Ce fel de întuneric ? șopti el furios. Văd totul ! Tu nu vezi, eu însă văd. Mă duc... Nu mă ține, bunicule ! Și să nu vii după mine ! Stai aici...

Auzea clar acum bătaia cocoșului, amestecată în sunetul vîntului. Mai precis, un fel de ecou de toacă ce se așternea cînd depărtîndu-se, cînd apropiindu-se, un sunet pe care nu-l mai auzise niciodată în viață și care nu semăna cu nimic... Și totuși ceva uscat și lemnos se distingea în acest sunet, de parcă cineva mișca niște andrele enorme de ienupăr, uscate și lustruite.

Iar Alexandr Sergheievici, ca și cum s-ar fi smuls din robia patimii, din întunecarea de o clipă, începu cu sufletul înmuiat să-l roage în șoaptă pe nepot :

— Prostuțule, mie nu-mi pare rău. Tu ai ochi mai ageri, bineînțeles, el însă e aproape ! O să te apropii, dar de văzut n-ai să-l vezi. Vei sta și vei sta, prostuțule... Așteaptă puțin și apoi o să pleci. De acord ? Ți-am promis, ai să te duci. Iar acum, liniște ! Stai, Kolka... Al nostru va fi... Ia te uită cum a început să cînte... Dacă a început așa, o să tot cînte... N-o să-și întrerupă el chemarea.

Cum auzi că pasărea ar putea să renunțe la cîntec, Kolea se încordă din nou, se simțea fără să vrea atras

într-acolo unde cînta cocoşul, acolo, spre vîrfurile copacilor, de parcă între el şi cocoş se întinsese deodată o frînghie nevăzută, fragilă, de la picioarele lui în sus, pe o linie ascendentă, spre vîrfurile arborilor ce se legănau tulbure şi trist şi care începuseră a se zări pe fundalul posomorît al cerului dimineţii.

Şi plecă. Moşul nu mai putu să facă nimic şi rămase în spatele lui. Kolea auzi din nou, de data asta cu nedumerire şi spaimă, aproape neînţelegîndu-l pe moşneag :

— Aoleu, prostule ! Nu vezi că n-ai luat-o încotro trebuia ?...

Pentru el însă totul era pierdut : moşul, şoapta lui plină de patimă şi disperare... Auzea doar sunetul straniu şi, cu ochiul lăuntric, vedea acea frînghie pe care umbla, călcînd greşit, pierzîndu-şi echilibrul şi revenind iarăşi, mergea într-acolo, spre cerul de răsărit, unde se zbătea zgomotul.

Înţelegea că trebuie să meargă numai în timp ce cocoşul cînta, adică „sub toacă", după cum îl învăţase moşul ; el însă nu izbutea să audă cîntecul şi mergea tocmai în pauzele dintre bătăi, pînă ce deodată auzi un fel de bolboroseală pripită, de parcă pasărea se certa în şoaptă. Cînd auzi acest sunet, se opri înecîndu-se de surescitare şi, trăgîndu-şi sufletul, încercă să se liniştească, să nu se grăbească şi să se adapteze la ritmurile cocoşului care de data asta nu i se mai păreau o bolboroseală, ci o foarte rapidă frecare a cuţitului de gresie. Iar bătaia se auzea acum atît de bine, încît se părea că pasărea cînta chiar alături de el.

Porni din nou, după cum îl dăscălise moşul — un-doi, de pe călcîi pe talpă, de pe călcîi pe talpă, stop ! Şi înţelese deodată că acest „un-doi, de pe călcîi pe talpă" era chiar cîntecul cocoşului, chiar aşa suna cîntecul în mintea lui, dacă ar fi fost să-l redea în cuvinte. Cînd i se păru că-l aude astfel şi reuşi să simtă cîntecul în

sinea lui, începu să se apropie de pasăre cu o ușurință neobișnuită și chiar cu abilitate, repetînd în gînd tălmăcirea verbală a cîntecului „de pe călcîi pe talpă, de pe călcîi pe talpă, stop !"

Iar cînd reproducea în gînd ordinul scurt : „Stop !", rămînea încremenit în nemișcare, și cîntecul se întrerupea de asemenea, trecînd din nou într-un sunet ca de clopote, puternic și plin de sevă, fără nici o urmă de uscăciune, o bătaie amplă, care se revărsa inundînd tăcuta pădure din zori și lovea cu atîta putere în timpanele urechilor, încît lui Kolea i se păru într-adevăr că de sus se surpă peste el ceva nemaiauzit, fără asemănare cu nimic și care într-un fel aducea a tril de privighetoare, dar care totodată nu era un tril ci ceva cam ca clopotul, dar nu un sunet de clopot, ci un fel de rumoare de bătălie ale cărui ecouri rotunde se spărgeau deasupra lui.

Întreaga ființă a lui Kolea era numai auz, de parcă începînd cu degetele încordate, cu picioarele arcuite și pînă în creștetul capului transpirat și fierbinte, ar fi fost un receptor de sunete viu, o ureche imensă îndreptată spre vîrfurile brazilor și pinilor foarte aproape de el, unde se afla parcă instalat un difuzor emițînd sunete antediluviene.

Astfel auzi primul cîntec de cocoș de munte, care pe măsură ce el se apropia de pasăre, îl umplea din ce în ce mai mult de farmec diavolesc, buimăcindu-l și schimbîndu-l în chip straniu într-o ființă fără nume, sensibilă, pătimașă și crudă și care în timp ce se apropie de cocoșul ce în răstimpul scurtei bătăi își pierde facultatea de a auzi, nutrește un singur țel : acela de a ucide.

După cum se întîmplă totdeauna în zori, încetineala lor aparentă înșală și începi pe neașteptate să distingi culoarea obiectelor din jur, cu toate că abia cu o clipă înainte te aflai într-un cenușiu tulbure, pe care natura părea că n-are putința să-l risipească, sau cel puțin nu atît de repede.

Kolea începu să zărească limpede tot ce era în jur, vedea bine cerul care se lumina şi vîrfurile trèmurînde ale mestecenilor desfrunziţi din rarişte, culoarea lor cafenie pe fondul cerului cenuşiu ca oţelul, unde acum se desluşeau bine îngrămădirile întunecate ale norilor şi spaţiilor albicioase, ceva mai pline de lumină.

Pe măsură ce se apropia, Kolea înălţa ochii mai sus, scrutînd vîrfurile cu o grabă plină de panică, temîndu-se că n-o să vadă cocoşul care cînta. Se apropiase atît de mult de el, încît i se părea că nici nu mai e în pădure, ci într-un fel de templu boltit, cu acustica ideală şi plină de vuiet, atît de puternic şi înspăimîntător de frumos era glasul cîntăreţului solitar... Şi deodată, sub picioarele lui, deprinse să facă paşi încordaţi în ritmul său interior „de pe călcîi pe talpă, stop !", în momentul cînd trebuia să se oprească, simţi zvîcnind ca nişte arcuri elastice crengile nevăzute ale unei tufe încă dizolvate în întunericul pămîntului. Reuşi să se oprească, dar simţi că-şi pierde echilibrul şi e gata să cadă — se încordă din întreaga fiinţă, înţelegînd că se va prăbuşi, cînd deodată cocoşul începu să-şi desfăşoare bătăile salvatoare pentru Kolea. În trosnetul crengilor, el făcu un pas în lături şi se opri, ţintuit, cu faţa schimonosită de spaimă, cu respiraţia puternică şi sacadată pe care nu reuşea să şi-o stăpînească. Însă pasărea nu-l auzea şi continua să cînte. Cîntecul ei venea dinspre brazii apropiaţi, care creşteau în spatele unui mesteacăn mare, bătrîn.

Pe Kolea îl despărţea acum de aceşti brazi o rarişte netedă care se lumina, lîngă care tocmai ajunsese şi în faţa căreia stătea, gata să piardă cîntecul cocoşului şi gîndindu-se cum să ocolească mai bine acest spaţiu deschis. Nu intrase în rarişte, iar în faţa lui erau doi mesteceni de asemenea bătrîni şi un tufiş desfrunzit, pe care îi distingea bine.

Cocoşul cînta din brădişul care parcă îşi dezvăluia culorile, cu toate că era întunecat şi uniform ca un zid.

Ochiul surprindea un frunziş întunecat în obscuritatea acestui perete, pînă la care mai rămîneau circa cincizeci de paşi, nu mai mult.

Kolea porni spre dreapta, păşind atent şi cu prudenţă.

Rămînînd descoperit, neapărat de mesteceni şi tufe, îşi pironi privirea în brădetul în care, după socoteala lui, bătea în igliţă cocoşul de munte. Iar cînd acesta sîsîi şi fremătă din nou, cînd începu să curgă din nou şuieratul acela ca de şarpe, strălucind de elan şi de patimă, Kolea izbuti să se ascundă după un mesteacăn.

Făcu al doilea pas şi rămase ţintuit într-o poziţie foarte incomodă, nădăjduind să iasă repede din această poziţie şi să-şi continue mersul. Dar în aproape insesizabilul şi lunecosul moment cînd se întrerupse cîntecul cocoşului, piciorul lui călcă pe o creangă care, după cum simţi el deodată, se îndoi întîi sub picior, strivită de greutatea acestuia în pămîntul umed şi moale, iar apoi trosni abia auzit.

Kolea aproape că nici nu auzi trosnetul umed, îl simţi numai cu piciorul şi fu cuprins imediat de spaima lucrului petrecut.

Auzi din nou cum freamătă vîrfurile pădurii.

Buimăcit de cîntecul cocoşului, îi aştepta continuarea, obişnuit acum cu el, cu fluieratul lui ademenitor. Însă auzea numai zgomotul vîntului şi vedea de partea cealaltă a luminişului îngust un brad legănîndu-se, detaşat clar pe fondul întunecos al masei compacte de arbori. Vîrful mişcător şi trist se dizolva tulbure în cerul sumbru.

Kolea nu putea crede în liniştea mîhnită a vîntului. Tăcuseră tobele exuberant sărbătoreşti ale unei solemnităţi neobişnuite şi se instalase banalul de totdeauna. Să se fi terminat sărbătoarea ? Iar cînd deveni conştient de tot ce se întîmplase şi se convinse de nereuşită, în su-

fletul lui răsună un geamăt prelung, de o tristeţe inexprimabilă, pe care îl stăpîni cu greu să nu izbucnească în afară.

Crezuse într-atîta în cocoşul lui, atît de simplă şi accesibilă i se păruse calea spre succes, încît tăcerea prelungită a păsării, zgomotul monoton al vîntului, răsunau în inima lui atît de trist, încît aproape că plîngea de ciudă, stînd într-o poziţie ingrată, pe care pur şi simplu, nu era în stare s-o mai suporte : dacă pasărea nu va mai cînta mai repede, el oricum o va speria.

Iar pasărea tăcea, ca şi cum nici n-ar fi fost vreodată aici, ca şi cum cîntecul ei doar i se nălucise lui Kolea.

Începu să implore pasărea să i se facă milă de el. Adică dorea ca ea să nu zboare nicăieri de acolo, să înceapă să cînte din nou şi să îngăduie a fi ucisă.

E greu de închipuit, dar aşa era : el se ruga, implora cu toată sinceritatea şi sfinţenia de care era în stare ca această mare pasăre, extrem de rară, vie şi superbă, să-şi jertfească viaţa pentru ca el, Kolea Bugorkov, să poată pleca din pădure fericit.

Îi inventă cele mai mîngîietoare denumiri, îi spunea dragă şi minunată, cea mai bună, cea mai frumoasă din lume, zicîndu-i astfel, şoptindu-i aproape cu voce tare rugăminţile, îi cerea să pună capăt tăcerii. „Tu cînţi atît de minunat ! implora el pasărea plin de tristeţe. Oare într-adevăr n-ai să mai cînţi niciodată ? Nu ! Nu este cu putinţă... Trebuie să cînţi... Te rog, cîntă ! Te rog eu foarte mult. Tu nu ţine seama de mine, eu nu exist, cîntă... Nu-ţi fie frică, haide, cîntă. Te rog... Doar vezi cît sînt de nefericit ! N-ai voie să taci.., Altfel voi începe pur şi simplu să plîng de nefericire..."

Punea atîta patimă în rugăminţile sale nebuneşti, adevărate sacrilegii, suferea atît de mult şi dorea atît de mult ca suferinţele lui să ajungă la pasărea care tăcea, încît începu să creadă el însuşi că va izbuti să o convingă.

Dar între timp simţea că nu mai poate rezista în poziţia incomodă în care se afla, simţea că nu mai poate să ţină în mîinile întinse arma care devenise insuportabil de grea, apăsîndu-i prea tare muşchii, care începuseră să cedeze.

Îl salvă mesteacănul bătrîn — dacă se poate vorbi despre o salvare, care o fi aceea, a vînătorului împătimit să ucidă o vietate ! Acoperirea copacului îi dădu posibilitatea să-şi lase în jos încet şi neobservat mîinile care ţineau arma, fără să-şi întoarcă privirea de la foarte suspecta pată întunecată care semăna cu mătura pe care călăresc vrăjitoarele şi care se legăna împreună cu vîrful mesteacănului aflat de partea cealaltă a luminişului.

E greu de spus cît timp trecuse din momentul cînd pasărea încetase să mai cînte. Dar pata începuse s-o distingă abia acum şi n-o mai scăpa din ochi. Ba i se părea că pata îşi schimbă forma, se lungeşte, şi atunci, ba începea să-i bată inima tare, în speranţa că în faţa lui se află cocoşul de munte, ba dintr-o dată îl cotropea îndoiala, biruind supoziţia fericită, şi atunci înţelegea că era doar împletirea unor ramuri ce semănau cu un cuib afînat, de cioară, şi care se numeşte îndeobşte mătura vrăjitoarelor.

Se luminase suficient ca să se poată, în sfîrşit, lămuri despre ce era vorba — pasăre sau un ghem de crengi. Ochii lui nu puteau însă deloc să distingă în lumina nehotărîtă a zorilor pata din vîrful mesteacănului. Şi, bineînţeles, îl tulbura nespus faptul că pata se afla într-un mesteacăn, în timp ce, după cum îi era cunoscut din povestiri şi din literatura vînătorească, cocoşii de munte toacă numai în copaci din familia coniferelor.

Se istovise atît de tare, era atît de disperat în aşteptarea lui epuizantă, îi era atît de greu să se mai ţină pe picioarele semiîndoite din genunchi şi care îi amorţeau de durere, încît erau clipe cînd îi venea să ridice brusc

arma şi să tragă în pata care oscila măsurat, cînd depărtîndu-se către întunecimea brazilor, cînd apărînd pe fondul cerului lunecos — ba i se părea enormă, ba extrem de mică, aproape cît un poprumbel. Nu se hotăra să tragă şi, încordîndu-şi ultimele puteri, aştepta.

Undeva, în depărtare, dincolo de pădure, răsună trosnetul înfiorător al unui tractor care pornea. „Acum s-a zis, îşi spuse Kolea, blestemînd păcănitul mecanic care, e drept, încetă în curînd. Lua-l-ar toţi dracii !"

Şi deodată, deasupra lui, chiar acolo unde se afla pata întunecată din vîrful mesteacănului, răsună foarte prudent un pocnet singular : cineva, cu un cleşte enorm, strivise o nucă tare, uscată şi sonoră.

„Bravo ! Ce cuminte eşti ! Dumnezeule, haide încă o dată ! se rugă Kolea, care nu mai crezuse în norocul său. Haide ! Încă o dată..."

Şi pasărea îi ascultă rugămintea, se supuse, pocnind din nou şi din nou. Era încă neîncrezătoare în liniştea care domnea şi se întreba dacă totul e în ordine. „E totul în ordine, nu-ţi fie teamă, îi spunea Kolea. E bine..."

Pasărea parcă-l auzi şi-i dădu crezare. Răsună din nou freamătul, revărsîndu-se într-o fugă de lovituri pe xilofon, într-un joc turbat de sunete pătrunzătoare, războinice, care se transformaseră din nou, ca şi înainte, într-un freamăt impetuos şi plin de patimă, timp în care Kolea izbuti să ridice arma şi, distingînd tulbure cătarea, o fixă pe direcţia petei întunecate. Ştia că dacă pata nu este pasărea însăşi şi dacă va trage în ea în timpul cînteculuí, tot nu va speria cocoşul, care nu va auzi împuşcătura.

Era însă cocoşul de munte.

Cînd, în timpul celui de-al doilea cîntat, chiar la începutul lui, Kolea apăsă pe trăgaci, el nu auzi împuşcătura, dar înţelese deodată că trîmbiţatul s-a întrerupt şi văzu, înmărmurit de bucurie, cum ceva enorm se desprinde din vîrful mesteacănului, agaţă crengile şi, tot

mărindu-se în volum, lunecă iute în jos şi se izbeşte greu, răsunător, ca un pocnet de armă, de pămîntul umed.

Uitînd de sine, alergă spre mormanul de pămînt negricios şi văzînd la picioare cocoşul de munte fulgerat, strigă din răsputeri, peste întreaga pădure :

— Uraaa ! L-am ucis ! Bunicule ! Am ucis cocoşul de munte ! Buniculeeee !

Înşfăcă cocoşul de gît şi, simţind în mîini greutatea caldă a păsării, o ridică în sus, cu capul ei mare, cu ciocul alb, cu coada enormă ; simţi în mîini cea de pe urmă zvîcnire a cocoşului mort : în nesimţire, cu o răsuflare de regret, pasărea strînse din aripi ca din umeri, într-o ultimă convulsie, şi se linişti pentru vecie.

— Bunicule ! strigă Kolea. L-am ucis ! Bunicule ! Uite-l...

Moşul răspunse supărat dintre mestecenii învecinaţi :

— De ce strigi în timpul bătăii ? Nu striga ! Am auzit. Ştiu...

Nici el nu stătuse pe loc şi se apropiase de cocoş in urma nepotului. Iar cînd pasărea tăcu, crezuse că nepotul a speriat cocoşul şi că acesta n-o să mai cînte. În sufletul lui tresări bucuria, de parcă nu cocoşul, ci el însuşi izbutise să se salveze. Dar în ciuda a toate, cocoşul cîntase şi fusese ucis. Se pare că totul mersese bine şi Alexandr Sergheievici era mulţumit că nepotul reuşise să ucidă cocoşul — primul din viaţa lui. Dar nu putea să se lepede de mila tristă faţă de pasăre, pe care el o trădase, aducînd la bătaie încă un om — pe nepotul său. La locul de bătaie, pe care nimeni dintre oameni în afară de el nu-l cunoştea. Aceştia erau cocoşii lui de munte. El dăruia oamenilor nişte daruri prea scumpe, de care el însuşi nu se bucurase niciodată. Acum se luptau în sufletul lui aceste două sentimente : bucuria pentru nepot, căruia el îi dăruise cocoşul, şi părerea de rău. Birui însă bucuria, umbrită oarecum de invidie, cînd se apropie şi

luînd din mîna nepotului, bătrînul şi greoiul cocoş îl cîntări în mîna sa.

— Ehei ! spuse el în semn de laudă. Bun cocoş ! Bravo !... Şi eu care credeam că n-o să mai cînte... Dar a cîntat, prostul ! Ia te uită ce mare e, să tot aibă vreo cinci kilograme.

Iar Kolea continua să vorbească gîfîind, spunînd cum a stat, cum l-a durut picioarele şi mîinile, cum se îndoia şi cum a căzut, răpus în timp ce cînta, lovit mortal de alice, cîntăreţul pădurii.

— Ai auzit, bunicule, cum s-a izbit de pămînt ?! Buff ! Nici nu mă aşteptam ! spunea el rîzînd bucuros în tinereasca lui fericire, fără a-i permite moşului să pună pasărea în sac. O, nu ! zicea el. O să-l duc în braţe, că în sac se boţeşte. Ce frumos e ! Păi ce crezi, bunicule, o să-l duc în mînă !

Iar moşul zîmbea cu tristeţe şi, după cum i se părea nepotului, îl invidia foarte tare în timp ce privea lung gîtul însîngerat şi cald încă al păsării moarte.

Împuşcătura fusese mortală ; într-adevăr arma se distingea printr-o bătaie fără greş şi necruţătoare. După cum spun armurierii, snopul de alice avea puterea să rupă carnea şi să zdrobească oasele, adică să facă ceea ce trebuia pentru ca vînatul să nu rămînă în viaţă şi schilodit. După cum se ştie, cocoşul de munte este o pasăre care supravieţuieşte rănilor. Asta însă nici nu se dumirise probabil ce s-a întîmplat cu el. Nu auzise împuşcătura, cînta şi nu auzea nimic. Pur şi simplu firul vieţii i se curmase, încetase să mai existe. Iar cîntecul se mutase pentru veşnicie în Kolea Bugorkov : el, ca şi bunicul lui, era un om foarte sensibil.

În orice caz, aşa credea el despre sine şi despre vînătoarea de azi în timp ce se întorceau grăbiţi acasă. Mergeau fără a privi în jur, de parcă săvîrşiseră un atac asupra unei aşezări omeneşti şi acum se întorceau acasă cu prada temîndu-se să nu fie urmăriţi.

Kolea purta cocoşul de munte ca pe un copil, fără a observa picăturile de sînge ce cădeau din ciocul păsării, murdărindu-i bluza şi pantalonii.

Se făcuse ziuă de-a binelea şi pădurea, care noaptea părea de nestrăbătut, se deschidea înaintea fugarilor, le aşternea sub picioare covoarele curate ale luminişurilor, cu iarbă rămasă de anul trecut, care înverzea timid prin plasa firelor moarte. Se mergea uşor, însă bucuria se liniştise şi parcă se aşternea pe fundul sufletului, amuţind pentru cîtva timp. Doar uneori zîmbetul de pe faţa lui Kolea o mai trăda.

Cocoşul, cu greutatea lui, îi amorţea mîinile, iar capul ce se legăna în ritmul paşilor, atîrnînd de gîtul puternic, cu penele înfoiate, se lovea de bluză, dar sîngele nu mai picura, închegat într-o pată de un roşu aprins pe ciocul galben. Pasărea strînsă la piept se răcise, dar căldura care o părăsise mai încălzea încă pieptul lui Kolea, cu o senzaţie neplăcută, în locul unde se cuibărise trupul ei jilav. Kolea dorea să aducă cocoşul cît mai repede acasă, să-l atîrne de picioare într-o cămară caldă, să-l privească şi să se bucure în voie de el.

Cînd au ajuns, în casa înecată în semiîntuneric încă dormeau toţi, şi asta i se păru lui Kolea atît de nefiresc, de ofensator, se simţea atît de jignit să vadă mediocritatea cenuşie a bucătăriei, firimiturile de pîine pe muşamaua murdară, staniolul boţit rămas de la brînza topită, cănile vechi cu frunze uscate de ceai pe fund — resturile cinei grăbite din seara trecută —, încît în sufletul lui parcă se nărui frumosul şi şubredul edificiu al bucuriei, iar în locul lui, copleşindu-l cu totul, se infiltră o indiferenţă somnolentă şi grea. Simţi dorinţa să se întoarcă acasă, s-o minuneze pe maică-sa şi pe vecini cu trofeul lui, să le audă bucuria.

Atîrnă cocoşul de munte de picioarele lui reci, cu penajul bogat, legîndu-l cu o sfoară. Încercă să vadă dacă

pironul este solid și bine înfipt în perete. Și înainte de a se culca, intră încă o dată în camera mică, parcă ar fi vrut să se convingă că pasărea este la locul ei. Iar cînd se trezi, după un somn lung, însă nu profund, în timpul căruia auzea din cînd în cînd glasuri de femei, sufletul lui se bucura din nou și se simți deodată astfel, de parcă în ajun era încă un copil mic, neajutorat, iar astăzi se pomenise bărbat. Se gîndi cu uimire și bucurie involuntară că dacă Verocika Vorkueva ar fi acceptat să devină și ar fi devenit soția lui, el probabil s-ar fi trezit cu aceeași bucurie în suflet văzînd-o alături de el. Dar imediat înlătură aceste gînduri, le șterse din minte și alergă să se spele, să se bărbierească și să se pregătească de drum.

Timpul era minunat ! Norii suri dispăruseră cu desăvîrșire, pe cer lunecau primăvăratec niște norișori mici, ca niște fulgi risipiți în azur, atît de curat și clar înrămați de razele soarelui, încît păreau de pai auriu și foarte ușori, de parcă n-ar fi fost abur, de parcă nu umezeala se scurgea pe cerul albastru, ci un puf aerian.

Din căsuțe ieșeau graurii și zburau în cîmp, apoi se întorceau repede. Cocoșii cîntau neîncetat, deasupra luncii cîntau ciocîrliile, behăiau caprele. Păsări de pădure și de lunci, cintezoi, presuri, codobaturi zburătăceau prin gardurile vii, țopăiau prin curte, își luau zborul țiuind speriate și din nou se lăsau pe pămînt, căutînd pe lîngă casă niște resturi, prinzînd din aer muștele care înviaseră, hrănindu-se pe lîngă om, pînă cînd în pădure și în zăvoi se va găsi iarăși de mîncare. Veneau și coțofanele prudente, păsări care ca frumusețe nu erau mai prejos decît rudele lor tropicale, strălucindu-și în soare mătasea schimbătoare a cozilor lor negre-verzui, etalîndu-și albeața pieptului pe acoperișul cenușiu al șurii, pe pămîntul de pîslă decolorată, încă golaș, și zburau pe neobservate, fără zgomot și țipete, părînd că primăvara și soarele le inoculase atîta sete de viață, încît se temeau să

se trădeze prin glas, ferindu-se de orice sunet şi foşnire. Coţofenele bătrîne, cu experienţă, care cunoscuseră viclenia şi perfidia omului, nu semănau cu puietul gălăgios şi plin de curiozitate căruia îi venise sorocul să fie scos în lume.

Pisica îşi mijea ochii la soare, urmărind păsările cu priviri nepăsătoare. Şi cînd Kolea duse la stiva de lemne cocoşul de munte ţeapăn, din ciocul căruia începuse să picure din nou cheaguri de sînge, alergă după el, încurcîndu-i-se printre picioare, ştiind după cum se părea că o să se înfrupte şi ea dintr-o bucăţică bună.

În mijlocul acestei lumi fremetătoare, în necontenită mişcare, superbul cocoş de munte zăcînd fără viaţă pe buştenii de arin reprezenta o privelişte tristă, dureroasă. Cînd Kolea începu să-l spintece vînătoreşte, scoţîndu-i maţele cu un cîrlig de lemn, strunjit dintr-o ramură de brad, cînd îi rupse intestinele care miroseau înăbuşitor, din pîntecul păsării se răspîndi un iz de putregai, respingător. Străduindu-se să nu respire, Kolea scotea maţele groase, verzui, pline de hrană digerată şi ocăra, continuînd treaba murdară dar necesară.

Iar cocoşul de munte zăcea cu aripile ţepene, întinse, cu ochii morţi, acoperiţi pe jumătate de membrana albicioasă şi înfundaţi sub sprîncenele roşii. Capul lui, cu ciocul galben, deschis, coroiat ca al vulturilor, exprima un dispreţ rece, îngheţat şi o indiferenţă plină de mîndrie faţă de tot ce era pe lume. Labele chircite şi acoperite cu pene, legate cu o sfoară de cînepă cîlţoasă, făceau cocoşul de munte ucis să semene cu un captiv nefericit pe care continuau să-l chinuie şi după moarte şi al cărui trup urma să mai rabde încă multe umilinţe. Ceea ce nu coincidea de fel cu expresia lui mîndră şi triumfătoare, cu frumuseţea şi măreţia lui neînchipuite. Intestinele urît mirositoare şi apoi penele jumulite, bucăţile de carne friptă, oscioarele roase erau total incompatibile cu uriaşa creatură de basm a naturii, cu anticul locuitor al pă-

durii, ai cărui străbuni văzuseră Pămîntul încă în acele timpuri cînd omul nu exista nici măcar în visurile tulburi.

Şi întreg aspectul mizer şi absurd al morţii străvechiului cîntăreţ al pădurii era atît de izbitor în mijlocul zilei vii şi zgomotoase, că însuşi Kolea se grăbea să-şi termine treaba lui neplăcută şi să nu mai vadă în ochi cocoşul de munte ucis, care cu întreaga lui înfăţişare exprima totuşi o nepăsare totală faţă de om, de parcă era mai presus de toate aceste mustrări de conştiinţă întîrziate, de mîinile tremurînde şi de drăcuielile pline de scîrbă.

Cocoşul de munte nu se gîndise că va muri în zorii acestei zile superbe. El fusese gata să înfrunte orice rival care ar fi îndrăznit să se apropie de el, el era cel mai mare, mai puternic şi mai sănătos mascul dintre toţi cei care populau pădurea, crezuse în nesfîrşirea vieţii lui, în forţa cîntecului său de nuntă, care nu cucerea întîia dată găinuşele cafeniu-pestriţe ; de cu noapte fusese plin de elan de luptă, de patimă şi, singurul dintre toţi, zburase la locul de bătaie şi cîntase în dimineaţa mohorîtă şi plină de vînt. Nu era vinovat el că lumea simţea acum ce miros respingător au maţele lui sfîşiate. El nu dorise să pricinuiască nimănui nici un fel de rău. Toate cîte se petrecuseră le poruncise, în felul ei, moartea, pe care el niciodată n-o cunoscuse, cu toate că întreaga viaţă îi simţise prezenţa şi murind totuşi n-o văzuse, fiindcă ea venise în timp ce el cînta.

VI

Aşa s-a încheat vînătoarea cocoşului de munte, care pînă la urmă lăsase în inima lui Kolea doar tristeţe şi sentimentul unei neînţelese şi amare vinovăţii.

Dar, curios lucru ! Dacă i s-ar fi propus să meargă din nou, a doua zi, la locul de bătaie, s-ar fi dus fără să stea

pe gînduri şi ar fi încercat aceeaşi patimă pe care o cunoscuse la prima sa vînătoare. Cu aceeaşi bucurîe şi la fel de triumfător ar fi alergat spre cocoşul de munte, l-ar fi ucis, apoi ar fi simţit din nou tristeţe şi vinovăţie faţă de pasărea răpusă. Şi încă ar fi fost bine dacă ar fi simţit-o ! Dar poate că a doua oară aceste senzaţii s-ar fi şters, poate că nici n-ar mai fi privit cocoşul de munte cu aceeaşi fascinaţie, cu acelaşi entuziasm, ci s-ar fi trezit în el certitudinea că avea acest drept asupra morţii păsării, „dreptul clipei de adevăr", cum se spune cînd este ucis taurul la coride, dreptul la o viaţă frumoasă şi la o moarte magnifică — nu moartea sa, bineînţeles, ci o moarte străină. S-ar fi putut întîmpla în el şi o asemenea transformare, cu toate că era un om foarte sensibil.

Dar oricum ar fi fost, la prima sa vînătoare el încercase sentimente cu siguranţă necunoscute unui om care n-a ucis vreodată o vietate, în afară de ţînţari, muşte, căpuşe, şoareci (în curse), găini, gîşte, raţe, oi, porci, vaci şi boi (toate acestea cu mîini străine !), omului care consideră că a ucide o vacă pe care el însuşi a condamnat-o la moarte este moral, iar un cerb sălbatic, care are multe şanse să se salveze şi să nu ajungă în bătaia armei, este imoral să-l ucizi.

Şi totuşi, din nu ştiu ce cauză, uneori inima e cuprinsă de infinită tristeţe cînd vezi un animal sălbatic ucis, sau pur şi simplu pielicelele jupuite de veveriţă, de jder, de sobol, cu găuri uscate, mari şi triste, din care cîndva priveau spre lume, cu o căutătură speriată sau mijind fericit, mărgelele vii ale ochilor ! Mai bine să nu ne gîndim la asta, îţi zici făcînd să tacă mustrările de conştiinţă. Şi încetezi cu uşurinţă să te gîndeşti, pentru că în noi trăieşte îndepărtatul nostru strămoş sălbatic care Dumnezeu ştie cum a reuşit să facă incompatibilul din sufletul nostru compatibil. Lui, strămoşului, îi era simplu — ucidea ca să nu moară de foame, iar unii dintre urmaşii lui trebuie să se izmenească şi să se mintă pe ei

însişi fără să vrea, împletind în sufletul lor durerea pentru mielul ucis cu dorinţa de a mînca acest miel, ceea ce le reuşeşte în chip deosebit oamenilor sensibili, între care se considera, după cum am mai spus, şi Kolea Bugorkov.

Parcă îşi trăise întreaga viaţă în această vînătoare : iubise, minţise şi iarăşi iubise, suferise din pricina acestei iubiri, dăruise moartea fiinţei pe care o iubise şi iar suferise, căindu-se, întrerupînd un cîntec străin, pe care îl înglobase în sine şi în propria-i memorie, după cum absorbise în sufletul lui amintirea, gingăşia şi lacrimile Verocikăi Vorkueva, pe care nu că ar fi început să o uite, ci numai să se tămăduiască de ea după atîta suferinţă ; o transformase în ceva nepămîntesc, încrustînd-o în amintire pentru veşnicie, păstrînd acolo nu ochii, nasul, buzele sau picioarele ei, ci însăşi esenţa Verocikăi, sufletul ei, un fel de element al ei, interior şi aducîndu-şi aminte de ea parcă se cufunda în acel nimb luminos care acum era pentru el Verocika Vorkueva. Amărăciunea nedumeririi şi tristeţii lui îl făcea nefericit îndată ce îşi amintea de ea. Şi dacă îi plăcea vreo altă fată, o compara numaidecît cu Verocika Vorkueva, fără a găsi în nici una dintre noile lui cunoştinţe multele calităţi ale Verocikăi. Chiar parfumul străin îl speria şi stingea în el orice sentiment, fără a mai vorbi de forma mîinii pe care o atinsese, de neîndurarea şi puterea ei. Toate aceste amănunte îl făceau să-şi aducă aminte cu atîta forţă de Verocika, încît de la un timp începu să i se pară că nu va mai iubi niciodată pe nimeni, că n-o să se căsătorească niciodată.

Alexandr Sergheievici Bugorkov îl petrecu pe nepot pînă la staţia de autobuz, luîndu-şi din obişnuinţă arma şi punîndu-şi pe cap, în loc de şapcă, pălăria de vînător.

Kolea umplu cocoşul de munte cu crenguţe de brad, îi răsuci capul sub aripă şi ferindu-se să-i zbîrlească penele îl ascunse în rucsac.

În pădure cîntau cintezoi și pițigoi, mirosea a apă topită din zăpezi. Drumul vechi pe care mergeau către șosea era năpădit de iarbă rece, ieșită de sub zăpezi, încă moale, fragedă : fiecare pas lăsa o urmă egală, vizibilă, a tălpii.

— Dar tu ce ai, Kolenka, de ce nu ești vesel ? Doar ți-am spus să rămîi, nu s-ar fi întîmplat nimic cu cocoșul tău, l-am fi pus în ghețărie, și ar fi putut sta și o săptămînă. Orice vînat are nevoie de așa ceva ca să se fezandeze, în special cocoșul de munte ! De cum ajungi acasă, pune-l în frigider și, cum ți-am spus, lasă-l să stea acolo pînă la întîi mai. La întîi mai, să-l pregătească maică-ta. Să nu te grăbești. Cu cît stă mai mult, cu atît e mai gustos. Maică-ta, ce zici, se va bucura ?

Kolea nu-i răspunse moșului, întorcînd capul cu un zîmbet ofilit, iar în sinea lui se gîndi că nimeni nu s-ar fi bucurat atît de mult de cocoș și bucuria nimănui nu l-ar fi bucurat pe el însuși mai mult ca bucuria Verocikăi, la picioarele căreia ar fi depus el cocoșul. Iar acum parcă nici n-ar fi avut cui să ducă această frumusețe. Mama, desigur, se va bucura, dar ce folos ! Mama oricum se va bucura că s-a întors acasă întreg și nevătămat. Parcă poți s-o uimești cu un cocoș de munte ? Ei nu-i trebuie cocoșul, ci el însuși, fiul ei. Verocika însă s-ar fi bucurat foarte mult nevenindu-i să creadă că el însuși a vînat o pasăre atît de mare și frumoasă, iar Anastasia Sergheievna și Oleg Petrovici ar fi privit cu mirare pasărea, felicitîndu-l pe Kolea pentru izbîndă.

Se simțea tare trist că, din păcate, nu poate să meargă direct de la gară la casa cu numărul șase, să urce la etajul cinci, să sune și... O, ce sfîșietoare părere de rău !

Imaginația lui, deîndată ce se gîndi la pragul casei ei, la parfumul antreului, care era de fapt însuși parfumul Verocikăi, al pardesiului ei, al pălăriuței ei, al baticului ei plăcut mirositor — imaginația îl făcu să radieze

o clipă de o bucurie în care strălucea zîmbetul ei, lumina schimbătoare a ochilor și a părului ei mătăsos.

Cînd trăia asemenea clipe de amintire, cînd îl cuprindea deodată tristețea, nu mai vedea nimic în jur. Mergea alături de moșneag, ba întrecîndu-l, ba rămînînd în urmă, fără să-l vadă, fără să-l audă și fără a-i simți prezența. Parcă se declanșa în el un arc care-l împingea pe drumul de pădure, obligîndu-l să se aplece pe sub crengile brazilor care atîrnau deasupra lui, să ocolească viroagele pline cu apă de pădure, limpede și adîncă, de culoarea ceaiului fiert, prin care se întrezărea iarba cu reflexe incert aurii, cu elasticitatea metalică, ofilită de frigul iernii.

Dar deși Kolea nu vedea nimic, oricît ar părea de ciudat toate amănuntele drumului i se fixau în memorie, fiindcă de fapt în mod inconștient el vedea totul în jur cu un fel de al treilea ochi : vedea toporașii înfloriți pe partea însorită, albăstrind blînd și gingaș în mijlocul frunzelor negre și a ierbii de anul trecut, vedea fluturii care zburau pe lîngă el, sturzii cenușii, cintezoii, pițigoii, le auzea cîntecul, fluieratul, toate aceste le vedea și le auzea, dar era atît de departe de toate, încît parcă n-ar fi văzut și n-ar fi auzit nimic.

Moșul, ca întotdeauna cînd se afla la drum, tăcea, dar tăcerea lui începu să i se pară lui Kolea forțată. Poate că după ce el însuși nu-i răspunsese la întrebare, se supărase și tăcea jignit.

— Nu mă lua în seamă, bunicule, îi spuse el zîmbind. Eu știu că nu-ți place să vorbești cînd te afli la drum... Și mie la fel. Dar îți aduci aminte că ți-am vorbit despre o fată... Mă întrebai : „O iubești, sau așa, pur și simplu..." Uite, eu o iubesc, dar ea nu.

— Ce proastă !

— Nu-i proastă deloc, bunicule ! Eu sînt prostul.

— Bineînțeles că ești prost... Las-o în plata Domnului și uit-o. La anii tăi, știi cîte fete din astea am avut eu ?!

— Ele însă nu te-au respins niciodată ? Între noi doi, bunicule, s-a întîmplat tot ce se putea întîmpla, apoi ea m-a alungat și n-a mai vrut să știe de mine. Nu știu de ce, bunicule, nu sînt în stare să înțeleg nimic. Pricepi, totul s-a întîmplat ! Iar ea... m-a alungat. Am căutat să mă apropii de ea în fel și chip, dar ea se supăra și mai tare. Oare de ce se întîmplă așa, bunicule !? Se pare că totul ar trebui să se petreacă invers, că ea ar fi trebuit să rămînă a mea pentru totdeauna, dar vezi că totul s-a întîmplat pe dos, uite că nu e a mea ! Ce-i de făcut ?

Alexandr Sergheievici privi posomorît pe sub sprîncene spre nepot. Ascultîndu-i mărturisirea, zîmbi și, mirîndu-se de această destăinuire neașteptată, pe care el n-ar fi fost vreodată capabil s-o facă, mai degrabă și-ar fi mușcat limba decît să-i fi spus un asemenea lucru tatălui sau bunicului său, și nerecunoscîndu-se în nepot, neînțelegîndu-l, îi spuse cu un fel de înstrăinare neașteptată, care răzbătu prin ursuzenia lui plină de ironie :

— Ce-i de făcut ? Ce-i de făcut ? Ia, nimic... Dacă tu s-ar putea spune că ești bărbat, apoi să știi că la bărbați nu există să se întîmple așa; să nu găsească femeie. Ce-i de făcut ! Ce pot să-ți spun eu ? A fost, bine că a fost... Vor mai fi și altele. Nu te-ai potrivit cu asta, o să te potrivești cu alta... Tu, de ce mă mai întrebi, prostuțule ? Oare asemenea lucruri se întreabă ? Nici nu știu ce să zic — și îl privi din nou batjocoritor și mohorît pe nepot care mergea alături de el și care aproape că nu-l auzea... Ah, Kolea, Kolea, ți-am spus eu ție...

— Ce mi-ai spus ?

— Aia ți-am spus, că nu-i bine cînd iese așa...

— Nu-i bine, bunicule, nu-i bine. Ai dreptate.

— Tu nu te perpeli însă...

— Nu pot, bunicule.

— Uit-o și nu vei mai suferi. Iar dacă nu poți, luptă-te pentru ea. Și-a găsit poate pe altul, așa o fi ?

— Nu are pe nimeni... Nu-ţi mai bate capul cu mine. Eu însumi nu ştiu de ce am început discuţia asta... De mult s-au terminat toate. În curînd se împlineşte o jumătate de an de cînd n-am mai văzut-o şi, nu ştiu de ce, dintr-o dată, mi-a venit... Nu lua în seamă.

— Nu-i nimic, Kolenka ! Crede-mă, vei întîlni multe ca ea în viaţă. Tu eşti la fel ca mine, iar eu, ştii şi tu... doar nu e nevoie să-ţi mai spun. Tu poate că mă judeci pe mine, dar ascultă ce-ţi spun, ai să fii la fel. Iar în ce-o priveşte pe fata aceea, nici n-ai s-o mai ţii minte. O să-ţi aminteşti de ce-ţi spun eu peste un an, doi.

— Bine, bine, bunicule. Tu nu înţelegi nimic ! Şi nu ţi-am spus nimic, uită toate astea.

— Nu te mai chinui.

— Cum adică să nu mă mai chinuiesc ?

— Nu te mai chinui, Kolea.

— Tu n-ai suferit niciodată !? îl întrebă Kolea cu o ameninţare în glas, uitîndu-se cu dispreţ la moşneag.

— De aceea şi spun că... răspunse moşul, grăbindu-se să schimbe vorba : La vară vii la mine ?

— O să fiu la practică.

— Dar după aia ?

— Nu ştiu. Poate...

Discuţia se întrerupse la fel de neaşteptat după cum începuse. Schimbul de cuvinte nu lămuri nimic, lăsînd şi în sufletul unuia şi într-al celuilalt un sentiment de nemulţumire. Moşul tăcea, gîndind că nepotul pesemne se supărase pe dînsul, iar nepotul credea că bunicul se mîniase pe el, fiindcă îl pusese prin mărturisirea lui într-o situaţie neplăcută. Mergînd pe drumul de pădure, amîndoi încercau dorinţa de a îndrepta într-un fel situaţia jenantă, şi Kolea, negăsind nimic mai bun, spuse :

— Bunicule, nu te supăra pe mine.

— Nici pomeneală, Kolenka ! Eu nu mă supăr. Da nici tu nu te supăra pe mine, pe moşneag. Nu-mi purta pică.

Avusese oare loc această discuţie, sau nu ? Existase oare pădurea, asemănătoare cu o peşteră întunecată, luminată de razele mici ale lanternelor, sau nu existase ? Oare aceasta să fie aceeaşi pădure prin care trecuseră ei şi care acum, încălzită de soare, era parfumată şi proaspătă, plină de sunete şi de tăceri, din pricina glasurilor vesele de păsări, care se topeau în aerul de primăvară, oare ea să fi fost aceea care, cu un zîmbet gingaş, le arăta călătorilor petalele albe ale ghioceilor aplecaţi pînă la pămînt, florile roz-liliachii şi sinilii ale brebeneilor, frunzele îndesate, verzi-smălţuite, ale merişorului ? Oare ea să se fi oglindit în apele curate şi liniştite ale zăpezii topite, care se răspîndeau în băltoace prin mijlocul drumului ? Şi cerul albastru de deasupra lor, cu coama afînată a norilor înalţi ? Oare în această pădure trăise cocoşul de munte, răsunase cîntecul lui vechi şi sălbatic, curmat de plumb ?

Toate acestea, şi discuţia ce se iscase dintr-o dată despre Verocika Vorkueva, şi cocoşul de munte care cînta în zori — toate păreau acum neverosimile, ireale, iar pasărea din rucsacul care îi atîrna greu pe umăr parcă nu avea nimic comun cu acea pădure ca o peşteră, ca o hrubă înfiorătoare, în care se zbătuse cîntecul lui în zori. Toate fuseseră şi nu fuseseră.

Existase oare Verocika ? A existat oare cocoşul de munte ?

Dincolo de pădure se auzea acum zgomotul maşinilor care treceau pe şosea, iar în curînd se arătă şi şoseaua, suprafaţa ei netedă, de asfalt, care se uscase. La marginea şoselei era noroi negru, prin care trebuiră să treacă, murdărindu-şi cizmele lucitoare, lăcuite de apa curată. Pe asfalt, pe suprafaţa lui dură, pe care se mergea neobişnuit de uşor, apărură urme negre care în curînd se zbiciră, iar cînd moşul şi nepotul se apropiară de staţia autobuzului, de adăpostul de beton dărăpănat de la mar-

ginea drumului, noroiul de pe cizme se uscase şi se decolorase.

Aceeaşi pădure cu aripile-i verzi, transparente, se înălţa la marginea drumului, la fel zburau prin acest spaţiu larg descoperit o mulţime de păsări mici, grăbite, la fel cîntau ele la marginea drumului. Dar acum stăpîneau o altă lumină şi alte sunete. De după cotitura bruscă dinspre Vozdvijenskoe trebuia să sosească în curînd autobuzul, şi Kolea se uita în acea parte ciulind nerăbdător urechea la fiecare zgomot venit de după liziera pădurii.

Uşor, ivindu-se ca dintr-o altă lume, treceau pe lîngă adăpostul deschis autoturismele cu lacul şi cromul lor strălucitor, lăsînd pentru mult timp în urma lor, în liniştea pădurii, foşnetul care se îndepărta, bîzîitul de cauciucuri al roţilor, un sunet fluid, vibrant, care se topea în depărtarea fumurie, în genunea asfaltului, în tăietura dreaptă a pădurii care se înălţa spre cer şi se topea la orizont. Iar cînd se arătă în sfîrşit autobuzul, Kolea îl îmbrăţişă pe bunic, îi sărută obrazul aspru şi-i spuse grăbit şi plin de bucurie :

— Mare vrăjitor mai eşti, bunicule ! Unde m-ai purtat tu noaptea ? Nici nu-mi vine să cred că am vînat împreună, undeva, în această pădure... Niciodată n-am să uit, bunicule Îţi mulţumesc din suflet ! Oare cînd ai să vii odată în ospeţie la noi ? Vino, bunicule !

— Sărut-o pe mama, îi spunea între timp Alexandr Sergheievici. Mulţumeşte-i pentru cămaşă şi spune-i că eu n-o uit şi că o aştept să vină la vară, cînd s-o coace zmeura. Spune-i, să nu uiţi...

Autobuzul se apropiase, viră greoi spre marginea drumului, scîrţîi din uşile pneumatice, arătîndu-şi interiorul plin de oameni. Kolea se înghesui, îl salută cu mîna pe moşneag şi zîmbi trist, cu un aer de vinovăţie, văzînd surîsul înlăcrimat de pe faţa posomorîtă a acestuia. Uşa se închise şi autobuzul supraîncărcat se urni din loc, icnind surd.

Totul se terminase acum pentru Kolea, iar din clipa în care scoase banii şi îi întinse conductorului spunînd : „Unul pînă la staţia..." şi începu, sau mai bine zis continuă viaţa lui obişnuită printre oameni, cu toate că sufletul îi rămase întristat încă mult timp, amintindu-şi de uncheaşul zîmbitor care rămăsese jos — acum de mult jos ! —, lîngă adăpostul de beton zgîriat, desenat, mizgălit de nişte oameni întîmplători. „Aici au fost la 19.8.69. Evstigheiev şi Başkirova" — singura inscripţie decentă printre mîzgîlituri ieroglife şi alte prostii greu de înţeles, de care e capabilă o fantezie bolnăvicioasă.

VII

Kolea Bugorkov nu putea şi nu ştia să-şi ţină gura nici chiar atunci cînd era vorba de intimităţile vieţii lui personale. O asemenea taină sfîntă ca legătura lui cu Verocika nu constituia o excepţie. Dimpotrivă, nu făcea din asta un secret, ci era gata să povestească tuturor despre satisfacţia simţurilor lui, fără a bănui că asta îi scade prestigiul şi că se arată mîrşav faţă de fata pe care o iubea. Nu încerca nici o umbră de remuşcare, simţindu-se chiar, dintr-un anume punct de vedere, un om fericit, pe care alţii pot doar să-l invidieze sau în orice caz să retrăiască împreună cu el momentele extazului lui amoros, din trecutul apropiat. Şi oricît de straniu ar părea, cu cît aceste momente îi erau mai scumpe, cu atît era şi Kolea mai sincer. În jurul lui se aflau întotdeauna oameni care-l ascultau cu plăcere şi pe care Kolea îi considera cei mai buni prieteni ai săi. Suporta cu răbdare chiar unele trivialităţi scăpate de ceilalţi în timp ce el povestea, trecea cu vederea zîmbetele îndoielnice sau surplusul de sinceritate al reflecţiilor bărbăteşti cu privire la Verocika, sfaturile prieteneşti de a nu se sinchisi, de a nu întinde pelteaua şi de a acţiona cum se cuvine unui

bărbat — toate acestea se făcea că nu le aude, fiindu-i milă în sinea lui de amicii săi care nu erau în stare să-i înţeleagă sentimentele.

Kolea era considerat de prieteni un băiat bun şi, cu toate că nimeni nu-l prea lua în serios, era iubit, deoarece le părea tuturor simplu şi naiv şi nimeni, niciodată, nu răspundea sincerităţii lui cu aceeaşi sinceritate. Cu toţii înţelegeau că nu i se poate acorda credit, tocmai fiindcă era atît de sincer, încît putea în orice moment, fără nici un gînd rău, să trădeze te miri ce secret şi să-şi pună prietenul într-o situaţie delicată, pentru ca apoi să-şi ceară iertare şi să-l asigure că nu a avut intenţii rele. Şi acesta era purul adevăr. De fapt, prietenii lui nu aveau nici un fel de secrete importante, astfel că nici n-aveau ce să-i încredinţeze. Totuşi chiar şi în lucruri mărunte căutau să-l evite pe Kolea, ferindu-se să spună vreo anecdotă şocantă în prezenţa lui sau să-şi spună direct părerea asupra unui eveniment oarecare.

Din fericire, Kolea nu observa nimic din toate acestea, mulţumindu-se cu zîmbetele blînde şi ironice ale amicilor săi, colegi la Institutul Tehnic Forestier.

„Tot ce e spus cu sinceritate e şi adevărat, îi plăcea lui Kolea să repete. Restul e minciună. Iar eu doresc să trăiesc în adevăr."

Această expresie auzită de la bunicul său îi deschisese ochii asupra relaţiilor omeneşti, îl luminase dintr-o dată, explicîndu-i totul despre viaţă, de parcă ar fi trăit ca un orb, care nu ştie prea bine unde e adevărul şi unde e minciuna şi ar fi putut să se înşele cu uşurinţă cînd e vorba de fiinţa omenească, iar acum, deodată, o cunoscuse, o va cunoaşte cît va trăi. Era atît de sigur de dreptul său de a judeca oamenii prin prisma acestui principiu, încît nici măcar o singură dată nu-şi puse problema valabilităţii lui. „Adevărul constă în sinceritate." Dar ce este adevărul şi în ce măsură poate fi acceptat sau nu, asta

e o problemă pur omenească și depinde de diferitele împrejurări în care se desfășoară viața oamenilor.

El își însușise, cu un fel de fanatism și odată pentru totdeauna, acest principiu și se străduia cu nestrămutată credință să-l urmeze. Era total sincer cu oamenii, nu le ascundea nimic, după cum nu-ți ascunzi respirația, pe care, de fapt, nici n-o observi. Deschizîndu-și sufletul în fața omului, putea, de exemplu, fără umbră de jenă, să povestească oricui despre felul cum rîgîie și cum îi bolborosește stomacul după un prînz nereușit la cantină, fără a vedea în această mărturisire nimic rău, de parcă procedînd altfel nu s-ar fi achitat complet de datoria sa față de oameni.

Dacă e să ne lămurim bine în toate, aceste mărturisiri îi apăreau ca un fel de mecanism protector, pentru ca el să se poată ascunde întotdeauna sub carapacea acestei înțelepciuni, lămurindu-și convenabil lui însuși : „Eu am vorbit sincer, înseamnă că adevărul este de partea mea, iar dacă adevărul meu este inacceptabil pentru alții, înseamnă că acești oameni sînt falși". Astfel gîndea de fiecare dată, dacă de exemplu i se întîmpla să se trezească într-o stuație stînjenitoare și era în felul lui îndreptățit, fiindcă de bună seamă nu voia să mintă pe nimeni, să pricinuiască răul sau să jignească pe cineva. El nu invidia pe nimeni, niciodată, dimpotrivă, se bucura din inimă dacă întîlnea un om norocos, îi iubea pe cei norocoși, era cu sufletul alături de ei, considerîndu-se el însuși fericit și norocos alături de ei. În schimb, era bănuitor față de oamenii tăcuți care, chiar dacă spuneau cîte ceva, se refereau numai la afaceri, și nu vorbeau niciodată despre ei. În simplitatea lui sufletească, Kolea îi încadra pe acești oameni în categoria celor vicleni și falși, din partea cărora te poți aștepta la orice mîrșăvie și care pîndesc totdeauna momentul potrivit să o săvîrșească.

În ce-l privește, el povestea cu dragă inimă și despre primul lui sărut cu Verocika, și despre primele încercări de a-i mîngîia sînii, relatînd nereușitele lui vremelnice cu o sinceritate atît de dezarmantă, încît omul care-l asculta încerca un sentiment amestecat, de mirare și confuzie. Dar asta numai la început, cînd nimeni încă nu-l cunoștea ca lumea pe Kolea. Apoi apăreau ironiile, pe care el nu le observa, și sfaturile ambigui, pe care el niciodată nu le urma, ci le punea pe socoteala răutății oamenilor, fără a se considera jignit în sentimentele lui pentru Verocika.

În sufletul lui, se armonizau într-un chip de neînțeles contrariile, care de obicei se exclud : pe de o parte iubirea curată și gingașă pentru Verocika, iar pe de alta, savurarea în fața oamenilor a propriilor lui cuvinte de dragoste, în vreme ce își istorisea relațiile, cuvinte pline de patimă, dar totodată și de josnicie.

„Știi, spunea el cu un blînd extaz în voce, ea poartă pe sub rochie, fir-ar să fie... Ieri mi-a îngăduit mîna sub bluză, eram în holul scărilor, ea ședea pe pervazul ferestrei, iar eu stăteam în picioare. Apoi s-a ridicat, iar eu m-am așezat și am îmbrățișat-o. Afară, în stradă, e ger ! Dar la sînul ei, acolo, e cald, are o piele așa de fierbinte, și ea toată e atît de fierbinte și gingașă... Era îmbrăcată cu o șubă de blană, eu am descheiat-o, ea s-a lipit de mine... Baticul ei e parfumat și ea însăși, ce parfumată e, Doamne ! Iar sub îmbrăcăminte e atît de fierbinte, pielea ei e caldă, și căldura e atît de profundă, dracu' să mă ia, pur și simplu te arde, la fel cum e la o pasăre vie, sub pene... Tu ai ținut vreodată un porumbel sau altă pasăre în mînă ? Uite, așa e ea. Aceeași senzație. Ea, spunea, se ferea numai de mîinile mele reci, cică ai mîinile ca niște bucățele de gheață, încălzește-le, suflă în ele, și după aia... Doamne ! Teribil ce o iubesc...

Monstruoasa limbuție a lui Kolea îi uimea pînă și pe băieții duri, domolindu-i și obligîndu-i să fie răbdă-

tori şi îngăduitori faţă de prietenul lor îndrăgostit la nebunie de fata aceea numită Verocika.

Verocika nici nu şi-ar fi putut imagina în cîtă josnicie se bălăcea Kolea ; ar fi gemut de groază şi de ruşine dacă ar fi ştiut măcar a zecea parte din ce le povestea el despre dînsa amicilor săi, care, nu se ştie de ce, îl ascultau în loc să-l scuipe în ochi.

E adevărat, el însuşi îi dădea să înţeleagă în repetate rînduri că toţi prietenii lui ştiu, căci totdeauna le povesteşte despre ea. Ei îi făcea plăcere să ştie acest lucru, dar bineînţeles, nu putea să presupună în nici un caz că el mergea atît de departe cu relatările.

Kolea se obişnuise însă într-adevăr să povestească despre Verocika sa, încît începuse chiar să se repete. Amintea noi amănunte, noi cuvinte — ale sale şi ale ei —, noi senzaţii pricinuite de atingerea corpului ei, omise în alte relatări.

Prietenii îl întrebau uneori cu oarecare nedumerire : „Cam de mult nu ne-ai mai povestit despre Verocika. V-aţi certat cumva ?"

„Nuuuu ! Totul e în ordine. Ţi-am povestit doar cum m-a sărutat ea nu de mult. Aproape că mi-am ieşit din minţi ! Sărută, de parcă ar fi studiat cîţiva ani într-o şcoală specială pentru sărutat ! Pe cuvînt de onoare ! Are nişte buze, cu un tremur interior care te scoate din minţi. Devii deodată idiot."

„Ei bine, Kolea, în cazul acesta te felicit, îi spunea cu un zîmbet ironic prietenul curios. Cum se vede lucrurile evoluează spre deznodămînt ?"

„Cum spre deznodămînt, idiotule ? exclamă Kolea. Dimpotrivă ! Dacă se va întîmpla cîndva, dacă ea va fi a mea, asta va fi doar începutul, iar nu deznodămîntul ! Asta-i pentru toată viaţa, înţelegi !"

Prietenului nu-i mai rămînea nimic de făcut decît să-l zgîndăre pe Kolea, care-şi ieşise parcă din minţi, şi să-l

scoată din transă : „Eşti un mare naiv, Kolea. Frumoasa asta e o bucăţică bună ! Eu am avut dintr-astea."

„Aşa ceva n-ai avut, răspundea Kolea zîmbind. Mi-e milă de tine, dar ăsta-i adevărul. Aşa ceva n-ai avut."

Dealtfel, în adîncul sufletului său, el însuşi nu credea în reuşită şi, după toate probabilităţile, se pare că această neîncredere în sine îl determina să se afirme într-un mod atît de nepermis în ochii săi proprii şi, desigur, în ochii prietenilor săi.

Iar mărturisirile creşteau de fiecare dată ca un bulgăre de zăpadă, care se rostogolea pe un povîrniş, şi Kolea, trăind printre oameni care cunoşteau toate amănuntele relaţiilor lui cu Verocika, nici n-ar mai fi fost în stare să oprească bulgărele care creştea şi devenea tot mai greu.

Uneori îl cuprindeau fiorii la gîndul că în viaţa lui ar putea sosi clipa cînd nu va mai avea ce să le povestească oamenilor, cînd bulgărele de zăpadă se va opri, se va înmuia şi se va topi, dispărînd ca şi cum n-ar fi existat niciodată.

Cînd asta s-a întîmplat cu adevărat, el s-a simţit distrus, umilit faţă de prieteni, şi s-a închis atît de mult în sine, încît nimeni nu mai putea să recunoască în el pe fostul Kolea Bugorkov.

Dar nimănui nu i-a fost totuşi milă de el, nimeni nu i-a arătat compătimire, dimpotrivă, auzind de cearta lor prelungită, fiecare considera de datoria lui să-i spună : „Am avut dreptate, să nu mai fii atît de sincer, asta se plăteşte cu suferinţă, iar tu nici nu voiai să asculţi, acum descurcă-te singur şi să-ţi fie de învăţătură".

Kolea suporta cu răbdare ironiile, pînă ce odată şi-a ieşit din fire şi i-a uimit, ba chiar i-a înfuriat pe foştii săi prieteni, cînd, apărînd-o pe Verocika, onoarea ei, de care unul dintre băieţi se îndoise, l-a izbit pe acesta cu pumnul în falcă, plin de furie şi atît de neaşteptat, încît prietenul, pomenindu-se lovit în faţă, n-a fost în stare să răspundă cu altă lovitură, ci a rămas mut, s-a întune-

cat la chip şi, clătinînd din cap, i-a spus cu o stăpînire de sine de invidiat : „Ce reacţie promptă ! Te felicit. Dar oare nu vine cam tîrziu ?“

Asta a fost o şi mai mare surpriză pentru Kolea. Cu gîtul uscat de emoţie, spuse răguşit :

„Ce mai aştepţi ? Haide, dă şi tu ! E rîndul tău... Aştept... Ce mai stai ? Nemernicule !“

„Nu, răspunse acela. Nu vreau. Mi-a plăcut foarte mult reacţia ta. Iartă-mă, am procedat josnic. Iartă-mă.“

Kolea se pierdu cu firea şi neştiind ce-ar fi trebuit să facă acum, pe cine să ierte şi pentru ce, nu găsea nimic mai bun de făcut decît să-şi ceară la rîndu-i iertare.

„Nu, tu să mă ierţi pe mine, spusese el cu uimire, n-am vrut, pur şi simplu sînt foarte... înţelegi... Iartă-mă tu pe mine, te rog.“

„Pentru ce ? Pentru că sînt un nemernic ? Pentru asta ?“

„Nu, dar de lovit eu te-am lovit. Eu, în general... Bine. Fie. Am înţeles totul ! Dar te înşeli... spuse deodată înfuriat din nou. Tu te înşeli ! Voiam să te scuip în ochi ! Crezi că înainte am fost o cîrpă, iar acum m-am făcut om, da ? Aşa crezi tu ? Te înşeli ! Eu întotdeauna am fost om şi am căutat întotdeauna omul, avînd credinţa că vorbesc unui om, că-mi deschid inima pe de-a-ntregul înaintea unui om... Iar tot ce flecăreaţi voi pe socoteala ei, toate măgăriile pe care le spuneaţi despre ea au fost nişte născociri înfiorătoare. Doar n-o să lovesc în cîini, pentru că Dumnezeu i-a făcut să latre ! Iar voi aţi lătrat-o ca nişte cîini fără să o cunoaşteţi, ba chiar... Aţi fost mai răi ca nişte cîini, iar eu v-am vorbit ca unor oameni. Cu toţii sînteţi nesinceri şi mincinoşi ! Iar tu, aşa cum ai fost, aşa ai rămas, un nemernic. Nicăieri nu te vei putea ascunde de tine însuţi. Uite, chiar şi acum eşti nesincer ! N-ai răspuns prin lovitură, fiindcă ţi-a fost frică să te baţi, ai înţeles, nemernicule, că eu mă voi bate pînă la ultima suflare, şi te-ai speriat. Oare

nu-i așa ? Te știu eu bine. Tu, atunci, mă ascultai, zîmbeai, mă priveai de sus ca pe ultimul flecar, în timp ce tu însuți insinuai diferite mîrșăvii despre ea, știind că eu plutesc undeva în nori, deasupra noroiului, că nu văd, nu aud și nici nu vreau să știu nimic despre aceste murdării. Oare ce, nu ăsta e adevărul ? spunea Kolea înecat, cu vocea răgușită. Iar ce gîndești despre mine, nici nu contează. Eu te-am scuipat, pentru mine nici nu exiști !"

Alb la față ca varul, în timp ce striga nu-și lua privirea de la ochii licăritori și plini de o liniște îndîrjită ai neașteptatului său adversar, pe care îl umplea acum de un noroi ce nu mai putea fi spălat decît printr-o lovitură, și aștepta lovitura, tremurînd de furie.

Dar așteptarea i-a fost zadarnică. Inamicul lui era, bineînțeles, turbat de furie și gata să-l omoare pe Bugorkov, dar clipa fusese ratată irevocabil, iar alta nu s-a mai ivit. Nu-i mai rămăsese decît să plece cu onoarea nepătată, deși la drept vorbind asta era cu neputință de realizat fără să se bată. Și totuși, încordîndu-se, scoțînd cu greu cuvinte împietrite, întîrziate în gîtlej, îi spuse lui Kolea :

„Tu, porumbelule, faci parte dintre acei mastodonți, tu... ești dintre aceia care dimineața, după prima noapte, le arăți oaspeților cearceaful pătat de sînge... Cu tine n-am ce vorbi. Eu de asemenea nu lovesc în cîinii care latră la mine de după colț. Nici măcar nu-i aud !" Și întorcîndu-și spatele, se adresase observatorilor amuțiți, ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic : „Băieți, azi joacă echipa Spartak, trebuie să ne grăbim".

„Grăbește-te, grăbește-te, înainte de a te fi cocoșat !" îl amenințase Kolea, de data asta însă fără prea mare mînie, deoarece înțelesese deodată, cu un sentiment de ușurare, că nu se vor mai bate.

Kolea, ca și toți martorii acestei înfruntări, înțelegeau că victoria îi revenise lui, deși foștii prieteni nu-i țineau

deloc partea. Dimpotrivă, îl condamnau, iar doi dintre ei chiar propuneau să se discute cazul în adunarea de Komsomol, să se lămurească în chip serios despre ce fel de adevăr şi minciună vorbeşte întruna Bugorkov, să-i ceară socoteală cu toată severitatea : cine i-a dat dreptul să-i învinuiască pe toţi de minciună şi în ce fel anume vede el, de fapt, minciuna ? Dar cei doi fură sfătuiţi să nu mai facă gălăgie, deoarece „Kolea Bugorkov este de fapt un băiat bun, iar în această împrejurare îşi ieşise omul din fire, lucru care i se poate întîmpla oricui. Cu atît mai mult cu cît are şi circumstanţe atenuante, cearta cu Verocika Vorkueva." Pe care pare-se o ştiau foarte bine cu toţii şi pe care se pare că o îndreptăţeau în hotărîrea ei de a scăpa de Kolea Bugorkov.

În orice caz, aproape o lună întreagă, cu Bugorkov nu mai vorbise nimeni : fiecare se considera într-o oarecare măsură jignit, cu toate că nu înţelegeau foarte clar miezul certei, ştiind numai că Bugorkov a făcut uz de pumni şi că i-a învinuit pe toţi de minciună. Acest ultim lucru nu putea să i-l ierte nimeni, în schimb tot grupul îşi manifesta evident prietenia şi bunăvoinţa faţă de victimă şi, ca într-un film prost, discutînd cu ea rîdeau foarte des, mai ales cînd prin apropiere se afla Bugorkov. Iar o fată care-l plăcea pe Kolea, i-a spus la un moment dat, cu o indignare abia stăpînită în voce : „Tu ne urăşti pe noi, dar de fapt te urăşti pe tine însuţi. Asta-i atît de josnic, încît nici nu ştiu ce să zic !" La care Kolea n-a ştiut ce să răspundă, nu înţelesese tulburarea fetei, care îi plăcea de fapt şi lui.

Dar toate certurile şi neînţelegerile se liniştiră pînă la urmă, iar spre primăvară, cînd Kolea îl vizitase pe bunic la Lujki, aceste neplăceri erau de mult uitate. Responsabilul de grupă chiar îi promisese lui Kolea că nu-i va trece absenţa în Catalog şi se ţinuse de cuvînt : nimeni n-a observat scurta lui dispariţie.

VIII

Odată mi-am adus aminte de această concepție despre adevăr și minciună a Bugorkovilor. Se întîmpla în aceeași Ialta cuprinsă de iarnă, cînd croazierele erau pe sfîrșite, dar în port încă mai intrau vapoare uriașe, acostînd încet și greoi, cu ajutorul unui remorcher încăpățînat, ale cărui borduri și a cărui prova erau căptușite cu pneuri de automobil. Micul vas galben împodobit cu cercuri negre se legăna sub bordul negricios al lui „Ivan Franco", ca un cufundar pe lîngă o lebădă australiană, învolburînd apa în urma pupei sale, și-l împingea pe uriaș ca un țap, pînă cînd acesta se așeză de-a binelea la chei, înghesuind cîrdul de vase pescărești.

Stăteam în mijlocul unei mulțimi de gură cască, ciulind urechea cu un fel de uimire copilărească la comenzile date cu voce hotărîtă și severă de căpitanul desprins parcă dintr-o ilustrată. „E bine, pupa ! E bine..." răsuna vocea amplificată de megafon.

Odgoanele groase, mai precis parîmele, după cum le numesc marinarii, păreau niște fire de păianjen subțiri cu ajutorul cărora oameni minusculi trăgeau și fixau la chei vasul enorm, o frumusețe de oțel cu mai multe punți, care umpluse cu făptura lui aproape întreaga pustietate albă, de iarnă, a Ialtei, de parcă printre noi, cei care duceam aici o viață liniștită și modestă, ar fi sosit pentru un ceas un fante din capitală, făcînd să fiarbă de admirație și invidie sufletele noastre provinciale.

Impresia crescu atunci cînd marinarii agățară de parîme un fel de scutulețe negre, a căror destinație am aflat-o de la un ins din mulțime, care venise în port să privească sosirea lui „Ivan Franco".

— Tu știi pentru ce sînt aceste scutulețe ? m-a întrebat el adresîndu-mi-se deodată cu „tu".

— Pentru ce ? l-am întrebat eu.

— Ca să nu urce la bord șobolanii.

— N-am ştiut, am răspuns eu, privindu-l lung. Eşti marinar ?

— Sînt pescar de la Azov.

Smead şi cu buzele groase ca un african, cu ochii trişti şi frumoşi, el m-a întrebat oftînd, fără a pierde nici o clipă :

— Ce zici, mergem să bem o bere ? Şi în aceeaşi clipă a scos din buzunar doi peştişori uscaţi. Peşte avem, adăugă el cu un zîmbet atît de bun şi îmbietor, încît n-am putut fireşte să refuz băutura.

El era în Ialta de numai două zile, însă berăria de lîngă piaţă reuşise s-o cunoască în aşa măsură, încît îl salută chelneriţa, o fată destul de mahmură la prima vedere şi puţin amabilă, care îl întîmpină pe Serghei, noul meu cunoscut, cu zîmbetul pe buze.

Am comandat bere, am luat cîte o înghiţitură, apoi am schimbat păreri asupra gustului ei, care lăsa mult de dorit, cu toate că Serghei spunea hotărît că berea e minunată. Eu însă i-am atras atenţia că în berăria asta halbele sînt prost spălate, păstrînd pe margine un miros puternic de peşte, la care Serghei mi-a răspuns, pe bună dreptate, că şi noi vom bea bere tot cu peşte, nu cu bomboane, aşa încît mirosul nu constituie o piedică.

Începu să-şi bată peştele cu atîta furie de marginea de lemn a mesei, încît din bietul peştişor zburau solzii ca nişte scîntei. Eu am îndoit însă cu timiditate în mîini peştişorul meu borţos, plin de icre. Apoi l-am curăţat în tăcere, i-am jupuit spinarea de chihlimbar, am cules carnea uscată de pe scheletul albicios şi, cu o plăcere de mult uitată, am simţit în gură gustul de sărătură veştedă, de tarankă, cum îi zicea Serghei, savurînd delicioşul boabelor gălbui, al icrelor uscate şi vînjoase aroma lor neîntrecută.

Spre mirarea mea, ziua cenuşie pătrundea pînă la noi, în berăria pe jumătate pustie, prin nişte ferestruici aşezate sus de tot, creînd impresia că ne aflăm într-un

clasic subsol de cîrciumă, cu mese de lemn negeluit, cu scaune grele, masive, de parcă noi înşine am fi coborît chiar acum de pe punţile albe ale vasului oceanic şi, obosiţi de vînturi şi uragane, găsisem în sfîrşit pacea sufletească în acest liniştit paradis de lemn.

— E bine, l-am aprobat eu fără ezitare.

Vecinul meu de masă, uitîndu-se pieziş la taranka noastră, spuse cu invidie :

— Au noroc oamenii, au găsit pe undeva tarankă.

Fără a scoate un cuvînt şi fără să-l privească, Serghei rupse o fîşie lungă de carne de pe spinarea peştelui, oferind-o peste umăr vecinului, continuînd să nu se uite la el, iar acesta îi mulţumi şi înfulecă lacom bucăţica gustoasă.

Mi-a plăcut atît de mult gestul prietenului meu întîmplător, era atîta noblеţe şi simplitate în gestul lui, atîta dărnicie şi bunătate lipsită de orice notă jignitoare, dar în acelaşi timp şi de înstrăinare subliniată, încît nu mă îndoiam de fel că în faţa mea stă un om bun, în care pot avea încredere ca într-un prieten vechi, cu toate că îl cunoscusem abia de o oră. Cred că oricine în locul meu ar fi simţit acelaşi lucru, dacă s-ar fi nimerit alături de Serghei.

. Trăiesc printre noi asemenea oameni, care au darul înnăscut de a se adresa pe stradă unui necunoscut cu „tu", păstrînd în acelaşi timp un ton reverenţios şi avînd tactul de a oferi cu sufletul deschis peşte greu de găsit, de a comanda bere fără a cere nimic în schimb, dar şi fără să refuze propria ta tratаţie, dacă eşti capabil să o faci, dacă după cum se spune „ai oxigen". Un astfel de om se poate supăra pe tine nu pentru că nu l-ai tratat, ci pentru că i-ai refuzat tratаţia, de parcă nu halba cu bere ai refuzat-o, ci i-ai refuzat propria fiinţă. El te-a ales din mulţime nu ca să-ţi ofere o sticlă cu bere şi un peşte, ci ca să te asigure de mărinimia şi dragostea lui. Alături de un asemenea om te simţi un ales fericit, de

parcă a ştiut să vadă în tine, deodată, întruchiparea bunătăţii, pe care tu însuţi n-ai fi bănuit-o niciodată.

Iată, eu însumi, alături de Serghei, mă simţeam în aceste clipe însemnat de atenţia lui plină de încredere, de simplitatea şi omenia lui. Stăteam faţă în faţă, de parcă n-aş fi băut bere cu el pentru prima dată, de parcă n-aş fi mîncat pentru prima dată peşte cu el, împrăştiind pe masă oasele şi aripioarele linse ; îmi simţeam sufetul împăcat şi lipsit de griji, de parcă un fel de arc s-ar fi destins în mine şi mă întorsesem într-un chip miraculos în acel timp îndepărtat cînd într-adevăr nu mă apăsau nici un fel de griji, iar fiecare zi era atît de lungă şi atît de plină, încît doar una din ele era de ajuns pe deplin ca să mă doboare, seara tîrziu, obosit, în patul rece. Şi acum am surprins în mine încetineala timpului, nemărginirea lui, de parcă ieşisem cu totul din colivia timpului, care se măsoară „de la" şi „pînă la"...

Serghei era, evident, mai tînăr ca mine, dar nu ştiu din ce cauză mă simţeam mai mic alături de el, fapt care îmi dădea un simţămînt plăcut. Să-l întrebi pe omul de la Azov, care pe deasupra e pescar de meserie, despre renumitul peşte de Azov — e ca şi cînd l-ai întreba pe bolnav de sănătate, dar a învins curiozitatea şi l-am întrebat copilăreşte :

— Ei, Serioja, cum merge treaba cu peştele, acolo, la Azov ? Mai e peşte ? E rost să te îmbogăţeşti cu taranka ?

— Da' de unde ! răspunse el dînd din mînă. Am făcut rost de vreo douăzeci de bucăţi, singur, le-am uscat... M-am gîndit că altfel n-ai cu ce să bei berea. Şi am făcut rost... Nu merg bine lucrurile la noi ! Liusea ! i se adresă el chelneriţei, adu-ne mie şi tovarăşului încă două halbe. Cred că n-o să ne strice... Nu ştiu cum îţi place ţie, mi-a spus el cînd Liusea a pus halbele pe masa udă, mie însă îmi place la nebunie berea. Grozavă băutura asta ! La noi trebuie să stai la coadă, iar aici e raiul pe pămînt. Concediul iarna e mult mai bun decît vara. Dealtfel, vara

nu ni se dă concediu, lucru care nu mă deranjează. Tu mă întrebi cum merg lucrurile... Cum pot merge, dacă tot Azovul a fost invadat de meduze ; se înmulțesc de te cuprinde groaza ! Sînt unele cît masa asta, ba și mai mari. În Marea Neagră asemenea meduze nu există. Apa în Azov e caldă, mai caldă decît în Marea Neagră, și are foarte mult plancton. Căldură e, hrană e, meduzele se înmulțesc, lua-le-ar naiba ! Înainte nu se pomeneau meduze în Azov, dar acum e curată nenorocire... De ce ? Pentru că, urmă Serghei, Kubanul a fost zăgăzuit, nu-i așa, iar rîul e rîu de munte, curge repede, apele lui erau cîndva o barieră între Marea Neagră și Azov, iar acum, poftim, ce se întîmplă ! Rîul zăgăzuit curge încet, apa Mării Negre pătrunde în Azov nestingherită și cantitatea de sare din Azov a crescut. Kubanul era ca un zid, iar acum apele Azovului au devenit sărate și meduzele s-au prăsit cu nemiluita. Călătorești cu șalupa și ți se face greață să privești. Treci numai printre meduze. Șalupa e de fier, ea poate să răzbată, dar peștele ? El, de cum pătrunde în cîrdul de meduze, își arde bronchiile... Te-apucă mila ! În special șalăuașul piere. Acum s-a retras către mal, încît îl poți prinde cu mîna. Bucăți de cîte două sute de grame. Flăcăii își înoadă maioul și prind o mulțime de plevușcă d-asta, pentru uscat sau pentru fript. Peștele nici nu mai poate înota, se clatină amețit, bulucindu-se către maluri. Păcat... Dar peștii din celelalte soiuri nu sînt proști, fug de meduze. Meduzele s-au înmulțit atît de mult, încît uzinele „Azovstal"... uzinele astea își iau apa din Azov, iar pînza filtrului s-a astupat cu meduze în asemenea hal, încît apa a încetat să mai pătrundă, situația a ajuns pînă acolo, încît au trebuit să oprească uzina. Vezi cum stau lucrurile ! Nu-i vorba de niște biete meduze ! S-a răzvrătit mica noastră natură. Cum să te lupți cu ea ? Unde-i apă sărată, acolo sînt și meduze, iar Azovul e pentru ele raiul pe pămînt. Se înmulțesc aici ceva de speriat... Ce poți să faci ?! Se

face, desigur ceva, spunea Serghei sorbind grăbit din bere. Acum se spune că trebuie construit un dig, trebuie zăgăzuită strîmtoarea Kerci. Ei bine, o*s-o zăgăzuiască, o să-i pună stavilă şi cică creşterea sării în Azov se va opri şi totul va fi ca înainte... Nu ştiu. Dar atunci, adio scrumbioară de Kerci, n-o să mai pătrundă în Azov cu şuviţa de apă care o să rămînă. Asta-i sigur ! Nu mai ştiu... ce se va mai întîmpla. Dar acum e rău. Oamenilor le-a scăpat ceva...

Amăgitoare este întoarcerea mea la copilărie în acest moment ! Uite, acum n-a mai rămas nici urmă din ea, a fost deajuns să părăsesc numai cu gîndul mica berărie de lemn, să mă transport pe malul Azovului, să mă gîndesc la strania şi neaşteptata invazie a unor vietăţi translucide, gelatinoase, de o albeaţă cadaverică şi cărora oamenii le-au creat condiţii ideale pentru înmulţire, atît de ideale, încît însăşi mama natură nu le-ar fi putut născoci.

Am ieşit din berărie, marea şi cerul se contopiseră în cenuşiul înserării, pe chei se aprinseseră becurile, „Ivan Franco" se luminase ca o jucărie enormă şi ireală, cu ghirlande sărbătoreşti de foc, împodobind cu prezenţa lui cheiul, devenind centrul lui, punctul de atracţie al atenţiei generale.

— Haide, Egor, dă-mi mîna, mi-a spus Serghei, ca unui prieten de cînd lumea, iar eu i-am strîns mîna în semn de rămas bun.

Nu ne-am înţeles să ne mai întîlnim vreodată, asta mi-a plăcut de asemeni la Serghei, mi-a confirmat părerea despre dezinteresarea şi bunătatea lui. Ne-am întîlnit, am stat la o halbă de bere şi am plecat care încotro. O situaţie identică cu aceea pe care o invidiase cîndva Oleg Petrovici Vorkuev.

Trebuie să spun că berea totuşi am plătit-o eu, convingîndu-l cu greu pe Serghei să-mi cedeze acest drept. Dar era cu adevărat un nimic în comparaţie cu bunătatea şi sinceritatea pe care mi le-a arătat atunci.

Mi se învîrtea puţin capul cînd urcam, spre casa în care locuiam, pe poteca întunecată care suia abrupt panta muntelui, iar la cină, la masa comună, la care ne aflam şase inşi, am povestit întîlnirea mea cu Serghei şi, bineînţeles, aproape că am redat cuvînt cu cuvînt povestea lui despre meduze.

Noi, cei care stăteam la masă, încă nu reuşisem să ne cunoaştem ca lumea, mai persista între noi un sentiment nefiresc de jenă, o tăcere foarte apăsătoare şi nelalocul ei.

Dar s-a nimerit ca unul din vecinii mei să fie din Azov şi să lucreze la secţia plan a uzinei „Azovstal".

El îşi ridică ochii din farfurie, ascultîndu-mă pînă la capăt şi, cu un fel de frămîntare interioară care se reflecta pe faţa lui aprinsă, mă întrebă cu o iritare neaşteptată şi cu bruscheţe :

— Cine ziceţi că era ? Un pescar v-a povestit ? Apoi spuneţi-i pescarului dumneavoastră să nu-şi bage nasul în problema Kubanului ! Ce amestec are aici Kubanul ? Nu Kubanul e de vină, nu apele lui repezi, ci înşişi pescarii. În ce priveşte meduzele, e drept, a spus adevărul. Da, există meduze şi asta-i o chestiune foarte serioasă. Dar ce amestec are Kubanul ? Neglijenţa e de vină.

Toate acestea le spuse cu atîta convingere şi cu atîta sinceritate incoruptibilă, încît eu, păcătosul, m-am simţit atît de prost, de parcă l-aş fi jignit în cele mai bune sentimente.

— Dar poate că aveţi amîndoi dreptate ? am întrebat eu împăciuitor. Meduzele s-au înmulţit, salinitatea mării a crescut.

— Meduze ! Dumneavoastră probabil vă închipuiţi, după cum v-a spus el, că întregul Azov s-a transformat într-o piftie. Meduze sînt numai aici, la malul nostru, unde se hrănesc cu peşte, dar marea în totalitatea ei e curată ca oglinda. Sturionul se va înmulţi din nou. Of, nu pot să-i sufăr pe aceşti dihori ! Toată apa mării au strecurat-o prin năvoadele lor şi au golit-o de peşte, nu

mai găseşti o aterină, iar acum poftim, meduzele sînt de vină. Apa Kubanului le lipseşte ! Cea mai ordinară lipsă de spirit gospodăresc. Da ce să vă mai explic, dumneavoastră trebuie să înţelegeţi şi singur.

Sincer vorbind, am plecat din sufragerie complet dezorientat, nedumerit. Şi n-aş putea să spun de ce, dar îmi părea rău de Serghei şi sufeream pentru el, deşi n-am fost în stare să-l apăr faţă de omul acela care îmi păruse grosolan şi peste măsură de furios, care îi judeca pe pescari mult prea pătimaş şi aspru. Ce vină au pescarii ? Se ştie de cînd lumea că negarea faptului nu înseamnă inexistenţa faptului... Apele mării Azov au devenit mai sărate şi meduzele s-au înmulţit : lucru care nu poate fi tăgăduit.

Priveam de pe balcon vaporul care se lumina jos, în spatele chiparoşilor, şi nu voiam să mă gîndesc la nimic. Şi numai înainte de a adormi mi-am adus aminte din nou de Kolea, în rolul căruia era cît pe ce să ajung, dînd crezare fără rezerve şi deodată spuselor lui Serghei şi ale vecinului meu de masă, crezînd concomitent cele două adevăruri, fiecare strigător la cer în felul său şi care se excludeau unul pe altul, uitînd în acelaşi timp adevărul unic, obiectiv şi necesar care domnea deasupra noastră, a tuturor : rîul fusese zăgăzuit ca să se facă orezării, iar digul se va construi ca să oprească creşterea concentraţiei de sare în apele mării Azov şi să se salveze specii rare de peşti...

Dar scrumbia de Kerci ?...

Voiam să cred că în partea asta de lume, în acest cald colţişor de pămînt, armonia naturii, stricată acum de om, se va restabili pentru fericirea urmaşilor. Simţeam o nevoie teribilă să cred în înţelepciunea oamenilor...

Nu puteam însă să nu-l cred şi pe Serghei ! El îmi înfăţişase o imagine a adevărului. Vedeam cu ochii minţii masa legănătoare a meduzelor transparente şi albineţe şi simţeam că mi se face frică.

Bineînțeles, omului îi vine greu să împace adevărul palpabil cu necesitatea și deci cu adevărul care îi este încă ascuns privirii, simțurilor, fiindu-i accesibil numai minții lui. Dar oamenii noștri n-au sărăcit în răbdare și visuri : de nu vom vedea noi, vor vedea nepoții noștri.

În ce privește maxima Bugorkovilor : „Tot ce e spus cu sinceritate este și adevăr..." — pare-se că în acest caz au învins simțurile, întunecînd și excluzînd rațiunea, pentru că exemple de rătăcire sinceră s-ar putea aduce multe, n-ar fi greu, cu toate că sinceritatea dezarmantă a omului este foarte ademenitoare și nu e ușor să te împaci uneori cu gîndul că un semi-adevăr spus cu sinceritate este totuși minciună. Fapt este că meduzele s-au prăsit, apa a devenit mai sărată...

IX

În curtea de trecere a casei cu numărul șase, în spațiul ei mărginit într-o parte de calcanul de cărămidă cu grinzi de fier ruginite, ieșite la vedere, și pe care se înălța o scară de incendiu de asemenea ruginită, iar în cealaltă parte de căsuțe vechi cu curticele proprii, în care se vedeau lăzi pentru gunoi, de ziduri de siguranță împotriva incendiului, cu cerdacuri și scărițe construite fără un plan precis sau pretenții de arhitectură — în această curte, în luna mai înflori liliacul.

Tufele de liliac creșteau în pămîntul negru și gras. Încă din primele zile calde din aprilie, cînd după o iarnă lungă, se dezvelea umedul și puternic mirositorul pămînt, a cărui apariție atît de dorită a fost întotdeauna o sărbătoare pentru oameni, pe crengile liliacului mugurii au început deodată să se umfle. Iar cînd soarele a mai uscat pămîntul, iar măturica moale de mesteacăn adunase bine gunoiul din curte, mugurii au început să lumineze pe crengile fumurii, deschizîndu-și cu vigoare

cojițele cleioase și scoțînd de sub ele vîrfurile ascuțite ale frunzelor.

În toate aceste zile, de la răsărit și pînă la căderea nopții, în curtea dereticată sărbătorește și cu urme de mătură pe pămîntul răcoros și netezit, stăpînea forfota vrăbiilor gălăgioase : masculii cu pieptare negre și spinări cenușii ciripeau de zor și coborîndu-și aripioarele țopăiau unul lîngă altul, antrenați în bătălii nupțiale, printre tufele de liliac trezite la viață. Dansul lor împiedica pisicile care nu dormiseră deajuns să-și facă baia de soare undeva, pe vreo bancă, sau pe genunchii stăpînelor, obligîndu-le, în starea de somnoroasă lene în care se aflau, să privească pline de răutate la gălăgiosul păsăret.

Arțarii erau încă goi, plopii abia începeau să-și scuture pe pămînt solzii lipicioși ai mugurilor cu parfumul amar, iar liliacul își arăta din plin verdele frunzișului stufos, ciorchinii semănînd cu coloniile unor cactuși, așezați pe ramuri înalte și elastice, cu terminații groase și boante.

De fiecare dată se producea un miracol : tufele pline de sevă, colorate într-un verde întunecat, aruncau flăcări violete, umplînd amurgul de o aromă răcoroasă căreia era greu să-i afli pereche în întreaga Moscovă.

Sub peretele ușor întunecat, care nu era în întregime tencuit, de parcă ar fi fost al unei case neterminate sau părăsite, liliacul părea neînchipuit de viu colorat și parfumat. Ciorchinii umezi erau atît de denși, atît de plini de floare, încît chiar și atunci cînd inflorescențele violete își deschideau pumnișorii strînși ai bobocilor, chiar și atunci cînd încercau să lumineze gingaș ca niște luminări în întunericul serii, sau să se coloreze în roz-violet sub razele soarelui, străluceau la fel de mătăsos și proaspăt, pline de vitalitate, pînă cînd venea vremea să se scuture, vreme care dealtfel nu sosea niciodată,

fiindcă locatarii care îngrijeau liliacul îi tăiau ramurile înflorite şi le duceau să se ofilească în odăile lor : se considera că liliacul trebuie tăiat neapărat, pentru ca în anul viitor să înflorească şi mai frumos.

Dar asta se petrecea numai primăvara. Vara însă, pe timp de caniculă, întreaga curte se acoperea de puful plopilor, care, cu un fel de risipă deznădăjduită, lepădau în vînt miliarde de seminţe pufoase, căpătînd o înfăţişare jalnică. Nu exista pe lume nici un fel de putere în stare să facă faţă năvalei acestui puf zburător şi înecăcios şi nu-ţi venea să crezi că încă mai ieri, aici înflorea liliacul.

Pe timpul căldurilor verii, curtea bătătorită seamănă cîteodată cu un ţarc de găini, în care fuseseră tăiate şi jumulite chiar atunci toate orătăniile. Terenul de nisip pentru copii, îngrădit cu plasă de sîrmă, e pustiu. Între pereţii de piatră e mult prea cald, iar frunzele liliacului, înnegrite de praf, atîrnă în aerul încins ca o plasă ruptă. Numai arţarii bătrîni înverzesc împărăteşte deasupra acestei pustietăţi toride, bucurînd oamenii pînă toamna tîrziu cu umbra lor deasă, cu rămurişul lor verde şi viguros, cu seminţele roditoare, înzestrate cu mici aripi transparente, făcute pentru un zbor de scurtă durată, dar şi cu coloritul frunzelor. În zilele mohorîte ale toamnelor sure şi reci, doar frunzişul arţarilor îşi mai păstrează în această curte coloritul viu, semănînd cu cel al soarelui din prag de iarnă.

Din nou se înnegreşte pămîntul umed, şi dimineţile, mătura de mesteacăn, foşnind prelung, mătură frunzele căzute, adunîndu-le în grămăjoare galben-cafenii. Şi rar cui nu-i tresare inima, fremătînd la vederea acestor privelişti demult uitate, eliminate de timp şi de oraş, înecate în aburul tristeţii.

Zvîcneşte deodată în tine ceva tainic, o tristeţe care le rămîne ascunsă tuturora, şi ţie însuţi neînţeleasă.

X

La mijlocul lui mai, în acea vreme plăcută, cînd înflorea liliacul, iar de-a lungul străzii înverzeau teii, luminîndu-se de licărul blînd al mugurilor roz ce acopereau frunzele delicate şi dese, semănînd cu nişte petale mari, Kolea se hotărî în sfîrşit să-şi mai încerce o dată norocul.

De la acele evenimente triste trecuse multă vreme. Multe scrisori îi trimisese el Verocikăi în acest timp, dar nu primise nici un răspuns. Spera totuşi că ea îi citea scrisorile înainte de a le rupe, şi această speranţă îl bucura pe undeva, fiindcă dacă ea le citea, în nici un caz n-ar fi putut rămîne indiferentă. El scria nişte scrisori atît de simţite, îi făcea jurăminte şi o ruga să-l ierte cu atîta umilinţă, cu atîta gingăşie şi constanţă îi mărturisea iubirea, era atît de bolnăvicios de sensibil în aceste clipe de taină în care îşi închipuia că e alături de ea, încît se părea că la lectura acestor revărsări sufleteşti şi asigurări de dragoste veşnică, nici o inimă n-ar fi în stare să nu se topească, să nu răspundă cu aceeaşi căldură.

Se descria în scrisori ca pe un ins nefericit şi pierdut, pe care nici chiar vînătorile reuşite nu-l bucură, cu toate că, după cum scria, „chiar în această primăvară am curmat viaţa unei frumuseţi de cocoş de munte, şi mi s-a părut că pe mine însumi m-am ucis, iar ceva s-a rupt în mine cînd am înţeles că tu, scumpa mea Verocika, eşti chiar cîntecul meu de primăvară, fără de care nu pot să-mi închipui viaţa. Am strîns ghiocei, compunea el în continuare, şi mă gîndeam la tine : tu ai iubit întotdeauna aceste flori minunate..."

Cînd scria, îi dădeau uneori lacrimile, într-atît îl tulburau şi îl întristau rîndurile pe care le înseila. Uneori îi trecea prin cap dacă nu cumva ar fi bine să se apuce de literatură, atît de pătrunzătoare i se păreau propriile

monologuri, aceste, dacă le putem spune, sonete în proză, pe care i le trimitea prin poştă tăcutei lui Laure, care îl respinsese şi îl lăsa mereu fără răspuns. „De ce totuşi nu vrei să-mi răspunzi măcar un cuvînt la scrisorile mele, singurele în care mai găsesc acum alinare tristeţii chinuitoare şi fără sfîrşit ? Oare am săvîrşit într-adevăr o crimă atît de cumplită, pentru care trebuie să fiu atît de greu pedepsit ? întreba Kolea Bugorkov, înduioşîndu-se de propriile-i cuvinte. Dacă e aşa, să ştii, scumpă Verocika, că eu am fost îndeajuns pedepsit de tine, ar fi timpul să mă ierţi, să-ţi schimbi îndîrjirea în milă. Ştiu că ai o inimă bună, şi trăiesc cu nădejdea că ai să-mi zîmbeşti cîndva la fel ca înainte, ghiocelul meu de gheaţă, iubita mea... Îmi e ruşine să mărturisesc, dar uneori plîng cînd îmi aduc aminte de tine..."

Bietul Kolea Bugorkov nici chiar într-un vis de groază nu şi-ar fi putut închipui cu cîtă cruzime cinică se purta Verocika Vorkueva cu scrisorile lui ! Nu, nu se înşela, ea le citea cu adevărat, dar le citea cu glas tare, prefăcîndu-se că imită vocea inspirată a celui care le scrisese, apoi le rupea în mii de bucăţi şi, îmbrăţişîndu-l pe noul său ales, care asista la această lectură, spunea cu sinceră căinţă în glas, observîndu-i stînjeneala : „Desigur că procedez urît... dar ce pot să fac ? Mă apucă rîsul ! Nu, Tiuhtin, înţeleg, nu-i bine să rîzi astfel, dar tu însuţi vezi cît e de prostesc din partea lui — floricele, ghiocei, nişte cîntece de primăvară... Doamne ! Şi cînd te gîndeşti că mi s-a părut cîndva un om interesant !" Fapt la care Tiuhtin, cu care se pregătea să se mărite, cu toate că era cu opt ani mai mare decît ea şi mai avusese cîndva o soţie, îi răspundea destul de aspru şi bădărănos : „Şi dacă înţelegi, de ce rîzi ? În locul tău, i-aş fi scris care-i situaţia, aşa cum este ea, ca să nu se mai chinuiască... Nu-mi plac aceste lecturi ale tale ! Omul te iubeşte... Pe scurt, e topit. Scrie scrisori. Dar tu înţelegi, fetiţo, că toate acestea le face din dragoste pentru tine... Atunci de ce ? spunea el.

Apoi, sărutînd-o în semn de împăcare, adăuga : Tu scrie-i că e unul care te iubeşte mai mult decît el... N-o să creadă, bineînţeles. În general însă îmi închipui că e un băiat bun, dacă nu cumva e un ipocrit."

Spunea aceasta cu atîta încredere în sine, cu asemenea intonaţie protectoare a vocii, încît Verocika nu se supăra niciodată de grosolănia lui, simţindu-se totuşi în fundul sufletului foarte vinovată faţă de el şi tresărind la gîndul că ar putea la un moment dat să afle despre vinovăţia ei.

Ea mîngîia pletele aspre ale acestui bărbat de 27 de ani şi-i spunea fremătînd de dragoste : „Da, desigur, sînt o mare ticăloasă, iare el e un băiat minunat. Dar tu eşti omul cel mai bun de pe lume, mărinimos şi... Chiar mă şi mir ! Ţie de cine ţi-e milă mai mult : de Bugorkov, sau de mine ? Tu de ce nu te-ai supăra pe acest obraznic ? Prostănacul ăsta m-a plictisit atîta, că sînt în stare să-l omor ! Ascultă, Tiuhtin, mi se pare că nu mă iubeşti..."

Şi spunînd aceasta, Verocika, spre groaza ei, înţelegea că nu i-ar fi fost deloc milă de Kolea Bugorkov dacă el ar fi murit aşa, din senin. Nu că i-ar fi dorit moartea. Dar un fel de fiinţă primitivă, care apărea deodată în sufletul ei, îi şoptea la ureche că n-ar fi fost deloc rău dacă Kolea Bugorkov ar fi dispărut de pe lume : atunci ea şi-ar fi adus aminte cu gingăşie şi tristeţe de el, i-ar fi fost milă şi nu s-ar mai fi temut de el, aşa cum se temea acum, cînd găsise în sfîrşit un om de care era îndrăgostită şi căruia îi devenise soţie, cu toate că nunta hotărîseră s-o facă abia după sesiune.

Verocika îl minţise în modul cel mai prostesc. Îi spusese cu frică şi groază : „Tolea, ascultă ! Trebuie să-ţi spun totul... Am cunoscut un băiat. Eram abia o fetiţă şi nu înţelegeam nimic. Nu l-am iubit. S-a întîmplat doar o singură dată... Am simţit că trebuie să-ţi spun acest lucru ! Tu trebuie să ştii totul..."

Tiuhtin întrebă posomorît : „Bugorkov ?"

Cuprinsă de groază, înspăimîntîndu-se de minciuna ei stupidă, Verocika răspunse : „Nu, nicidecum ! Cum îţi închipui ! El a plecat la Leningrad, mi se pare... nu ştiu."

„Fetiţă proastă, spuse Tiuhtin. Te iubesc la nebunie. Parcă eu am venit la tine ca un înger ? Oare asta are vreo importanţă ?"

Acum însă, adîncindu-se fără sens în minciună, Verocika îi citea lui Tiuhtin scrisorile, subliniind parcă prin asta că Bugorkov n-ar fi avut nici un amestec în trecutul ei, şi cu fiecare nouă scrisoare se cufunda din ce în ce mai mult în minciună, urîndu-l din cauza asta pe Kolea Bugorkov, care era vinovat de toate şi continua totuşi să scrie scrisori stupide pe care din păcate ea nu putea să nu le citească : era mai presus de voinţa ei.

Părinţii Verocikăi se resemnară curînd în faţa noii pasiuni a fiicei lor şi, regretîndu-l pe Kolea Bugorkov, de care îşi aduceau adesea aminte, îşi dădură consimţămîntul la căsătorie, socotind că tocmai un asemenea soţ îi trebuie ei acum : mai în vîrstă decît ea şi cu mai multă experienţă a vieţii. Iar faptul că el lucra ca sudor pe un şantier de construcţii nu-i deranja deloc, cu atît mai mult cu cît Tiuhtin era şi student în anul trei la cursurile fără frecvenţă ale unui institut de construcţii, iar acum i se oferea un post de maistru pe care el, nu se ştie de ce, îl refuza. El cîştiga mai mult decît Vorkuev, care era cercetător ştiinţific, şi de acest lucru ţinură de asemenea cont, gîndindu-se că Verocika cu bărbatul ei n-o să le cadă în spinare, cum s-ar fi întîmplat dacă fiica lor s-ar fi căsătorit cu Bugorkov. Iar faptul că Tiuhtin mai fusese însurat şi divorţase se transformă la fel dintr-un factor negativ într-unul pozitiv, fiindcă, după cum gîndeau ei, omul care s-a fript o dată va sta să se gîndească bine înainte de a se căsători a doua oară. Adică şi Anastasia Sergheievna, şi Oleg Petrovici, nesimţindu-se încă legaţi sufleteşte de Tiuhtin, pe care fără voie îl comparau cu fer-

mecătorul Bugorkov, căutau totuşi să-i găsească o scuză, de parcă el s-ar fi făcut vinovat cu ceva faţă de ei şi de fiica lor.

„Mie nu prea îmi plac ochii lui, îi spunea Anastasia Sergheievna soţului ei, are un fel de răutate în privire. Se uită ca un mistreţ din stufăriş... Are ceva grosolan, ţepos... Nu ştiu ce-o fi găsit Verocika la el !"

Oleg Petrovici, care nu putea să sufere „văicăreala muierească", îi zicea enervat : „Şi-a găsit în sfîrşit un bărbat ! Sănătos, puternic şi nici prost, care o poate ocroti oricînd şi care va şti s-o apere... Tu ai văzut ce muşchi are ? Poate răsuci gîtul oricui. Iar treaba asta nu-i de lepădat în vremea noastră. Da, da ! Tu, după cum văd, te gîndeşti parcă nu atît la un bărbat pentru fiica ta, ci mai degrabă la un ginerică, un fecioraş, ca să zic aşa. Iar eu îţi spun : Tiuhtin ştie ce vrea de la viaţă. Iar faptul că e ţepos, nici asta nu-i rău. Dar ajunge cu vorba ! La urma urmelor nu-i treaba noastră să hotărîm cu cine va trăi Verocika..."

„Dar cine spune altfel ? îi riposta Anastasia Sergheievna. Omul stă pe picioarele lui... Ne vom obişnui, desigur... Numai de s-ar purta frumos cu fata..."

„Aha ! Va să zică ai vrea ca toată viaţa doar să se giugiulească ! Tiu-tiu-tiu... Al cui e botişorul ăsta ? Iar ăsta al cui e ? Aşa va să zică ? Mielul blînd suge la două oi ? Da ? Mie, dimpotrivă, tocmai această asprime a lui îmi merge la inimă. Iar în ce o priveşte pe Verocika, fir pe pace, şi ei îi va prinde bine să înveţe din asprimea vieţii... N-o să-i strice nici ei. Adică ce vreau să spun eu... Vreau să ai încredere în intuiţia mea, Tiuhtin este tocmai omul care-i trebuie Verocikăi, şi ea va fi fericită cu el."

„Să dea Dumnezeu, desigur...", spunea Anastasia Sergheievna, aducîndu-şi aminte că Oleg Petrovici cu aceeaşi convingere vorbea nu prea de mult şi despre Kolea Bugorkov, cînd discutau despre viitorul fiicei lor.

Trebuie spus că bătrînul Vorkuev avea o calitate admirabilă : saluta mereu şi pretutindeni tot ce era nou, în domeniul politic, economic sau în viaţa obişnuită. La institut, glumeţii îl porecleau în lipsă „optimistul de servici", fapt pe care Oleg Petrovici nu-l cunoştea. Era sigur însă că natura l-a înzestrat din plin, după cum singur se exprima, cu simţul noului, şi era convins că orice schimbare înseamnă întotdeauna triumful noului asupra a ceea ce era perimat.

Acum îl încadrase cu uşurinţă şi pe Kolea Bugorkov în categoria vechiului, care şi-a trăit traiul, iar pe Tiuhtin îl asimilase noului, convingîndu-se pe sine şi pe toţi cei ce trăiau împreună cu el că noul e întotdeauna mai bun decît vechiul şi prin urmare Tiuhtin e mai bun decît Bugorkov.

Kolea Bugorkov, desigur, nu ştia nimic, deşi cîndva îi fusese dat să fie martorul unei vulgarizări similare în modul de a gîndi al lui Oleg Petrovici, şi nu bănuia că această rătăcire nevinovată s-ar putea întoarce vreodată chiar împotriva lui.

Dar, în ziua aceea, toate îndoielile care îl chinuiseră pînă nu demult i se părea că au dispărut pentru totdeauna în rîul Lethe. Considera că a trecut destul timp pentru ca Verocika să fi uitat toate acele supărări pe care i le pricinuise el cîndva, şi poate că acum ea însăşi gîndeşte altfel la toate acestea. „La urma urmelor Verocika ştie că eu o iubesc şi că sînt gata să mă căsătoresc cu ea chiar şi mîine... N-am mai pomenit aşa ceva ! Altă în locul ei... ar fi reacţionat cu totul altfel. Aşa se şi întîmplă de fapt în vaţă ! Ce naiba ! Trebuie să fiu mai hotărît. Mă voi duce şi-i voi spune că lucrurile nu mai pot continua aşa şi, fie ce-o fi, îi voi spune Anastasiei Sergheievna şi lui Oleg Petrovici că eu... Dar mai întîi trebuie să stau de vorbă cu Verocika. Doar n-o să facă pe nebuna ! Nu ! Toate, desigur, s-au liniştit în sufletul ei. Atunci era fu-

rioasă, dar acum poate că se va bucura chiar că am venit... Nu se va trăda, desigur, doar o cunosc, se gîndea Kolea Bugorkov, nefiind în stare să-şi reţină un zîmbet, dar va fi bucuroasă... Ea nu putea să-mi scrie, ştiu cît e de mîndră ! Chiar dacă ar fi vrut, n-ar fi putut ! Cum de nu m-am gîndit înainte la asta ? Aşteptam ca prostul ! Asta pur şi simplu nu se putea întîmpla. Cum de n-am înţeles ? Zăpăcit mai sînt !"

Toată ziua îşi făcu curaj să treacă la acţiune, iar cînd veni seara, îi ceru maică-si să-l împrumute cu zece ruble pînă va primi bursa şi, spălîndu-se bine, pieptănîndu-se la oglindă, pudrîndu-şi o bubuliţă roşie de pe frunte, mimînd de cîteva ori o răceală de oţel în privire, rămase mulţumit de sine şi, prevenind-o pe maică-sa că se va întoarce tîrziu, ieşi din casă.

Cu toate că era aproape opt seara, soarele tot mai lumina. Înşirate pe cornişe, vrăbiile ciripeau zgomotos. Prin ferestrele deschise răsunau vocea comentatorului unui meci de fotbal, zgomotele îndepărtatului stadion pe al cărui gazon se desfăşura în aceste clipe jocul şi deasupra căruia un nor întunecat, prevestitor de furtună, acoperea jumătate de cer, făcîndu-se simţit şi aici prin răcoarea lui pătrunzătoare şi prin rafalele deocamdată jucăuşe ale vîntului care ridica praful de pe trotuare.

Printre autoturismele încinse, prăfuite acum, către seară, şi care treceau pe lîngă staţia de autobuz, ţîşni o Volgă neagră cu picături transparente, tremurînde, pe parbriz şi pe capotă. Bugorkov se înfioră simţind fulgerul care scăpărase în norul ce se întuneca tot mai tare, dincolo de casele care pentru o clipă se luminaseră ciudat, pierzîndu-şi propria culoare. Dar trăsnetul nu-l auzi : din ferestre izbucni urletul de cascadă al stadionului, unde se pare că se marcase un gol.

Brusc, se declanşă un vînt rece şi, laolaltă cu praful, luă cu el o pălărie smulsă din capul cuiva, pălărie care

nu fu strivită sub roți, ci ieși ca o vietate de sub autobuz și se rostogoli în salturi pe caldarîm, îndepărtîndu-se de stăpînul ei.

Lîngă metrou, în întuneric, se răsuceau vîrtejuri de vînt, ridicînd în văzduh praf și fire de nisip, ghemotoace de hîrtie ca niște porumbei vineți. Femeile își țineau strîns poalele rochiilor, ghemuindu-se și ferindu-se de rafalele orbitoare, fulgerele scăpărau tot mai aproape și începură să se audă tunetele. Oamenii care izbutiseră să ajungă în holul stației înainte de a începe ploaia surîdeau, și pe fețele tuturor plutea un fel de mirare veselă și stupidă : „Ia te uită ce mai vijelie !"

La Moscova, în această primăvară, furtunile începuseră mai de mult dar nu atît de puternice ca cea de acum. O ploaie îmbelșugată îi era foarte necesară orașului, de pe străzile căruia încă nu fusese spălată pulberea ce se adunase în straturi, prin curțile troienite și prin scuaruri.

Pe măsură ce se apropia de locurile care erau în chip miraculos însemnate în conștiința lui cu un fel de însușiri magnetice, cu o forță de atracție plină de bucurie și de frică în același timp, Kolea Bugorkov încerca tot mai mult un sentiment de sfială pe care se silea s-o înfrîngă, iar voința îi slăbea tot mai mult. Apropiata prezență a Verocikăi îi micșora atît de mult elanul, iar posibilitatea întîlnirii cu ea îl speria atît de rău, încît chiar acolo, sub pămînt, în tunelul săpat de oameni, prin care-l purta cu viteză trenul strălucitor, i se părea că a și ajuns pe un teritoriu străin, că a încălcat hotarele unor domenii străine, unde de mult i-a fost interzis accesul.

Iar cînd se ridică la suprafață, văzînd mulțimea de la intrarea metroului, umbrelele pestrițe și ploaia zgomotoasă cu fulgere, se hotărî deodată să se întoarcă acasă, simțind că și-a pierdut definitiv încrederea în sine. Însă mulțimea îl împinse înainte și, făcîndu-și loc, ieși sub acoperișul peronului, în răcoarea umedă, oprindu-se alături

de ploaia ce cădea sfărîmîndu-se în stropi albi la picioarele lui — singur în fața pieții pustii, în spațiul căreia de după perdeaua cenușie a norilor se revărsa și strada însemnată în conștiința lui drept strada Verocikăi Vorkueva.

Lui Bugorkov i se păru că în orice moment îl poate striga fie Verocika însăși, fie Oleg Petrovici sau Anastasia Sergheievna, care s-ar fi găsit alături, în mulțime. Îi era frică să se uite în jur. De sub porțile grele ieșeau sub acoperișul peronului mereu alți oameni, care, după cum i se părea lui, îl priveau cu un fel de dușmănie ascunsă.

Nici nu bănuise că acest drum i-ar fi putut crea o asemenea stare de panică. Stare care se pare că se accentua datorită furtunii care acționa asupră-i ca o forță conștientă, interzicîndu-i să se apropie de sfînta sfintelor, de casa Verocikăi, situată în imediata apropiere, dincolo de piață, dincolo de ploaia mohorîtă ce răpăia întruna.

Norul și împreună cu el ploaia, fulgerele și tunetele, toate se îndepărtară, pieriră, iar trena tulbure ce se tîra în urma norului se lumină palid din interior, cu o lumină galbenă, prevestitoare de rău, lumină care se reflectă în caldarîmul ud, colorînd parcă aerul pătruns de răcoarea și mirosul furtunii care trecuse. Dar zarea de lumină se stinse, acoperită iarăși de alți nori din care picura încet o ploicică liniștită.

Sub această burniță el se apropie de casă și, învingîndu-și spaima, sui ca în vis cu liftul pînă la etajul cinci, unde, cuprins de disperare, sună fără să creadă nici o clipă că o va vedea din nou alături de el pe Verocika lui, care s-ar fi putut ea însăși să-i deschidă ușa...

Dar ușa i-o deschise vecinul Vorkuevilor, Andrei Ivanovici, un om între două vîrste, îmbrăcat într-un trening albastru, care din păcate nu-l întinerea deloc.

— Aaa ! exclamă el, recunoscîndu-l pe Bugorkov. Bună ziua ! Ei, matrozule, intri sau rămîi pe scară? Ce zici, să chem pe careva ? Imediat !... și omul bătu la ușa Vorkuevilor, întrebînd din nou : Unde ai dispărut ? Ce-i

cu tine ? Aici, în lipsa ta, s-au petrecut multe ! Iar tu ai dispărut.. Ei, matrozule, matrozule...

Chiar în acest moment începu coşmarul lui Kolea.

Anastasia Sergheievna ieşi şi, văzîndu-l pe Bugorkov în prag, dincolo de uşa deschisă, se tulbură grozav şi, probabil din cauza emoţiei, după cum gîndea Kolea, sau a derutei, uită să-l invite în casă.

— O, dumneavoastră sînteţi ? ! spuse ea. Ştiţi... Verocika nu-i acasă.

Apoi trecu o veşnicie şi se instală întunericul. Fără a auzi ce spune, Kolea Bugorkov stoarse cuvintele :

— Dar se întoarce curînd ?

— Cum să vă spun, auzi el din întuneric. Ea zicea că pe la unsprezece, dar nu despre asta e vorba. Mai bine veniţi mai tîrziu... Sau poate... Pe scurt, Kolea, nu-i acasă. Eu nu ştiu... poate că ar fi bine să vă întîlniţi cu ea, dar poate că nu... Iertaţi-mă, nu pot să vă invit în casă... La noi e deranj, Oleg Petrovici s-a întors obosit de la lucru şi se odihneşte... Iertaţi.

Şi, ca într-un vis de groază, neverosimil, ea îi închise uşa în nas.

„Vai ce prost sînt, se gîndi Kolea. Vai ce îngrozitor ! De ce am venit oare ? O, Doamne, ce mîrşăvie ! Prost mai sînt, prost, un dobitoc fără minte. Aşa îmi trebuie, idiotul de mine ! Ce oribil !"

Şi gîndind astfel, mai precis scoţînd toate aceste exclamaţii fără a le înregistra mintal, strivit, ameţit, doborît de neaşteptata lovitură, rămase aparent liniştit şi, săltînd din treaptă în treaptă coborî pe scări, lucru de care, între altele, nu-şi mai aminti apoi, nemaiştiind nici cum s-a pomenit în curte, aşezat la măsuţa udă de sub arţar, pe banca jilavă îngropată în pămînt, cu capul căzut pe scîndurile reci ale mesei, care rămăsese pustie în seara ploioasă şi răcoroasă, cu toate că de obicei era ocupată de jucătorii de domino.

Cînd Bugorkov își mai reveni, obișnuindu-se puțin cu ambianța curții reci și dușmănos umede, slab luminată de ferestrele caselor din jur, își ridică din obișnuință privirea către ferestrele locuinței Vorkuevilor, dintre care una era luminată discret de o lampă palid-rozalie. Viu luminată era doar fereastra bucătăriei comune, cu castroane pe pervaz. El știa că în camera Verocikăi e întuneric, iar lumina roz venea din camera părinților, în care, cum spusese Anastasia Sergheievna, se „odihnea" Oleg Petrovici. Înțelese că nu l-a mințit și că în adevăr Verocika lipsește.

Cuprins de o încăpățînare dementă, hotărî să o aștepte și, orice s-ar întîmpla, s-o vadă măcar de la distanță. Dacă nu pe ea, cel puțin umbra ei la fereastră, mișcările umbrei.

Ieși în stradă pe sub bolta plină de rezonanță, prin porțile care îl înfricoșau și se plimbă prin fața casei, căutînd să-și stăpînească frisonul. Se întunecase de mult și ploaia contenise cu totul.

Bugorkov își ațintea privirea asupra trecătorilor îndepărtați, sperînd să recunoască în fiecare siluetă feminină pe Verocika. La un moment dat i se păru că a recunoscut-o și, cu un fel de zîmbet jalnic, se repezi s-o întîmpine, bucurîndu-se și neputînd totuși să creadă că s-ar putea întoarce singură la o oră atît de tîrzie. Dar îndată își dădu seama că s-a înșelat și, parcă privindu-se din afară, zîmbi vinovat și liniștindu-și inima care începuse să-i bată puternic, se auzi spunînd : „Tare prost mai sînt ! Nu e ea... Nu-i nimic, nu-i nimic... Totul e în ordine..." Îi era foarte necesar în aceste clipe „celălalt Bugorkov", ironic și liniștit, care din fericire revenise și într-o oarecare măsură îl controla, îl supraveghea pe Bugorkov cel chinuit de așteptare, slăbit, disperat și rebegit. Se întoarse din nou în curte, la locul așteptării, sub arțarul din care mai cădeau din cînd în cînd picături mari ce plescăiau atingînd pămîntul și scîndura mesei.

În curte era o liniște desăvîrșită și se simțea mirosul liliacului încîlcit și bătut de ploaia puternică, dar care își revenea după lovituri și cu toate că nu era încă în stare să-și îndrepte ciorchinii grei și plini de apă, emana din plin un parfum liniștit și răcoros. Pretutindeni în curte picura din tufe și copaci, de parcă tot mai cădeau din cer stropi grei de ploaie.

Cînd cineva pășea grăbit prin curtea de trecere, întorcîndu-se acasă și pașii îi răsunau sub boltă, Bugorkov se înfiora căscînd nervos și își lua un aer semeț, încercînd să le arate trecătorilor că el chipurile înțelegea prea bine lipsa de sens a ședерii lui sub arțarul ud, la masa udă, dar că e nevoit să procedeze astfel. Doar o singură dată, un bărbat se opri din mers, se uită la el și îl întrebă, fără să-l recunoască : „Vasili, tu ești ?“ La care Bugorkov răspunse cît se poate de amabil : „Nu, v-ați înșelat...“, temîndu-se să nu fie luat drept un răufăcător.

Dacă cineva l-ar fi urmărit atent în tot acest timp de cînd se afla aici, de bună seamă că ar fi devenit bănuitor, fiindcă tînărul se comporta ciudat : ba pleca, ba se întorcea, aruncînd priviri spre ferestre, ciulea urechile și urmărea atent cabina liftului, ale cărei mișcări se vedeau din curte prin geamurile casei scărilor. Ce-i trece prin minte ? Pe cine urmărește ? Pentru ce ?

De fapt același lucru îi trecea prin cap și lui Kolea Bugorkov cînd se privea pe sine însuși din afară. Atunci se ridica de parcă l-ar fi urmărit cineva și pleca fluierînd încetișor, cu un aer blajin, în ritmul pașilor, ieșea în stradă, urmărea cu privirea perspectiva ei pustie, se plimba pe sub tei, luptîndu-se cu frigul acela neplăcut și pătrunzător, apoi, ca pus pe jăratec, se întorcea în curte.

N-avea ceas, dar intui precis trecerea timpului, ora cînd în pasaj se stinse brusc lumina : unsprezece fix. Fiind zi lucrătoare, oamenii se culcau devreme. Bugorkov socoti că pe toată fațada blocului lumina ardea numai la unsprezece ferestre. La una din ferestrele de sub acope-

riș clipea lumina discretă a unui televizor uitat deschis. Verticala ferestrelor de la casa scărilor, pîlpîind somnoros din lămpile protejate de plasa de sîrmă, monotonia teraselor pusti și întunecate, balustradele înalte... Și cabina întunecată a liftului spînzurînd fără viață, atîrnată de cablu în puțul înconjurat de grilaj...

Într-un apartament cu luminile stinse și cuprins de liniștea nopții, începu să plîngă abia auzit un sugar, după care în geam izbucni deodată o lumină portocalie. Apoi totul se linști din nou : copilul prinsese cu buzele sfîrcul dulce al sînului. Uneori Bugorkov parcă uita de ce și pentru ce se află aici, sau mai precis devenea indiferent și privea lung într-o băltoacă ce devenise vizibilă numai pentru că în ea se reflecta lumina ferestrei în spatele căreia plîngea pruncul. Apoi, cînd fereastra se întunecă, acest ochi de apă dispăru fără urmă. Parcă se odihnea după o încordare nervoasă, își cruța forțele, încercînd să se detașeze. Dar de fiecare dată tresărea, auzind zgomotul surd al electromotorului, văzînd cabina însuflețită a liftului care urca oamenii din ce în ce mai rar.

Uneori i se părea chiar că nu va mai fi în stare să se scoale, să se regăsească, să-și recapete voința și să plece, i se părea că nu va mai fi în stare să iasă din pîntecul acesta umed și parfumat al ființei de piatră care-l înghițise pentru vecie, pe el, lipsitul de voință și netrebnicul, absorbindu-l prin gura căscată și fără dinți a bolții de la intrare. Iar acum el dispăruse în neființă, nu mai era în stare să gîndească nimic, să înțeleagă ceva. Poate doar să asculte, să vadă și să-și simtă propria neputință de a face ceva.

De fapt, înțelegea că așteptarea, atașamentul față de casă, incapacitatea de a-și impune să se ridice și să plece, nu e nimic altceva decît un capriciu sălbatec, o încăpățînare de catîr, asemenea unei isterii calm-prelungite, unui acces de întunecare a minții, deoarece acum știa fără doar și poate că Verocika nu se va întoarce acasă

singură, ci însoțită, și bineînțeles apariția lui în fața ei va fi cel puțin hilară. Iar ceea ce îi mai rămînea — aprinsul luminii la ferestre, umbra sau probabil silueta ei întunecată pe fondul luminos —, toate acestea erau atît de neînsemnate în comparație cu ceea ce fusese altădată, încît e îndoielnic că l-ar fi putut mulțumi cît de cît. Mai curînd dimpotrivă, i-ar fi provocat o și mai mare deznădejde. Dar din păcate toate acestea le înțelegea prea bine nu el, smintitul, care stătea pe banca udă, ci celălalt Bugorkov, care de asemenea obosise și, dînd din mînă spre dublura lui ieșită din minți și rebegită, îl ironiza din cînd în cînd, pe el, neghiobul, incapabilul de a înțelege și a explica de ce trebuie să se întîmple toate acestea.

Dar sosi momentul cînd Kolea Bugorkov se dezmetici... Nu, nu văzuse și nu auzise nimic, dar ca un cîine credincios care își simte stăpînul cînd acesta abia s-a apropiat de casă, întorcîndu-se de la lucru, tot așa simțise și el apropierea Verocikăi Vorkueva. De fapt nu simțise, ci mai degrabă interceptase, cu un fel de simțuri speciale, că blocul întunecat și rece s-a umplut deodată de prezența ei. Începu să-i bată inima și, cu toate că abia acum cîteva clipe îi clănțăneau dinții, i se făcu deodată cald sub năvala sîngelui, se ridică pe jumătate de pe bancă și, cuprins de frică, își aținti privirea spre cabina întunecată a liftului, care porni din loc fără zgomot și se cufundă lin, ca în apă, în puțul adînc. Firele de oțel ale cablului săltară la fel de lin și ridicară încet contragreutatea de beton, pînă sus, sub acoperiș, lăsînd-o acolo încremenită. Iar jos răsună abia auzit zăngănitul ușii metalice. Blocul de beton al contragreutăți lunecă fără zgomot în jos, ca un cuțit greu de ghilotină pe șinele de metal.

Capul lui Bugorkov, lăsat pe spate, ardea ca jarul. Simțea o greutate în respirație și-i era groază să presimtă ceva teribil, ar fi dorit să fugă, dar nu mai avea

putere şi, cuprins de tremur se uita cu ochii căscaţi cum liftul zboară uşor şi vesel printre etaje, luminat acum şi clănţănind voios la fiecare palier, ridicînd cu grijă fiinţa cea mai dragă de pe lume... Lumina galbenă a cabinei, pîlpîind ritmic încremeni deodată la palierul etajului cinci. Bugorkov, parcă în aşteptarea unei lovituri foarte umilitoare, se schimonosi de suferinţă şi voi să-şi întoarcă privirea imediat, dar nu fu în stare. Iar lumina cabinei mai pîlpîi puţin şi se stinse. În aceeaşi clipă răsună pocnetul surd al uşii care se închidea. Distanţa de la masa lui Kolea pînă la lift era destul de mare şi sunetul se auzi cu o mică întîrziere.

...În copilăria lui tulbure, curgea rîuleţul Topolta cu albia lui plină de pietriş... Peştişorii alb-argintii pe care el îi prindea momindu-i cu muşte, peştişorii aceştia cu solzi strălucitori se zbăteau în undiţa elastică. Dincolo se ridica un mal întunecos şi abrupt, nisipos, dominat de acoperişul negru al fierăriei.

Pe vremea aceea el nu trecuse încă niciodată de partea cealaltă a rîului, îi era frică să păşească pe scîndurile mişcătoare ale punţii. Din fierărie ieşeă pe marginea malului un omuleţ negru şi, parcă special pentru Kolea, băiat de la oraş, lovea cu ciocanul greu nicovala care se afla sub cerul liber. Ciocanul lui ca de cauciuc lovea fără zgomot nicovala, săltînd elastic şi cu repeziciune. Iar cînd fierarul ridica din nou barosul deasupra ilăului, abia atunci ajungea la urechile lui Kolea clinchetul sonor şi clar al loviturii. Asta semăna cu un fel de vrajă !

Nori argintii ca nişte peşti mari se scurgeau pe cerul albastru. Peştişorii reci, smulşi din şuvoiul străveziu, i se zbăteau în mînă. Omuleţul de basm ridica ciocanul şi în acea clipă scînteia electrică luneca în aer, zămislind un sunet elastic, rotund şi puternic. Apoi ciocanul de cauciuc cădea din nou pe nicovală. Uitînd de undiţă şi înmărmurit de uimire, Kolea privea această minune a minunilor, pentru întîia oară în viaţă sesizînd fără să-şi dea seama

profunzimea și densitatea stratului de aer ce-l despărțea de malul celălalt. Stătea pe țărmul jos și întins, pe prundișul spălat de ape care-i suna sub picioare și i se părea că aceste pietricele au fost aruncate de pe celălalt mal de omulețul negricios. Ele zburau încet peste rîu și cădeau cu un sunet sec și ascuțit la picioarele lui.

Bugorkov nu se înșelase — era chiar Verocika Vorkueva. Mai mult decît atît, el nu se înșelase gîndindu-se că Verocika se va întoarce neapărat condusă de cineva.

Acum Bugorkov, întocmai ca peștișorul prins în undiță și smuls din lumea lui, se împotrivea disperat și neajutorat, zbătîndu-se în cîrlig.

Verocika și cel care o conducea urcaseră împreună cu liftul, iar acum, așezați pe pervazul cald și lat al ferestrei de pe palier, se sărutau.

Nevăzutul și blestematul fir al undiței era atît de puternic, iar cîrligul atît de adînc și de dureros înfipt, încît nu exista nici o putere care să-l poată rupe. Mut ca un pește, striga și se zbătea cuprins de groază. În sfîrșit, își luă avînt și fugi spre poarta boltită, tropăind zgomotos prin gîtlejul ei de piatră, în timp ce propriu-i gîtlej scotea un geamăt neauzit, disperat și plin de jale, de parcă i-ar fi plesnit inima.

Dar firul undiței se dovedi atît de puternic, iar pescarul atît de iscusit, încît cu o cruzime drăcească își trase din nou prada spre măsuța udă de sub arțar. Kolea nu mai putu să suporte durerea și începu să plîngă.

„Doamne, ce-i asta ? se întreba el, uitîndu-se printre lacrimi la Verocika, care ședea cu spatele spre el, îmbrățișîndu-l pe bărbatul care o săruta, cu capul aplecat deasupra ei și care o îmbrățișa la rîndu-i. Totuși, ce-i asta ? Ce se întîmplă ? Verocika ! Ce faci ? !... Cum poți să... ?"

Bugorkov strînse pleoapele și o rupse la fugă ca un nebun, dar ceva îl opri din nou, iar el, cu fața desfigurată de groază și ură, strigă cît îl ținu gura :

— Cîinilor ! ! ! Aaaa !

Speriat de propriu-i țipăt, de nebunia care-l cuprinsese, fugi din curte cu pași împleticiți, ca de om beat, fără a auzi și fără a vedea pe nimeni, alergă pînă aproape de piață, unde puterile îl părăsiră.

Se sufoca. La fel ca în copilărie, simți brusc în piept o durere care-l sperie prin durata și ascuțimea ei ca de cuțit și care-l împiedica să respire adînc.

Clătinîndu-se de slăbiciune și de răul care-l cuprinsese, se tîrî pînă la un tei, se sprijini de tulpina aspră, își descheie cămașa și, lipindu-și fruntea de scoarța rece și udă, cu ochii închiși, încerca să-și potolească durerea din piept... Dar fiecare înghițitură de aer se lovea deodată de durerea aceea care-l neliniștea și care i se așezase de-a curmezișul pieptului și care, dealtfel, treptat, începea să slăbească, lăsîndu-i parcă din ce în ce mai multă libertate respirației. Pînă la urmă durerea dispăru.

Bugorkov răsuflă, își netezi hainele, își șterse ochii cu batista, își pieptănă părul și, cu un fel de zîmbet pieziș, gîndindu-se la sine ca la un om beat, pe care-l trădase memoria, mormăi nedeslușit și ironic :

— Cum de am putut... E revoltător să te pierzi pînă într-atîta cu firea... Muiere nenorocită ce sînt... Cîrpă...

Într-adevăr, semăna foarte mult cu un om cuprins adînc de beție. Se clătina, zîmbea ciudat și bolborosea neînțeles.

Acasă avu un acces de isterie : rîdea în hohote, scrîșnea din dinți, plîngea, speriind-o pe amărîta de maică-sa, care se pierduse într-atîta cu firea, încît amuțise. Din fericire, în apartamentul vecin locuia un medic bătrîn care se lămuri destul de repede cu Bugorkov : îl scuturâ, întorcîndu-l cu fața spre sine și-l lovi de cîteva ori zgomotos peste obraji, apoi îi dădu să miroasă o sticluță cu amoniac, după care tînărul palid și mai mult mort decît viu se liniști imediat, ochii i se limpeziră, deveni ascultător și se vîrî la iuțeală sub plapumă.

Speriată, maică-sa se așeză lîngă el și, mîngîindu-i fruntea înfierbîntată și plină de sudoare, începu să-l liniștească cu glas tremurat :

— Micul meu Kolenka... Se poate să suferi atîta ? Trebuie să te odihnești. Uite, am să te mîngîi pe frunte, liniștește-te, micuțul meu... Totul va fi bine. Totul va fi minunat. Uite, ai să-ți dai examenele, vei pleca la bunicul tău, o să faci plajă, o să te scalzi... Poate că o să vin și eu cu tine... O să ne meargă și nouă bine. Viața ta abia începe. O să merg cu tine în pădure, să adunăm smeură, o să facem iarăși dulceață...

XI

După ce se sărută cu Tiuhtin pe săturate, Verocika Vorkueva își puse veșmintele în ordine, încheindu-se și pieptănîndu-se la repezeală, îl petrecu pînă la lift, îl sărută încă o dată de bun rămas și-i spuse în șoaptă : „Vezi să fii atent", gîndindu-se la ziua de mîine și la faptul că lucra pe schele, iar după ce auzi sunetul metalic, ușor asurzit al ușii de la cabina liftului, se îndreptă spre ușa apartamentului bocănind hotărîtă cu tocurile pantofilor, apoi scoase cheia. N-avea nevoie să se ascundă, nimeni n-ar fi putut bănui la ea vreun fel de atitudine ușuratică, fiindcă se săruta și-și permitea unele libertăți nu cu primul venit, ci cu bărbatul ei.

Timpul sărutărilor nebune, cînd ea cu Tiuhtin părea că sînt gata să-și înghită buzele, cînd gurile rămîneau mute după lungile sărutări ce aminteau de mușcătura aducătoare de moarte a buldogilor — acest timp de nebunie din viața lor rămăsese în urmă. Mai bine zis încetase să mai fie o nebunie, Tiuhtin nu mai alerga disperat să prindă ultimul metrou, avînd grijă să plece întotdeauna cu oarecare rezervă de timp. Sărutările lor deveniseră mai potolite și într-un fel mai cuminți, fără

a-şi pierde totuşi întreaga lor dulceaţă. Acum îşi ofereau buzele unul altuia ca pe nişte vase preţioase şi fragile, de parcă le era frică să nu le spargă într-o mişcare bruscă, iar cînd se atingeau cu ochii semi-închişi unul de altul, fiecăruia i se năzărea că era primul lor sărut în viaţă — atît de multă simţire cheltuiau, atît de multe nuanţe ale sentimentului sesizau acum, cînd învăţaseră să se sărute. Rolul învăţătorului îl îndeplinise Tiuhtin, care trecuse deja printr-o şcoală : fusese totuşi căsătorit, mai existaseră şi alte femei în viaţa lui, iar lucrul cel mai important e că făcea parte dintre acei bărbaţi cărora le place să sărute. Oricum, nu o dată i se vorbise despre talentul lui pe care natura îl refuza nu numai unor bărbaţi, dar chiar şi unor femei. Iar Verocika se dovedise a fi o elevă foarte talentată. Ar fi fost şi păcat din partea ei, avînd nişte buze atît de cărnoase şi parcă anume făcute pentru sărutat, să nu-i placă să se sărute şi să nu aibă succes în această ocupaţie plăcută. Kolea Bugorkov fusese martorul uneia dintre sărutările ei gînditoare, lipsite de grabă, rafinate, căci Verocika ajunsese la un grad atît de mare de perfecţiune, pe care bietul Bugorkov nici nu cutezase să-l viseze pe vremea cînd o săruta.

Se înţelege de la sine că în această seară, Verocika Vorkueva nu se gîndea la nici un Bugorkov, iar cînd auziră strigătul acela disperat, care ajunsese pînă la ei, zîmbiră amîndoi : Verocika cu oarecare spaimă, iar Tiuhtin cu un dispreţ bărbătesc, zicînd cu scîrbă : „Beţiv nenorocit... E în stare să sperie lumea." Începură să se sărute din nou, fără grabă, ca într-un film, cînd se foloseşte încetinitorul, făcînd parcă demonstraţia celei mai înalte clase a scufundării lor într-un extaz tainic şi plin de voluptate, topindu-se unul în celălalt.

Verocika află despre Bugorkov ceva mai tîrziu, cînd fericită şi ameţită de sărutări, veni flămîndă la bucătărie şi începu să mănînce lacom, direct din cratiţă, cu polo-

nicul, tăieţeii reci cu ciuperci uscate, încercînd şi în actul mîncării o mare plăcere. În general, îi plăcea să mănînce supele reci, în modul ăsta urît şi parcă hoţesc, iar odată, prinsă în flagrant delict, primise chiar o palmă după ceafă de la maică-sa, dar tot nu se dezvăţase de urîtul obicei. Iar la această oră tîrzie, pur şi simplu nu avea chef să discute, să facă gălăgie cu farfuriile, cu lingurile, apoi să le spele şi să le aşeze din nou în dulap, fapt ce se însoţeşte neapărat de zgomot.

Reuşise să se strecoare în camera ei şi să-şi schimbe îmbrăcămintea fără a-i trezi pe părinţi, care dormeau adînc întotdeauna, ca şi Verocika, dealtfel, iar acum, singură în bucătărie, se simţea stăpînă deplină, înghiţind cu lăcomie tăiţeii reci, mestecînd feliile de ciuperci cărnoase şi parfumate şi, dacă ar fi fost posibil, ar fi mîrîit de plăcere, ca un motan care mănîncă o bucată de carne crudă.

Tocmai rîcîia fundul castronului cu linguroiul, adunînd resturile de tăiţei şi simţindu-şi stomacul plin burduf, cînd, lipăindu-şi papucii, apăru în bucătărie vecinul, pe care Verocika, obişnuită încă din copilărie, îl numea nenea Andrei.

— Mănîncă, mănîncă, nu te deranja, spuse el. Sfîrşeşte-ţi cina. Vreau doar să pun ceainicul la fiert... Am insomnie, nu ştiu de ce naiba.

Luată pe neaşteptate, Verocika roşi şi începu să rîdă înecîndu-se cu tăiţeii, fără să lase totuşi polonicul de la gură şi murdărindu-şi bărbia cu sosul roşiatic : nenea Andrei era de-ai casei.

El lucra la uzina care, cum spunea el „produce cratiţe". Verocika, aproape de cînd era copil, ştia că nenea Andrei face castroane şi-l iubea foarte mult pe bunul lor vecin. Continua şi acum să-l considere un as în materie de castroane şi cînd, cu cîtva timp în urmă, dispăruseră din comerţ vasele emailate, Verocika, în prezenţa mamei, îl întrebase pe vecin, mirată şi cu un ton de reproş :

„Cum se întîmplă, nene Andrei, că lucrați atît de prost ? Nicăieri nu găsești o cratiță !“ Anastasia Sergheievna, cu și mai mare mirare și mustrare, o întrebă pe fiică-sa : „Ce fel de cratiță ? Ce legătură are el cu cratițele ?“ „Cum ce legătură ? spuse Verocika. Păi nu face cratițe ?“ Vecinul începuse să rîdă, iar Anastasia Sergheievna roși pentru naivitatea fiicăi-si, care ajunsese la vîrsta măritișului. „Se poate să fii atît de naivă, Verocika ? A fost așa, o glumă... Ce fel de cratițe ? Ce-i cu tine ?“ spuse ea dezaprobator și dădu din cap supărată. Iar vecinul rîdea și spunea : „E adevărat, cratițe și fac ! Așa e, Verocika... Ciocănim la cratițe întruna, iar faptul că nu se găsesc în magazine, păi asta nu-i rău, pe cuvînt de onoare !“ Acum, privind din cînd în cînd la vecin, cu cratița goală într-o mînă, în timp ce cu cealaltă manevra polonicul, termină în sfîrșit de mîncat.

— Oho ! spuse Verocika, pe a cărei față se citea satisfacția de a fi mîncat bine. Lingîndu-și buzele, puse castronul pe pervaz, aruncînd în el polonicul murdar. Nici eu n-aș refuza un ceai. Păcat numai că n-am nimic dulce. Nu cumva ai dumneata, nene Andrei ?

— Am halva de floarea soarelui, îți place ? răspunse zîmbind vecinul.

— De floarea soarelui ? Hm, merge, îmi place.

— Atunci e în ordine.

El stătea pe un taburet, picior peste picior, mijindu-și ochii cu șiretenie prin fumul de țigară și privind-o pe Verocika cu simpatie.

— Știi tu cine a fost astăzi pe-aici ? spuse el. Prea iubitul tău Bugorkov. Eu îi spun, de ce stai, intră, iar el nu și nu. Nu ți-e milă de băiat ? Mie astăzi mi s-a făcut milă de el nu știu de ce. Stătea acolo, mai mult mort decît viu...

— Ei, și pe urmă ? întrebă rece Verocika.

— A, nimic... A ieșit Anastasia Sergheievna, i-a spus că nu ești acasă... Și salutare !

„Asta-mi mai lipsea“ — se gîndi Verocika, ridicînd din sprîncenele ei subțiri și spuse :

— Pînă fierbe apa din ceainic, eu am să calc cîte ceva, numai că dumneata, nene Andrei, să nu te uiți. Mai bine du-te în cameră, iar cînd fierbe ceainicul te chem. Să nu uiți să iei halvaua.

— Halvaua ! Te alungă, iar apoi să-i mai și aduci... Eu am chef să stau aici. Ce, vrei să-ți calci sutienul, te pomenești ? Ia te uită ce mai treabă ! Calcă, nu te jena. Eu nici nu mă uit. Ce, parcă n-am mai văzut sutiene ! Ah, chiloții ăștia ai voștri... Ce mai prințesă ești și tu... Stau atîrnați în baie și-i vezi cît poftești, dar cînd e vorba să-l calce, nu ai voie să te uiți.

— Eu nu te alung. Cum dorești, se învoi Verocika, care se obișnuise de mult să-l privească ca pe o rudă, fără a vedea în el bărbatul. Pentru ea el rămăsese oricum bunul meșter care face castroane. Iar în ce-l privește pe Bugorkov, spuse ea, dacă s-o întîmpla să mai vină vreodată, să-i spui, nene Andrei, că eu m-am măritat. Și că bărbatul meu face box.

— Face box ?

— Acum, bineînțeles, nu mai face, dar înainte a boxat.

— Bine, așa am să-i spun.

Verocika nu observase zîmbetul ironic de pe fața vecinului, era serioasă și încrunta mereu sprîncenele. În timp ce așternea o pătură sură, veche, cu urme cafenii lăsate de fierul de călcat, își umezea degetul atingîndu-l de limbă, iar apoi atingea cu el fierul fierbinte, care se încinsese atît de tare, încît sfîrîia, de parcă s-ar fi jucat cu o pisică furioasă care o scuipa și căreia nu-i plăcea să fie lovită peste nas cu degetele ude și parcă pisica începea s-o întărîte pe fată.

Vecinului îi plăcea să se uite, și nu ca un bătrîn, la această fată înțeleaptă, cum o numea el în sine, fără invidie și parcă închipuindu-și clipele de fericire, nopțile

de arşiţă care-l aşteptau pe bărbatul ei într-un viitor apropiat.

Verocika era îmbrăcată cu un capot de stambă decolorată, spălat de nenumărate ori, iar în picioare avea nişte papuci de casă. Din punctul de vedere al lui Andrei Ivanovici, totul în fata asta era „cum trebuie", răspunzînd, s-ar fi zis, tuturor reprezentărilor lui despre adevărata frumuseţe femeiască.

În tinereţe, îi fusese teamă fie şi numai să se apropie de asemenea frumoase. Odată se întîmplase să-i facă să rîdă pe vecinii lui, povestindu-le în glumă, dar zîmbind totodată cu amărăciune : „Veneam de undeva, iar la noi, în curte, pe bancă, se sărutau doi. Ăla o săruta întruna, ba aşa, ba aşa, iar ea se strîngea toată în el, ba într-un fel, ba în altul... Am stat să-mi aduc aminte : m-am sărutat eu oare vreodată cu soţia mea, aşa, ca un tîmpit, încît să uit de toate ?... Căutam să-mi amintesc şi nu mi-am amintit... Şi atît de rău mi-a părut ! Proasta de ea, nu-mi îngăduia nimic, credea că altfel n-o să mă mai însor cu ea. Iar după ce ne-am căsătorit, nu i-a mai trebuit chiar nimic din toate acestea. Ce-oi mai fi vrînd ? spunea. Eu, spunea, mîine plec la lucru pînă-n ziuă, iar seara spăl rufe, nu mă atinge. Asta a fost toată dragostea mea."

În acea seară, el îi făcuse pe Vorkuevi să rîdă, dar ei nu observaseră, nu ghiciseră în vorbele lui amărăciunea şi disperarea ascunsă. Glumise omul...

Vorkuevii n-o cunoscuseră pe soţia lui, divorţase de ea şi se mutase singur în camera lui de acum, făcînd un schimb cu foştii vecini ai Vokuevilor, pe care ei nu-i prea îndrăgiseră. Cu Andrei Ivanovici însă, care prin vîrstă, caracter şi prin seriozitatea lui li s-a părut deodată un om potrivit se împăcaseră lesne, devenind prieteni. Iar de Ziua Victoriei el era musafirul lor, fiindcă Andrei Ivanovici, din primele zile ale războiului, servise ca mecanic în flota nordică şi cu toate că luptase lucrînd în docuri,

avusese multe de îndurat din pricina bombardamentelor aeriene.

El îşi îndrăgise de asemenea vecinii din primul moment, fiind un om foarte sociabil, şi-i făcea o tainică plăcere s-o întîlnească în fiecare dimineaţă la bucătărie pe draga de Anastasia Sergheievna, să-i audă vocea, să-i vadă ochii somnoroşi şi puţin umflaţi de somn, părul nepieptănat. Iar seara, tîrziu, îi era drag să le ureze noapte bună şi să adoarmă cu priveliştea calmă şi fericită, din care, fără vreun motiv tainic, se desprindea imaginea plăcută a vecinei. Obosit şi speriat pentru toată viaţa de traiul conjugal, îi era frică să se şi gîndească la o nouă căsătorie, dar locuind acum cot la cot cu o familie fericită, începuse să aibă îndoieli. Niciodată însă, prin nici un cuvînt sau gest, prin vreo aluzie oarecare, n-o jignise în nici un fel pe vecină, care nu bănuia nimic.

Pentru el era o adevărată bucurie, pe care niciodată n-o încercase înainte, să vină acasă de la lucru şi să-i vadă pe vecini pe care în clipe de veselie îi numea „matrozi", mai ales cînd se întorcea puţin afumat şi bine dispus, cu cîte o sticluţă în buzunar. „Ei, matrozilor, ce facem cu sticluţa asta ?" întreba el înveselindu-i pe Vorkuevi cu ochii lui buni şi înţelepţi care parcă se aşezaseră călare pe nasul lui lăţit pe faţă şi-l loveau cu pintenii, părînd ciudat de mici şi dînd chipului comun şi plin de zbîrcituri un fel de înfăţişare copilărească şi zglobie. Şuviţa căruntă îi cădea pe pielea foarte mobilă a frunţii joase şi triste, iar sprîncenele lui Andrei Ivanovici puteau, dintr-o dată, să salte în chip uimitor şi hazliu pînă la şuviţa aspră. Din nasul lui generos ieşeau, groase şi tari ca mustaţa de balenă, două tufe de păr cărunt care zbîrnîiau cînd trăgea aerul pe nări şi-l dădea afară. Tufe care îl gîdilau pare-se tot timpul, fiindcă Andrei Ivanovici îşi zbîrcea nasul adesea şi se plesnea cu degetul peste vîrful lui cărnos, la fel ca motanul cînd îşi scarpină urechea cu laba de dinapoi.

Ar fi trebuit desigur să se recăsătorească. În ultimul timp el însuşi începuse să se gîndească la asta, dar, fapt curios, i se părea că a aduce aici, în această locuinţă, o femeie străină, era cu neputinţă. S-ar fi topit de ruşine în faţa vecinei.

Astfel de sentimente încerca acest om adus de spate, cu umerii înguşti şi cu nasul mare, semănînd cu un nisetru bătrîn şi vesel, din basme, care seara îmbrăca un trening sportiv, ce-l strîngea făcîndu-i două cocoaşe pe genunchii subţiri.

Anastasia Sergheievna chiar îi spusese odată bărbatului ei : „Ar fi bine să-i sugerezi măcar tu matrozului nostru că treningul acela îl urîţeşte rău. Ţi-e şi groază să te uiţi la el. Umblă ca un Quasimodo !"

Dar Oleg Petrovici, drept răspuns, se mulţumise să rîdă.

Acum, acest Quasimodo şedea pe taburet lîngă chiuvetă şi, citind ziarul, aştepta să fiarbă ceainicul. Verocika îşi călca desuurile ei albe şi roz, faţă de care de cîtva timp se comporta cu deosebită grijă şi cochetărie.

Andrei Ivanovici era abonat la o mulţime de ziare de zi şi de seară, izbutind în decursul zilei să le citească pe toate. Cu timpul îşi făcuse obişnuinţa de a-şi aşeza îngrijit ziarele pentru lectură. Alegea articolul care-l interesa şi desfăcînd ziarul, aşeza foile foarte exact, colţ la colţ, încît în faţa ochilor lui rămînea numai ceea ce dorea să citească. Foile de ziar, subţiri şi foşnitoare între degetele lui, ce păreau aspre cînd le rînduia cu repeciziunea şi îndemînarea experienţei, nu se rupeau niciodată şi nici nu se boţeau. Îndemînarea lui îi uimea întotdeauna pe Vorkuevi. Andrei Ivanovici însă explica destul de simplu procedeul lui : obişnuinţă din armată — acolo era musai să ai grijă de hîrtie, pentru fumat. Trebuie să ştii să împăturești hîrtia aşa fel, ca dintr-o „cărticică" să poţi rupe la nevoie foiţa din care se fabrica ţigara de mahorcă.

...Verocika se apleca uneori mult deasupra mesei şi atunci părul îi acoperea faţa, iar prin despicătura capotului i se vedeau sînii albi şi vîrtoşi, umflaţi ca în preajma maternităţii, alteori se îndrepta lăsînd fierul pe suport şi dîndu-şi pletele pe spate, iar atunci sînii ei împungeau cu sfîrcurile stamba decolorată a halatului.

Nu de mult îşi găurise urechile, iar prin cicatricele încă nevindecate atîrnau fire de aţă colorate.

Întrerupîndu-şi lectura, Andrei Ivanovici privea fără a se gîndi la nimic cum Verocika îşi călca batistuţele ei mici şi transparente şi-i făcea plăcere să contemple treburuiala ei delicată şi îndemînatecă, îi făcea plăcere să simtă aburul şi mirosul proaspăt al rufelor călcate, să asculte cum fierul strălucitor storcea sfîrîind aburul parfumat şi familiar din ţesăturile umede. „La nuntă, gîndi el cu gingăşie, trebuie să-i fac cadou nişte cercei. De argint, cu pietricele. Cam de vreo douăzeci de ruble. Iar mirelui un portţigaret cu o hîrtie de vreo zece ruble în loc de ţigări. Şi am să scriu ceva despre fiordurile albastre şi despre tristeţea marinarilor, ca să fie mai original..."

Oricît ar părea de curios, el îl primea pe Tiuhtin fără probleme şi necondiţionat. Kolea Bugorkov, odinioară, nu-i plăcuse deloc : fie că vorbea în el demonul contradicţiei, fie că era la mijloc vreo gelozie ascunsă, căci flăcăul îi plăcea Anastasiei Sergheievna. Dar cel mai probabil era că îşi spusese cuvîntul prima lui întîlnire cu Bugorkov.

Înmormîntîndu-şi un prieten şi întorcîndu-se beat de la parastas, el trecea prin curtea interioară spre casă, cînd văzu în întunericul curţii, în singurătatea ei tomnatică, o pereche liniştită şi parcă uitată de lume, şezînd pe bancă. Genunchii fetei luminau prin ceaţă, iar flăcăul se aplecase bărbăteşte asupră-i, parcă voind să apere faţa, pieptul şi mîinile fetei, de frig şi de priviri străine.

În starea lui de beţie plină de jale, singur în suferinţa lui, Andrei Ivanovici, ca om sociabil şi cu suflet deschis

ce era, se apropie imediat de bancă, foarte convins că tinerii îi vor înțelege tristețea, îl vor compătimi și vor răspunde într-un fel la amărăciunea lui. În ce-l privea, el îi înțelegea foarte bine în acele clipe și simțea nevoia să-și mărturisească nepărat dragostea.

Flăcăul se desprinse din îmbrățișare, iar fata își îndreptă grăbită paltonașul, își înclină capul ascunzîndu-și fața și-i spuse ceva în șoaptă băiatului, care păru deodată încordat.

Dar el o și recunoscuse pe fata vecinilor și, înțelegînd cît e de tulburată, simțindu-se și el jenat, îi spuse cu și mai multă blîndețe :

— Nu te mai ascunde ! Nu-ți fie teamă de mine, eu vă doresc numai bine, copilașii mei dragi. Iubiți-vă unul pe altul... Eu am băut azi ceva mai mult... L-am înmormîntat pe Borka Serioghin, vechiul meu prieten, și uite... m-am îmbătat... Dar nu-i nimic ! Matrozilor ! Iar dacă, între noi fie vorba, v-am stingherit, spuneți-mi deschis : Cară-te de-aici, bețiv tîmpit ! Eu nu mă supăr.

Băiatul zîmbi și spuse :

— Nu-i nimic, nu-i nimic ! Noi, de fapt, stăteam aici și te așteptam să stai de vorbă cu noi despre viață. Ne plictiseam stînd așa, singuri. Nu-i nimic, amirale !

Coborîndu-și asupra lor privirea bună și tristă, Andrei Ivanovici îi zîmbi flăcăului și, simțindu-se deodată foarte bătrîn și plicticos, se gîndi jignit : „Mai bine mi-ar fi spus să mă car și să nu-i mai stingheresc decît să mă ia așa, peste picior..."

Scoase pachetul de țigări Belomor și-l întinse băiatului :

— Nu beau, răspunse acesta, ferindu-se.

Acest disprețuitor „nu beau" îi răsună în suflet atît de ofensator atît de nefericit se simți în acea clipă, încît mototoli pachetul de țigări în mîna care i se contracta convulsiv, cu o forță teribilă și, fără a scoate un cuvînt, plecă încet mai departe. Auzi cum Verocika îi spunea bă-

iatului ceva cu vocea șoptită și grăbită și, știind că cei doi îl privesc din urmă, se opri sub bolta înaltă, întorcîndu-se spre ei și făcîndu-le semn cu mîna.

— Da, voi mai aveți pînă cînd... mai aveți, spuse el cu o voce care tremură amplificată de ecoul bolții de la intrare, pînă cînd vă veți înmormînta prietenii. Să dea Dumnezeu să se întîmple cît mai tîrziu, matrozilor...

— Nene Andrei ! răspunse Verocika. Să nu închizi ușa cu lanțul de siguranță. Vin imediat.

Poate că această primă cunoștință cu Bugorkov fusese de natură să-i determine atitudinea față de el. În orice caz, Andrei Ivanovici nu avusese niciodată o părere prea bună despre el. Cînd se întîmpla să vină vorba în prezența lui despre Bugorkov, își închidea ochiul drept cu atîta putere, încît toată partea dreaptă a feței i se zbîrcea și cu obrazul schimonosit, exprimînd o evidentă îndoială, privea sceptic la Anastasia Sergheievna cu ochiul stîng, spunîndu-i parcă : „Permiteți-mi, Anastasia Sergheievna, să nu fiu de acord cu dumneavoastră. Aveți încredere într-un om bătrîn." Ba chiar se bucură cu răutate cînd Bugorkov fu respins de Verocika. În schimb, față de Tiuhtin manifestase de la început un sentiment de respect.

În ce-l privește pe Bugorkov, el nu-l luase niciodată în serios pe Andrei Ivanovici, nebănuind în el un dușman. Cînd era cu Verocika, se comporta întotdeauna la fel de neprietenos și răuvoitor ca în seara primei lor cunoștințe. Parcă elimina brusc un lichid otrăvit, speriindu-și astfel rivalii imaginari, și nu dorea să vorbească niciodată, cu nimeni, în mod serios și de pe poziții egale, dacă după cum i se părea lui Verocika devenea obiectul agresiunii unor alte ființe de același sex cu el, pe care el parcă nici nu le considera oameni.

În general însă, antipatia evidentă a unuia față de celălalt părea destul de stranie, de curioasă, fiindcă după acea întîlnire neplăcută din curte, Andrei Ivanovici avu-

sese timp să-l cunoască pe Kolea şi să-şi schimbe atitudinea faţă de el. Cu atît mai mult cu cît Bugorkov avea unele afinităţi cu Andrei Ivanovici, avea sufletul la fel de deschis şi sincer şi era la fel de îndrăgostit de familia Vorkuevilor ca şi vecinul lor. Dar ceva nu se lega, un mecanism foarte fin ricoşa, iar Andrei Ivanovici nu sesiza la Bugorkov nimic din toate acestea. Ori poate că tocmai asemănarea, pe care după toate probabilităţile o simţise, să-l fi îndepărtat de acest tînăr ?

Oricum ar fi fost, primind acum dispoziţie de la Verocika şi ştiind ce trebuie să-i spună lui Bugorkov, dacă se va arăta din nou, era decis să îndeplinească totul cît mai exact, după cum îi poruncise Verocika, ba chiar să mai adauge cîte ceva şi de la el.

Vai, asta se petrecu nu prea curînd şi cu totul altfel decît îşi închipuise Andrei Ivanovici, care între timp uitase cu desăvîrşire de Bugorkov. De acel Bugorkov pe care înainte de a-l aduce în casa lor, Verocika îl purtase mult timp prin Moscova, inventîndu-şi rude care trăiau în vile vechi, cu portaluri decorate şi cu colonade. Veselă, ea îl amăgea pe Bugorkov, care credea cu străşnicie fiecare cuvînt al ei şi se entuziasma sincer de casele pe care i le arăta Verocika.

Pe Arbat locuia o mătuşă cu bărbatu-său, care aveau unicul Saint Bernard de rasă pură din Moscova, cu cruce pe spate, iar pe una din intrările care dădeau în strada Vorovski, într-o vilă somptuoasă, cu gard înalt de fontă, bogat ornamentat, locuia la etajul doi, în spatele unor ferestre înalte, acoperite cu perdele trandafirii, un unchi care avea patru sau chiar şase arme de vînătoare, nu mai ştia bine cîte anume. Bugorkov întreba extaziat dacă nu cumva sînt belgiene. La care ea răspundea imediat că erau chiar şase arme belgiene, gravate extrem de fin, ba chiar una se pare franţuzească, şi că stăteau agăţate pe perete în cabinetul lui, pe o scoarţă mare verde, sub un

cap de mistreț cu colții uriași, de care se temea foarte mult în copilărie. Iar bunica ei trăia într-un bloc înalt, în Piața Vostanie, la etajul unsprezece. Bunica avea un apartament uriaș prin care puteai să te plimbi cu bicicleta și era decorată cu un ordin pentru merite deosebite. „Numai să nu spui nimănui, îl ruga Verocika. Îți spun numai ție, cred că bunica provine dintr-o familie de conți. Mai exact ea dintr-o familie de nobili fără blazon, dar bunicul, care s-a căsătorit cu ea, era conte... Iar apoi s-a întîmplat... Mai exact, bunicul a murit, iar bunica a devenit revoluționară, a fost comisar în timpul războiului civil."

Sărmanul Bugorkov amuțea de extaz, ascultînd minciunile Verocikăi și pe limbă îi venea deodată numele desfrînatului moșier Samsonov, decăzut imediat după desființarea iobăgiei, dar nici nu îndrăznea să deschidă gura ca să nu se facă de rușine față de sîngele albastru care curgea în vinele iubitei lui, în care ghicise de la prima vedere semnele inextricabile ale unei rase nobile.

Verocika Vorkueva, plimbîndu-se cu el prin Moscova, se oprea deodată în fața cîte unei căsuțe frumoase, cu curte, și pe neașteptate, cînd băiatul entuziast și taciturn începea să o plictisească, spunea : „Uite, am și sosit... Aici locuiește o mătușă, împreună cu verișoara mea. Trebuie să intru puțin. La revedere." Bugorkov nici nu apuca să se dezmeticească, și Verocika dispărea, lăsîndu-l singur în mijlocul străzii.

Unele îndoieli — dar și ele foarte sfioase —, se strecuraseră în sufletul lui Bugorkov cînd, trecînd odată pe lîngă casa în care locuia unchiul cu armele belgiene, văzuse, spre uimirea lui, un milițian în post lîngă poarta de fontă a vilei, iar pe perete o placă de aramă cu niște cuvinte străine, pe care nu le înțelegea, și pe care nu se mai osteni să le descifreze, fiindcă înțelesese dintr-o dată că vila cu pricina aparține unei ambasade. Înlemni de uimire și rămase descumpănit, atrăgînd asupra sa atenția

milițianului, dar se mira nu pentru că vila aparținea unei puteri străine, ci pentru că unchiul Verocikăi era străin.

Îl tulburase foarte mult această descoperire neașteptată și, străbătut de fiori reci, se întrebă dacă nu cumva a nimerit într-o rețea abil regizată a spionajului străin. Dar, slavă Domnului, aceste gînduri nebunești îl părăsiră deodată și își spuse cu un sentiment de ușurare că probabil unchiul s-a mutat într-o altă locuință și că vila a fost de curînd vîndută unui nou stăpîn, vreunui stat african nou format.

„Da, se gîndi el la unchi cu părere de rău, o asemenea vilă bineînțeles că nu va mai găsi niciodată. Avea un covor uriaș, cît tot peretele, înalt de vreo patru metri, iar o locuință atît de înaltă nu mai găsește el nicăieri. Unde o să-și mai pună capul de mistreț ? Dar armele ? Ei, de-aș avea și eu un asemenea unchi !"

La prima întîlnire cu Verocika, arzînd de nerăbdare el îi povesti totul. Drept răspuns, fata privi neîncrezătoare la el, aplecîndu-și capul și strîmbînd din nas, apoi înălță din umeri. „Pe cuvînt de onoare ! spuse Bugorkov. Am văzut cu ochii mei milițianul și tăblița de pe zid. Așa e, cum îți spun. Acum e o ambasadă acolo ! Doar știi ce se petrece în țările coloniale ! Ehei ! Noile state apar ca ciupercile după ploaie."

E foarte probabil că în acea zi anume, Verocika simțise instinctiv că acest băiat frumos nu este omul care-i trebuie ei în viață. În orice caz, de atunci ea încetă să-i mai vorbească despre rudele sale care, ca prin minune, muriră curînd, fapt pe care Verocika i-l comunica de fiecare dată cu tristețe lui Bugorkov, iar el se întrista grozav, îi mîngîia mîna în tăcere și își aducea aminte de zicala bunicului său : „Nenorocirea nu lovește pădurile, ci oamenii... O adevărată năpastă.. Ooo ! Te înțeleg foarte bine. Eu însumi mi-am pierdut tatăl, știu ce înseamnă asta." „Da, se învoia Verocika. Cu toate că nu-mi sînt la fel de apropiați nu e mai puțin trist, în special cînd mă

gîndesc la bunica." Şi întrucît o iubise pe bunica ei adevărată, care într-adevăr murise nu de mult, cuvintele ei sunau sincere şi pline de mîhnire.

„Numai să nu cumva să pomeneşti ceva în prezenţa tatei şi a mamei, îl ruga, fiindcă ei suferă foarte mult. Iar dacă ai să le aminteşti, vor începe să plîngă din nou, mai ales mama. Îmi promiţi ? Altfel n-o să ne mai vedem niciodată..."

Bugorkov promitea solemn şi se jura, uitîndu-se drept în ochii ei. Era atîta tristeţe neprefăcută în privirea lui, suferea atît de mult pentru Verocika, încît fetei i se făcea pur şi simplu frică.

Şi totuşi mobilul principal al atitudinii ei faţă de Bugorkov era o curiozitate care nu slăbea deloc, ci dimpotrivă se aprindea tot mai mult. Nu putea crede nicidecum că băiatul acesta în toată firea, cu ochi obosiţi şi inteligenţi, e în stare să ia drept adevăr tot — literalmente tot ! — ce-i spunea ea. Pe zi ce trecea parcă îi creştea dorinţa şi curiozitatea să exploreze abisul fără fund al credulităţii lui. Dar în atitudinea ei faţă de Bugorkov mai era ceva, care o atrăgea şi mai mult decît încrederea lui nemărginită. I se părea uneori că Bugorkov nu e chiar atît de simplu cum credea ea. Cîteodată îi apărea ca un tip ironic şi isteţ, care o aprobă în toate, făcîndu-i jocul cu mai multă abilitate decît ea însăşi. Atunci amorul ei propriu se revolta şi se grăbea să-l pună din nou la încercare pe Kolea.

„Ascultă, îi spusese odată, îţi aduci aminte de mătuşa aceea care avea un Saint Bernard ? Uite ce, am o rugăminte mare. Promite-mi că ai să mi-o îndeplineşti."

„Promit", răspunsese Kolea Bugorkov.

„Saint Bernardul care acum a rămas singur e grav bolnav, iar unchiul vrea să-l omoare ; unchiul, adică soţul mătuşii mele, înţelegi ? Asta nu trebuie să se întîmple. Înţelegi ?"

„Înţeleg."

„Tu trebuie să iei cîinele. Din păcate, suferă de o boală îngrozitoare. Trebuie să-l ţii la tine şi să-l vindeci. O să-ţi placă, e un cîine minunat..."

Bugorkov păli, închipuindu-şi pentru o clipă faţa maică-si, dar, fiind gata să facă orice pentru Verocika, întrebă cu hotărîre:

„Unde se află cîinele ?"

„O să-l iei ? întrebă Verocika cu îndoială în glas. Serios, chiar îl iei ? Nu ţi-e frică ? Doar boala e molipsitoare."

„Înţeleg... Firește, am să-l duc la un medic... Poate că va trebui tratat într-un spital."

„De ce te-aş mai fi rugat atunci pe tine ? Din spital nu mai iese viu, acolo îl omoară ăia, cu siguranţă. S-ar putea să mai ia şi altă boală de pe-acolo. Înţelegi ?"

„Înţeleg, sigur că da. Trebuie să-l iau chiar azi ?"

„Nu, mîine. Treci pe la mine întîi. Ia şi o pătură, ceva, ca să-l putem duce cu taxiul. Şi o lesă mai solidă... Asta-i tot. Şi să vii neapărat cu taxiul, iar apoi... Ba nu, vino fără maşină, luăm taxiul de la mine şi plecăm împreună. Înţelegi ?"

„Da, firește", spuse Kolea făcîndu-şi socoteala disperat cîţi bani îi vor trebui pentru asta.

„Dar n-o să te răzgîndeşti cumva ? întrebă Verocika, uitîndu-se atentă la ochii lui nu prea veseli şi cuprinşi de îngrijorare. O să vii ?"

„Te mai îndoieşti ? ! Sigur că vin..." răspunse el căutînd să-şi facă singur curaj şi să nu-şi dea pe faţă tulburarea care-i cuprinsese sufletul.

Kolea Bugorkov făcu rost de bani chiar în aceeaşi zi, cu toate că într-un mod nu prea cinstit. Aveau în casă o bibliotecă foarte bună, rămasă de la tatăl lui. Fură, mai bine zis luă pe ascuns din raftul bibliotecii un minunat volum al fraţilor Grimm de care, credea el, maică-sa uitase de mult, mai luă şi *Călătoriile lui Gulliver* de Swift şi în timp ce maică-sa lipsea de acasă, izbuti să

le vîndă la anticariat, obținînd o sumă neașteptat de mare, incredibil de mare ! Apoi cumpără o lesă foarte groasă și trainică, după cum îi ordonase Verocika, din magazinul cu articole de vînătoare de pe Neglinka. Mai prost stăteau lucrurile cu pătura, dar o scoase și cu asta la capăt, găsind prin rufăria veche o cămașă veche de-a lui, în carouri, cu gulerul ros.

Seara nu îndrăznea să se uite în ochii maică-si, era îngîndurat și trist. Prin purtarea lui o neliniști pe maică-sa, care îi punea mîna pe frunte și îl întreba ce-a pățit. „Nimic, mamă... Așa..." răspundea el, simțindu-se bolnav de moarte și de-a dreptul nefericit, ca un om care a fost nevoit pentru prima oară în viață să-și mintă mama, ascunzîndu-i furtul și în același timp știind că mîine chiar îl așteaptă încercări teribile pentru el, că va aduce în casă un cîine uriaș, chelbos și bolnav de o boală molipsitoare. Toată noaptea îl chinuiră îndoieli și coșmaruri, erau clipe cînd era gata să renunțe la cîine, invocînd interdicția mamei. Desigur că ea ar fi spus : „Ori cîinele, ori tu". Iar el ar fi fost nevoit să renunțe. Verocika îl va înțelege, fără îndoială, și nu-l va condamna... Dar momentul de slăbiciune trecea și începea din nou să se gîndească cum să trateze cîinele — acasă sau la spital, înțelegînd că dacă maică-sa se va învoi, după ce va certa cumplit cîinele, apoi tratamentul exemei în casă nu-l va admite niciodată.

Chinuit și nedormit, el sosi la ora stabilită la Verocika cu o legătură cadrilată în mînă, iar ea îl întîmpină cu o uimire nemaipomenită, ba chiar se înroși atît de tare, încît fața îi ardea ca focul.

— Doamne, dar tu ești un om minunat ! spuse ea revenindu-și din tulburare. Spune-mi, Kolea, iartă-mă și spune-mi cinstit... Ai crezut cu adevărat că aș fi fost în stare... un cîine bolnav... ? Nu, nu mai înțeleg nimic ! Ai fi luat la tine un cîine bolnav ? Cu o exemă contagioasă ?"

Cînd Kolea înţelese, în sfîrşit, că Verocika îl pusese la încercare într-un mod atît de crud, nu se supără deloc, ba chiar se bucură că n-a fost decît o încercare, de care ştiuse să se achite cu cinste. Se învioră şi rîse tot timpul, bucuros, povestindu-i Verocikăi, care tot nu se dezmeticise, cum a făcut el rost de bani, în ajun, cum i-a fost frică să-i spună mamei adevărul, să-i mărturisească totul şi ce noapte groaznică i-a fost dat să trăiască.

„Mama se va supăra desigur din cauza cărţilor, spunea el cu un zîmbet vinovat, dar dacă ai cunoaşte-o pe mama mea ! E o femeie minunată ! Va înţelege totul. Absolut totul ! Şi mă va ierta. Tu să nu te necăjeşti. Văd că eşti tare tulburată... În fond de ce ? Dacă am promis, doar trebuia să mă ţin de cuvînt. Cum s-ar fi putut altfel ? Pe tine nu te privea cum mă descurc eu. Asta era treaba mea. Dacă ţi-am promis... Nu te necăji, te rog. Ştii cîţi bani am luat pe cărţile acelea ? Iar de cheltuit am cheltuit prea puţin. O să-i dau mamei banii şi totul va fi în ordine. Poate că se va bucura", spunea el sureseitat şi i se părea că într-adevăr maică-sa se va bucura foarte mult aflînd că a vrut să aducă acasă un cîine bolnav, dar că nu l-a mai adus, iar în locul cîinelui a venit cu banii obţinuţi din vînzarea cărţilor, pe care neapărat o să le răscumpere cîndva şi le va pune la vechiul lor loc, în bibliotecă.

Totul s-a petrecut, firește, cu mult mai trist decît prevedea el : mama plînsese, el însuşi începuse să plîngă cînd ea îi aruncase banii în faţă. Fusese o seară cumplită, iar apoi au venit nişte zile îngrozitoare, în care maică-sa nu mai vorbise cu el. Numai după o săptămînă îl iertase, spunînd că face asta pentru că în primul rînd i-a mărturisit cinstit totul, iar apoi pentru că el a făcut ce a făcut spre a nu-şi călca cuvîntul dat şi pe care era dator să-l respecte. „Totuşi, Kolea, ai procedat foarte urît şi iată de ce, îi spusese ea la urmă. Nu te-ai sfătuit cu mine şi m-ai minţit din cauza unei fete. Pentru mine e

lucrul cel mai groaznic, mai jignitor. Mă rog, acum te-am iertat ! Numai să ţii seama pe viitor : niciodată să nu mai vinzi cărţile bune din casă. Asta o spunea şi taicătău, totdeauna. Ba chiar spunea că banii obţinuţi pentru o carte bună sînt bani mincinoşi, care nu-l îmbogăţesc pe om, cum ar crede el, ci dimpotrivă, fac din el un cerşetor, şi e foarte adevărat, fiindcă schimbă pe bani o parte din sufletul lui, îşi sărăceşte sufletul. Iată ce tată înţelept ai avut. Iar acum vino să te sărut, prostule..."

De atunci, Verocika Vorkueva se gîndea la Kolea Bugorkov cu un sentiment foarte amestecat : ba îl înălţa pe un piedestal, căindu-se că l-a păcălit atît de prosteşte, ba i se părea că el aştepta prea mult de la ea, poruncindu-i parcă mereu să fie altfel decît putea şi dorea ea să fie. Cu toate că, bineînţeles, Bugorkov niciodată nu-i cerea nimic şi nu-i poruncea nimic : nici n-ar fi îndrăznit să se gîndească la una ca asta.

Adică, rămînînd un erou pentru Verocika, el devenise cu timpul cu totul altul decît eroul plăcut şi accesibil înţelegerii ei. Toate calităţile lui, de existenţa cărora ea nu se îndoia : sinceritatea fără margini, încrederea, cinstea şi devotamentul — toate aceste virtuţi ajunseseră pentru ea foarte incomode, de parcă el o obliga să umble îmbrăcată în nişte haine prea strîmte, pricinuindu-i suferinţe mari.

Cu vremea, începuse s-o enerveze felul lui naiv de a fi. De pildă, i se făcea ruşine cînd, ascultînd *Traviata*, la Operă, în cel mai dramatic moment, Kolea începea să rîdă încet şi îi spunea cu neprefăcută mirare : „Moare de tuberculoză şi cîntă cît o ţine gura. În viaţă nu se întîmplă aşa !"

După spectacol, stăpînindu-şi nervozitatea, ea îi explica la fel ca unui copil că opera este de fapt un gen de artă foarte convenţional şi nu i se poate cere o asemănare directă cu viaţa. Kolea se întrista sincer, sim-

ţindu-se vinovat şi o ruga să-l ierte că i-a stricat seara, supărîndu-o şi mai tare prin căinţa lui. Erau chiar momente cînd Verocika ar fi vrut să-i provoace durerea, să-l facă să turbeze şi să-l înfurie într-atît, încît el s-o ia la bătaie.

Şi totuşi, Bugorkov avea ceva ce Verocika nu era în stare să înţeleagă. Ea nu putea, de exemplu, să priceapă strania şi penibila ei dependenţă faţă de el. După cum se părea, el era atît de simplu şi deschis, încît nici nu era nimic de înţeles la el : era ca sticla, după cum se spune despre asemenea oameni. Dar tocmai această situaţie n-o putea satisafce pe Verocika Vorkueva. Alături de el, ea înceta să se mai înţeleagă pe sine însăşi. Probabil că acest inconfort sufletesc o deranja cel mai rău, iar nu Kolea Bugorkov, cum i se părea ei. Adică era ataşată de Bugorkov nu pentru că îl iubea sau că îi plăcea foarte mult, ci numai pentru că ea însăşi nu se plăcea pe sine cînd alături de ea se afla Bugorkov. Nu putea să se despartă de el aşa, deodată, fără a-şi dovedi ei însăşi că e mai generoasă şi cu mult mai bună ; trebuia cu orice preţ să se convingă că e mai presus decît el, făcîndu-l pe Bugorkov să înţeleagă că el nu e deloc un erou, că e la fel cu toţi şi să-l îndepărteze de sine.

Dealtfel, ea nu prea stătea să se gîndească la toate astea, cum nu se gîndeşte un copil cînd îşi strică jucăria preferată, ca să-i vadă arcul obişnuit care o pune în mişcare.

Femeii, în general, îi este proprie tendinţa inconştientă de a-l face pe bărbat asemănător sieşi. Dacă îi reuşeşte, el încetează s-o mai intereseze.

Dar ceea ce i s-a întîmplat Verocikăi Vorkueva în căsuţa lor de la ţară fusese pentru ea o surpriză absolută, ceva cu totul neaşteptat ! Un fel de prăbuşire ca de cataclism a tuturor reprezentărilor ei despre sine însăşi. Nu dorise nicidecum să ajungă atît de departe. Totul se petrecuse mult prea simplu şi primitiv, neaducîndu-i de

fapt nimic în afară de disperare şi furie împotriva lui Bugorkov.

Se pare că-l înţelesese deodată şi în întregime pe acest flăcău mărginit, simplificîndu-l dintr-o mişcare, reducîndu-l la condiţia unui mascul întărîtat, gîndindu-se pentru prima dată la el dintr-un singur punct de vedere, fără acea complexitate care în ultimul timp nu-i dăduse pace. Îi deveni nesuferit din acea clipă, se gîndea la el cu silă, ca la un om de nimic, ca la un ins mîrşav care prin starea lui anormală şi prin unilateralitatea lui o adusese şi pe ea în pragul nebuniei. Pentru propria-i liniştire îi născoci lui Bugorkov capacitatea de a provoca o stare de somn asemănătoare beţiei. El o adormise, îi slăbise voinţa, îi insuflase o curiozitate morbidă, sau poate că îi dăduse să bea ceva fără ca ea să ştie, ceva, o substanţă afrodisiacă, fiindcă după aceea ea nu fusese niciodată în stare să înţeleagă şi să-şi explice de ce şi cum s-a întîmplat totul.

Acum aproape nici nu-i venea să creadă, întrebîndu-se cu uimire : să fi fost aievea totul ?

Începuse să uite gîndurile cu care voia să-şi salveze sufletul, iar acum Bugorkov îi aminti iarăşi totul, speriind-o şi alarmînd-o cu apariţia lui neaşteptată.

„De-aş putea pleca undeva pentru totdeauna, se gîndea ea acum, strîngînd de pe masă rufăria călcată. De-aş putea pleca... Să plec fără ca el să-mi poată afla vreodată adresa. Iar de s-ar întîmpla să-l întîlnesc din întîmplare, să-i spun : «Nu vă cunosc, acum vă văd pentru prima oară... Probabil v-aţi înşelat.» Cu el nu se poate decît aşa."

Între timp, Andrei Ivanovici, care citea aşteptînd să fiarbă ceainicul, descoperi pe neaşteptate că a uitat să aprindă gazul. Chipul lui se înveseli de uimire şi închizînd ochiul drept îşi îndreptă privirea spre Verocika, uitîndu-se la ea cu ochiul stîng, rotunjit de nedumerire, şi-i spuse clătinînd din cap ca un japonez :

— Matrozul s-a sclerozat...

Asta n-o înveseli pe Verocika.

— Nu mi se pare nimic de rîs, spuse ea pe un ton acru, de parcă vecinul și-ar fi bătut joc de ea.

XII

Unele credințe populare impresionează prin naivitatea și absurdul lor. Cum să nu zîmbești cînd, de pildă, auzi o bătrînică oarecare afirmînd că iarna va fi neapărat geroasă, fiindcă sorbul a rodit din belșug în acest an, iar toamna a fost umedă ?

Ce legătură să fie între sorb, ploi și geruri ?

Dar vai, gerurile au venit, iar spre mijlocul iernii au devenit atît de sîcîitoare, încît pînă și simpatica femeie de la televizor, care anunță prognoza timpului, părea atît de tulburată, ca și cum s-ar fi recunoscut vinovată, fiindcă prevestea geruri mari de minus 30 de grade, cu cer senin și fără vînt. Ea își plimba bagheta pe harta meteorologică, explicînd cu stînjeneală cauzele interminabilelor minusuri, iar eu, cuprins de un frig lăuntric supărător, îmi aduceam aminte de credința populară care, într-un chip total neînțeles, se adeverise, ca să zic așa, sub ochii mei.

Sorbul într-adevăr rodise bogat. Nici chiar sturzii nu plecaseră spre sud, rămînînd să ierneze în dumbrăvile albe, cu rariști acoperite de zăpadă și de păienjenișul florilor de gheață.

Iar înainte de a se fi așternut zăpada, toată luna octombrie și la începutul lui noiembrie plouase. Îmi aduc aminte de un cîmp imens semănat cu varză, de albăstrimea cețoasă a frunzelor tari, în mijlocul cărora, ca niște potire de malahit, albeau suculent și îmbietor cotoarele reci și viguroase ; îmi aduc aminte de drumul desfundat de ploi și plin de făgașuri, întins de-a lungul

cîmpului, pe care, vuind înfundat din motoare, treceau greoaiele camioane încărcate cu varză ; îmi aduc aminte cum s-a rostogolit de sus şi a căzut în noroiul drumului o căpăţînă grea şi îndesată şi cum camionul care venea din urmă a strivit-o cu un pîrîit : tot drumul era aşternut în vremea culesului cu foi de varză strivite, iar pe alocuri şi de căpăţîni întregi.

Sub cernerea cenuşie a ploii se culegeau şi cartofii, uzi şi lipicioşi, care probabil nu puteau fi păstraţi peste iarnă.

Iar apoi au venit gerurile. Bine că măcar a căzut zăpada, acoperind ca lumea pămîntul ud.

La Moscova, înainte de răsărit, în liniştea vuitoare a dimineţii brumate, răsuna prin întuneric, aspru şi ascuţit ca un lătrat, zgomotul paşilor grăbiţi pe trotuarele îngheţate ca sticla. Maşinile lunecau pe asfaltul plin de polei, lustruind gheaţa la răspîntii şi dîndu-i o strălucire întunecată : atotputernica sare nu făcea faţă gerului.

În semiobscuritatea serilor, sub cerul ultramarin, deasupra coşurilor de fabrică, fumul liliachiu stătea nemişcat şi ţeapăn în aerul rece. Autoturismele, cotind spre bulevard, clipeau din semnalizatoare, luminînd aburul învolburat care ieşea din ţevile de eşapament, colorîndu-l instantaneu în portocaliu, de parcă nici n-ar fi fost fum ci un foc viu, care ieşea din gîtlejul unui minuscul tun automat.

Iar în înaltul cerului, în bezna lui străvezie, strălucea depărtat o seceră de aur, încercuită ca într-un halou de umbra palidă a globului întreg al lunii, de parcă pămîntul înzăpezit o lumina de jos cu rugul său alb, rivalizînd fără succes cu soarele.

Nu ştiu cum au suportat gerurile sturzii rămaşi să ierneze la noi, dacă i-a salvat sorbul, sau dacă pînă la urmă n-au plecat spre sud. Dar frică îmi e că mulţi dintre ei au pierit, fiindcă primăvara în păduri se aflau suspect de puţini sturzi, nu se mai auzea în amurg ciripitul

lor vesel, fluierăturile lor, ţistuitul lor bătăios, din pricina căruia e greu uneori să distingi fluieratul timpuriu al becaţelor.

Între altele, în acea primăvară am auzit de la Alexandr Sergheievici Bugorkov un eres popular, plin de mister şi de poezie. El mă încredinţa că Topolta se eliberează de gheţuri numai noaptea şi numai atunci cînd nu e lună pe cer — în întuneric deplin, ca să n-o vadă nimeni. Spunea că nu numai Topolta, dar toate rîurile îşi sparg carapacea de gheaţă în nopţi fără lună. Adică luna, bineînţeles, poate exista pe cer în aceste nopţi, dar ea trebuie să fie neapărat ascunsă în nori, numai atunci apa îşi dezveleşte trupul.

O spunea în aşa fel, de parcă era vorba nu de o apă curgătoare acoperită de gheţuri, ci de o mireasă în veşminte de nuntă şi de mirele ei Crai-Nou, faţă de care se ruşina să-şi arate goliciunea, ascunzîndu-se sfioasă în obscuritate, şi trebuie să treacă un timp, ca mirii să se obişnuiască unul cu altul... Nopţi întregi va mîngîia Crai-Nou undele ei foşnitoare, iar ea, în nesfîrşita-i gingăşie, îi va depăna pletele de argint resfirate pe sînul ei, sau îi va alinta încet somnul, ca o boare pe întinsurile de apă, ascultînd privighetoarea îngîndurată, pentru ca apoi, arcuindu-se din nou, să împletească cu o pătimaşă voluptate valurile ei elastice cu strălucirea lui drăgăstoasă şi tremurătoare, pînă va sosi clipa despărţirii... Vîntul rece va întuneca undele înfrigurate, Crai-Nou se va ascunde în nori, vărsînd lacrimi asupra iubitei muribunde, ai cărei ochi vor fi acoperiţi de negura gheţii. Dar el, îndepărtatul şi recele, o va aştepta mult, ascunzîndu-se după norii posomorîţi şi va veni timpul cînd, lepădîndu-şi vălurile în întuneric, ea se va revărsa din nou sub el, plină de freamătul şuvoaielor. Cuprinsă de patima renăscută şi ascunzîndu-se de frumosul ei mire în tufele înecate, în cotloane, în văgăuni, ruşinîndu-se de goliciu-

nea ei stîngace va aştepta noaptea privighetorilor şi lumina lui Crai-Nou îi va împleti din nou şuvoaiele.

Era un fel de basm minunat despre Topolta şi despre Crai-Nou, despre gerul hain care îi desparte pe îndrăgostiţi.

M-am îndoit de adevărul legendei, însă Bugorkov strigă supărat la mine, nefiind dispus în acea zi să pună în discuţie sau să-mi demonstreze nimic. Îmi zise numai :

„Oceanul, cît e de mare, respiră, astea-s mareele, iar aici e vorba doar de apa unui rîuleţ. Totul este dependent de ceva."

„Dar dacă totuşi cerul e curat, iar rîul trebuie să-şi descopere apele ? Atunci ?"

„Oricum vor veni..."

„Cine ?"

„Norii ! Oricum... nişte nori... Pentru Dumnezeu, lasă-mă în pace, nu vezi că sînt bolnav !... Mi-am adus şi dulăul, dar ce-o să facă el aici ? Vezi doar ce amărît sînt. Iar tu nu pricepi nimic. Nu vezi ce noroi e în izba mea ? Acum trăiesc singur ! Siingur ! Iar tu îmi cari la noroi în izbă cu cizmoaiele tale... Scoate-le în săliţă ! O, Doamne, facă-se voia ta... Voi muri şi eu, se vede..."

De cînd îi murise a patra soţie, pe care o iubise foarte mult, Bugorkov începuse să bea. Cînd am venit la el, abia îşi mai revenea din beţie din cînd în cînd, era înspăimîntător, supărat pe toată lumea nu-l mai puteai recunoaşte, iar casa lui şi el însuşi erau într-o asemenea paragină, într-o asemenea murdărie, într-o asemenea ruină, încît era pur şi simplu imposibil să fie şi mai murdare.

Mă şi hotărîsem să mă întorc imediat acasă, mai ales că pe drum, la venire, îmi scosesem sufletul cu un căţel, un setter englezesc, de o lună şi jumătate, pe care, după cum mă înţelesesem cu Bugorkov, i-l adusesem în dar, dar m-am gîndit că nu e bine să-l las pe moşneag singur,

cu toate că el mă alunga din răsputeri, explodînd deodată fără nici un motiv în accese de răutate sălbatică. Se pare că nimeni nu putea să se împace cu el în asemenea zile, pe toţi îi gonea, iar acum se simţea foarte rău. Eu am rămas, suportîndu-i cu răbdare ocările şi compătimindu-l. Niciodată nu-l mai văzusem aşa.

El nu mă ocăra numai pe mine, o ocăra cel mai mult pe soţia lui, Clavdia Vasilievna, pe care cîndva o părăsise şi care de atunci locuia la Vozdvijenskoe. Într-o stare de semidelir, o făcea de două parale pentru că n-a venit la el să-i facă puţină rînduială prin casă. Pare-se că rămînînd singur o chemase, iar ea refuzase să se întoarcă. Şi nici acum nu putuse s-o ierte. Ba o ruga să vină, ghemuindu-se şi gemînd pe cuptorul încins, ba începea s-o blesteme, ba i se plîngea de soarta lui, ba se jelea însuşi cu voce tare.

Bineînţeles că nu mă lăsa nici pe mine să dorm. Abia se liniştea, abia mă cuprindea somnul, că începea din nou să geamă, tînguindu-se amar : „Of, mor... Doamne, facă-se voia ta... Mi-ar trebui un hap... Mor de-a binelea... Dracu ştie ce hap mi-ar trebui ! Nu mai ştiu ce hap mi-ar trebui... De ce oare n-ai venit, cotoroanţo ? Ce mă fac eu acum ? !... O să mor în noroiul ăsta, iar ţie, zgripţuroaico, ţi-a fost lene să-ţi urneşti rasoalele... ?“

„Alexandr Sergheievici, unde îţi ţii hapurile ? l-am întrebat cu furie şi cu milă. Ce te doare ?“

El se linişti, apoi răspunse gemînd :

„Totul mă doare. Hapurile, hapurile... nici nu ştiu de care mi-ar trebui... Răposata mea nevastă se trata şi a mai rămas cîte ceva pe acolo, nu ştiu... Lîngă aparatul de radio, în farfurioară, sînt nişte medicamente, dă-le încoace, vezi şi tu ce-i pe-acolo, că tare mi-e rău... Tu cînd ai sosit ? Ieri, parcă ?“

„Ieri.“

„Mîine spre ziuă o da Dumnezeu şi o să mă fac bine, iar acum te rog să nu te mai superi pe mine, mă rugă

el, dîndu-şi se pare seama în sfîrşit că are un oaspete. Înseamnă că ieri ai sosit ? E, asta-i bine."

„Ţi-am adus căţelul, iar tu... Eşti cam... am spus eu aprinzînd lumina. Ne-am înţeles doar că voi veni în primăvară cu setterul. Uite, ţi l-am adus. Ce facem cu el ? Are o ascendenţă de adevărat lord. Are patru campioni printre strămoşi, iar maică-sa şi taică-său fac parte din elita canină. Trebuie să doarmă pe o saltea de fulgi, iar în casa ta îşi rupe picioarele — bombăneam eu, simţind că iniţiativa trece treptat în mîinile mele. Va trebui să-l iau înapoi, doar n-o să-l las să moară la tine. Păcat ! Un asemenea cîine costă o mulţime de bani. Între timp găsisem o farfurioară cenuşie în care erau cutiuţe de ambalaj goale, cu denumiri necunoscute mie. Numai într-una din ele, după cum mi-am putut da seama, se afla preacunoscuta şi inofensiva aspirină. Ei, uite ! Am găsit hapul, am spus eu. Chiar acela care-ţi trebuie, Alexandr Sergheievici. O să-ţi ajute, sînt sigur."

„Asta-i bine, răspunse el cu o supunere care-ţi stîrnea mila. Da unde-i căţelul ?"

„E aici. A scîncit cît a scîncit, iar acum doarme ca un lord."

„Chiar l-ai adus ? Nu-mi vine să cred", spuse Alexandr Sergheievici şi dădu să coboare de pe cuptor, dar îl oprii, îi dădui apă, îi poruncii să înghită hapul, să se învelească bine şi să doarmă pînă dimineaţa.

Mă ascultă ca un copil cuminţit.

„Eh, răsuflă el uşurat, învelindu-se în cerga cu miros acru. Asta-i bine. Nici nu-mi vine să cred... Nu cumva mă amăgeşti ? Vezi, să nu mă minţi ! Eu pînă mîine mă fac bine, acum e primăvară, am să-l... Bine, bine, e în ordine ! Dacă tot l-ai adus, nu-l mai lua înapoi. Aici o să se simtă bine, în libertate, de ce să-l chinuieşti acolo, la Moscova ? Şi să te chinuieşti tu însuţi cu el ?... Dacă tot l-ai adus... Asta e... Parcă aud ceva care schiaună... Cine să fie, mă gîndesc ? Asta-i bine... Ce hap mi-ai dat ?"

„Ăla care trebuie, i-am răspuns eu pe jumătate adormit."

Şi tot prin pînza somnului am auzit :

„Bine. O să-mi facă bine... Mă gîndeam eu că trebuie să iau un hap, dar de care anume nu ştiam. L-aş fi înghiţit, dar dacă nu era cel care-mi trebuie, mi-ar fi făcut mai rău... Ăsta se pare că l-am nimerit... E bine. Îţi mulţumesc... Eşti un om bun... Ai rămas aici, l-ai ajutat pe moşneag şi i-ai făcut o bucurie... I-ai adus un setter... Nu-mi vine să cred, zău ! Am să fac din el un campion al rasei lui... Cîinele ăsta al nostru... Trebuie neapărat să-l văd, dar dacă zici că e de rasă curată, aici se cer mîini pricepute şi experienţă..."

„Dormi, Alexandr Sergheievici, i-am spus eu. Mîine vom mai vorbi."

„Dormi, dormi... Eu nu te mai... Ai dreptate... Asta-i bine..."

Vara am venit la Lujki şi, găsindu-l pe Alexandr Sergheievici în deplină sănătate, am rămas acolo cîteva zile bune, în odăiţa curată, de vară. În încăpere mirosea a ceapă, a cîlţi, era uscat şi răcoare. Pe pereţii de bîrne se depusese un strat subţire de polen, de la albine, firicele de praf străvezii pluteau în razele soarelui, care se frîngeau pe podea, căzînd printr-o ferestruică. Spre seară razele se mutară de pe podea pe perete, iar înainte de asfinţit se lipiră, portocalii, pe uşa de scînduri, poleind clanţa ruginită de fier şi luminînd gaura lăsată de un nod al lemnului, care se umpluse de văpăi, semănînd cu un ochi de tigru, dacă-l priveai din partea întunecată a tinzii. În tinda încăpătoare, pătrundeau de asemenea prin crăpături pînzele fine ale luminii amurgului, plutind ca nişte mătăsuri diafane în umbra sărăcăcioasă, lovindu-se aproape neputincioase de uşa bine închisă dinspre ogradă.

Era o adevărată plăcere să locuieşti în odăiţa asta.

Iar cățelul, pe care împreună cu Alexandr Sergheievici îl botezasem Lord, în cinstea renumitului său strămoș, aproape să nu-l mai recunosc. Cățelandrul de patru luni, voinic, cu blana lucind în soare ca solzii crapului, cu limba roză și umedă, era atît de neastîmpărat, sărea și se gudura pe lîngă mine, încît mi se năzărise că m-a recunoscut, că a simțit mirosul pieptului meu, lîngă care îl adusesem ghemuit, în primăvară, deși bineînțeles îmi dădeam seama că nu era altceva decît bunătatea și curiozitatea lui, ce se manifestau cu atîta dăruire și energie, de care se pare că nu sînt capabili decît cîinii de vînătoare, înzestrați din naștere cu simțul iubirii și încrederii față de om.

Nu stătea o clipă în loc, era vioi și jucăuș ca un mînz, căuta în permanență joaca, alerga prin iarbă, se repezea să mă apuce de picioare sau de mîini cu gura lui știrbă ; printre gingiile roze abia îi mijea al doilea rînd de dinți, iar cei de lapte, ascuțiți ca niște ace, fie că îi căzuseră, fie că se clătinau gata să cadă. Era atît de ager și de puternic în joaca și săriturile lui, încît părea că e făcut din cauciuc. Blana lui era mătăsoasă și gingașă la pipăit, și tot trupul lui mirosea plăcut, ca al tîncilor nou-născuți.

În chilioara mea, dormeam pe podea, renunțasem la patul pliant și se pare că asta îl atrăgea foarte mult pe Lord, ca și cum ar fi descoperit în mine, cu un al treilea ochi al său, un dulău mare și bun la suflet. Nu se îndepărta de mine nici o clipă.

După pescuitul de noapte, beam o bărdacă de cvas rece de mesteacăn, care se găsea din belșug la Alexandr Sergheievici — el căra sucul de mesteacăn din pădure cu vedrele —, după care mă duceam să mă culc. Lord, de care mă despărțeam pe furiș cînd, plecam la rîu, făcîndu-i-se dor de mine nici nu mă lăsa să trec pragul, mi se încurca printre picioare, îmi lingea mîinile, cu ochii aprinși de dragoste, iar urechile mătăsoase, oricum destul de blegi, îi atîrnau și mai jos. Mă trata cu atîta atenție

și dragoste, încît Bugorkov devenise invidios, spunîndu-mi cu un zîmbet mohorît să nu mai alint cîinele și să nu-l răsfăț fără rost, în timp ce îl lua și, sub un pretext oarecare, îl ducea de lîngă mine. „Nu-i nevoie de prea multă minte pentru a strica un cîine", spunea el drept învățătură.

În prima zi, întors de la rîu, îl lăsasem pe Lord în odăița mea ; adusesem maioul vechi pe care dormea el și îl aruncasem într-un colț, poruncindu-i să-și ocupe locul.

Ți-ai găsit ! Cînd mă văzu întins pe salteaua de vată de pe podea, țîșni spre mine și începurăm să ne războim. Învingător a ieșit bineînțeles Lord, cu toate că îl obosisem în asemenea hal, încît se îndreptă clătinîndu-se spre fereastră ; ceva cedase în el pentru o clipă și se prăvăli pe podea, cu o bufnitură moale și surdă, își răschiră în lături lăbuțele și întinzîndu-și burtica roză, adormi pe loc.

Priveam acea mică minune care zăcea pe podea, sub ochii mei, și zîmbeam cînd vedeam cum mișcă prin somn din picioare și scheuna fonfăit, ca un cățel de lapte, descoperindu-și dinții într-un mîrîit neauzit, liniștindu-se apoi nu pentru multă vreme, cum se agita iarăși prin somn, plescăia din limbă, își încrețea buzele de parcă ar fi supt la maică-sa, înghesuit în blana ei caldă, de care probabil că, treaz fiind, nu-și mai aducea aminte.

Eu de asemenea, uitîndu-mă la dînsul, mă cufundam fără să-mi dau seama într-un somn dulce, dar imediat, după cîteva clipe, mă trezeam plin de spaimă, fiindcă Lord, care se odihnise între timp, năvălea peste mine cu puteri noi, nărăvindu-se să mă muște de nas. Și trebuie să spun că mușca foarte dureros, necunoscîndu-și încă puterea dinților. „Pleacă de-aici ! strigam eu somnoros, îmbrîncind micul animal prostuț și mătăsos, care ca toate făpturile tinere și dezarmate de pe pămînt, era atît de cuceritor de frumos, trezind o asemenea afecțiune prin înfățișarea, prin parfumul lui plăcut de animal

tînăr, prin botişorul lui roz, încît pur şi simplu nu te puteai înfuria pe el.

Natura parcă şi-a pus pecetea sfîntă pe copiii ei neajutoraţi, înzestrîndu-i cu o frumuseţe care vrăjeşte sufletul, sperînd să-i poată feri astfel de ochiul rău şi de gîndul viclean al fraţilor lor mai vîrstnici, cum mă simţeam şi eu faţă de Lord.

Mă mînjea cu salivă pe bărbie, îmi zgîria pînă la sînge obrazul cu ghearele ascuţite ale labei stîngi din faţă, îmi biciuia chipul cu coada lui aspră şi încă golaşă, ca un băţ care avea la capăt un smoc de păr înţepător ca sîrma. A trebuit să-l dau pe uşă afară... Trezindu-se în braţele mele, mult deasupra duşumelei, se domoli şi rămase inert, cu labele atîrnate şi coada încovrigată. Dar imediat ce se văzu în tindă, ţîşni spre mine ca un arc viu şi mă prinse cu dinţii de piciorul gol... Abia am scăpat, ascunzîndu-mă în spatele uşii închise. Aşteptă cîtva timp, scheună, lătră plîngăreţ, apoi fugi în sfîrşit în curte. Iar eu, acoperindu-mă cu cearceaful, am adormit imediat.

Oricui i se întîmplă în viaţă să aibă zile cînd pur şi simplu n-are ce face, dar cînd înţelege totuşi că acestea sînt chiar zilele de aur pe care ţi le dăruieşte viaţa, zile în care simte clocotind în sine o uriaşă putere de muncă, pe care în celelalte zile nici nu şi-o bănuieşte.

Aceste zile iradiază un fel de lumină solară şi sînt urmate de obicei după o muncă grea, disperată şi chinuitoare, dar izbutită, pe care sfîrşind-o începi să crezi că, iată, ai reuşit să faci ceva în viaţă, că ai cucerit o treaptă care ţi se păruse a fi de necucerit şi ţi-ai cîştigat în mod cinstit dreptul la odihnă. Şi nu cineva, oarecine, ţi-a permis să te odihneşti, ci tu însuţi ţi-ai luat acest drept, ştiind că aveai nevoie, şi spunînd nu cuiva anume, ci ţie însuţi, am acest drept, în timp ce te simţi intrînd într-un *dolce far niente* plin de încredere în viitor, sau, după cum spune întotdeauna Alexandr Sergheievici, stîlcind cuvîntul, în „veetor".

„Veetorul va arăta", mi-a răspuns el cînd l-am întrebat dacă o să iasă ceva din ciine.

Zilele fericite trec repede şi sînt uşoare ca aerul. Nici n-ai apucat să te dumireşti şi le-a şi dispărut urma, cu toate că la început ţi se părea că vor ţine o veşnicie. În aceste zile, ca după o lungă şi istovitoare, păgubitoare obişnuinţă de a fuma, cînd ai reuşit să te dezintoxici de otrava nicotinei, toate simţurile tale parcă reînvie şi devin mai ascuţite, începi să surprinzi cele mai fine miresme ale vieţii, toate sunetele, culorile ei, unduirile amurgurilor, ale luminii şi întunericului. Te uiţi în jurul tău cu uimire, de parcă ai vrea să observi cu atenţie tot ce e viu, tot ce te înconjoară şi, memorînd toate acestea, să înţelegi în sfîrşit pentru ce trăieşti şi de ce te străduieşti în chinuri să cuprinzi necuprinsul...

Apele de bronz ale Topoltei, reflectînd în învolburarea lor malurile abrupte, nisipoase şi trunchiurile albe ale mestecenilor, erau întinse şi scăzute în această lună, iar fundul aşternut cu nisip şi pietriş ieşea pe-alocuri la suprafaţă, sub forma unor insuliţe plate, pe care creşteau tufe verzui de rogoz. Şuvoaie puternice şi repezi spălau nisipul şi prundişul dintr-o latură a insuliţei, adîncind albia, iar apoi după nişte legi necunoscute ale dinamicei, se învîrtejeau ca nişte juncane care se rotesc în jurul cozii, formînd cucuie la suprafaţa apei.

În zilele însorite şi calme, aici se auzea cum sună apa limpede, curgînd liniştită prin albia largă şi aspră, însoţindu-şi murmurul ei umed cu liniştea zilei, cu ţîrîitul uscat al greierilor neobosiţi.

Cînd n-aveam parte de vreun peşte mai mare, veneam totdeauna aici, unde era apa scăzută, şi prindeam cu momeală de greieri o grămadă de peştişori mărunţi.

Ochii mei se obişnuiseră într-atîta cu veşnica mişcare a apei, cu unduirile ei iuţi, în conştiinţa mea intrase atît de adînc lunecarea elastică şi sunătoare, încît atunci cînd îmi ridicam ochii să privesc în jur, pădurea de mestea-

căn însăşi, norii încremeniţi în cerul limpede, malurile abrupte de nisip începeau să lunece de asemeni într-o plutire amăgitoare, topindu-se şi pierzîndu-şi consistenţa, de parcă totul ar fi fost ireal, de parcă în faţa mea nu era pămîntul ferm, ci abisurile cerului, oglindirea lor imponderabilă şi tremurătoare.

Reală era numai apa care alerga întruna şi ţînţarii deşiraţi care dansau pe undele ei. Şi zvonul puternic al mişcării rîului, care după cum se părea începuse să crească, să se întindă, să se transforme în alte sunete care se încîlceau, crescînd cu fiece moment şi umplînd liniştea, de parcă năvăleau înaintînd spre ea, călcînd-o cu un mers greoi, încărcat de un vuiet ca de vînt... Crezusem că au început să-mi ţiuie urechile din cauza oboselii. Dar cercetînd în preajmă, privirea mi s-a izbit deodată de o imensă cireadă de vaci care ieşeau din pădure, ca o masă pestriţă, îndreptîndu-se greoi spre apă pe povîrnişul înclinat. Primele vaci o luaseră la fugă, însetate, lovind surd piatra cu copitele, iar cele din urmă se aflau încă sus pe mal, printre mesteceni.

Rîul oglindi întreaga masă mişcătoare, alb-gălbuie, iar bronzul său verzui şi tulbure se lumină într-o culoare galbenă, pătrunzătoare, din pricina acelui crîng mişcător de copite, care ajunseseră deja la mal, scrîşnind cu pas greoi pe prundiş.

Prima dintre vaci intră lacomă în apă şi apa se burzului, începu să fiarbă, iar acest zgomot creştea în timp ce cireada intra în rîu, umplîndu-l cu gloata ei bălţată şi strălucitoare. Rîul vuia ca o apă de munte la praguri, dar vuietul se linişti în sfîrşit — parcă împotmolindu-se în apă, cireada se oprise şi se auzi cum mulţimea de boturi de vită sug apa. Numai din cînd în cînd aceste sunete, parcă ieşite din adîncul măruntaielor, erau tulburate de plescăitul pricinuit de vreo vacă ce-şi muta greutatea de pe un picior pe altul sau de scrîşnetul pietrelor de sub apă. Deasupra rîului plutea răsuflarea densă a cirezii moleşite şi mirosul de lapte proaspăt muls.

Îmi lăsasem undeva, pe o sălcioară, îmbrăcămintea și sacul și, strîngîndu-mi la iuțeală undița, am plecat spre mal, holbîndu-mă înfricoșat la un taur galben.

Împreună cu cireada, apăruseră la mal doi văcari cu ciomege în loc de bice. Unul dintre ei, observînd nehotărîrea mea, îmi strigă cu blîndețe :

— Nu-ți fie frică, mergi liniștit, nu te împunge.

Vacile mă priviră cu o nedumerire tristă, din botul lor se scurgeau în rîu picături de apă.

Nu-l scăpam din ochi pe taurul murdar, nici mai tîrziu, cînd stînd întins pe nisip, mă încălzisem și mă uitam cum se scaldă văcarul. În chiloți negri, lungi, și în maiou, ca o muiere sfioasă cu cămașa pe ea, se bălăcea în apa puțin adîncă, arătîndu-și trupul ciolănos, de o paloare mată, care dădea o impresie nesănătoasă, de trup de hîrtie, pe care nu-l văzuseră niciodată razele soarelui, ca și cum ar fi fost un străin în rîul acela al lui, lipsit de îndrăzneală, stînjenit, bătîndu-se cu palma pe pieptul firav, frecîndu-și pielea cafenie a gîtului, privind în lături nehotărît, de parcă ar fi văzut pentru prima dată rîul și se mira cum de trece el pe acolo : a tot umblat cu cireada lui prin arșiță și dintr-o dată uite un rîu ! A dracului treabă ! De unde s-a ivit ? Și principalul este că rîul e minunat !

Se scălda fără gălăgie, de parcă n-ar fi avut dreptul deplin la această plăcere.

Iar tovarășul lui nici nu se uita la rîu, citind un ziar vechi, decolorat.

Părea cam fudul de urechi, deoarece la întrebarea mea a cui e cireada, ridică spre mine o privire de un albastru tulbure, pipăindu-mi cu încordare fiecare cuvînt. Pesemne că n-a înțeles bine ce l-am întrebat. Și chiar dacă a înțeles, probabil că întrebarea mea i s-a părut cu totul neînsemnată și, încruntîndu-se drept răspuns, se afundă din nou în lectura ziarului, fără să-mi mai acorde vreo atenție. Cizmele de cauciuc le avea alături. Picioarele

lui goale, grele și parcă cioplite din topor, ieșite din nădragii boțiți de cizme, se frecau încetișor cu călcîiul unul de celălalt, într-o blîndă nepăsare, iar sunetul provocat de mișcare îți dădea impresia că în apropiere cineva își ascute sîrguitor și cu prudență cuțitașul pe o gresie.

— Face pe surdul, spuse cel care se scălda. Dacă-i spui ceva ce nu pricepe, nu te aude, dar dacă pricepe, te aude. Dacă-l întrebi ceva nelămurit — „Ce-ai zis, ce-ai zis ?", îl imită el fără răutate. Ce ziar citești, Egor ? Nu cumva *Steaua Roșie* ?

Dar Egor nu știa nici el ce ziar citește : începu să întoarcă foile pe toate părțile, uitîndu-se apoi la prima pagină. Tovarășul lui, înviorat de scaldă, își storcea maioul și chiloții, făcînd glume pe seama lui și zbîrcindu-și nasul acvilin, cu nările largi, în timp ce rîdea cu un soi de răutate și mîhnire. Ochii lui mici și negri aproape scăpărau de ură.

— Totuși, ce citești ? !, se înfurie el cu glas tare. Ăsta-i un ziar vechi, și încă de cînd ! Încă din luna mai... Ieri ai uitat să iei de la Stepan *Steaua Roșie*... Ehei ! Ieri, în *Steaua Roșie* a fost un comunicat strașnic ! mi se adresă el cu o voce țipătoare. Spuneau cei care au citit că s-ar fi comunicat că zbura un avion, iar motorul s-a stricat... Asta spunea comunicatul. Oamenii s-au salvat. Trei s-au salvat. Avionul s-a prăbușit, iar ei s-au salvat. Cum or fi reușit ? ! exclamă el, lovindu-se cu mîna pe coapsa udă. Uite, asta-i interesant să citești ! De ce nu i-ai cerut ieri ziarul lui Stepan ? Mă tot frămîntă gîndul cum s-au salvat ăia din avion. Cum s-or fi salvat ? Avionul a căzut, iar ei au scăpat. Poftim de vezi ! Eu am auzit cum în timpul războiului un aviator s-a aruncat cu parașuta, iar parașuta nu s-a deschis. A căzut într-o rîpă și a scăpat cu zile. Era zăpadă multă și n-a pățit nimic. S-a salvat ! Și doar căzuse ca o piatră ! Uite-așa li se întîmplă oamenilor ! Despre ăsta chiar s-a scris o carte, n-ai auzit ?

— Am auzit, răspunsei.

— Uite, asta e ! D-aia zic. Dar cum s-or fi salvat ăştia trei, nu pricep. Asta-i interesant de ştiut. Diseară cînd m-oi întoarce, o să trec pe la Stepan să citesc. El e abonat la *Steaua Roşie*... Nu mai am răbdare ! Se uită la mine cu un fel de uimire exaltată şi cu un fel de invidie faţă de acei oameni care se salvaseră ca prin minune. Aşa se întîmplă în viaţă ! Moartea ţi se uită drept în ochi, iar tu scapi teafăr. Se zice că cine a scăpat dintr-o primejdie de moarte va trăi o sută de ani.

— Nu ştiu, am răspuns eu. Nu mi s-a întîmplat.

La rîndul meu, am povestit despre un caz pe care îl auzisem cu cîţiva ani în urmă, tot de pe vremea războiului, cînd, la ordinul comandantului, navigatorul a sărit din avionul avariat, dar paraşuta i s-a agăţat de coada aparatului. Comandantul, care nu ştia nimic, a hotărît, riscînd enorm, să aterizeze într-o pădure, peste copaci. Şi a izbutit. Fiindcă pădurea crescuse pe loc umed, copacii erau putrezi, se sfărîmau sub greutatea aparatului, amortizîndu-i totodată căderea. Comandantul a rămas în viaţă, deşi nu mai spera, iar navigatorul căruia îi ordonase să părăsească avionul, voind în felul acesta să-i salveze viaţa, a murit în chinuri groaznice. Trupul lui strivit, mutilat, comandantul l-a purtat cu sine două zile, umblînd prin mlaştini, pînă cînd a ajuns într-un sat unde şi-a înmormîntat tovarăşul care poate că ar fi rămas de asemenea în viaţă dacă el nu i-ar fi poruncit să sară din avion.

Volodka mă asculta atent ca un copil, iar apoi, teribil de uimit, mă întrebă neîncrezător, de parcă n-ar fi înţeles nimic din povestirea mea :

— Dar cum de s-a întîmplat aşa ? De ce i-a ordonat să sară totuşi ? Rău a făcut că a procedat aşa ! Foarte rău !

— De ce rău ? El a crezut că prietenul lui se va salva, iar în ce-l priveşte nu conta că o să mai scape cu viaţă. Se pare că era prea tîrziu pentru el să mai

sară. Nu avea cum să-şi închipuie că navigatorul se va agăţa de coada avionului.

— Asta se înţelege, zise Volodka îngîndurat, şi mi se păru că a pălit. Vezi cum se întîmplă ! Interesantă istorisire. Aşa ceva n-am mai auzit. Avionul lor zici că ardea ? Sau nu ?

— Nu ştiu. Poate că ardea.

— Poate că fusese lovită direcţia, presupuse Volodka. Pesemne că nu mai putea să-şi menţină direcţia, iar dacă ar fi zburat drept înainte, poate că acolo erau nemţii... Adevărat ? Unde să zbori ! Trebuia să aterizezi pe teritoriul propriu. Totu-i corect. Ai auzit, Egor, ce întîmplare ?

— În timpul războiului s-au întîmplat altele şi mai şi, spuse Egor şi-am înţeles că auzise totul foarte bine de data asta, deşi nu vorbisem prea tare.

— Dar uite ce-i interesant de ştiut, exclamă din nou Volodka. Cum s-au salvat totuşi cei trei oameni ? Îmi vine să dau fuga acasă şi să caut ziarul. Mă chinuie întrebarea asta.

Faţa lui Egor se lăbărţă într-un zîmbet somnoros, ochii lui albaştri se făcură mici, luminîndu-se printre ostreţele roşii ale genelor şi părînd a se adresa lui Volodka, spuse o banalitate :

— Curios mai eşti şi tu. Ca ţaţa Ustinia.

— Eu, curios ? Ba nu. Nu e curiozitate... Nu ! Eu... Mă gîndesc aşa, la viaţă... A scăpat, înseamnă că e bine. Ţi se bucură inima. Asta nu-i curiozitate, nu. Aşa e caracterul meu. Rîse şi îl ameninţă pe Egor cu pumnul. Iar tu, văd că, surd, surd, dar auzi totul. Eu merg pe partea dreaptă a cirezii, iar el pe partea stîngă, o vacă din partea lui a rămas în urmă, dar el nu bagă de seamă. Strigi cît te ţine gura, iar el n-aude ! Trebuie să alergi tu însuşi după vacă. Iar acum aude tot : „Ce-ai zis, ce-ai zis... !“

Jignit, Egor răspunse :

— Eu deslușesc după buze ce spune omul. Cînd ești în fața mea aud tot ce spui, dar pe cîmp tu zbieri și mă gîndesc că zbieri la vaci. Nu-ți văd buzele.

— Șiret om mai ești, of ! Totdeauna te strecori... Tare șiret mai ești !

Și începură să se certe între ei, gălăgioși și furioși, care e șiret și care nu. Nici unul dintre ei nu dorea ca eu să-l consider un ins viclean. Nici unul nu dorea să fie șiret.

Nu era mai mare rușine pentru ei decît să fie socotit viclean de către alții.

Se certară ei cît se certară, aducîndu-și aminte de întîmplări mărunte din viața lor, ca să se lămurească o dată care din ei e viclean și care nu, și se supărară atît de rău unul pe celălalt, încît erau gata să se ia la bătaie.

Rusul nu suferă oamenii prefăcuți și pentru el nu există jignire mai dureroasă decît aluzia făcută chiar și în glumă la viclenia lui.

Îți venea să rîzi văzîndu-i și auzindu-i cum se ceartă, fiindcă se învinovățeau degeaba unul pe celălalt.

„Doamne Dumnezeule ! mă gîndeam cuprins de îngrijorare. Dar la urma urmei unde e șiretenia voastră ! Unul băuse samagon, asta reieșea din cearta lor, undeva, pe fluviul Peciora, păcălindu-se pe el însuși, celălalt nu-și auzise tovarășul din cauza surzeniei. Of, vicleniilor, vicleniilor ! Cît de lesne puteți fi trași pe sfoară !"

Ei însă se certară de-a binelea. Egor se ridică, aruncă o privire furioasă spre tovarășul lui care era încă dezbrăcat și vîrîndu-și picioarele în cizmele de cauciuc încinse de soare, scuipă cu dezgust și plecă înspre cireadă. Ziarul îngălbenit îl vîrîse în buzunar.

— Greu îmi mai e cu el, spuse Volodka cu năduf. Ba se preface că-i surd, ba aude tot. Cum să lucrezi împreună cu unul ca ăsta ! ?

Se îmbrăcă în grabă, își puse haina peste maioul încă umed, își luă bidonul și bîta și, fără a-și lua rămas bun, plecă la vacile lui, care se resfiraseră de-a lungul malului.

— E timpul s-o luăm din loc ! îmi strigă el de departe şi zîmbi, alungînd amărăciunea de pe faţa lui de om simplu, cu pometii ieşiţi.

Soarele trecuse de zenit şi acum era greu să mai priveşti apa — rîul ardea cu o văpaie albă, iar insuliţa plată pe care stătusem nu demult părea că a fost carbonizată în lumina incandescentă.

Malul devenise pustiu. În aer mai stăruia mirosul cirezii, dar şi acesta dispăru în curînd.

În ciuda rugăminţilor mele insistente, Alexandr Sergheievici Bugorkov nu mi-a permis să-l iau cu mine pe Lord.

„Am să-l scot la cîmp doar anul viitor, n-o să vadă cîmpul decît la anul, prin iunie. Dacă-l iei de-acum pe prostănacul ăsta, gata, îl scăpăm din mînă. Încă nu are instinctul vînatului. Dacă îl duci pe cîmp, apoi i-l stingi de-a binelea. N-o să-ţi rămînă decît să-l legi de un mesteacăn şi să-l împuşti. Eu însă o să-l ţin pînă împlineşte un an : în Lordişorul meu se va trezi instinctul şi se va dezvolta tocmai cît trebuie... clasa-ntîia ! Să-l vezi atunci cum o să zboare prin lunci... Îl scot aşa, prin mai, o să alerge suveică pe cîmp, iar cînd vor începe să zboare becaţele, atunci o să-l pun la treabă, să le gonească. Becaţa, vîjj,-vîjj, şi a fugit, iar Lordişor, prostuţul, vine cu limba scoasă la mine : „Ce mă fac, stăpîne ?“ Cînd el mă va întreba ce să facă, atunci o să-l iau de lesă şi o să-l duc la becaţă. Reperez locul unde pasărea s-a lăsat cu zgomot din zbor şi-l duc acolo, însă nu dinspre partea din care bate vîntul. Din acea clipă nu-i mai îngădui s-o gonească ! Atunci e al meu ! Va înţelege deodată ce vrea vînătorul. Îi arăt ce trebuie făcut, o să-şi dea şi sufletul pentru asta ! Din acea clipă vom fi cei mai buni prieteni. Uite, acuma se împrieteneşte şi cu tine, şi cu cine se nimereşte, dar atunci, gata ! Atunci o să se uite altfel la tine. Să strici un cîine nu-ţi trebuie multă minte. Tu l-ai scos pe Lord la cîmp, a mai alergat în jurul tău, s-a

luat după păsări, după fluturi, dar să știi că animalului va trebui să-i dau altă învățătură : a și început să se strice ! E mai greu să-l îndrepți decît să-l dresezi de la început, îți spun eu, frățioare, că dresajul unui setter englezesc e o artă grea ! Acum îl mîngîi, îi netezesc blana, dar asta numai acum, cît e cățel. Cînd va mai crește o să fiu sever cu el. Doar nu-l hrănesc ca să-l alint, ci ca să facă treabă ! Asta-i diferența. Iar cînd treaba se face în comun, e nevoie de multă severitate : tu îți faci treaba ta, eu pe a mea... Alintarea poate numai să strice. Zic bine ? Uite, de exemplu tu, faci tot ceea ce faci numai din plăcere ? Faci pentru că așa e dat. Poate că în afară de asta nici nu știi să faci altceva. Altul însă a făcut cîte ceva și umblă furios : cum se poate ? Nu m-au lăudat, nu m-au mîngîiat... Ce fel de om mai e și ăsta ! Așa și Lordișorul meu, spunea Alexandr Sergheievici, scărpinînd după urechi cățelul care moțăia fericit. Dacă îl mîngîi pentru orice ar face, se va obișnui cu asta și va lucra numai pentru plăcerea de a fi mîngîiat, iar apoi va deveni un trîntor răsfățat. Acum e mic, nu înțelege cine știe ce, poți să-l mîngîi. Dar cînd va începe să lucreze, s-a terminat cu mîngîierile. Munca însăși va fi plăcerea lui ! Ce mîngîiere îi mai trebuie ? Unuia i se dă o decorație, altul e lăudat în ziare... Toate astea nu stimulează decît trîndăvia, altceva nimic. Lucrezi bine ? Lucrează sănătos, e o plăcere, ba încă o plăcere care îți aduce și bani. E un fel de eroism în asta ? Învață bine meseria și lucrează mai bine decît toți. Nici un fel de eroism. Ce răsplată îți mai trebuie ? Răsplata e atunci cînd oamenii îți vor spune mulțumesc, asta e ! Muncesc pentru propria mea plăcere și astfel le fac plăcere și celor din jur. Am dreptate ? Vine odată la mine un vînător, eu îl omenesc, se odihnește puțin, vînează, apoi îmi mulțumește. Ce fel de răsplată îmi mai trebuie ? Nu-mi mai trebuie nici o răsplată. Uite, eu am să-l dresez pe Lordișor al meu, vom merge apoi împreună cu tine la becațe sau la becaține, ce, e rău ? ! Poate și la niscai

gotcani mai tineri ! La primăvară ne facem o bărcuță, apoi mergem și în baltă cu Lordișor al nostru. Să tot gonească ! O să-i fie de mare folos să fugărească vînatul sub îndrumarea mea. Întîi îl las să alerge în voie. Se va strădui să-și facă datoria : „Acuși îl prind, acuși îl prind !" Iar eu o să-l privesc, o să dau din cap și o să spun : „Prost mai ești măi Lordișorule !" Va înțelege, să nu crezi ! Iar cînd va înțelege, atunci nu trebuie să mai pierzi timpul : pune-i lesa și la baltă cu el ! Arată-i cîinelui ce înseamnă adevărata vînătoare, ajută-l să-și descopere talentul și o să-ți fie recunoscător. Atunci ține-te tare ! Cere-i cu toată severitatea să-și facă datoria cum trebuie. Păi altfel cum ? ! Doar n-am să mă mulțumesc să mă uit la el cum se bucură, eu vreau ca plăcerea lui să mă bucure și pe mine. Totul să fie ca la oameni ! Altul poate că l-ar scoate de sforicică la cîmp, avînd o prepeliță cu aripile tăiate în buzunar. Îi va da drumul prepeliței, pasărea va țopăi vreo douăzeci de pași, va cădea în iarbă, iar el va asmuți cîinele într-acolo : „Du-te de-o caută !" Instinct are, se va duce și o va găsi. Ce mai încolo și-ncoace ! Se duce și o găsește ! Cîștigă și el o diplomă, ca atîția alții... Un premiu școlăresc, zău așa ! Cîinele încă n-a cunoscut adevărata bucurie, adică aceea de a încolți o pasăre liberă. Instinctul lui era ținut în frîu de sforicica aceea. Sforicica s-a desfăcut, iar el se năpustește de capul lui ca o sălbăticiune asupra altei sălbăticiuni. Din clipa aceea cîinele de vînătoare e pierdut. Nu-l mai îndrepți nici cu nuiaua, nici cu vorba bună, cu nimic. Pentru el talentul de vînător nu va fi o plăcere, ci o pedeapsă, fiindcă îl silești cu bătaia ; pentru că în vremea cînd încă nu înțelegea nimic, i-au cerut să facă o treabă serioasă. E la fel cum se întîmplă cu oamenii slabi, care sînt mîngîiați și lăudați pentru tot ce fac. Iar dacă la vreo adunare un asemenea om nu e lăudat, se supără grozav... E rîzgîiat ca un copil, nu face nimic dacă nu-i dai o bombonică. Dracu știe ce educație fac ăștia. Dacă se întîmplă să nu te laude

mărimile, te-ai şi întristat. Da de ce să te întristezi dacă munca ta îţi place şi dacă tu însuţi eşti încredinţat că ai făcut treabă bună ? Doar nu trăieşti pentru şefi ! Nu pentru laudele lor ! Treabă-i asta ? În felul ăsta nu faci decît să-i dezveţi pe oameni de muncă şi de bucuria adevărată... Metoda asta merge numai la copii, bineînţeles dacă e aplicată cu înţelepciune. Pentru unii munca e un fel de pedeapsă, cum îi scapi din ochi, o şi întind la prăvălie, după sticluţa de băutură. Unuia ca ăsta munca nu-i produce nici o bucurie, nu-l trage deloc inima. Iar dacă totuşi face ceva, şefii gata, îl laudă şi îl răslaudă. De ce oare, dacă-mi dai voie să întreb ? Mă rog, să zicem că a făcut o treabă bună. Mare eroism. De obicei, omul lucrează, munceşte bine, primeşte bani grei pentru asta, trăieşte cum se cade. Dar ce trebuie să-l mai şi decorezi ? O să zici că vorbesc aşa din invidie. Nuuu ! N-am fost decorat, nici n-o să fiu şi slavă Domnului... Eu doar nu lucrez de-o viaţă întreagă ca paznic de vînătoare, am fost şi pe front, am lucrat destul şi la colhoz, treizeci de ani şi mai bine, de cînd eram atîtica, am şi arat, am semănat, am cosit, am fost şi grăjdar şi nu m-am supărat niciodată cînd mi se dădea te miri ce pentru zilele muncă, fiindcă nu era de unde, ehei, prin toate am trecut ! Fiecare se zbate în viaţă, dar nu fiecare ajunge să se bucure de întreaga răsplată. Îmi aduc aminte de timpul cînd aici, la noi, în Lujki, seara se mai şi cînta ! Cîntam şi eu. Ştii podeţul ăla de piatră de peste vîlcea ? Trebuie să cunoşti şi bolovanul de pe marginea drumului, de-acolo, de lîngă pod... Acolo se aduna lumea să danseze. Acum însă petrecem iarna aici doar şase babe şi cu mine, dar înainte, cînd nu exista şoseaua, toţi locuiau aici... Se vor mai întoarce oare înapoi ? Locul e bun. Stau şi mă gîndesc, lumea se va înmulţi, o să se satură să trăiască îngrămădiţi, poate că vor veni şi încoace. Unde să-şi mai găsească loc ? Cînd vor vedea meleagul ăsta, vor zice miraţi : „Ia te uită ce loc bun ! Deştepţi au fost părinţii noştri !“ vor mai

spune. Vor construi căsuțe tainice, vor tăia drum prin pădure... Așa încît eu acum sînt ca un paznic de noapte, păzesc avutul celor care vor veni cîndva. Dar uite că nu prea vine nimeni să trăiască aici tot timpul. Pînă una, alta, iernez singur aici, cu Lordișor, cu micul meu prieten argintiu... Cei de la colhoz mă amenință : „Trăiești pe pămîntul colhozului ! O să-ți luăm pămîntul !" Iar eu le răspund : „Luați-l, dacă o să vă facă plăcere să vedeți în grădină în loc de cartofi doar paraginâ tristă". Primăverile, prin grădină e numai ofilire. Din Vozdvijenskoe au plecat cu toții. Uneori stau și mă gîndesc : o să mori aici peste iarnă și n-o să știe nimeni. Să dea Dumnezeu ca măcar să mor în timpul verii ! Vara aici mai e cîte cineva... Uite-așa stau lucrurile. O să-l dresez pe Lordișor pînă la anul și totul va fi mai vesel... Din primăvară îl las în libertate, să alerge pînă o înnebuni, o să i se deștepte mintea și o să fie bine. Atunci o să știe că are dreptul să gonească păsările, dar că nici el, nici eu, stăpînul lui, nu avem vreun interes să facem asta. Ai priceput ? Dresura liberă nu e un lucru prea simplu : Aleargă, fă ce vrei ? Nuuu ! Tu, dacă o să te duci cu Lord pe cîmp, eu o să încep imediat să-l jelesc pe Lordișor, sufletul lui pierdut. Crezi că sînt puține suflete pierdute ? Lasă-mă, rogu-te, să salvez măcar unul. Și nu te supăra pe bietul moșneag. Aici, în curte, poți să-l și săruți pe bot, dar pe cîmp n-o să-ți dau voie. Nu mai instista, nu mă înfuria ! Cît despre tot ce ți-am spus eu aici ar fi bine să nu mai povestești nimănui, fiindcă oamenii, neînțelegînd despre ce este vorba, vor zice : «Bugorkov ăsta vrea să trăiască doar pentru plăcerea lui». Îmi vor lua grădina și vor spune : «Na, acuma trăiește pentru plăcerea ta...» Așa că, te rog să nu pălăvrăgești despre ce am vorbit noi aici. Îmi aruncă o privire posomorîtă, plină de răutate și adăugă : Doar și eu însumi... știi cum se întîmplă... azi gîndesc una, mîine alta. Pe vremuri, știi cum se spunea : bate mîrțoaga dacă vrei să tragă ! Dar acum e altă politică. Omul trebuie să-și

găsească bucuria în muncă. Asta e bine din punctul meu de vedere. Pe pămînt nu se poate trăi fără bucurie".

I-am promis că o să tac şi m-am ţinut de cuvînt, cu toate că nu înţelegeam prudenţa lui. Iar acum povestesc totul, pentru că Alexandr Sergheievici nu mai e de mult printre cei vii : zace în cimitirul din Vozdvijenskoe, fără a mai fi ajuns să-şi vadă satul renăscut.

Atunci îl ascultasem nu prea atent, fără a pătrunde miezul reflecţiilor lui despre dresura în libertate, despre care chiar scrisese un „articolaş". Pare-se că era foarte conştient de un lucru : de fapt el nu-şi plîngea propria soartă ci, după cum înţeleg acum, mă dresa chiar pe mine în libertate, trezind în mine interesul pentru viaţă.

Mărturisesc însă că nici acum nu-mi mai dau seama prea bine ce înţeles punea el în viziunea lui despre dresura în libertate. E clar, nu voia să spună că omul trebuie dresat ! Cu toate că, pe undeva, în vorbele lui se strecura ceva asemănător. Dar cred că Bugorkov înţelegea cel puţin tot atît de bine ca mine că nici un fel de dresură nu se poate aplica la om. Dacă uneori atribuia un oarecare sens misterios cugetărilor sale, o făcea probabil doar ca să-şi dea importanţă, ca totul să sune mai frumos, ridicînd priceperea lui de a educa un cîine sensibil aproape pînă la înaltele principii ale pedagogiei.

Oare puţini sînt acei oameni care trăiesc pe pămînt şi care sînt gata să atribuie preocupărilor lor mărunte, dragi inimii lor, o importanţă universală, uitînd dimensiunile firești, pierzînd simţul măsurii şi al raportului cu realitatea înconjurătoare ?

Să-i iertăm deci şi noi răposatului nevinovatele lui rătăciri şi să-l pomenim cu iubire. E oare vina lui că s-a născut cu înclinaţii de gînditor, dar că viaţa lui s-a orînduit astfel, încît n-a avut acces către asemenea împliniri ?

Mă gîndesc că el însuşi înţelegea şubrezenia şi fragilitatea reflecţiilor sale despre viaţă atunci cînd redacta „articolaşul" acela care putea fi cîntat.

Şi totuşi l-a scris ! Totuşi a vrut să spună ceva oamenilor ! A vrut să cînte !

Nici acum nu pot să-mi iert că n-am reuşit să obţin de la el acel enigmatic „articolaş", speriindu-l pe moşneag cu un zîmbet nelalocul lui. Poate că tocmai acest cîntec ar fi avut darul să-mi lămurească toate gîndurile lui despre dresura în libertate, despre viaţă şi despre dragoste.

În acele zile îndepărtate, Lord mă întîmpina de fiecare dată plin de entuziasm. Dacă la sosirea mea se nimerea să fie închis undeva, îndată ce mă simţea începea să scheaune şi izbucnea într-un lătrat care se termina prin urlete. Odată scăpat în curte, se repezea la mine şi îmi cădea la picioare, rostogolindu-se pe spate ca şi cum şi-ar fi cerut iertare că n-a putut să mă întîmpine. Eu îl mîngîiam pe burticica roză, el sărea în picioare şi începea să alerge ca un mînzoc, exprimîndu-şi prin fugă entuziasmul suprem, fericirea deplină.

Uitîndu-se la el, bătrîna şi de toţi uitata Naida căsca zgomotos şi nervoasă, iar în ochii ei parcă strălucea o lacrimă. Cu fălcile încleştate, gemea surd şi întrerupt, ca o trîmbiţă înfundată. Dar la dojana stăpînului, Naida se liniştea şi se cuibărea supusă în culcuşul ei de paie, zăngănindu-şi lanţul şi scheunînd cu tristeţe, apoi gemea lung, parcă blestemînd vara nemiloasă, soarta ei şi pe căţelandrul argintiu şi zburdalnic, care-i răscolea amintirea libertăţii din timpul iernii.

Ştiam că în apele Topoltei sînt raci, dar nu prinsesem niciodată, căci nu apreciam gustul cărnii de rac, fapt care îi uimea ba chiar îi enerva pe prietenii mei, care considerau racii fierţi o mîncare delicioasă, pe care o devorau cu poftă, sugînd şi lingînd absolut tot conţinutul carcaselor roşii, al cozilor sau mai exact al gîturilor, al cleştilor şi al nenumăratelor articulaţii de la picioarele acestor vietăţi.

Odată mergeam cu undița de-a lungul malului jos și acoperit cu stuf, cercetînd cu privirea meandrele apei. În rucsac aveam deja o știucă mare, soarele era sus și mă îndreptam spre casă. De-a lungul rîului șerpuia de la o colină la alta drumul pe care duduia din cînd în cînd cîte un tractor, împroșcînd noroi și fum albăstrui, ori cîte un camion greu, încărcat, răscolind praful cu lungile tulpini de brad, legate cu sîrmă groasă, ale căror vîrfuri se tîrau pe jos.

Trebuie să spun că în pădurile din jurul Topoltei se tăiau totdeauna copaci, dar se vede că operația nu avea mare amploare, deoarece oricît de mult aș fi rătăcit prin păduri, nu izbutisem niciodată să ajung la locul defrișării, iar buturugile vechi, în jurul cărora creștea lăstăriș mărunt și răscoage erau atît de scunde și atît de multă smeură se prăsise pe-acolo, încît ți se bucura inima de atîta lumină și exuberanță nestăpînită, de parcă pădurea întunecată și surdă își deschidea o fereastră în fața ei.

Se cărau și acum de undeva trunchiuri de brad.

Din cînd în cînd, lipsit de speranță, mai aruncam lanseta și o trăgeam înapoi fără succes. Deodată, pe drum, în spatele meu se opri un camion și șoferul care ieși din cabina încinsă mă întrebă rîzînd :

— De ce te porți așa cu el ?

Nu înțelesesem, dar l-am întrebat la rîndu-mi, rîzînd fără să știu de ce :

— Cu cine ?

— Cu rîul. Îl biciuiești, îl tot biciuiești... Cînd treceam încolo, îl biciuiai, la întoarcere, iar îl biciui... Măcar ai prins ceva ?

Se apropie și, cîntărind în mînă rucsacul meu ud și greu, spuse prietenos :

— Merge treaba. Ai dreptate să-l biciui ! Așa-i ? Dar acuma mai odihnește-te un pic și vino să guști un răcușor fript.

Din nou n-am înțeles și molipsindu-mă din ce în ce mai mult de rîsul lui sacadat și neplăcut, l-am întrebat din nou :

— Ce zici să gust ?

— Raci fripți. Ai mîncat vreodată ?

Era puternic și plin de vitalitate acest om cuprins de o stranie veselie, care coborîse din cabina sufocantă. Cămașa lui murdară era descheiată și îi ieșise din pantaloni. Sub ea îi lucea trupul îndesat, șlefuit curat și neted ca o piatră de rîu.

Mă privea cînd cu un zîmbet aproape batjocoritor cînd cu o bucurie și o bunăvoință aparent sincere, dar sădindu-mi în suflet un fel de nesiguranță și stînjeneală cu privirea. Rîsul lui parcă încerca să mă încurajeze și, în același timp, îmi spunea : „Nu te speria ! Nu-ți fac nimic, cu toate că dacă aș vrea, aș fi în stare. Dar vezi bine că rîd. Nu vezi ce vesel sînt ?"

— Dar de unde raci fripți ? l-am întrebat eu zîmbind și simțind o ciudată ostilitate față de acest om, apărîndu-mă de el printr-un rîs care mie însumi îmi era neplăcut, fiindcă nu mă înveselea deloc.

— Se frig pe colector, răspunse el. Vino să-i vezi... știi ce fac cu ei ? Tot umblînd cu mașina, opresc lîngă un prund, prind raci, îi sărez și înșirîndu-i pe o sîrmă îi pun pe țevile colectorului. Se frig strașnic !

După ce am rîs amîndoi, ne-am apropiat de camionul înfierbîntat, de la al cărui motor mirosea plăcut a ulei cald și a benzină arsă, și am văzut sub capota ridicată racii cafenii înșirați pe sîrmă, frigîndu-se pe țevile incandescente.

I-a scos de-acolo rîzînd, frigîndu-și degetele și înjurînd, apoi mi-a întins mie unul, iar eu, rîzînd de asemenea, am apucat racul fierbinte de piciorușul lui aspru...

— Acu ar merge o bere rece ! spuse șoferul smulgînd un clește și sugînd din el carnea fierbinte, cu gust rău și plescăind de plăcere. Tu de ce nu mănînci ? mă întrebă el zîmbind. Haide, mănîncă !

Rîzînd mai de-adevărat, mai mînzește, ne-am așezat în iarba deasă, iar el m-a obligat să gust din carnea roză și aburindă a racului, care aproape că mi-a provocat greață, atît de respingătoare mi s-a părut.

Șoferul făcu haz de nepriceperea mea și tot înghițind la raci și savurînd fiecare îmbucătură, fiecare picătură de suc, începu să-și blesteme camionul, motorul lui vechi, al cărui radiator se acoperise de calcar, făcînd să se încingă motorul în asemenea hal, încît fierbea apa în el ca într-un ceainic...

— Mi-am petrecut toată viața la volan ! În Uzbekistan am condus șapte ani un Ikarus, mă crezi ? Hei, ce viață ! Era cald și bine. Acolo nu există ierni ! Primăvara e timpurie ! Pămîntul, înflorit și parfumat ca un buchet. Iar toamna, caise, struguri, pepeni galbeni, pepeni verzi, migdale... Ce mai, un adevărat compot ! Totul, din belșug ! Unde îți arunci ochii, peste tot, fel de fel de fructe ! Dac-ai vedea piețele lor ! Sînt ca niște naturi moarte. Ai tot ce-ți poftește inima, fel de fel de fructe, iar dacă îți dorești șașlîk, mănînci de te saturi pe douăzeci de copeici. Pentru o rublă iei și gustarea, prînzești și cinezi ! Și carne, nu niscai cartofi, acolo ! Înțelegi ? Albumine, și fel de fel de vitamine. Apoi intri într-o ceainărie, bei o ceașcă de ceai verde. Dacă ești la volan și te simți mort de oboseală, îți trece cît ai clipi, te simți ușor ca fulgul, zîmbești fericit, parcă plutești în văzduh, cu aripioarele albe... Doar știi și tu că ceaiul verde e nemaipomenit în clipele de mare oboseală, iar cînd îți fierbe sîngele în vine și fetița îți atinge umărul cu obrăjorul ei delicat, atunci... firește bei un ceai mai tăricel... Dar să vezi pilaful de Uzbekistan ! Ai tot mînca, cu nemiluita. Ți se servește la tavă, îl presari cu semințe de rodie și ți se topește în gură. Mama mia ! Dacă n-ai mîncat niciodată pilaf de Uzbekistan, apoi habar n-ai ce-i ăla pilaf. Mi-e și milă de tine, degeaba mai trăiești pe lume. Tu nici gustul cărnii de rac fript nu-l prețuiești. Degeaba mai trăiești pe lume... Zău că mi-e milă de

asemenea oameni. Ce fel de oameni mai sînt ăştia ? Pe onoarea mea, nişte amărîţi care nici nu-şi dau seama cît de săraci sînt ei sufleteşte !

— Sufleteşte ? am întrebat eu izbucnind în rîs.

— Păi dacă tu nu înţelegi gustul vieţii, asta ce-i ? Dacă ai mîncat cartofi cu pîine, ai băut un ulcior de lapte şi te simţi fericit, apoi asta-i viaţă ? Oare poţi să fii fericit ? N-o să te cred niciodată, chiar dacă ţi-ai reteza o mînă ca să-mi dovedeşti asta... N-am să cred decît că eşti un prost ca toţi proştii. Dacă o să-mi spui că te simţi fericit privind pădurea asta, nici atunci nu te cred, fiindcă nu faci decît să te minţi pe tine însuţi. Dacă ai vedea acum o livadă de piersici, ai pricepe imediat că aici, în mijlocul acestei păduri, eşti cel mai nenorocit dintre oameni, pentru că în pădure nu există nimic în afară de smeură, şi aia crescută printre urzici. Rîul însă, da ! Rîul există. Dar dacă în faţa ta ar fi un lac cu nişte crapi uite-aşa, cu păstrăvi, cu caraşi, pe care îi poţi prinde cu prostovolul fără nici un efort ? Ai mîncat vreodată păstrăvi fripţi ? Să ai la masă şi coniac, şi păhărele de cristal, şi o fetişoară care să se uite la tine cu duioşie şi să mai fie şi muzică şi, mă rog, tot ce trebuie... Ai mai sta să lîncezeşti aici pe iarbă ? Pe dracu ai mai sta ! Ehei eu toate le-am avut, ştiu ce spun : am petrecut cu femei şi orchestra cînta ce pofteam eu... Bineînţeles, trebuie să ai lovele, iar eu aveam, ce mai. Am avut atîţia bani că tu nici în visurile tale cele mai dulci n-ai văzut atîţia. Hei, ce viaţă a fost, iar acum, cum se spune, cucu ! Cînd îţi umblă mintea, poţi să strîngi bani la chimir chiar şi pe un autobuz de ţară. Ikarusul meu era de culoare vişinie, avea un Diesel puternic. Pe drumuri bune prinzi uşor 120 la oră, la viraje pantele cîntă, iar tu ai doar grija volanului... A volanului, înţelegi ? Nu a covrigului. Dunea stătea şi bea ceai cu covrigi ! Eu însă tot timpul la volan. Cînd mergi cu 120 la oră îţi cîntă inima. Cei care vin din partea opusă se dau în lături, iar la depăşiri tragi cu claxonul şi cei

pe care-i depăşeşti aproape că dau în şanţ de spaimă. Taşkent — Alma-Ata, ai auzit despre oraşele astea ? Închipuie-ţi că eu am lucrat acolo. Şi am cîştigat bani grei. Mie însumi nu-mi vine să cred că am avut atîţia bani. Închipuieşte-ţi : în Taşkent roşiile deja s-au copt, iar în Alma-Ata sînt încă verzi, practic încă nu se găsesc. Pricepi ce spun ? Aveam oameni, bineînţeles, nu singur... Treaba mea era volanul, drumul — salut şi la revedere ! La dus sînt ţîr, iar la înapoiere sînt plin de bani ca o muiere ţîţoasă. Un simplu ordin secret, ca de la statul major al frontului : „Borea, mîine Alma-Ata, transport mărfuri." „S-a făcut", spun eu. Am pregătit Dieselul, am încărcat roşiile, dau drumul la motor, piciorul pe pedală, mîna pe volan... Cu vînt bun din pupa, salutare, oraş iubit ! O cursă şi eşti un om făcut. Şi cîte asemenea curse au fost ! Cîte au fost ! Iar de merele Aport, de Alma-Ata ai auzit ? În Taşkent nu se găsesc. Te-ai prins ? Ăsta-i mărul care mi-a plăcut şi mie la nebunie. Nici nu poţi să-l duci în plasă, e atît de gingaş, că se bate şi rugineşte de la piaţă pînă acasă. Ăsta nu-i măr, ci ananas paprfumat.

— Spuneţi că aţi lucrat pe un camion de transport ? l-am întrebat eu zîmbind ironic, întrerupîndu-mi respiraţia şi chiar tuşind cu emoţie.

— Unde-ai mai văzut tu un autobuz de mărfuri ? Eu transportam pasageri !

— Atunci cum vine... Roşii ? Dar cu biletele cum... Doar în maşină nu erau călători, biletele au însă şi ele o evidenţă, nu ?

El se uita la mine ca la un idiot autentic şi rîdea sacadat.

— Tu, Vania, ai auzit vreodată ca lupul să numere oile din turmă ? mă întrebă şmecherul cel vesel. El fură oaia fără nici o evidenţă, te prinzi ? Evidenţa era în buzunarele noastre. Dispecerul era omul nostru, avea şi el partea lui. Şi totul era ca în scumpa mea Odessă : cum-

peri la negru blugi americani fabricaţi la Chişinău, cu etichetă braziliană pe buzunarul de la spate, croiţi de Dezik, în atelierul lui clandestin. Acum ai înţeles ? Tu, după cum văd, eşti fraier rău de tot. Racii nu-ţi plac, pilaf de Uzbekistan n-ai mîncat, iar despre viaţa sufletească habar n-ai.

— Dumneata eşti din Odessa ? l-am întrebat eu, obosit de propriul meu zîmbet.

— Nu, Vania, eu sînt din Moscova, dar m-am născut la Odessa. În orice caz, acolo s-a născut mama mea, apoi, după cum mi s-a spus, m-am născut şi eu, însă familia mea nu ştiu de ce a fost atrasă de capitală. Dar om am fost la Taşkent. Astea au fost clipele de aur ale vieţii mele.

— Şi de ce ai renunţat la asemenea viaţă ?

— Povestea cu vulturul ai auzit-o ? Mai bine să bei odată sînge cald decît să ciuguleşti cadavre un veac întreg. Aşa şi eu, am trăit ca Pugaciov, înţelegi ?

— Eşti romantic, înseamnă, am rîs eu. Vultur !

— De ce romantic ? Sînt realist... Eu am ştiut ce riscuri îmi asum. Nici n-am clipit cînd mi-au dat anişorii... Trebuie să recunosc că, desigur, m-a întristat clauza în legătură cu kilometrul 101, aerul ăsta de pădure m-a îmbătat de-a binelea, şi aş vrea să-mi spun mie însumi, ajunge ! Dar pe mine deocamdată nimeni nu mă înţelege. Îmi spun : mai stai un anişor, mai odihneşte-te un pic de zgomotul oraşului. Nu, Vania, eu nu sînt romantic ! În ce priveşte vulturul, de acord, dar unde ai văzut tu vultur romantic ? Vulturul, Vanka, e realist, răspunse el zîmbind cu răutate, de parcă ar fi căutat să vadă cîte parale fac.

— Dar ce, am spus eu că eşti vultur ? l-am întrebat. Ţînţarul bea şi el sînge cald, nu-i aşa ? Pînă cînd îl striveşte careva.

— Vrei să spui că sînt ţînţar ? zise el continuînd să zîmbească. Vrei să mă jigneşti ?

— Adică de ce ? Pur și simplu am întors povestea pe dos. De fapt, din punctul meu de vedere, e mai exactă așa. Ce zici ?

Își aținti privirea rece spre mine, și îi văzui urechile mici și galbene strîns lipite de cap, ca ale animalelor de pradă, iar în privirea lui lucea o lumină cînd vicleană, cînd disprețuitoare. Se ridică de la pămînt ca un arc, crescu pe neașteptate în fața mea, amenințător, aproape să mă calce pe mînă cu sandaua murdară și scîlciată și, zîmbind prudent, îmi spuse cu o impertinență de huligan :

— Ar trebui să-ți ard una de să-ți dea borșul, pentru insulta asta. Ce crezi ?

— Da, cred că trebuie să te frîngi și tu, răspunsei eu surîzînd și știind dinainte, nu-mi dau seama de ce, că omul nu va îndrăzni să mă lovească.

— Serios ? întrebă el cu un zîmbet atît de blînd, încît era imposibil să nu-i răspunzi tot cu un zîmbet.

— Desigur, l-am încredințat eu.

— Ei atunci, șefule, să plec mai departe ?

— Corect.

La despărțire am rîs amîndoi, el chiar îmi făcu cu ochiul, pornind camionul, iar eu, rămas singur pe mal, alături de un morman de coji de rac, nu puteam să înțeleg ce s-a întîmplat ; el m-a speriat pe mine, sau eu pe el ?

M-am întors la Lujki cu simțurile răvășite. Lîngă podeț am văzut pietroaiele înconjurate de iarbă deasă și m-a apucat o cumplită stare de rău sufletesc. Nici n-am auzit ce m-a întrebat un băiețel care venise spre mine alergînd, cu o bucurie strengărească și cu o expresie de nețărmurită încredere pe față...

Această mică ființă blondă alerga pe lîngă mine și continua să mă întrebe ceva ce nu înțelegeam, uitîndu-se în ochii mei. Atunci, l-am întrebat eu :

— Cîți ani ai ?

— Sînt mare...

— Ce ?
— Sînt mare.
— Nu înțeleg.
— Ma-re !
— A, ești mare ! Acum e clar. Totuși cîți ani ai ?

Strîngîndu-și degetul mare în palmă, băiețelul și le desfăcu pe celelalte patru și, văzînd că zîmbesc, parcă mi le aruncă în față cu dispreț.

Era bine legat și avea un cap pe măsură. Un omuleț plin de vioiciune și energie acest locuitor „mare", cum se pretindea el, al satului Lujki estival, care nu mai putea de curiozitate și de plictiseală.

În sfîrșit, mi-am dat seama cu întîrziere că mă întreba ce fel de pește am prins.

— Sigur, am spus eu căutînd să-l imit. Uite-așa o știucă !
— Mare ?
— Enormă !
— Mare cît cerul ?
— De ce cît cerul ?
— Ai un sac mare cît cerul !

Acest „cît cerul" m-a făcut să rîd. Și m-am gîndit, apropiindu-mă de casa lui Bugorkov, că nu rucsacul meu i s-a părut lui atît de mare, ci că în conștiința acestui băiețel încă nu intrase cerul, nu-l uimise încă prin nemărginirea și adîncimea lui — de aceea îi venea ușor să compare cu atîta cutezanță și ușurință rucsacul meu, mare într-adevăr, cu cerul...

— Cerul e cu mult mai mare decît sacul meu, i-am spus eu la despărțire.

Ridicînd capul, el se uită din nou la rucsacul meu și zîmbi șiret.

— Nu, spuse el cu viclenie. Sacul e mai mare.

Nu mi-am putut de seama dacă glumește, ori sacul meu, atîrnîndu-i deasupra cu greutatea lui întunecată, care îi acoperise cerul, i se păruse într-adevăr atît de mare.

Adormind în cămăruța mea, căutam să-mi aduc aminte de cerul copilăriei mele. Vedeam zîmbind cum zburdau dirijabilele și baloanele deasupra Moscovei, dar n-am reușit nicidecum să regăsesc în memorie imaginea dimensiunilor enorme ale cerului, n-am reușit să-mi amintesc de sentimentul mirării față de nesfîrșirea lui. Îmi aduceam aminte de un număr acrobatic în parcul central de cultură și odihnă : un aerostat cu nacelă, în care erau ridicați oamenii ca să privească în jur, îmi aduceam aminte de spaima care m-a cuprins cînd m-a adus tata, pe cînd eram încă un băiețel foarte mic, să văd monstrul care, cu masa lui neagră, umflată și unduitoare, se lăsa chiar deasupra mea, de acolo de unde lumina soarele, țin minte țipătul și groaza mea, îmi amintesc de emoția și de teama tatălui meu, care mă luă de acolo agățat de gîtul lui. Îmi era frică să deschid ochii, îngrozit de acea întunecime înfiorătoare, care desigur era mai mare și mai întinsă decît o mie de ceruri ale primei mele copilării.

Cerul însă l-am văzut pentru prima dată, adică am zărit spațiile și profunzimea lui, cînd aveam zece ani. Asta s-a întîmplat într-o seară de iarnă, cînd eram evacuați în Ural. Mi se părea că am rămas atît de uimit în seara aceea văzînd numărul enorm de stele, că am uitat chiar și de ger, și mi se năzărea că vedeam cerul în toată nemărginirea lui, prinzînd cu privirea stelele apropiate, transportîndu-mă pînă la cele mai îndepărtate, iar de la acestea spre cele imposibil de îndepărtate, ca niște pulberi, din Calea Lactee, și simțeam cu toată ființa mea, cu fiecare fibră din mine, distanța de la o stea la altă stea, întreaga stereoscopie a spațiului strălucitor, albastru și infinit, care se deschidea dintr-o dată în fața ochilor mei. Pînă în acea seară de iarnă probabil că nu văzusem niciodată cerul, mai exact nu înțelesesem întreaga lui nemărginire și, probabil, la fel cu acest băiețel, aș fi putut să compar pe-atunci un obiect pămîntesc cu dimensiunile lui.

Gîndindu-mă la mica mea descoperire, care mă sustrăsese de la toate neplăcerile, m-a cuprins somnul.

Am dormit, ca să nu moţăi noaptea, la pescuit : nu pierdusem încă nădejdea că voi prinde un clean mare.

Liniştea pătrunsă de miros de fîn şi de un fel de ţîrîit, migrator prin întuneric şi unduitor, al greierilor, puse în sfîrşit stăpînire pe lumea cuprinsă de somn. Doar din cînd în cînd plescăia cîte un peşte, iar în stufăriş fluiera cîte-un gonaci, ca şi cum cineva, fluturîndu-şi mîna din umăr, tăia aerul cu o nuia tare, emiţînd un şuierat ca de vînt. În tăcere, se auzi ţipătul unei raţe sălbatice. Începuseră să orăcăie şi să murmure broaştele pe întreaga întindere a rîului, de parcă puseseră să cînte un patefon cu o placă stricată.

Porni să cînte sfios o privighetoare întîrziată, apoi tăcu, fără a-şi mai continua cîntecul întrerupt.

M-am culcat pe spate, punîndu-mi capul pe rucsac, şi cu un zîmbet plin de nostalgie mi-am afundat privirea în luminosul cer al nopţii.

Nici un fel de linişte n-a fost în această noapte. Parcă nici noapte n-ar fi fost. Pentru că tot ce exista pe pămînt, tot ce ziua tăcea sub razele soarelui, se trezise la viaţă şi prinsese curaj, se dezlănţuise zgomotos, umplînd vecinătatea cu ţipete, şuierături, cîntece, plescăituri, gîgîituri, încît larma zilei nici nu se putea compara cu gălăgia nopţii luminoase şi vii, cînd dormea numai omul — acest idol plin de cruzime de care ziua tot ce e viu şi liber se ascunde îngrozit.

Eu însumi, parcă eliberat de om, de puterea lui asupra mea, mă simţeam un animal sătul care a pierdut orice frică... Şi m-am simţit prost cînd pe cer, la o înălţime de vreo trei sute de metri, a trecut deasupra mea, acoperind stelele palide cu umbra lui în formă de cruce, un Il-14 bimotor, purtînd luminile roşii şi verzi de navigaţie pe aripile lui abia ghicite în întuneric.

Urletul acoperi toate sunetele de pe pămînt, ca şi cum ar fi trecut cu un fier de călcat peste ele, ca şi cum ar fi strivit şi distrus ca un tanc liniştea nopţii de vară, cu aripile lui întinse, cu licărul albastru al cabinei şi al hublourilor luminate. Mi s-a părut chiar că răsuflarea fierbinte a motoarelor urlătoare mi-a atins obrajii şi în aer s-a simţit mirosul gazelor fierbinţi de eşapament...

Umbra lunecă şi se pierdu în întuneric, lumina roşie din coadă clipi ca de rămas bun, iar în curînd se estompă şi zgomotul şi dispăru complet, de parcă nici n-ar fi fost vreodată.

Dar în faţa ochilor minţii, persista deasupra mea umbra curgătoare a carcasei lui metalice, a geamurilor fosforescente ale cabinei, în spatele cărora stăteau, zburînd deasupra mea, doi piloţi în scaunele lor, între ei stătea mecanicul, iar dincolo de grilaj, navigatorul... Feţele lor luminate de fosforul aparatelor de bord aveau o tentă verzuie, iar al doilea pilot, care, la fel cu mecanicul, n-avea ce face într-un zbor liniştit, spunea poate o anecdotă veselă şi amîndoi rîdeau sclipindu-şi luminiţele ochilor şi dinţilor, fără a şti nimic de privirea mea vrăjită şi tainică, de ploconirea mea de om al cavernei faţă de urlătorul pterodactil care zbura deasupra mea.

În această noapte, la fel ca în îndepărtata mea copilărie din Ural, se pare că am pătruns profunzimea nesfîrşită a cerului nocturn prin care trece un avion, prin care apoi au trecut alte avioane, nevăzute de ochi, avioane de vînătoare de mare înălţime, împrăştiind prin adîncurile cerului zgomotul turbinelor lor asemănător cu sunetele unui primus gîjîitor, dar care la un moment dat face să explodeze împrejurimile printr-un fel de urgie de bombe care sparge timpanele, cînd aceste mici şi nevăzute jucării, pierzîndu-se în ceruri, trec de bariera sunetului. Apoi vîjîie liniştit printre steluţe, ca nişte primusuri de bucătărie... Dar pentru moment motoarele amuţeau şi broaştele buimace începeau să orăcăie din nou, începea

iarăşi să fluiere gonaciul, obişnuit cu fel de fel de sunete grohăitoare, raţa măcăia adunîndu-şi cîrdul de pui, peştii plescăiau, ţipa buha în pădure şi rîul respira unduind prin întinderile de stuf.

Stăteam culcat pe pămîntul cald care nu-şi pierduse încă fierbinţeala zilei şi zîmbeam privind la cer, entuziasmîndu-mă înfiorat ca un copil de cutezanţa oamenilor care înaintau în profunzimile acestui infinit, în bezna nemărginită a nopţii, care parcă nici nu existase pe pămînt.

Lîngă mine înnegrea umbra unui ceaunel afumat pe fondul luminos al apei. Aerul proaspăt parcă mă strivea cu toată înălţimea lui de sub stele, şi mă simţeam neputincios să mă ridic. Zăceam, ca şi cum fusesem încleiat în această substanţă sticloasă, rece şi grea, ca şi cum zăceam chiar pe fundul oceanului cosmic şi îmi făcea o plăcere diabolică să-mi recunosc neputinţa faţă de nemărginirea lui. În aceste momente fericite, îmi aduceam aminte de spusele cuiva : „Omul e neputincios, dar şi măreţ, pentru că e conştient de neputinţa lui".

Altfel cum să trăieşti sub acest cer ? Cum să împaci, în timp, să armonizezi extazul în faţa treptelor înstelate ale cerului, cu neputinţa celui care zace la fund, pe pămînt, strivit de greutatea coloanei de aer ? Visuri măreţe şi posibilităţi mărunte... Cum să te descurci fără această frază salvatoare, zburînd cu privirea spre infinit ? „Eşti neputincios, dar şi măreţ, fiind conştient de neputinţa ta."

Totuşi, ce bine că în copilărie nu vedem pînă la un anumit timp cerul. Probabil că natura a avut grijă, în înţelepciunea ei, lipsindu-i pe copii de senzaţia nesfîrşirii lui iraţionale. A suporta liniştea şi a rămîne întreg în faţa adîncimii inaccesibile este capabil pesemne numai omul ajuns la maturitate, cu psihicul călit.

Şi poate că nu în zadar, cu cît e mai vîrstnic omul, cu atît mai gînditor priveşte cerul, şi nu în zadar şi-a născocit el o legendă frumoasă despre înălţarea la cer a

sufletului, după moarte... Dacă n-am reușit acum, poate voi izbuti altădată.

Ce sîntem noi pămîntenii ? Unde este casa noastră adevărată ?

...Am fost sustras de la aceste gînduri deșarte de țîrîitul liniștit, abia simțit, al greierilor, de orăcăitul broaștelor și de zgomotul avionului îndepărtat, de sunetul ca de clopoței sfios, care mi-a adus aminte deodată de ce sînt aici, pe malul rîului. Forțele s-au redeșteptat în mine și am uitat, slavă Domnului, despre cer, transformîndu-mă într-un copil care dorește foarte mult să prindă un pește. Un pește mare ! Vînjos, puternic, frumos și cu buzele mari ! Limita de sus a visului, în aceste minunate zile deșarte ale vieții mele, care zburau ca un suspin...

Acum nici nu-mi mai aduc bine aminte cînd au fost toate acestea — în urmă cu cinci ani, sau ieri. Sau poate că totul va fi cîndva : peste vreo cinci ani, sau mîine... Topolta curgînd între maluri nisipoase, continuînd prin nu știu ce minune să curgă neînghițită de dunele uscate și fierbinți, care păreau gata să-i absoarbă toată apa, fără a mai lăsa nimic ; așternute de curgerea apei, insulițele de pietriș pe care crescuse rogozișul aspru, țipătul cufundarului, cruciulițele urmelor lui pe noroi ; apa limpede care, amestecată cu alte ape, intra în limburile uscate pînă la refuz, care nu potolește setea, mirosul ei de papură, zgomotoasa, vuitoarea și cristalina noapte deasupra rîului ; pescărușul albastru care se scufundă...

Au fost oare acestea într-adevăr ? Parcă nici mie însumi nu-mi vine să cred. E ca și cum ar trebui să trag cu creionul peste tot ce am scris, ca fiind o invenție, slăbiciunea sălbatecă a unui om obosit de oraș, care a pătruns cu închipuirea într-o țară născocită de el.

Și totuși au fost.

Vor mai fi însă vreodată ? Nu știu. Cred că nu, cu toate că aș dori să cred că vor fi...

XIII

Ploaia parcă nici n-a fost, însă străzile şi trotuarele nu se uscau din cauza ceţii, care atîrna pîlpîitoare deasupra oraşului, iar maşinile erau murdare de noroi pînă la capotă.

La Moscova, pe străzi, aproape că nici nu poţi sesiza pîcla. Doar undeva, afară din oraş, la marginea pădurii desfrunzite, printre trunchiurile copacilor înnegriţi, vezi cum se topesc în ceaţă arborii din depărtare, cît de înmuiate sînt cîmpiile şi pîlcurile de pădure, cît de neagră e arătura, cum se luminează picăturile lăptoase pe ramurile subţiri ale mestecenilor, agăţîndu-se de mici lăstari de iarnă. Şi această ploaie nevăzută, acest nor cenuşiu care s-a lăsat pe pămîntul galben miroase a frunze reci şi moarte.

La Moscova însă, nu vezi decît luciul asfaltului şi, stropite de noroi ca din pulverizator, maşini, maşini, maşini...

De la magazinul Detski Mir ieşiră două persoane, îndreptîndu-se în jos, spre Neglinnaia. Bărbatul era îmbrăcat într-un palton de piele, cu poalele lungi, ros pe la cusături. Avea în picioare nişte ghete mari, înalte, care semănau a şoşoni, în care îşi vîrîse pantalonii, iar pe cap purta o căciuliţă bulgărească, micuţă, cu urechi de blană, cu un cozorocel minuscul ce-i stătea provocator de urît, strîngîndu-i ţeasta şi schimbînd-o într-un fel de căpşor mic, de pasăre de pradă. Într-o mînă ţinea un tractor roşu, de masă plastică, într-un săculeţ de polietilenă, iar în cealaltă mîna femeii, care mergea alături de el ca un copil.

Umblau printre oameni într-o tăcere îngîndurată, desfătîndu-se parcă în răcoarea umedă. Fără a lăsa mîna femeii, el privea înainte, aplecîndu-şi cu mîndrie pe spate capul lui încătuşat, iar ea ţinea privirea în pămînt. Mergeau încet, erau întrecuţi de trecători, iar cei

care le veneau din față se izbeau de ei ca de un obstacol și îi ocoleau grăbiți pe de lături, aruncînd cîte o privire spre căpușorul uriașului de piele.

— Unde mă duci ? întrebă femeia, uitîndu-se la el.

El ii răspunse semnificativ.

— Acolo ! trezind un zîmbet pe fața femeii și un fel de mișcare abia simțită a trupului, prin care ea parcă i-ar fi spus : „Bine faci. Sînt de acord. Du-mă acolo".

Kolea Bugorkov o zări deodată, o auzi, o privi, o învălui cu tentaculele simțurilor sale pe Verocika Vorkueva, văzu năsucul ei înroșit de frig, auzi tăcerea ei liniștită, plină de supunere și iubire, îi simți chiar parfumul...

Privind mirat perechea ce se îndepărta și care tocmai cotea spre Neglinnaia, se opri nehotărît.

„Să fie ea ? se gîndi speriat. Acea Verocika Vorkueva care... Dumnezeule ! Cît de mult s-a schimbat ! Dar ăsta cine să fie ? Bărbatu-său ? Ciudat cum arată...

În aparență, Verocika nu se schimbase deloc, deși mai slăbise în acești ani. Pe Bugorkov îl șocase cel mai mult schimbarea ei interioară, supunerea ei liniștită, necunoscută lui, și împăcarea ei. Niciodată, chiar în cele mai fericite clipe ale vieții sale, el nu și-ar fi putut-o închipui pe Verocika Vorkueva atît de liniștită și blîndă alături de el.

Cei care o cunoșteau pe Verocika o considerau o femeie fericită și lipsită de griji, care avusese norocul să întîlnească în viață un bărbat cu cele mai bune și mai înalte păreri despre familie.

La șase luni după nuntă, el își săruta soția pe pragul casei de naștere, primind din mîinile moașei un pachețel ușor, în care se afla fiul său, care, oricît ar părea de straniu, se născuse totuși la nouă luni, bine hrănit și cu greutate normală. Dealtfel, această naștere precipitată nu

mirase pe nimeni în mod deosebit. Asemenea cazuri nu sînt rare în veacul nostru grăbit şi impetuos.

În ce o priveşte, Verocika, parcă neînţelegînd prea bine ce s-a întîmplat cu ea, era foarte speriată. De pe faţa ei nu dispărea zîmbetul acela stingherit, ca şi cum născînd un băiat ar fi comis ceva pentru care ea însăşi nu reuşise încă să se pregătească. Cu toate că şi atunci, în primele momente ale întîlnirii cu părinţii, în ochii ei fericiţi şi obosiţi se ghicea un fel de detaşare plină de bravură, de parcă se bucura nemărginit că nu a adus pe lume o fată, ci un băiat.

Dar mai mult decît toţi pare-se că se bucura însuşi Tiuhtin, care prin naşterea fiului său trăgea o linie sub trecutul nu prea îndepărtat al tinerei lui soţii. Manifestările exterioare ale acestei bucurii îi mişcau atît de mult pe Anastasia Sergheievna şi pe Oleg Petrovici, încît ei se simţeau de asemenea fericiţi să-l vadă pe ginerele lor înnebunit de extaz, pe acest „lungan" cum îl numea Vorkuev, atenuînd printr-un zîmbet porecla destul de grosolană.

După buletin, Verocika devenise Tiuhtin, dar numele de fată îi rămăsese pentru toată viaţa. Nici unul din vechii prieteni nu-şi aducea aminte de ea altfel decît ca de Verocika Vorkueva, nefiind în stare să se despartă de reuşitul şi foarte potrivitul nume de familie al Verocikăi. Uneori chiar se părea că nu e un nume de familie, ci o poreclă plină de blîndeţe.

Oamenii spuneau : „Vom face revelionul la Verocika Vorkueva". Sau vorbeau astfel despre familia Tiuhtin : „Să mergem la Vorkuevi". [1]

Nu s-ar putea spune că o asemenea situaţie îi era plăcută lui Tiuhtin, dar el îşi explica asta prin faptul

[1] De la vorkovati, în limba rusă, verb care indică gunguritul porumbeilor ; în text, numele sugerează cu ironie şi nu fără oarecare ridiculizare, caracterul şi comportamentul unora dintre protagonişti — Vorkuevii.

că Verocika era înzestrată cu minunata însușire ca, fără nici un efort din partea ei, să cucerească simpatia oamenilor, degajînd în jurul ei forța de atracție a stării ei de fericire, de succes, precum și gunguritul ei plin de bunătate, atenția ei față de oameni, care o adorau probabil tocmai din cauza asta.

Fusese totdeauna destul de plăcută, iar după naștere, cînd a slăbit un pic, se înfrumusețase și mai mult, întrînd sau mai bine zis dînd buzna în perioada fericită a maternității și simțind în jur recunoașterea valorii și necesității prezenței ei pe pămînt.

Tocmai asta, poate mai mult decît toate celelalte, o făcea mai frumoasă — sentimentul propriei sale valori, de neînlocuit. Căci dacă e să te gîndești, tot ce e creiat de natură este fără preț pe pămînt, fie că e țînțar, păianjen, pește sau șopîrlă...

Ce loc îi era atribuit Verocikăi în această diversitate, ea nu știa, nu se gîndise niciodată, dar despre faptul că prezența ei este necesară pe pămînt n-avea nici o îndoială.

În privirea ei, care exprima întotdeauna cu finețe toate nuanțele stării ei de spirit, ale dispoziției ei, apăru după naștere un fel de extaz al suferinței, care cînd dispărea pe loc, fără urmă, cînd îi întuneca deodată ochii plini de vioiciune, curgători ca un fum sur, și care arătau umezi din pricina acestui profund și coroziv fum. În special atunci cînd auzea deodată plînsetul copilului. Trăiau în cămăruța mică a apartamentului Vorkuevilor, în acea cameră de care chiar și acum își mai aducea aminte Kolea Bugorkov, cu toate amănuntele ei, deși acum nu mai rămăsese nimic din ele, dacă facem abstracție de peisajul hibernal de pe perete și de lampadarul roz.

Cînd Verocika Vorkueva absolvise Universitatea, fără obligația de a se prezenta la repartiție, fiindcă era femeie căsătorită și avea un copil, Tiuhtin obținuse de asemenea diploma de inginer, și el se transferă de pe șantier, la secția tehnico-productivă a conducerii.

Aproximativ în aceeași perioadă, Oleg Petrovici și Anastasia Sergheievna, obosiți să-și tot îndemne fata să stea în vila lor, căci ea refuza categoric să plece acolo vara, o vîndură, cumpărîndu-și un automobil Moskvici. După această achiziție le mai rămaseră niște bani și Vorkuev, dispărînd în lungi călătorii pe întreaga perioadă a concediului său de odihnă, cumpără o izbă de lemn undeva, la o distanță de trei sute de kilometri de Moscova, pe malul unui rîuleț minunat, al cărui nume nu și-l putea aminti de fel : să fie Popolka ? Să fie Totolka ? Denumirea satului, însă, bineînțeles, n-o uitase : Vozdvijenskoe. Doar a plătit patru sute de ruble și, cu toate că nu avea documente pentru casă, fiindcă i-ar fi trebuit buletin de Vozdvijenskoe, în schimb reușise să facă formele de asigurare exact pentru suma de patru sute de ruble, astfel își făcea socoteala că în orice situație va recupera banii.

În general, în acea perioadă, în viața Vorkuevilor și a Tiuhtinilor, lucrurile se schimbaseră foarte mult.

Nici unul dintre ei nu putea să bănuiască, desigur, că satul Vozdvijenskoe era așezat pe rîul Topolta, nu departe de Lujki, unde își ducea veacul bătrînul Bugorkov. Despre noutate nu știa nimic nici Kolea Bugorkov, care, de asemeni, absolvise facultatea și, fiind repartizat la Institutul de cercetări științifice de industria lemnului, începuse să se ocupe acolo de o treabă destul de plicticoasă : proiecta instalarea unor dispozitive de ventilație pentru secțiile fabricilor de mobilă, luptînd, cu ajutorul unor mecanisme pneumatice absorbante, împotriva pulberilor dăunătoare și a rumegușului de lemn, care apoi erau folosite din nou în producția plăcilor aglomerate.

Despre toate acestea poate că nici nu merită să vorbim, dar cîteva cuvinte tot trebuie să spunem, pentru că Bogurkov, la fel ca mulți dintre tinerii specialiști, nutrise visuri mult mai îndrăznețe decît munca prozaică pe care o făcea și se apucase de la început de treaba care-i revenea în institut cu oarecare răceală, gîndindu-se să

treacă în producție, dar spre deosebire de cei mai mulți, se acomodă repede și începu să creadă cu toată sinceritatea că se preocupă de unul dintre cele mai importante lucruri de pe pămînt — protecția sănătății oamenilor care lucrează în secții pline de praf. Dealtfel, așa și era, în adevăr, cu toate că pentru Bugorkov, la început, înalta părere despre propria-i activitate era un fel de doping sui-generis, cîtă vreme nu se antrenase și nu se obișnuise să-și facă simplu și eficient munca lui. Totuși obișnuința de a munci este de departe mai importantă și mai de nădejde decît cuvintele mari, chiar cînd cuvintele sînt adevărate. Altfel ce-ar putea să facă oamenii preocupați de activități mai puțin nobile și înalte ? Iar Kolea Bugorkov, dat fiind caracterul său, se obișnui repede cu munca lui, cum se spune acum, se adaptase și, liniștit sufletește, își angajase toate forțele și întreaga energie pentru munca lui, pe care trebuia s-o facă în fiecare zi, indiferent de dispoziția în care se afla. Ca dealtfel și Tiuhtin care, trecînd din producție la administrație, „în birou", cum începuse să spună el cu timpul, se plictisise de la bun început, împovărat cum era de hîrțoage, de indigouri și calcule nesfîrșite, ducînd dorul unei activități adevărate. Sătul însă de vînturile geroase și arzătoare, pe platformele de beton ale caselor ce se construiau zi și noapte, alegîndu-se cu o lombosciatică rebelă, obosit de permanenta lipsă de confort a șantierelor de construcții, de inevitabilul noroi, și chiar de cenușiul insipid al betonului înțepător, nu prea mai voia de fapt să-și pună din nou pe cap casca de masă plastică, să îmbrace pantalonii vătuiți și cismele de pîslă. În primele zile, la noul loc de muncă, el încercase satisfacție numai la un singur gînd : că nu mai are nevoie să-și schimbe îmbrăcămintea. Că poate să iasă dimineața din casă cu cămașa curată și cu o cravată frumoasă, cu un costum călcat, cu ghetele curate și întreaga zi să lucreze astfel, iar în pauza de prînz să se ducă în sala de mese, și nu la magazinul din apropiere, unde lumea se ferește de

tine ca de dracu, temîndu-se să nu se murdărească... Desigur, şi acolo pauza de prînz îşi avea farmecul ei, puţin de înţeles pentru alţii, cînd ţie, pironitului la înălţimi, băieţii din brigadă îşi aduc o franzelă moale şi două sute de grame de salam special, tăiat în bucăţi groase, iar pe geruri deosebit de mari, şi o sută cincizeci de grame „pentru încălzit". Votka nu te îmbată defel. Ca şi francezul, obişnuit din copilărie să bea vin la masă, vei simţi deodată o căldură blîndă în stomacul flămînd şi un val de gingăşie faţă de prietenii îmbrăcaţi în pufoaice vătuite, murdare şi lăbărţate... Şi cît de gustos îţi va părea atunci salamul rece şi bucăţica de pîine albă şi moale, frîntă în mîinile tale aspre !

Spre deosebire de Bugorkov, Tiuhtin ştia ce-l aşteaptă despărţindu-se de şantier : întîi era vorba de o pierdere în bani, fapt care pentru el, ca om cu familie, prezenta importanţă. Era şi acea muncă migăloasă, legată de desene, care-l obosea mai mult decît fosta activitate de şantier. Trebuie spus că Tiuhtin, cînd începuse să studieze la Institut, visa o altă carieră, însă deocamdată acest loc în centrală îl aranja. Şi el nu făcea uz, ca Bugorkov, de cuvinte înalte, ca să se convingă să rămînă acolo unde se afla şi să se liniştească sufleteşte. Nu că s-ar fi obişnuit cu noul său loc de muncă şi că se împăcase cu el, dar se simţea ca un cîine fără stăpîn, rebegit de frig, pe care în sfîrşit oamenii buni l-au cules şi l-au adăpostit într-un loc cald. Iar Verocika Vorkueva era pur şi simplu fericită pentru el.

Totuşi amîndoi — şi Bugorkov, şi Tiuhtin — indiferent de toate cauzele anterioare, se aflau fiecare la locul lui. În special Tiuhtin, care cunoştea bine producţia. Amîndoi făceau treaba care le revenea, fără a se deosebi prin ceva de marea majoritate a celor ce muncesc şi care dimineaţa, se scoală fără prea mult chef, deşteptaţi de zbîrnîitul ceasului, căutînd să amăgească timpul şi să uite măcar pentru o clipă de el, lenevind într-un somn dulce, iar odată ajunşi la locul de muncă se integrează în rit-

mul obișnuit al treburilor și lucrează ca toți ceilalți. Leafa o primesc de asemenea la fel ca toți ceilalți, fără a uita de interesele lor personale, de serile libere, de sîmbete și de dumineci, fără a suferi prea mult pentru producție, cînd medicul de la policlinica raională le eliberează cîte un certificat de boală, știind prea bine că producția în aceste zile va face față și fără ei...

Există un fel de simplitate de invidiat și o soliditate în raporturile lor cu viața ! Cînd se întîmplă să aibă ocazia să inventeze ceva nou, ei inventează și introduc invenția în producție, bucurîndu-se de banii care li se dau drept recompensă. Sînt lipsiți de ori ce fel de complexe, considerînd de bună seamă că în viață ei trebuie să facă exact ceea ce fac și că nu se deosebesc prin nici un fel de talent aparte, prin urmare n-au de ce să facă pe nebunii, trebuie să-și îndeplinească bine munca lor, ca să nu se întîmple apoi să roșească în fața șefilor și să refacă ce au făcut o dată.

Cu timpul, la asemenea oameni, apare un schepsis profesional al rutinei, în sensul bun al cuvîntului, cu care ei bravează unii față de alții, pentru că acest schepsis afectat este de fapt un mod rafinat de a dădăci. O atitudine detașată față de munca respectivă este posibilă numai la oamenii cu o experiență profesională uriașă. Este o treabă de prestigiu sui-generis, ce n-are nimic comun cu neîmpăcarea sau cu disperarea omului căruia nu-i reușește nimic. Nicidecum ! Cu toate că asemenea oameni, desigur, există. Jocul lor semi-copilăresc îmi amintește uneori de lauda unui montator cunoscut căruia, spunea el, îi venea mai ușor să înădească trei conductori decît să-și umezească degetele...

Acești oameni, cu timpul, încep parcă să se comporte neglijent față de obiectul preocupărilor lor, ca și cum și-ar îndeplini obligațiile fără străduința și încordarea de la început. Ca un șofer cu multă experiență care, stînd la volan, parcă n-ar conduce mașina, ci ar bea ceai la soacră-sa, ei nu trădează nici un fel de încordare a mîi-

nilor sau a privirii. Ţi se pare uneori că nu omul întoarce volanul la cotitură, ci maşina singură, fără ajutorul lui, coteşte în direcţia necesară, iar el o ajută doar să se înscrie în curbă, deşi această impresie amăgitoare dispare imediat, dacă se întîmplă ca pe drum să apară o situaţie neprevăzută ; calculul exact, intuiţia, aprecierea distanţei, coordonarea mişcărilor — toate intră atunci în funcţiune, şi şoferul se transformă văzînd cu ochii. Aşa şi aceşti oameni, obosiţi de înaltul lor profesionalism, îşi permit o oarecare relaxare şi parcă un fel de atitudine semi-dispreţuitoare şi semi-hazlie faţă de ceea ce constituie de fapt munca vieţii lor.

Unui novice ei pot să-i pară nişte indivizi foarte dezagreabili, în special dacă nou-venitul are vreo idee.

Rareori îi alintă şefii cu laude, dar ei se simt mulţumiţi dacă n-au fost certaţi. Faţă de laude ei răspund cu un anumit umor, care constituie mai degrabă o funcţie de apărare decît o notă sarcastică.

Pentru un aviator, aprecierea cea mai înaltă a însuşirilor lui profesionale este expresia „te poţi bizui pe el". Acelaşi lucru se poate spune şi despre ei — sînt ingineri pe care „te poţi bizui". Nu există pe lume oameni mai cinstiţi şi mai corecţi decît aceştia. Iar dacă e nevoie, ei pot lucra şi în zilele de odihnă.

Fiecare dintre ei, în timpul liber, cînd se desprinde de treburi, îşi are preocuparea lui : şah, pescuit, florile din grădină, dacă au grădină, sau arborii fructiferi, automobilul, cine îl are, cu toate că cel mai adesea nu-l au, iar dacă îl au, nu drumul şi nu viteza îi atrage, ci posibilitatea de a meşteri la motor, de a regla clapetele sau saboţii de frînă, de a schimba o piesă oarecare sau de a monta o aprindere electronică în locul celei vechi. Între altele, pentru perfecţionarea uneltelor de pescuit ei nu-şi precupeţesc nici timpul, nici forţele, inventînd un flotor de o construcţie aparte, care nu se cufundă netam-nesam în apă, ci rămîne mereu la suprafaţă ; inventează unelte care taie gheaţa ca pe unt ; construiesc dispozitive auto-

mate de scoatere a undiței, dar, vai, rar care se poate lăuda dintre ei cu o pradă bogată : în ce privește pescuitul, de cele mai multe ori te salvează intuiția și cel de-al șaselea simț, iar nu uneltele perfecționate. Bugorkov și Tiuhtin erau, bineînțeles, foarte departe de acea siguranță care îi deosebește pe profesioniștii adevărați de cei care abia pornesc pe acest drum.

Dar, se înțelege, Tiuhtin înaintase mult mai mult decît Bugorkov, care încă nu cunoscuse producția și care, practic vorbind, nu mirosise viața.

Tiuhtin se deosebea, în general, prin multe lucruri de Bugorkov, despre care auzise destule, cu toate că nu-l cunoscuse personal. De exemplu, despre bani, Tiuhtin avea un punct de vedere al lui, aparte. El considera că un bărbat modern este obligat să cîștige bani, și cu cît mai mulți, cu atît mai bine. Fiindcă banii, după cum credea el, sînt ceva în genul prăzii vînătorului preistoric — cu cît e mai gros pachetul de hîrtii, cu atît e mai mare mistrețul ucis, pe care îl aduce el în caverna sa. Bărbatul zilelor noastre se asocia în închipuirea lui cu vînătorul care pleacă de acasă să facă rost de hrană, de îmbrăcăminte, precum și să-și asigure posibilitatea de a se odihni, dacă se poate spune așa, la focul vetrei.

Anume pentru asta iubea el banii și ținea personal contabilitatea casei, nevrînd să-i încredințeze soției lui o preocupare atît de importantă. Mult timp, Verocikăi Vorkueva nu-i putuse intra în obișnuință această ciudățenie a soțului ei și la început i se păruse că bărbatul este un zgîrcit, fapt la care ea se temea să se gîndească în mod serios. Dar cu timpul, se convinsese că Tiuhtin nu este un om lacom, că ea însăși este la fel de liberă ca și el în ce privește banii comuni și dacă îi trebuie o oarecare sumă neimportantă, pentru o cumpărătură neplanificată, ciorapi sau pantofi la modă, bărbatul ei îi dădea suma fără șovăire, dar își însemna în carnețel cheltuiala.

„Cînd vei începe să lucrezi o să ne fie mai ușor", îi spunea adesea Tiuhtin.

Şi într-adevăr, le-a venit mai uşor. Dar Verocika Vorkueva, fără nici un fel de aluzie din partea soţului, îi înmînase prima sa leafă pînă la ultima copeică, conform obiceiului, dîndu-i socoteală de cumpărăturile făcute în drum spre casă, inclusiv patru sticle de votcă şi de şampanie, destinate chefului.

Ciudat ! În sistemul unui asemenea mod de viaţă, ei îi era mai simplu să rămînă lipsită de grijă, la fel ca în copilărie, şi chiar părea fericită la gîndul că n-are să conducă gospodăria financiară, să se gîndească la cheltuieli, la plata chiriei, la rublele păstrate pentru distracţie. Dar, n-ar fi ştiut nici ea de ce, se jena să le povestească oamenilor totul, ascunzînd această stare de fapt chiar faţă de cei apropiaţi. Ca şi cum ei ar fi putut crede că nu e liberă, că e o femeie tutelată de soţ şi căreia nu i se acordă încredere să ţină gestiunea gospodăriei. În ce o priveşte, înţelegea că nimic din toate astea nu se întîmplă şi nu se va întîmpla niciodată, dar ceva în ea protesta împotriva obiceiului stabilit de a preda toţi banii soţului ei. În suflet îi rămînea un fel de nădejde stranie şi neînţeleasă nici chiar de ea însăşi pentru o libertate viitoare, de parcă în viitor o aştepta o viaţă mai plăcută şi mai liberă, cînd primind leafa, va putea să dispună singură de bani, după cum îi va trece prin cap, după toane... Cu toate că era într-adevăr un sentiment foarte straniu, fiindcă Tiuhtin, luîndu-i banii, îi îndeplinea orice capriciu, orice dorinţă, dacă bineînţeles erau reale.

Totuşi, cînd ea îi dădea soţului banii, îşi pierdea deodată orice chef de a face ceva nepermis din punctul de vedere al logicii, şi toate capriciile care-i treceau prin cap venind spre casă în ziua salariului dispăreau parcă de la sine, încetînd să mai existe, şi i se păreau de nepermis, ca nişte porniri neserioase la care nu avea nici un drept. Adică se pune întrebarea : de ce să cumpere pe sub mînă, şi de trei ori mai scump de la o speculantă care venea în ziua salariului, strecurîndu-se prin culoarele etajelor, lunecînd ca umbra, de ce să cumpere ciz-

mulițele acelea ultra-moderne, cu luciu sidefiu, dacă oricum ea are niște cizmulițe bune și durabile ? Ea desigur dorea — dorea foarte mult ! — să se plimbe pe stradă încălțată cu aceste cizmulițe înalte și strălucitoare, dar roșind de emoție și de dorința care o chinuia, scotea de pe picior cizmulița și spunea ceva despre căpută, care era prea mică pentru piciorul ei, cu toate că-i venea foarte bine, sau în general se făcea că nu-i place, zicînd că nu-i vin, deși cizmulițele i se potriveau de minune... Dar o sută douăzeci de ruble ? Trebuie să te mai și împrumuți de la cineva ca să cumperi luxoasele cizme franțuzești, nemaipomenit de frumoase, ușoare, bine finisate și strălucind de lac... Să înnebunești, nu alta ! În asemenea zile, ea venea acasă obosită și distrusă, îi dădea banii soțului ei, care-i aranja ca la pasență pe masă, biletele roșii la cele roșii, cele verzi la cele verzi, cele albastre la cele albastre, spunînd :

— Iubitul meu vînător ! Ai dobîndit astăzi cu arcul tău o gazelă iute de picior... Tragi la țintă fără greș ! Bravo !

Iar cînd, la ceai, ea îi povestea cu prefăcută indiferență despre cizmele de o sută douăzeci de ruble, el o întreba mirat : „De ce nu le-ai cumpărat ? Ți-au plăcut ? Zău că mă superi ! De ce nu le-ai cumpărat ?“

Ea se uita mirată la el și, crezînd în sinceritatea lui, era foarte mulțumită că n-a cheltuit banii pe cizme, mirîndu-se de chinurile ei de mai înainte. „De ce îmi trebuie ? — întreba ea cu recunoștință. Eu doar am cizme. Și apoi ai nevoie și tu de un palton nou...“ La care el îi răspundea indignat : „N-am nevoie de nici un palton ! Dar ție îți trebuie niște cizme frumoase. Tu lucrezi într-un loc unde asta nu e doar o încălțăminte nouă, ci o chestiune de prestigiu... Altădată să-ți cumperi, neapărat !“

Nu, ea nu avea dreptul să se plîngă de soț ! Îi era chiar recunoscătoare că a eliberat-o de griji. Nu era în stare să-și închipuie cum ar mai putea vreodată să țină

gospodăria, dacă el ar renunța s-o facă. De exemplu, habar n-avea cît plătesc ei lunar pentru electricitate și abia realiza cît îi costă chiria. Fără să mai vorbim de cheltuielile pentru spălătorie, unde ea nu fusese niciodată de cînd trăia cu Tiuhtin. Ea doar cosea numerele pe lenjerie și împăturea cearceafurile murdare, fețele de pernă, prosoapele, pe care le ducea Tiuhtin, întorcîndu-se de la spălătorie cu lenjeria curată.

Adică de ce să se plîngă ? Orice femeie putea s-o invidieze, și chiar o invidiau cînd le povestea despre toate acestea, precum și despre faptul că soțul ei spală pînă și podelele din antreu, cînd îi vine rîndul. Vasele le spăla Verocika singură, dar și în treaba asta Tiuhtin izbutea s-o ajute, ștergînd farfuriile și cănile ude cu un ștergar de bucătărie, aruncat peste umăr.

Nimeni dintre Vorkuevi nu petrecea mai mult timp cu micul Olejka decît însuși grijuliul său tată, care-și iubea fiul la nebunie, trezindu-se întotdeauna primul cînd, în timpul nopții, se auzea plînsul sau măcar scîncetul de insomnie al micului pui de om. Verocika Vorkueva putea să doarmă liniștită, iar el alerga desculț la pătuțul fiului și-i șoptea, îl descînta cu voce nocturnă, speriată, spunîndu-i ceva blînd și fără sens, îi mîngîia trupușorul transpirat și fierbinte, îi schimba scutecele, răspunzînd la întrebarea somnoroasă a Verocikăi prin liniștitorul „Dormi, dormi... Las' pe mine...", după care Verocika adormea deîndată, iar Tiuhtin îl hrănea pe micuț cu biberonul. Dacă trebuia, îl scotea din pătuț și-l legăna, strîngîndu-l la pieptu-i păros. Își înfășa feciorul mai bine decît Verocika și decît Anastasia Sergheievna la un loc, cu toate că femeilor le fusese frică la început ca tatăl să nu-i smulgă fiului vreo mînă sau un picior, dar Tiuhtin deprinsese repede această știință simplă. Deși citiseră că înfășarea ar fi dăunătoare pentru prunci, rămăseseră credincioși tradițiilor moștenite de la bunica.

Pe măsură ce Olejka creștea, creșteau și grijile tatălui. El nu scăpa nici o ocazie să se plimbe cu fiul, scoțînd

mai întîi căruciorul care scîrţîia în curte, apoi aducîndu-l pe Olejka, îmbrăcat după cum era vremea, îl aşeza binişor în căruciorul uşor, nemţesc, suspendat mult deasupra pămîntului, cu o streaşină transparentă pentru caz de ploaie sau ninsoare, şi ieşea cu copilul în stradă. Simţea plăcerea enormă, cu nimic comparabilă, pe care i-o ofereau plimbările cu fiul, pline de duioşie şi de îngîndurare, prinzîndu-i privirea, ce i se părea raţională şi într-un fel entuziastă şi mirată, răspunzînd la privirea lui cu zîmbete, făcîndu-i cu ochiul şi ţuguindu-şi buzele, cu gestul sărutului de la distanţă. şi cu întrebări oarecum prosteşti, pline de bucurie şi lipsite de sens : „Ei, salut ! Ce zici ? Ce spui, micuţule ? Dragul meu, frumuşelul meu ! Ce vrei tu să spui ?“ Drept răspuns, Olejka holba ochii la taică-său şi încordîndu-se, roşind de încordare, saliva, întipărindu-şi pe faţă ceva asemănător zîmbetului, care pentru Tiuhtin era cel mai frumos, cel mai plin de bucurie şi cel mai înţelept zîmbet cu care fusese răsplătit vreodată în viaţă.

În cărucior, se găsea totdeauna o batistă curată şi moale, cu care Tiuhtin ştergea saliva copilului, făcînd asta cu o grijă şi cu o delicateţe întru nimic mai prejos decît ar fi făcut-o maică-sa.

În treacăt fie zis, un străin întîlnind pe străzile Moscovei taţi tineri plimbîndu-şi copiii în cărucioare a rămas plăcut surprins. Nu văzuse nimic asemănător în ţara sa şi în general în ţările europene şi, se pare, trăsese concluzia că bărbatul rus îşi iubeşte copiii ca nici un alt bărbat din lume, considerînd perfect decent să se plimbe cu căruciorul prin locurile publice... Trebuie să recunosc că eu însumi n-am văzut nimic asemănător în nici una din ţările în care am fost.

Se prea poate să fie într-adevăr un fenomen unic al oraşelor noastre şi în particular al Moscovei. Un bărbat tînăr şi puternic împinge un cărucior de copil şi întîlnindu-şi prietenii pe lîngă casă, la fel de tineri ca el, nu va manifesta nici o umbră de jenă, ci mai degrabă

din contra, își va duce căruciorul lîngă cei care stau la intrare și discută probleme pur bărbătești, se vor saluta și va intra în discuție fără a uita totuși de copil, iar prietenii lui fără copii, care în acest timp se pot gîndi „la un franc pe care să-l împuște" pipăindu-și prin buzunare posibilitățile, înțelegînd faptul, se vor distrage de la micile lor griji și vor întreba pentru orice eventualitate pe prietenul preocupat de copil : „Tolik, tu nu participi, desigur..." Iar „Tolik", arătînd spre copil, va răspunde zîmbind : „Pentru mine a și supt puștiul o sticlă... Noi o să ne mai plimbăm... Căraţi-vă, băieți, fără mine..." Și ei o să-l înțeleagă prea bine, ca pe un om cu preocupări sfinte.

Așadar nici Tiuhtin, ieșind să se plimbe cu feciorul, cu Olejka, nu încerca nici cea mai mică emoție, cu atît mai puțin rușine. Mai mult decît atît, el se mîndrea cu grija lui, deși nu-și afișa mîndria în nici un fel. Pînă într-atît era de preocupat de fiu, pînă într-atît uita de tot pe lume, încît uneori întîrzia la ora suptului, lucru pentru care era certat de Verocika și de soacră, care în general nu găsea cuvinte să-și laude ginerele. Și Oleg Petrovici era mulțumit de el, considerîndu-l, de mult, cel mai potrivit om pentru fiica sa.

Tiuhtin mai avea o particularitate, care de asemeni nu prea fusese înțeleasă de Verocika Vorkueva, dar cu timpul el știu s-o convingă de adevărul lui : îi plăceau în mod evident lucrurile trainice, bune și se purta foarte grijuliu cu fiecare obiect cumpărat, fie el costum, masă sau poliță de bucătărie și, oricît ar suna de ciudat, cu o anume căldură sufletească, fapt care, firește, nu-i prea plăcea Verocikăi. Obiectul este obiect, considera ea, obișnuită să nu acorde o atenție deosebită fleacurilor ei.

Primul lucru pe care l-a făcut Tiuhtin cînd a venit în casa Vorkuevilor, a fost să cumpere niște umerașe bune, de lemn, pentru antreu, obligînd-o pe Verocika să-și atîrne pe ele paltonul, balonul și blana de iarnă, ca să nu se boțească. Apoi a cumpărat o pînză groasă, de dra-

perii, şi a făcut o perdea pentru cuier, ca hainele să nu se mai prăfuiască. A pus în ordine toate periile, le-a aruncat pe cele vechi, a cumpărat perii noi pentru haine şi pentru ghete. Sub cuier stăteau în permanenţă cutii cu cremă de ghete proaspătă — albă, neagră şi maro, şi Tiuhtin, uneori de cu seară, îşi curăţa pînă la strălucire ghetele, apoi pantofii sau cizmele Verocikăi, asigurîndu-şi soţia cu un zîmbet că o face cu plăcere şi totodată cu folos pentru încălţăminte, care devin nu numai plăcută la vedere, ci se şi poartă mai mult timp... „Lucrurile trebuie păstrate", spunea Tiuhtin, cu o convingere în glas care o speria pe Verocika.

Odată s-au certat din cauza unui fleac, a unei linguriţe de argint, în care Verocika Vorkueva ardea zahărul şi, scoţîndu-l de acolo, a zgîriat-o cu cuţitul, fapt pentru care Tiuhtin a ocărît-o. Olejka era răcit, tuşea tare şi Verocikăi i se păru monstruoasă observaţia soţului ei cu privire la linguriţa aceea veche, s-a enervat şi a spus mînioasă : „Dă-o dracului de linguriţă ! De asta-mi arde mie ? Lasă-mă-n pace !"

„Cum adică s-o dau dracului ? îi răspunse Tiuhtin, enervat şi el. Tu ştii cine a făcută această linguriţă ?"

„De unde să ştiu ?"

„A făcut-o un om ! Este munca unui om, ştiinţa, priceperea, sufletul lui, o parte din el însuşi, pentru că asta e viaţa lui, să facă linguriţe, iar tu îl drăcuieşti ! Ţi-ai împuiat capul cu fel de fel de lecturi tîmpite, nu-ţi scoţi nasul din cărţile tale filistine ! Este o atitudine filistină cînd drăcuieşti şi scuipi creaţia unor mîini omeneşti. Da. e o atitudine mic-burgheză ! Dulapul, masa, patul nostru, faţa de masă, tot ce ne înconjoară, crezi că s-a făcut de la sine ? Nuu, draga mea ! Toate sînt făcute de oameni, ca mine şi ca tine. Cum putem să le scuipăm ? Pentru tine parcă-s aşa, un nimic, o prostie, tu adică eşti mai presus de toate... Ăsta-i filistinism ! Toată viaţa omul are de-a face nu cu vorbe goale, ci cu obiecte ! Obiectul este un lucru însufleţit, pentru că-i făcut de om. El poate fi mai

bun sau mai rău, dar chiar şi un lucru neînsemnat, în genul clamelor tale de păr, chiar şi aceste clame, da, au drept la respect. Iar tu ai stricat o linguriţă de argint, un lucru vechi, şi spui fără ruşine că îl dai dracului ! Cum de nu ţi-e ruşine ?! Uite, închipuie-ţi că te-ai dus la o fabrică de giuvaergicale cu un topor şi ai prefăcut totul în ţăndări ; pentru asta te vor da în judecată. Şi bine vor face : oamenii s-au străduit, au muncit, iar tu ai stricat totul. Odată ajuns în casa ta acest obiect mic, tu te porţi faţă de el ca un moşier faţă de iobag, ca un despot — ce vreau aia fac... Poartă-te mai blînd cu obiectul. El ţi se va dărui pe de-a-ntregul, e al tău, iar tu eşti datoare să preţuieşti supunerea lui. Omul care l-a făcut poate că l-a îndrăgit, iar tu îl scuipi..."

„Ai să taci odată ? — l-a întrerupt Verocika. Nu cumva ai să-mi poruncești acum să mă închin dulapului ?"

„Ferească Dumenezeu ! Tu şterge-l de praf, asta-i deajuns."

În vremea asta Olejka tuşea, erau amîndoi peste măsură de iritaţi şi nici unul din ei nu voia să-l înţeleagă pe celălalt, dar cînd, în împrejurări liniştite, Tiuhtin îi aminti Verocikăi de această discuţie, ea se împăcă şi căzu de acord cu el, ba chiar i se păru deodată că soţul ei are dreptul ca nimeni altul să se gîndească astfel la lucruri, deoarece el însuşi, în viaţa lui, le-a făcut mult bine oamenilor, şi se simţi ruşinată faţă de el.

„Într-adevăr, spuse ea. Ce simplu ! E adevărat, unde-ţi arunci privirea, totu-i făcut de oameni. Casa, pereţii, camera, tapetul — totul !"

„Bineînţeles ! răspunse mulţumit Tiuhtin. Natura a făcut pădurea, rîul, cîmpul... Doar n-o să scuipăm pe toate astea ! Iar omul a făcut casa, masa, perna, pentru ca tu să te poţi odihni... Lucrurile sînt fapta însufleţită a omenirii, ele trebuie păzite şi iubite. Altfel, alţi oameni vor scuipa pe ceea ce faci tu... Oare ţi-ar plăcea ?"

„Tu eşti foarte înţelept ! spuse Verocika Vorkueva. E greu să te contrazică cineva."

Şi, fără să ştie nici ea de ce, îşi aminti de bătrînul portar care murise nu demult şi pe care îl îngropaseră cu fanfara, pe cheltuiala asociaţiei de locatari.

Lumea îi zicea „unchiul Fedia". Umbla cu un şorţ alb, pe care iarna îl îmbrăca pe deasupra pufoaicei. În mînă ţinea totdeauna o mătură şi un făraş, iar iarna un topor cu care desprindea gheaţa de pe trotuar, sau o lopată, de plastic, care strălucea de albeaţă în zilele geroase şi pe care o purta pe umăr ca pe-o halebardă. Trudea cu înverşunare, de dimineaţa pînă seara, găsindu-şi mereu de lucru şi niciodată nu folosea sarea : în iernile cu zăpadă multă, trotuarul de-a lungul casei se împestriţa cu pete negre, uscate, printre troiene, fiind aşternut discret cu nisip galben, strălucitor ; nici urmă de umezeală sau noroi, cum era în sectoarele vecine. Iar primăvara, gazonul din curtea de lîngă casă era măturat cu atîta dragoste şi minuţiozitate, încît pămîntul, încă plin de vlagă, părea o pînză ţesută din nişte seminţe de mac — nici un muc de ţigară, nici o hîrtie, nici un chibrit ars pe bucăţica de pămînt afînat.

Oamenii îl cunoşteau bine pe unchiul Fedia şi se temeau de el, pentru că era foarte rău. În orice caz, aşa la părea tuturor cînd îl vedeau păşind întunecat pe domeniile lui, fără a saluta pe nimeni, fără a răspunde la binefele nimănui, bombănind numai supărat dacă vedea dezordine.

Odată, iarna, Verocika Vorkueva se speriase tare cînd el, ridicînd de pe trotuarul bălţat un muc de ţigară cu urme de ruj, o ţintuise pe Verocika, care tocmai trecea pe-acolo, cu o privire plină de cruzime şi dispreţ faţă de criminal, care-şi luase de mult tălpăşiţa, şi strecură printre dinţi : „Pentru asta ar merita să fie ciopîrţită în patru..." Purta pe umăr o rangă cu toporişcă, iar faţa desfigurată de furie îi era atît de fioroasă, încît Verocikăi i se păruse că aude cu groază scrîşnetul oaselor celei executate şi, aproape moartă de spaimă, se strecurase pe lîngă unchiul Fedia, salutîndu-l cu sfială.

Nu demult, el murise. În locul lui venise o femeie tînără, care ocupă camera singurateculuí unchi Fedia, şi abia atunci se convinseră cu toţii ce om bun fusese bătrînul portar şi cît de mult bine le făcuse oamenilor prin munca lui posomorîtă.

„Tu de ce zîmbeşti aşa, enigmatic ? o întrebă Tiuhtin. La ce te gîndeşti ?"

„Aşa, la un om..." răspunse Verocika Verkueva.

„La Bugorkov ?"

„Ce amestec are Bugorkov ?! Mi-am adus aminte de portarul nostru, de unchiul Fedia. Odată a ridicat de jos un muc şi a spus : Aia care a aruncat chiştocul ar trebui ciopîrţită în bucăţi ! M-am speriat teribil. Avea faţa ciuruită de vărsat, nasul mic şi subţire, ochii răi, iar glasul ca de răufăcător : Pentru asta ar trebui ciopîrţită în bucăţi... Noi ne temeam grozav de el şi-l uram pentru că ne strica gheţuşurile... Abia făceam gheţuşul, că el ni-l strica. Era atît de nesuferit, dar atît de curat era în jurul casei ! Iarna uscat, iar vara totul stropit cu furtunul şi oricît de cald ar fi fost, la noi gazonul era verde şi pămîntul umed."

„Asta-i tot ?"

„Tot... Dar ce-ai mai vrea ? Oare-i puţin ? Trăiesc asemenea oameni pe lume şi parcă de pe urma lor ai numai neplăceri. Iar cînd moare un om ca acesta, doar atunci înţelegi că de-a lungul vieţii sale el le-a făcut oamenilor numai bucurii. Iar cînd trăia, parcă nimeni nu observa nimic."

„Pe undeva nu prea înţeleg generalizările tale. Adică eu aş fi acel nesuferit care face lucruri plăcute ? Aşa ar trebui să înţeleg ?"

„Care generalizări ? Nu fac nici un fel de generalizări... Tu n-ai nici un amestec ! Vorbeai despre lucruri, iar eu mi-am adus aminte deodată de unchiul Fedia, asta-i tot... de trotuarul curat — este şi ăsta un lucru... Asta-i tot..."

„Ce şmecheră eşti ! Ce şmecheră eşti ! spuse Tiuhtin zîmbind. Fugea căpriţa pe podeţ şi a rupt o frunzuliţă... Vrei să te cred aşa, cu una, cu două ! Recunoaşte că m-ai

comparat cu portarul acela. Eu nu mă supăr, prostuţo... Pentru că fiece om este într-un fel portar, fiecare are curtea sau curticica lui, locuinţa sau camera lui. Eu îmi curăţ ghetele, pe care le-au făcut alţi oameni, iar el curăţa trotuarul făcut de alţii. Adevărat ? Aşa e cu fiecare dintre noi, dacă bineînţeles există stimă pentru munca altuia..."

„Pe cuvînt de onoare, n-am avut nici un gînd ascuns...", mărturisi cu bucurie Verocika Vorkueva.

Îl considera pe soţul ei un om foarte cuminte şi se mira uneori cît de uşor şi simplu ştia el să gîndească despre viaţa obişnuită, care s-ar părea că nu are şi nu poate avea nimic interesant. De fiecare dată, într-un chip minunat şi de neînţeles, el făcea din ţînţar armăsar, uimind-o. În general vorbind, ea se obişnuise de copilă să privească ţînţarul cu indiferenţa pe care o merită această insectă nesuferită. Cu o uşurinţă neobişnuită, Tiuhtin îi dovdea însă că ţînţarul nu-i un trîntor, ci armăsar. Iar ce-i şi mai uimitor, ea cădea repede de acord cu soţul ei, ba chiar îi făcea plăcere să-şi dea seama că pînă atunci se înşelase în atitudinea ei faţă de ţînţar, acesta fiind de fapt un mare, blînd şi puternic armăsar. Iar ţînţari parcă nici nu existaseră pe lume, nici nu existase vreodată în viaţă ceva atît de mic şi neimportant, care n-ar fi meritat nici un fel de atenţie. Pe neobservate, Tiuhtin o introdusese şi pe ea în lumea unor sentimente cu totul noi şi necunoscute, obligînd-o să îndrăgească lucruri faţă de care înainte se comportase cu nepăsare sau indiferenţă.

El privea această lume cu totul altfel decît o făcuse Verocika Vorkueva, ea rămînînd pe lîngă Tiuhtin o fetiţă nepriceptă, pe care, în sfîrşit, iată, un preaînţelept învăţător într-ale vieţii o luase de mînă, călăuzind-o pe drumul cel drept...

„Unde mă duci ?"

Exclamaţia fusese desigur întîmplătoare, dar ea cuprindea într-un mod straniu sensul adevărat şi plin de alarmă al unei întrebări încă tulburi, dar foarte grave, adresate lui Tiuhtin. Iar el îi răspunse : „Acolo".

În acest răspuns, desigur și el întîmplător și nedesluşit, Verocika nu găsea nici un un fel de dezlegare a nedumeririi ei, în schimb, parcă-i apărea dintr-o dată în faţă armăsarul puternic, pe spinarea căruia era uşor şi plăcut să călăreşti, legănîndu-te şi privind în lături, fără a încerca emoţii şi griji deosebite, aflîndu-te în lumea unor simţuri şi senzaţii necunoscute de majoritatea oamenilor.

Parcă o dată mai mult, dorea să afle, să audă, să simtă că este condusă şi că el este un ghid încercat, pe care te poţi bizui. Aşa se simţea probabil mai liniştită şi era mai plăcut să-şi urmeze soţul, acolo...

XIV

E îndoielnic că cineva din acei ce cunoşteau familia ar fi putut să nutrească măcar cît de cît bănuiala inconştientă că uniunea lor conjugală era lipsită de trăinicie. Din afară, totul arăta cît se poate de reuşit. Tuturor li se părea că tinerii s-au găsit unul pe altul, au tras cum s-ar spune lozul cîştigător şi că nu poţi încerca decît bucurie privindu-i şi invidiindu-le fericirea. Aşa credeau toţi. Şi pe bună dreptate, pentru că nu exista nici cea mai mică pricină de îngrijorare. Chiar cel mai bun prieten al lui Tiuhtin, fostul lui colg de liceu, astăzi chirurg, care în şcoală visa să devină istoric, dar spre supriza tuturor făcuse institutul de medicină — chiar şi el, Sizov, petrecîndu-şi adesea serile la Tiuhtin, împreună cu soţia sa, bolnăvicioasă şi impresionabilă, izbutise să observe că obişnuinţa vieţii conjugale pentru aceşti oameni, adică pentru Verocika şi Tiuhtin, era pur şi simplu obişnuinţa de a-şi petrece timpul în comun, şi nu se transformase în ceva mai mult, cum se întîmpla cînd oamenii îmbătrînesc unul lîngă altul, ofilindu-se, iar odată cu ei se ofileşte şi dragostea lor romantică, ce i-a unit în mod natural, pentru toată viaţa, pînă la mormînt, schimbîndu-şi culorile de la

an la an, dar nedevenind din această cauză mai rea sau mai bună.

Soția lui Sizov era îndrăgostită de această familie : pentru ea Tiuhtin era întruchiparea bărbatului ideal, iar pe Verocika Vorkueva o invidia, în special după ce Verocika îi spusese în secret că soțul îi aduce dimineața la pat ceșcuța de cafea, în prepararea căreia era un adevărat maestru.

Întorcîndu-se acasă în acea seară, Sizovii se certaseră, iar ea abia își reținuse lacrimile ; încerca un puternic sentiment de milă față de ea însăși, învinuindu-l pe Sizov că e dur și indiferent. Cînd însă, dimineața, în semn de împăcare, el intră în cameră zîmbind, cu o ceașcă de cafea aburindă, ceea ce în general ei beau destul de rar, ea începu să rîdă, gestul părîndu-i-se de o hilară maimuțăreală, și pacea se întronă din nou în casa lor.

Laurii întîietății îi rămaseră însă tot lui Tiuhtin, cu toate că secretul desvăluit de Verocika în privința cafelei de dimineață era o mare exagerare. La fel de mare ca afirmația că soțul ei o poartă pe brațe... Dar ce bărbat nu a purtat pe brațe femeia iubită ?!

Sizov era un om liniștit și modest. Neavînd copii, cînd venea la Tiuhtin îi plăcea să vorbească și să se joace cu Olejka. Băiatul îl ruga pe Sizov, care-i desenase cîndva un schelet omenesc : „Unchiule Serioja, desenează-mi un schelet... mi-ai promis..." „Dar ce nevoie ai ?" întreba Sizov. „Am eu nevoie..." „Ba n-ai nici o nevoie... Haide mai bine să-ți povestesc despre războiul de la 1812."

Uneori Olejka reușea totuși să-l convingă pe Sizov, iar el desena în amănunt scheletul omului, explicîndu-i băiețașului vrăjit destinația fiecărui os și oscior. Simțul groazei mistice nu-l atinsese încă pe Olejka, simț de care, între altele, suferea influențabila soție a lui Sizov, care intra în panică de fiecare dată cînd soțul ei desena scheletul : i se părea că Sizov îi desenează copilului moartea însăși.

Flegmaticul Sizov nu se înviora nici după cîteva pahare de alcool ; devenea greoi, ca un burete îmbibat cu apă, se aşeza adînc în unicul fotoliu din odaie şi îşi privea prietenii cu un zîmbet rătăcitor, plin de bunătate.

Iar Verocika Vorkueva, uita în momentele de veselie, complet de soţul ei, ca dealtfel şi el de ea, era total de nerecunoscut şi infinit de frumoasă în exaltarea ei, în ameţitoarea ei bucurie. Părea atunci că îi iubeşte pe toţi musafirii ei, dar în special se arăta binevoitoare faţă de bărbaţi, mai ales faţă de Sizov, deşi această bunăvoinţă era de un anume tip. Nici un fel de senzualitate, de patimă, nimic din toate acestea nu exista în comportamentul cochet şi încrezător al Verocikăi Vorkueva, care de cele mai multe ori îl alegea pe Sizov drept obiect al atenţiei ei delicate şi nesîcîitoare, parcă descoperind deodată în el un suflet înrudit, sau ceva foarte bun, pe care el însuşi nu-l putea desluşi în sine.

„Ce om minunat eşti ! părea să-i spună. Hai, uită-te şi tu la mine ! Şi eu sînt blîndă şi bună... Hai să ne iubim unul pe altul... Aşa, pur şi simplu... Oare nu s-ar putea ? Înţeleg, ai o soţie, iar eu un bărbat. Şi totuşi, hai să ne iubim pe ascuns... Cine a născocit că nu se poate..."

Ceva în genul ăsta îi tot spunea uneori Verocika Vorkueva lui Sizov, care zîmbea şi dormita fericit, şi care nici în ruptul capului nu putea fi scos din comodul şi adîncul fotoliu. În schimb, ca un gasteropod înţelept şi atotvăzător, el îşi scotea din adăpost tentaculele privirii, prinzînd cu ele şi atrăgînd spre sine sufletul încrezător şi deschis al simpaticei gazde, înţelegînd încrederea ei în felul său. În privirea lui pe jumătate adormită, apărea atunci un fel de lăcomie şi se părea uneori că e gata să treacă hotarele îngăduinţei, speriind-o de fiecare dată pe sensibila lui soţie, care cu o privire ascuţită pătrundea parcă în taina tainelor soţului, îngrozindu-se de întunecimea diavolească a gîndurilor lui... Devenea foarte exaltată în asemenea clipe şi aproape că se agăţa de gîtul lui Tiuhtin,

fără să-i respingă sărutările prietenești, pe jumătate bete, care uneori se întîmpla să nu fie numai prietenești... Dar era vizibil că o face ca să se răzbune pe Sizov. De fapt ea nici nu-și ascundea rolul în acest joc.

În general, erau seri cu măști, mai bine zis era o mascaradă fără măști, dacă se poate spune așa, serile unor mici demoni dresați, închiși în cuști de fier, care-și adunau temători codițele sub ei, dar rămîneau totuși diavoli, nărăvindu-se să roadă gratiile cuștilor ca să iasă afară. Iar îmblînzitorul era Verocika Vorkueva, care parcă singură inventa trucurile ce atîțau sufletele, cînd aceste mici fiare negre și cu cozi păreau gata să răstoarne toate opreliștile, urlau și se aruncau asupra ei cu labele lor negre, își scoteau colții și nu se supuneau, furișîndu-se pe la spate pentru un atac neașteptat, dar după ce repetau aceste false atacuri, pînă la urmă își ocupau supuse locurile lor, sub amenințarea biciului.

„Am văzut cum te sărutai, îi spunea Verocika soțului ei, după cîte o asemenea seară. S-ar fi putut și mai puțin direct..."

„O, nu, draga mea ! îi răspundea Tiuhtin. De fapt tu mă pui într-o situație jenantă. Eu mă străduiam numai să nu rămîn în urma ta."

„Dar ce am făcut eu deosebit ? Oare m-am sărutat eu cu cineva ?"

„Nu. Tu doar ai privit, am văzut eu privirile tale... Sărutările mele sînt un joc de copii în comparație cu privirea ta..."

Se pare că el nu exagera vorbind astfel. De fiecare dată, Tiuhtin îi citea privirea în care, după cum i se părea lui, totul se putea desluși clar, pe litere, privire pe care Verocika o dăruia cu o generozitate neobișnuită. Nici un fel de semne, de cifru secret, de joc secret, complicat ; totul era simplu și clar. Parcă spunea cu privirea ei absentă și fremătătoare : „Îmi placi foarte mult, ești un bărbat de o frumusețe rară, ești cel mai puternic din lume

şi sînt gata de orice cu tine... Dar mi-e o frică teribilă. Îmi e groaznic de frică !"

De la un timp, Tiuhtin, care rămăsese impasibil la jocul Verocikăi, începu să fie serios îngrijorat de sinceritatea şi detaşarea soţiei lui, de încrederea ei absolută în corectitudinea bărbatului, care, din indiferent ce motive, îi plăcea.

Într-adevăr, pare-se că ea îşi zicea că de vreme ce toţi ştiu că e căsătorită, nimeni şi în nici un fel n-o poate bănui de intenţii josnice. Şi în primul rînd, desigur, acela căruia ea îi acorda mai multă atenţie decît altora. Dacă îi plăcea un bărbat, ea îi atribuia instantaneu toate virtuţile care ar putea exista pe lume şi se supăra tare, rămînînd decepţionată dacă bărbatului nu-i convenea dragostea ei platonică, atît de desuetă în veacul nostru... Dar se pare că, vai, sentimentul pe care-l trezea Verocika Vorkueva nu avea nimic comun cu nepămînteasca, nevinovata şi temătoarea de Dumnezeu dragoste pe care conta ea, mîhnindu-se grozav cînd înţelegea întreaga zădărnicie a speranţelor ei. După presupunerile ei, Sizov era însă un bărbat adevărat, capabil de o iubire cavalerească.

Vai, ea se înşelase însă şi de astă dată, neluînd în considerare lenea şi caracterul flegmatic al acestui om.

Femeile binecuvîntate în căsnicia lor îşi aduc aminte de vechile lor prietene numai cînd fericirea familiei începe să pălească. Pe Verocika Vorkueva o considerau toţi o femeie cinstită, lipsită de griji, poate puţin cam prea degajată, pe care era imposibil să te superi cu adevărat chiar dacă-şi permitea unele libertăţi. Era lipsită de atributele care, de obicei fără nici un fel de motiv, li se acordă femeilor : ea le părea oamenilor lipsită de gînduri ascunse şi foarte încrezătoare, incapabilă de a minţi, de a induce în eroare şi, bineînţeles, de a ademeni bărbaţii altora.

Luîndu-şi rămas bun de la prieteni, le spunea din prag atît de sincer şi atît de rugător : „Veniţi, copii... E-atît de

bine cînd veniţi voi !" încît după aceste rugăminţi nimeni nu se mai îndoaia, dacă mai putuse persista vreo îndoială, de bunătatea şi uimitoarea ei omenie. Aproape toţi cei care fuseseră măcar o singură dată la Vorkuevi, veneau neapărat din nou, ataşîndu-se de ei şi spunînd apoi cu un uşor oftat de plăcută amintire : „Ce oameni drăguţi..." sau : „Ce seară plăcută...", de parcă de fiecare dată, venind la Vorkuevi, ei nimereau la o sărbătoare, cu toate că în aceste seri nu se petrecea nimic deosebit în mica şi înghesuita lor cameră. Pur şi simplu oamenii se simţeau bine.

Avînd însuşirea de a se apropia cu uşurinţă de oameni, Verocika Vorkueva îşi cîştigase fără eforturi deosebite simpatia colegelor ei de la editură, mai precis din redacţia pentru limbi străine a editurii unde începuse să lucreze la un an după absolvirea facultăţii. A fi angajat la această editură, chiar pe post de redactor stagiar, era destul de complicat, dar ea fusese ajutată de o rudă îndepărtată a tatălui său, care avea oarecare greutate în aceste sfere. Un om de care Verocika nu-şi aducea deloc aminte şi pe care se pare că nu-l văzuse niciodată, cu toate că tatăl ei o încredinţa că la înmormîntarea bunicii a asistat şi el şi că trebuie să-l ţină minte.

„Era în costum albastru, spunea tatăl, avea capul alb şi degaja un aer de noblеţe... Purta la rever o mică insignă roşie, strălucitoare, ca de sticlă... Ei, cum de nu-ţi aduci aminte ! Avea pielea capului roză... A vorbit atît de frumos despre bunica, despre viaţa ei grea, nu-ţi mai aduci aminte ? Zicea : cu cît viaţa e mai grea, cu atît îţi e mai greu să te desparţi de ea şi cică, atunci cînd e vorba de o viaţă uşoară nici n-ai ce regreta... Chiar nu-ţi aminteşti ?"

Dar Verocika nu putea să-şi aducă aminte, deşi îşi formase o idee despre „nobilul" ei protector, în faţa căruia era gata să se încline pînă la pămînt pentru ajutorul dat, dar nu făcuse asta, văzînd înaintea ei un omuleţ mic, roz

şi chel, cu două şuviţe albe pe cap şi care, netam-nesam, îi sărutase mîna, spunînd ceva despre „rasa" Vorkuevilor, despre selecţie, despre progres, privind-o pe Verocika cu ochii lui bulbucaţi, de fante bătrîn.

„Binefăcătorul" dispăruse fără urmă de pe orizont, iar Verocika Vorkueva prinsese cheag în noul loc, ba chiar i se părea ciudat cum de a putut trăi înainte fără actualii ei prieteni ; fără dulapul cu uşi de sticlă, în faţa căruia stătea ea la măsuţă şi sub geamul căruia pusese o plombagină care-i servea drept oglindă neagră ; fără „fete", cum îşi numea ea noile colege, nişte femei foarte plăcute şi deştepte, la curent cu moda, cu noutăţile în literatură şi iarăşi cu moda, dar şi cu toate evenimentele din frămîntata noastră lume ; cum putuse să trăiască ea fără Venicika Subin, care încă din primele zile se năpustise ca un uliu asupra „fetei" nou-venite şi Verocika, topită de tot, observa cum îşi aducea prietenii din alte redacţii ca s-o admire, făcîndu-le ca din întîmplare cunoştinţă cu ea, deşi drăguţul acesta de Venicika, pe care, în sinea ei îl poreclise Creastă pentru manierele lui de cocoş şi pentru pieptănătura înaltă a părului lui blond, fusese desigur respins de ea, cu toată curtea care i-o făcea — cum putuse ea să trăiască înainte fără adevărul bolborosit al şefei de redacţie, care diviniza oamenii ce ştiau să se plîngă de viaţa lor fără a se văita, dispreţuind în ascuns sentimentul de automulţumire la oameni, această enormă cădere în păcat, şi căreia îi plăcea să discute cu subalternele ei „despre viaţă". Verocika nici nu-şi putea închipui cum trăise fără toate acestea ; fără uşor jilavele şi discret afînatele „foi curate" ale unei cărţi noi, fără migăloasa lectură a textului, care-i făcea o mare plăcere, deşi tocmai pentru treaba asta primea salar, cum de trăise înainte fără toate acestea nici nu-şi putea imagina.

Între altele, la redacţie i se spuse chiar de la început Verocika Vorkueva şi nu altfel. Cu toate că ni-

meni nu-i îndemnase pe colegii ei să folosească această mîngîietoare îmbinare...

În ce o privește, ea îi îndrăgise atît de mult și îi privea cu atîta adorație, încît nu s-ar fi putut supăra chiar dacă uneori ei se comportau față de ea fără stima și tactul necesar... Simțea parcă și înțelegea că deocamdată unica ei apărare era numai zîmbetul binevoitor, și doar în unele cazuri exprimarea unei nedumeriri triste și pline de regret : pentru ce ?

E drept, armă insuficientă ca să se apere dacă s-ar fi ivit situații deosebit de complicate, dar Verocika nu avu de trecut deocamdată prin ele, iar asemenea complicații pare-se că deocamdată nici nu erau de prevăzut. O singură dată, ajuns la disperare, Creastă care cu timpul pierduse orice speranță să „ocupe noul teritoriu", cum își numea el afacerile amoroase, i-a spus lăsînd de-o parte spoiala și galanteria : „Dumneata ai fi fost o femeie total irezistibilă, dacă te-ai fi hotărît să-ți înșeli bărbatul măcar o singură dată. Deocamdată însă ești un semifabricat, o pîrjoală crudă, ceva necomestibil, iartă-mă..." La care ea, n-ar fi putut spune de ce, nu s-a supărat imediat, n-a găsit ce să-i răspundă, deși înțepenise toată, cuprinsă de furie, dar tăcuse, iar apoi fusese prea tîrziu.

De atunci, stabilise cu Șubin niște raporturi destul de complicate, ea îi zîmbea nemotivat, iar el, la fel de nemotivat, îi făcea plecăciuni adînci, la modul cel mai distins : își lăsa bărbia în piept, ducea mîna la inimă și încremenea, parcă neîndrăznind să-și ridice ochii. Dealtfel, fără să vrea, ea reușise să se răzbune pe Șubin, ajutată fiind de o întîmplare mărunță, de o singură buchie, una singură, dintr-un cuvînt puțin cunoscut, care îl făcuse de rușine pe Șubin. Nu s-ar putea spune că Verocika Vorkueva ieșise învingătoare din acea întîmplare ciudată, dimpotrivă, suferise și ea, dar principalul era că Venicika Șubin, invulnerabila Creastă de aur fusese rănită.

Redacţia fusese vizitată în nu ştiu ce împrejurări de nişte oaspeţi străini, de pe malurile înceţoşate ale Balticii, care vorbeau destul de acceptabil ruseşte. Fuseseră primiţi ca nişte colegi pe linie editorială, în cabinetul şefei, care-i tratase cu cafea, cu bomboane de ciocolată, fursecuri şi coniac. La întîlnire, fusese invitată şi Verocika Vorkueva, care între timp devenise redactor plin, invitată nu fiindcă era foarte deşteaptă, ci mai curînd ca obiect decorativ, care putea abate discuţia pe un făgaş mai puţin serios... Era prezent, bineînţeles, şi Şubin, cunoscător al literaturii acestei ţări de unde veniseră oaspeţii.

Totul fusese foarte plăcut. Cînd au adus însă cafeaua, iar în păhărele s-a turnat coniac, ambele părţi au ridicat toasturi pentru succesul colaborării ulterioare în domeniul culturii ; din partea noastră a luat cuvîntul şefa, iar din partea lor, un bărbat elegant, îmbrăcat într-un costum gri-deschis. După partea oficială, Venicika Şubin a prins momentul să povestească o anecdotă nevinovată, oaspeţii au rîs zgomotos şi, la rîndul lor, au povestit ceva neînţeles şi plictisitor, după care ai noştri, de asemenea, au izbucnit în rîs... Apoi discuţia a curs ca un pîrîiaş, după al treilea păhărel se vorbea despre vara caldă pe Baltica, despre nudism, care prospera pe plajele din Baltimore, despre straniul sentiment de jenă pe care îl resimte omul aflîndu-se pe aceste plaje în costum de baie... „Aceasta este *infosibil,* nu, spuneau oaspeţii, aceasta-i absurd ! Trebuie înlăturat totul... Aşa... Bărbatul şi femeia... Aşa... să se scalde..."

Verocika Vorkueva, care nu băuse nici măcar un singur păhărel, ci numai îşi muia buzele, ghicea ca prin ceaţă despre ce se vorbeşte, dar nu putea să înţeleagă ce rost au toate acestea, în ce consta absurdul şi ce anume era „infosibil"... Într-un acces de curiozitate naivă, ea i-a întrebat pe oaspeţi despre nudism. Oaspeţii, în aşteptare, zîmbeau, atenţi la vorbele ei şi privind-o cu plăcere. Şubin, care în timp ce ea îi întreba tocmai sorbise

din ceaşca de cafea, se înecă deodată, pufni plin de suferinţă şi îl stropi cu picăturile negre de cafea pe colegul îmbrăcat în costumul gri-deschis, care stătea vis-a-vis de el. În clipa următoare, cu un fel de groază turbată în ochi, sărmanul Venicika Şubin alergă afară — după cum s-a lămurit apoi, ieşise după sare —, iar oaspetele care se înroşise, spunînd : „Nu-i *nibic*, nu-i *nibic*...“ îi mulţumea politicos lui Şubin, care plin de solicitudine îi tampona, greu de spus de ce, cu sare şi cu un şerveţel petele de cafea de pe costum. Toţi erau stingheriţi, deşi pînă la urmă musafirii părăsiseră redacţia cu zîmbetele cele mai prieteneşti, iar colegul în costum gri-deschis l-a bătut prietenește pe umăr pe Şubin şi i-a spus vesel : Nu-i *nibic !* Totul trebuie dat la o parte, aşa să ne scăldăm...“ arătînd prin gesturi cum trebuie „dat totul la o parte“.

Nici nu plecaseră bine, că şefa i-a chemat în cabinetul ei, unde tratația rămăsese pe masă, pe Vorkueva şi pe Şubin. Fostă luptătoare pe fornt, ea îi certase şi strigase la ei cu o răutate muierească, învinuindu-i de huliganism şi analfabetism.

„Dar ce anume am făcut ?“ se mira foarte jignită Verocika Vorkueva, care era tare speriată. „Am întrebat, atîta tot... N-am pus în întrebarea mea nici un sens politic...“

„Ce sens politic ! ţipase şefa. Tu n-ai încurcat sensul, ci o literă ! Iar lui Şubin am să-i dau un avertisment pentru imaginaţia lui poznaşă. Asta mai lipsea ! I-a stricat omului un costum minunat ! Acum îi va rămîne pătat... Cum de nu vă e ruşine ?!“

Şubin stătea cu capul plecat şi îşi dregea glasul în chip curios.

Verocika Vorkueva nu fusese în stare să înţeleagă nimic.

„Ce literă ? Explicaţi-mi, vă rog !“ spuse ea aproape plîngînd.

Şefa strigă la ea, cu disperare în glas :

„Pe bărbatul dumitale întreabă-l, o să-ţi explice totul, dacă nu e la fel de tîmpit ca dumneata, domniţă ! Iartă-mă... Iar oaspeţilor străini ai fi putut să le pui o întrebare mai inteligentă, eşti totuşi redactor la o mare editură... Şi nu mai plînge, te rog... Nu pot suferi... O, Doamne, Dumnezeule ! Mai rău ca la grădiniţa de copii. Plecaţi cu toţii de-aici şi să nu-mi mai ieşiţi în cale."

Seara, liniştindu-şi soţia, Tiuhtin i-a spus la modul prezumtiv ce anume literă ar fi putut să încurce.

„Ei şi ce-i cu asta ? O, nu ! Cum puteam s-o fac ? ţipa ea acum la soţ. Eu doar ştiu ce-i aia... Mă crezi o tîmpită incorigibilă, da ? N-am putut să încurc nimic, iar dacă i s-a părut cuiva, nu eu sînt vinovată ! Iar pe mîrşavul de Şubin, mîine îl omor ! Ce ticălos... Aşa-i trebuie ! Sînt foarte mulţumită... Era pur şi simplu demn de plîns ! Ştii, dintîi a tuşit, apoi a fîrnîit cît a putut, încît chiar m-am speriat. La început am crezut că o face dintr-adins... Aşa-i trebuie ! Dumnezeu l-a pedepsit. Eu însă, pe cuvînt de onoare că n-am încurcat nimic... Mă crezi ?"

„Desigur, nici vorbă !"

„Dar de ce rîzi ? Voi toţi... Doamne, Dumnezeule, cît de stricaţi sînteţi voi toţi !"

„Nicidecum ! Eu nu de tine rîd... Mi l-am închipuit pe Şubin, cum fîrnîia el... Tu, rogu-te, nu-l mai omorî mîine. Şi-aşa se dă el cu capul de pereţi. Totdeauna cînd se întîmplă asemenea lucruri, îţi vine să mori de ruşine..."

„Nu merită să fie compătimit ! Aşa-i trebuie..."

În seara aceea, Verocika a stat multă vreme sub duş, înainte de a se fi liniştit cît de cît.

Între altele, cînd fusese avansată, nu-i destăinuise de la început soţului, hotărîndu-se ca banii în plus pe care începuse să-i primească, să-i ascundă pînă una-alta de el. La prima leafă, cu inima bătînd de emoţie, pusese de-o parte o sumă destul de importantă, ca şi cum şi-ar fi furat-o sieşi.

Dar a învins mîndria. Le-a telefonat prietenilor, invitîndu-i, a cumpărat în drum spre casă vin și gustări, iar cînd, ceva mai tîrziu ca de obicei, s-a întors soțul ei de la lucru, masa era pregătită. Verocika l-a luat de gît pe Tiuhtin și sărutîndu-l, a început să-i spună plină de entuziasm :

„Iată, iată, iată ! Vezi ? Și încă n-am cheltuit totul... Mi-a mai rămas cîte ceva ! De-acum, închipuiește-ți, voi primi cu douăzeci și șase de ruble mai mult ! Astăzi chefuim !"

Tiuhtin se bucură și el foarte mult de creșterea salariului și, felicitînd-o, îi zise : „Nu-ți spuneam eu ? Ți-am spus eu că ești un arcaș pe cinste ! Astăzi ai adus încă un mistreț. Asta-i grozav ! Bravo ! În pădurea asta a noastră nu-i chiar atît de simplu să omori un mistreț ! Și încă unul în plus ! Te felicit din toată inima ! Cum de ți-a reușit ?"

De obicei, musafirii aduceau și ei niscai băutură, dar de data asta Verocika Vorkueva le interzisese categoric, iar Tiuhtin se declarase de acord cu ea.

La masă veniseră și părinții. Oleg Petrovici povestea despre o luptă de noapte, despre cum i-a scos pe nemți din tranșee el cu compania lui, coordonînd legătura operativă a unității noastre, în dispozitivul căreia rămăsese un intrînd, ocupat de inamic. „Ordinul l-am îndeplinit, spunea el cu ochii strălucitori. Am pierdut patru oameni în luptă, raportez eu. «Nu-i grozav», mi se spune. Auzi ce apreciere ! Cică nu-i grozav ! Doar fusese o luptă de noapte ! Nici nu știi cine pe unde se află. Gloanțe, trasoare, învălmășeală... Patru oameni au murit în luptă, iar mie, în loc să mă decoreze, mi se spune că «nu-i grozav». Uite, așa a fost... Asta-i ca atunci cînd șefii nu-l laudă pe un lucrător de partid. Dacă îi trec munca sub tăcere, înseamnă că lucrează bine, dar în general sînt puși pe observații... Așa și noi, cînd luptăm... Rareori dacă eram

lăudați... la drept vorbind nici nu-mi aduc aminte să mă fi lăudat vreodată comandantul. Nu, n-am luptat pentru asta ! Așa și activistul de partid, lucrează nu pentru laudă, ci pentru conștiința lui."

Îl ascultau politicoși, iar fiică-sa căuta tot timpul să-l distragă de la amintirile de război, bineînțeles fără a reuși.

Seara, tîrziu, la bucătărie, el îi spunea vecinului, cu care mai trăsese cîte ceva, în mare secret : „Noi, adică eu și cu tine, Andriușa, sîntem luptători, luptători nu sînt cei care fac pe nebunii acum în uniforma nou-nouță : ei n-au cunoscut războiul, ci aceia care umblă îmbrăcați civil, ca mine și ca tine... Noi sîntem adevărații luptători, iar ăia încă nu sînt luptători, ci poartă doar uniforma militară !"

Și vecinul îl aproba, dar încerca să aprecieze :

„De luptat ei n-au luptat, asta așa e... Dar nu poți să zici că în caz de ceva ei nu vor trebui să lupte primii. Eu și cu tine e îndoielnic că vom fi buni la ceva... Fereasc-că-i Dumenezeu și pe ei, bineînțeles..."

„Eu nu despre asta vorbeam, dragul meu Andriușa ! Spun doar că eu și cu tine sîntem luptători. Adevărații luptători ! Eu și cu tine am fost instruiți nu pe poligoane, e adevărat ? Noi știința asta am învățat-o în luptă adevărată... Păi atunci ? Cine, totuși, după părerea ta, sînt luptători — noi sau ei ? Luptători vine de la cuvîntul luptă. Or dacă ei n-au fost în bătălii ? Înseamnă că își fac serviciul militar, iar eu și cu tine sîntem adevărații luptători."

„Dar ce fel de luptător sînt eu... îi întoarse vecinul vorba. Tu da, ești, asta-i adevărat, ești luptător."

Astfel și-ar fi continuat ei discuția pînă dimineața, dacă Anastasia Sergheievna nu l-ar fi luat pe bravul ei luptător, amintindu-i că a doua zi trebuie să se ducă la lucru.

XV

O, aprilie, aprilie, fă malurile să cînte ! Cîte vîntoase reci, însorite, cîte zile mohorîte, cînd zăpada se topește cu spume, cînd țărîna muiată de revărsările de ape se înnegrește ca o insuliță firavă și învălurată, printre apele tulburi, care se zbat pretutindeni, în mijlocul universului primăvăratec, cînd pe cer se scurg cîrduri de păsări migratoare, iar deasupra Topoltei revărsate, deasupra malurilor ei de lut, posomorîte, deasupra tufelor ei înecate se scaldă dis-de-dimineață în aerul albastru rățoiul de lișiță, cu o rățușcă cuminte. Ea se îndepărtează zburînd, iar el, în podoabele lui de nuntă, luminat de soarele încă rece, o ajunge din urmă, beat de fericire, lunecă pe curenții azurii ai razelor dimineții, scînteind din penajul aprins, din oglinjoarele verzi de pe aripile ascuțite și cu căpșorul țuguiat înfipt în cer.

În cîmpii, bolborosesc gotcanii, cu susurul lor de patimi mocnite, pierzîndu-se în bătăi, punctînd cu căpșoarele lor stepa galbenă, deasupra căreia lunecă deodată într-un zbor prelung umbra pestriță a șoimului flămînd. Și în trosnetul și scînteierea aripilor lui alb-negre, gotcanul se va abate deodată în mirișie, pierzînd din pene, va duce șoimul pe spinarea-i puternică de cocoș, se va smulge ca prin minune din ghearele lui și o va zbughi peste cîmpie, spre păduri, întețindu-și din ce în ce zborul. Iar șoimul se va repezi iarăși să ajungă prada scăpată, al cărei sînge cald i-a și împurpurat ghearele, dar va rămîne un urmă și se va roti încă mult timp deasupra pădurii în care se va ascunde cocoșul negru, care și-a lăsat lira pe locul său de nuntire, o grămadă de pene negre de atlas, îndoite, și de puf alb, afînat, din coadă.

Mirișiea cîmpului se va acoperi din nou cu bezna tăcerii, deasupra căreia cu aceeași gingășie, cu aceeași seninătate, va cînta topindu-se în aer ciocîrlia.

Satul Lujki va fi despărțit în două de un pîrîu tumultuos, venit din rîpele împădurite și pline de zăpadă, încercuind podețul de piatră și izolînd complet de lume acest ostrov încă populat, la care poți ajunge numai călare sau cu tractorul. Iar deasupra Topoltei, deasupra revărsărilor ei perfide, în cercul roșu-fumuriu al dimineții și al asfințitului, deasupra izlazurilor inundate, deasupra movilițelor acoperite de apă, vor suspina în aerul dens de aprilie becațele cu aripa ascuțită, căzînd de sus în picaj. Țîșnind nevăzute în înălțimi, ele vor reveni iarăși și iarăși spre pămînt, în plină viteză, vibrînd în curentul de aer, ca și cum ar demonstra întregii lumi arta lor de a diseca văzduhul, de a scoate din el gemete de vînt care plîng cu patimă.

Cînd însă se vor retrage apele, becața pestriță își va împleti un cuibușor simplu printre mușuroaie, vara vor prinde să-i zboare puii, iar bătrînul Bugorkov va veni pe umedul și ruginitul mușuroi, acoperit cu rogoz strălucitor, cu Lordul lui argintiu.

Nopțile el visa acest mal încețoșat, pe tînărul Lord întinzîndu-se lenevos, clipa dintîi a neclintirii lui de oțel în fața păsării care se află undeva acolo, înainte, în rogozul încărunțit de rouă, printre movilițele învălurate și despletite, deasupra unui noroi ruginiu, nevăzută, dar deja surprinsă, cu instinctul trezit și gata să se lanseze într-un zbor impetuos... O scurtă pregătire — și deasupra rogozișului calm tînăra becață va țîșni ca un fel de pește care saltă din apă, cu pieptul alb, și va porni alarmată cu aripa sură, aruncîndu-se cînd într-o parte, cînd în alta, va zbura în depărtări, scăpînd din zbor o picătură albă de găinați...

Cînd avea asemenea viziuni, Bugorkov se deștepta și-l chema pe Lord, care, auzind în noapte glasul stăpînului, răspundea la chemare alergînd cu deosebită bucurie și sforăind pe nas de fericirea abătută asupra lui. Așteptînd mîngîierile stăpînului, bătea cu coada scaunul precum cu

un băţ, vîrîndu-şi capul moale în palmele aspre şi bune, de parcă ceea ce văzuse prin somn Bugorkov visase şi el, şi se bucurau nespus împreună, înţelegîndu-se perfect unul cu celălalt, împărţind pe din două această mare fericire a vînătorii, pînă cînd stăpînul îl trimitea la locul lui de dormit.

Dar nici lui Lord şi nici lui Bugorkov nu le-a fost dat să-şi mîngîie aievea sufletul. Chiar de la prima ieşire în cîmp, cînd Bugorkov abia începuse să-l deprindă pe înfierbîntatul Lord cu barca, o durere ascuţită în piept şi un întuneric în ochi îl opriră pe moşneag tocmai cînd zvîcnise tinereşte în lături, antrenînd după sine cîinele, pentru ca apoi să-l întoarcă printr-un fluierat în altă parte şi să-l atragă iarăşi, după sine... El încercă să strige, speriat de această durere arzătoare, însă pieptul parcă i se împietrise şi nu mai găsi putere să tragă aer ca să poată striga... Simţi că-l cuprinde o groază cum nu-i mai fusese dat să încerce vreodată, picioarele înmuiate i se îndoiră, şi el, nesimţind nimic altceva în afară de durerea care-i sfîşia pieptul şi-l seca de puteri, căzu rostogolindu-se pe o rînă, scoţînd cu un geamăt aerul ce-i mai rămăsese în piept. Deasupra lui se prăvăliră tufele cu frunze ce întinereau, şi se simţi, de parcă nu mai avea pămînt sub el, ci nămolul adînc al bălţii, în mijlocul căruia se trezise deodată şi parcă se îneca, iar noroiul rece şi cleios îi strîngea pieptul, rămînîndu-i doar buzele deasupra. Cu ultimele puteri, ieşi din adîncurile întunericului, ca să respire, dar înghiţitura de aer pe care o luă era atît de mică şi atît de dureros se răsfrînse în pieptul lui strivit, ciopîrţit şi abia mai trăind, încît trebui din nou să-l expire, cu un vaier visceral, ca pe ceva străin şi care-i pricinuia durere ; dar imediat, cu un efort de neînchipuit, se strădui din nou să iasă la suprafaţă şi încercă din nou durerea, nemaivăzînd şi nemaiauzind nimic, ci doar simţind în subconştient că trebuie să iasă din întunericul rece, că trebuie să respire chiar şi cu durere,

să apuce cu buzele această durere care-l sfredelea, să prindă măcar jumătate de înghiţitură din această preţioasă şi îmbucurătoare durere, care părea că pătrunde din ce în ce mai adînc în pieptul lui, restituindu-i viaţa şi ridicîndu-i pînza de pe ochii învăluiţi de negură.

Lipsit de putere şi vrednic de milă, zăcea pe o rînă, respirînd scurt şi des, dar în sfîrşit sigur. Îi era frică să se mişte. Îl speria chiar şi gîndul acelei dureri îngrozitoare, care parcă îl lăsase doar pentru un moment şi care se ascunsese adînc în trupul lui, aşteptîndu-şi clipa cînd îi va fulgera din nou pieptul. Uitase de cîine, uitase că mai există pe lume, silindu-se doar să-şi mintă durerea care-i mocnea în piept, revărsîndu-se ca un val de sînge fierbinte şi care acum devenise suportabilă. Nu se gîndi nici o clipă la moarte, de parcă ştia că nu va muri. Se temea doar să nu se repete tortura, era stăpînit de o frică animalică, blestemată, necunoscută pînă acum, se îngrozea de tortură, de neputinţa lui jalnică. Ţipa mut, se zbătea jalnic, negăsind o ieşire, se ruga să nu i se mai pricinuiască suferinţă. Asculta ţipătul plîngător al cărnii, gemetele şi rugăminţile ei, implora cruţarea... Şi îi era groază să audă toate acestea şi să-şi recunoască neputinţa.

Iar Lord, în vremea asta, alerga pe cîmp, uitîndu-şi de asemenea stăpînul, nezărindu-l şi neauzindu-l, văzînd şi auzind numai păsările care îşi luau zborul, volutele lor îmbietoare, ţipetele lor subţiri, încetinirea fluturîndă a zborului lor şi dispariţia neaşteptată a eternelor zburătoare. Se oprea buimac, pierzînd din vedere pasărea care cu o clipă mai înainte sclipise în faţa lui şi din nou alerga nebun pe cîmp, ştiind că o altă pasăre va ţîşni din ierburi şi că el o va ajunge neapărat... Nu simţea oboseala, se îmbăta de libertate, nu mai simţea nici chiar mirosul a toate cîte-l înconjurau. Neştiind încă să-şi folosească pe deplin instinctul, el doar vedea şi auzea zburătoarele care se înălţau, simţind cum în faţa lui apărea deodată, ademenindu-l, acel ceva pentru care se născuse

şi crescuse pe acest pămînt, umplîndu-se de puteri pentru această viaţă liberă. În el se deşteptase străbunul lui sălbatec, care-şi cîştiga hrana vînînd, se deşteptase ciinele de vînătoare care nu-i mai era de folos stăpînului, acelui om care l-a adus aici, în cîmp, ca să trezească în el instinctul de vînător sălbatec, iar apoi, cu mintea şi cu răbdarea lui, să-l strunească şi să-l înhame la satisfacerea propriilor lui pasiuni. Dar această dresură în libertate începuse într-un chip nefericit şi pentru om, şi pentru cîine. Ei uitaseră unul de celălalt — cîinele ameţit de tînăra lui patimă, iar omul de durerea lui.

După ce zăcu cît zăcu, Bugorkov se hotărî în sfîrşit să se ridice. De slăbiciune, îl cuprindea ameţeala, parcă se ridicase, neantrenat fiind, la nişte înălţimi cu aer rarefiat. Apăsîndu-şi pieptul cu mîna, el privi în jur căutînd din ochi cîinele, găsise în sfîrşit puteri să-şi aducă aminte de el şi, ducînd degetele la buzele care nu-l ascultau, începu să fluiere încet.

Dar cîinele nu-l auzea.

Sleit, se aşeză pe pămînt şi, sprijinindu-se de tufe, de frunzărişul lor des, dar încă transparent, îl fluieră din nou pe Lord, ştiind bine cît de puţine speranţe erau ca zvăpăiatul căţelandru să găsească singur drumul spre casă şi temîndu-se grozav să nu se rătăcească în pădure.

Trecu destul timp pînă cînd Lord, săturîndu-se să alerge în libertate, auzi fluieratul cunoscut. El se opri şi, aplecîndu-şi capul, stătu atent să asculte, amintindu-şi parcă de stăpînul pierdut. Apoi, nesesizînd de unde vine sunetul, se năpusti cu totul în altă parte, alergînd cu aceeaşi ardoare ca după o pasăre, dar sunetul dispăru de asemeni, la fel ca pasărea. Lord se opri din nou şi din nou îşi înclină capul, eliberîndu-şi scoica urechii, ascultînd.

În jur era linişte, iar stăpînul, pe care se obişnuise să-l vadă totdeauna alături nu apărea. Şi cîinele auzi din nou fluieratul, cu care era atît de obişnuit, dar şi de

această dată se înşelă, repezindu-se spre pădurea îndepărtată. Fluieratul încă-i mai ajungea la ureche, omul îndeobşte nu l-ar fi auzit de la o asemenea distanţă, dar Lord nu putu să priceapă de unde anume îl cheamă stăpînul.

I se părea că dinspre pădure... De acolo se auzeau într-adevăr nişte fluierături evident perceptibile, dar ele nu semănau deloc cu ale stăpînului său. Asta îl derută pe Lord, care se opri speriat la marginea pădurii, în lăstăriş. Nici chiar sturzii care zburau prin faţa lui nu-l tulburară.

Se îndepărtase atît de mult de stăpîn, încît sunetul firav al fluieratului său aproape permanent nu-l mai ajungea.

Pădurea care se înălţa însorită deasupra lui era plină de ciripitul subţire al păsărilor şi la un moment dat lui Lord i se păru că printre sunete aude flueratul stăpînului. Cuprins de o imensă bucurie, el se aruncă în direcţia acestui fluierat, crezînd şi necrezînd că-şi va întîlni stăpînul. Pădurea se închise în urma lui ca o mlaştină şi îl înghiţi în sine pentru totdeauna...

Mai mult ca sigur că Lord n-a pierit în pădure, ci, mînat de frică, a alergat kilometri întregi, a ajuns la vreo casă, în vreun sat, şi poate că s-au găsit oameni care să adăpostească un cîine rătăcit. Nu este exclus chiar să fi nimerit la un om care înţelegea rostul cîinilor şi care ştia să vîneze cu ei. E foarte posibil ca Lord să fie viu şi sănătos şi astăzi...

Dar nefericitul Bugorkov, care se tîrî pînă acasă, ajungînd acolo abia după lăsatul întunericului şi plînse toată noaptea ca un copil, nu ştia nimic. Stăpînindu-şi slăbiciunea şi durerea din piept care nu-l lăsa, el ajunsese totuşi pînă la marginea pădurii în care se rătăcise Lord şi îl fluieră, chemîndu-l, tot timpul. Îl aşteptă pe cîmp pînă la căderea nopţii, neştiind încotro să meargă şi unde să-l caute. Cu sufletul frînt, dîndu-şi seama de nenorocire,

se pomenea strigînd, de parcă-l încerca iarăşi durerea, apoi mergea din nou spre pădure şi iar se întorcea, temîndu-se că Lord va reveni în cîmpul părăsit de el şi, negăsindu-şi stăpînul, va alerga din nou să-l caute, bezmetic, pînă se va pierde de-a binelea. Dar Lord nu s-a mai întors.

Cît nu l-a căutat apoi Bugorkov ! De cîte ori n-a întrebat de el pe trecători, pe locuitorii satelor vecine. Nimeni nu ştia să-i spună nimic. Abia după o lună, un tînăr tractorist i-a răspuns că parcă ar fi zărit un asemenea cîine. „Unde, dragule ? !" întrebă cu speranţă bătrînul, iar tractoristul îi răspunse rîzînd : „Păi, alerga pe şosea. Era să-l calc. Alerga ca un orb. Eu m-am şi gîndit : gata ! S-a sfîrşit cu el..." „Demult l-ai văzut ?" îl întrebă Bugorkov, aruncîndu-i o privire speriată. Tractoristul răspunse : „Cum să-ţi spun... Cam de vreun an jumate, poate doi." Bugorkov zîmbi fericit. „Nu, ăsta nu-i el, nu-i cîinele meu !", spuse dînd din mînă spre flăcău, care aproape că-l omorîse cu povestirea lui. Eu te întreb despre un cîine de vînătoare, despre unul aşa, argintiu, cu picăţele. Iar tu despre ce-mi vorbeşti !" „Eu vorbeam tot despre unul de vînătoare, însă despre un copoi, nu din ăla de păsări."

Lord a dispărut. Tristeţea moşneagului era fără margini. Ce durere l-a năpădit în cîmp n-a mai ajuns să afle, neducîndu-se la felcer, Dar de-atunci deveni tăcut, începu să zacă şi să slăbească din zi în zi, uscîndu-se.

Nevesti-si i se făcu milă şi veni la el din Vozdvijenskoe. Aproape nerecunoscîndu-l pe sărmanul ei soţ, simţi cu inima că va muri. El însuşi înţelegea asta şi refuza cînd era îndemnat să se ducă la doctor sau să se interneze în spital, răspunzînd cu un zîmbet liniştit pe faţă : „Vreau, nu vreau, trebuie să mor. O să mă îmbrăţişez cu morţişoara mea şi o să mor... Şi ea va muri împreună cu mine, că doar e moartea mea. Fiecare şi-o are pe-a lui, ea trăieşte cu tine cînd mai departe, cînd mai pe-

aproape, iar uneori chiar foarte aproape. Nici ea nu vrea să moară, o chemi ori n-o chemi, ea nu vine decît atunci cînd vrea ea. Iar acum se vede treaba că i-a venit și ei timpul să moară, uite că vrea să mă ia și pe mine cu dînsa. Credeți ori nu credeți..."

Spunea Bugorkov aceste lucruri cu un zîmbet atît de blînd și plin de bunătate, încît parcă nu era zîmbetul lui, iar în curînd toți oamenii începură să înțeleagă că el va muri. Și atît de mult se obișnuiseră cu ideea, că nici nu se mai gîndeau altfel la el.

Bătrînul aproape că nu mai ieșea din casă, era docil, îndeplinea totul fără murmur, orice i s-ar fi poruncit, iar dacă ieșea, nu se ducea prea departe și numai dis-de-dimineață, cînd toți dormeau încă. Se așeza undeva, sub un copac, iar nepotica venită din nou pe timpul verii îl chema cu glăsciorul ei peltic : „Bunicuțule ! Vină să-ți iei gustarea ! Te cheamă mămicuța !" El zîmbea și pășea încet, spunînd ca o rudă îndepărtată, ca un tolerat care și-a găsit adăpost la niște oameni buni : „Trăiesc ca un boier, mă cheamă să-mi iau gustarea, mă cheamă la prînz, la cină... Să tot trăiești !" Drept răspuns auzea doar zăngănitul linguriloc care se loveau de farfurii.

Chiar rudele începuseră să se gîndească la el ca la un om care și-a luat rămas bun de la viață și care i-a deprins pe toți cu moartea sa... Nimeni nu-i dorea moartea, bineînțeles, dar pentru ei, el devenise un fel de purtător al unui mesaj din altă lume, astfel că toți se obișnuiseră cu ideea că va muri, că din clipă în clipă va muri, atît de liniștit era el însuși așteptîndu-și moartea, încît cu toții erau, fără să vrea, la fel de liniștiți ca însuși Bugorkov, așteptau moartea lui cum se așteaptă de exemplu ca o femeie însărcinată să nască, știindu-se că faptul se va produce neapărat.

Vara veni la Lujki Kolea Bugorkov, bucurîndu-l foarte mult pe bătrîn, care, e drept, în prezența oamenilor se jena de bucuria sa, ca și cum n-ar fi avut dreptul la ea :

dacă te-ai decis să mori, atunci de ce să te mai bucuri ?

„Mă uit pe geam și văd un orășean necunoscut, cu părul vîlvoi, îi spunea el nepotului, topindu-se de bucurie. Iar ăsta-i Nikoluşka ! Nici nu te-am cunoscut de prima dată, o să te îmbogățești ! Eu trăiesc aici singur printre muieri, le tălmăcesc visele, așa m-am plictisit, mă crezi ?... M-am pregătit să mor, Nikoluşka, dar o să mai aștept nițel, cît timp mai rămîn pe-aici..."

„E prea devreme, bunicule, prea devreme", îi spunea nepotul întorcîndu-și privirea de la fața uscată și palidă, de nerecunoscut a bunicului, de la ochii lui încercănați, acoperiți de o ceață violetă, care nu se potrivea deloc cu blîndețea lui plină de împăcare și cu liniștea lui sufletească.

Dar moșneagul se împotrivea, asigurîndu-l cu un zîmbet liniștit că va muri în curînd, dar a mai trăit încă șase ani în șir, în strania lui neputință trupească, îngrijit toți acești ani cu o răbdare puțin obișnuită, cu un fel de milă nepămîntească, de soția pe care o părăsise cîndva.

Chiar și după cîțiva ani, el arăta la fel : aceeași pîlpîire în ochii încercănați, aceeași blîndețe docilă. Numai că nu mai ieșea deloc din casă fără o nevoie deosebită, aproape că nu mai mînca nimic, zăcînd tăcut zile și nopți, în lenjeria albă, pe cuptor, și devenise la fel de alb ca rufele de pe trupul lui, lăsîndu-și barba căruntă să-i cadă pe piept, tîrîndu-se de acolo, de pe cuptor, numai dacă era rugat să facă asta, sau dacă venea Kolea Bugorkov, Nikoluşka, care de obicei întreba vesel din prag : „Bunicule, salut ! Trăiești ?"

„Trăiesc, Nikoluşka, trăiesc, iartă-mă pe mine, păcătosul. Nici că vrea morțișoara mea să mă adune."

„Un păhărel bei ?"

În tăcere, cu un fel de tăcută grabă și molcomă abilitate, moșul luneca de pe cuptor, pipăind cu talpa goală

și îngustă, cu tendoanele întinse pe fiecare deget, lavița de sub cuptor și, așa cum era, în izmene, se așeza la masă, privind paharul gol cu un zîmbet prostesc, iar apoi sorbea repede votca și se căra din nou pe cuptor, sub plafonul întunecat, să moară în continuare.

Pînă și nepotul începuse să-i vorbească cu oarecare ironie, ca unui om neserios, în care nu poți avea încredere, cu toate că tînărul Bugorkov se bucura de fiecare dată găsindu-l pe bunicul lui în viață. Privind la el, nu-i venea să creadă că acest om, cu barba lui albă, l-a purtat cîndva noaptea prin pădure, la bătaia cocoșului de munte... Kolea îi punea mîna pe umăr, dar sub mînă parcă nu era nimic — oase ascuțite sub cămașa albă și altceva nimic, asta-i tot ce rămăsese din omul vînjos și vioi, din „copilul" plin de zbîrcituri cum își zicea el însuși odinioară.

Se așeza la masă cu oamenii, dar o putere necunoscută îl tîra înapoi pe cuptor, de parcă acolo l-ar fi așteptat nenumărate treburi și n-avea timp să rămînă aici, să-și risipească timpul în chip prostesc.

„Mai stai cu noi, unde te grăbești ?" îl ruga nepotul, și Alexandr Sergheievici rămînea supus la masă, pînă cînd soția îi spunea : „Du-te, tăicuțule, să te odihnești, ia te uită, ți s-au pustiit ochii de tristețe".

Iar Kolea Bugorkov privea cu milă la bunic, care se cățăra dibaci pe cuptor, lipsindu-se de ajutor străin, și îi veneau în minte gînduri ciudate. Se gîndea că orice invenție tehnică, orice perfecționare, orice noutate poate fi luată în considerație indiferent din ce punct de vedere, numai în măsura în care această noutate lărgește și completează însușirile naturale ale omului. Cît despre bunicul său, omul fusese atît de armonios înscris în natură, într-atît necesitățile lui și bucuriile existenței se potriviseră cu posibiltățile lui naturale, încît în viață parcă nici nu i-ar fi trebuit acest progres încărcat de fum murdar și împuțit, însușirile lui naturale nu avuseseră nevoie să fie

lărgite şi perfecţionate. Ele fuseseră absolut suficiente ca să se simtă om şi ca organismul lui să funcţioneze integral...

Îi făcea plăcere să se gîndească astfel la bunicul lui, fiindcă reieşea că bătrînul a fost fericit în viaţă, deşi Kolea Bugorkov nu şi-ar fi dorit pentru sine o asemenea fericire. Şi cînd se întorcea la Moscova, la bătrîna lui mamă, care-l aştepta şi se bucura totdeauna foarte mult să-şi întîmpine fiul, i se părea în clipa plăcută cînd îl prindea somnul în aşternutul curat, că el nu e pur şi simplu Kolea Bugorkov, ci un fel de aparat zburător, abia inventat, capabil să se deplaseze uşor din sătucul împădurit, cu case părăsite, în oraşul zgomotos care duduie zi şi noapte. În oraşul în care pînă şi bătrînele nu numai că nu se tem să treacă strada printre maşini, dar parcă se îndărătnicesc să le taie drumul tocmai cînd ele trec cu o viteză turbată prin răspîntii. Se opreşte o asemenea bătrînă în mijlocul străzii, nereuşind s-o traverseze pe verde, iar la distanţă de cîţiva centimetri gonesc pe lîngă ea camioane cu fel de fel de utilaje, cisterne cu benzină, ghiulele încinse de cîte o tonă şi jumătate, un fel de grindină aducătoare de moarte, în mijlocul căreia stă bătrînica plictisită de aşteptarea impusă şi nu se teme deloc, de parcă n-ar fi o femeie în vîrstă, ci un legendar husar pe cîmpul de luptă. Dar din acest oraş te poţi transpune uşor într-o cu totul altă lume, în satul cu căsuţe liniştite şi curţi, în calviţia izbelor crăpate şi, uitîndu-te la bunicul tău care se usucă văzînd cu ochii, la călcătura albă, sub poalele lungi, a slabului muribund, poţi să te gîndeşti cu uimire că el şi-a trăit viaţa traversînd alte încrucişări de drumuri, cu totul în alt fel decît, poate, ar fi vrut, şi totuşi a fost şi el fericit pe acest pămînt, dacă în general fericirea e posibilă, a fost şi el vesel şi plin de îndrăzneală şi iubit de femei, blestemînd sîngele Samsonovilor... Iar acum, uite, moare. Se usucă asemeni unei frunze ce s-a desprins de pe ram şi-şi aşteaptă „morţi-

şoara" lui la ultima încrucişare de drumuri a vieţii. Şi nu instinctul vieţii domneşte asupra lui, ci al morţii.

O, cît de mult ar fi vrut Kolea Bugorkov să creadă că bunicul lui a fost fericit în viaţă !

Iar Alexandr Sergheievici, fiindcă veni vorba, se gîndea uneori la Samsonov, la înaintaşul lui, amintindu-şi de poveştile demult apuse, de faptul că unul din Samsonovi şi-a pus singur capăt vieţii, tăindu-şi beregata cu briciul. Chipurile ar fi participat la o conjuraţie împotriva ţarului, iar cînd complotul a fost descoperit, a izbutit să plece la moşie şi să-şi curme singur viaţa. Bugorkov regreta acum că n-a cunoscut toate amănuntele demult, cînd legendele erau încă vii : pe care ţar a vrut să-l ucidă înaintaşul său ? Nu putea să-şi ierte acum că nu i-a întrebat pe bătrîni. Poate că el este urmaşul unui erou ?! Totuşi nu-i o glumă. Voise să-l ucidă pe ţar, dar pe care anume nu se mai ştie. Se simţea jignit să recunoască tocmai acum, cînd nu mai avea puteri să iasă din curte, că nu va mai putea să verifice dacă despre Samsonov s-a spus adevărul. Dar unde să mai verifice ? El însuşi era încă tînăr cînd auzise această istorie, pe care o povesteau bătrînii.

Oamenii se înşelau crezînd că pe Bugorkov îl mîna spre mormînt instinctul morţii. Pur şi simplu el manifesta indulgenţă faţă de oameni, prefăcîndu-se că vrea să moară. Şi iată ce-l mai tulbura încă : îi era teamă că soţia pe care o părăsise cîndva, Clavdia Vasilievna, care acum, în pragul bătrîneţii se reîntorsese în casa lui, iertîndu-i toate păcatele, ar putea deodată să se hotărască în mijlocul iernii să plece la ea acasă, în Vozdvijenskoe. Ce nevoie are ea să stea cu un bătrîn neputincios ? De aceea le-a şi promis tuturor că în curînd va muri, că nu i-a mai rămas mult să trăiască. Dar anii treceau, şi el nu mai murea. Şi reieşea că îi minţise pe oameni şi în special o minţise din nou pe Clavdia Vasilievna, la fel ca

odinioară... Însă nici el însuşi nu era bucuros că l-a uitat moartea.

În asemenea suferinţă îşi încheia viaţa Alexandr Sergheievici Bugorkov, despre care oamenii, cînd se întîlneau cu Clavdia Vasilievna, se obişnuiseră s-o întrebe : „Ei, mai trăieşte încă ?“ La care Clavdia Vasilievna răspundea rîzînd : „Cum să nu ! Deunăzi i-a venit nepotul, iar el a şi băut cu dînsul un păhărel de vin. De pe cuptor pe laviţă, iar de pe laviţă iarăşi pe cuptor. Uite, asta-i toată viaţa lui... Dar cum să-l laşi ? Nu poţi să-ţi încarci sufletul cu păcate. Uite că trăiesc văduvă la un bărbat în viaţă. Uneori îmi amintesc cum a fost el înainte şi nu-mi vine să cred... Ehei, era cu totul alt om !“

XVI

Făcînd în doi ani şi jumătate şase mii de kilometri cu Moskviciul său, Oleg Petrovici nu reuşise totuşi să-şi însuşească arta conducerii. Toţi se temeau să călătorească cu el : Anastasia Sergheievna, şi Verocika, şi Tiuhtin. Numai lui Olejka se pare că-i făcea plăcere să urce în scaunul moale al maşinii.

Oleg Petrovici avea atîta bătaie de cap cu maşina, că pînă la urmă se hotărî s-o vîndă, iar cu banii obţinuţi să construiască o garsonieră, cedînd camerele în care trăiseră înghesuiţi Verocikăi, lui bărbatu-său şi lui Olejka.

Îndată ce-şi procurase maşina, cumpărase un garaj metalic pliant, deşi loc pentru garaj, desigur, nu avea. Scria într-una cereri la comitetul executiv al raionului, rugînd să i se atribuie un loc pentru garaj, dar era refuzat pe bună dreptate. Atunci îşi găsise o rudă mai în vîrstă, care locuia prin apropiere, convingînd-o să scrie ea o cerere... „Pe tine n-o să te refuze, mătuşă Marusia, nu se poate !“ spunea el, punîndu-i sub nas o coală de hîrtie albă.

Ruda scria că ea e foarte bătrînă, că are picioarele bolnave, „maşina, scria ea, este unicul meu mijloc de a ţine legătura cu lumea".

Dar nici asta n-a ajutat. Pînă la urmă, Vorkuev a vîndut cu destulă greutate garajul care ruginise, pierzînd la afacerea asta în jur de cincizeci de ruble. Maşina trebuia s-o gareze lîngă casă, urcînd-o de fiecare dată cu roţile din dreapta pe trotuar. În prima lună aproape că nu dormea cînd era grindină de mărimea unui bob de mei, alerga să vadă dacă grindina nu i-a stricat maşina ; dacă auzea prin noapte zgomotul unui Moskvici care o pornea din loc, de asemenea se grăbea să iasă în stradă : nu cumva i-a furat maşina ?

Călătorea atît de prudent, respecta cu atîta minuţiozitate toate regulile de circulaţie, încît tocmai pentru această prudenţă suspectă fusese oprit odată la un post de control al miliţiei, cînd călătorea spre Vozdvijenskoe. Asigurîndu-se că şoferul nu este beat, miliţianul l-a lăsat să-şi continuie drumul, dar Vorkuev s-a speriat de moarte şi abia a reuşit să ajungă acasă în acea zi. Nopţile dinaintea oricărei călătorii erau pentru el nopţi de insomnie, avea tot felul de coşmaruri : automobile răsturnate, strivite, incendiate, distruse, gemetele muribunzilor, sîngele celor morţi în accident... Dimineaţa se aşeza la volan ca după beţie şi ruga să nu fie distras cu discuţii.

Hotărîrea lui de a vinde maşina fusese întîmpinată în familie cu o explozie de bucurie. Iar în ziua cînd Vorkuev s-a înţeles în fine cu cumpărătorul şi trebuia să perfecţioneze formele de vînzare, Verocika Vorkueva nu-şi găsea locul, hîrtiile îi scăpau din mîini, se frămînta întruna, alerga la fiece sunet al telefonului, sau ciulea atentă urechea, nu cumva să fie chemată la telefon... Toţi cei din redacţie ştiau că tatăl Verocikăi Vorkueva îşi vindea în acea zi automobilul şi se frămîntau cu toţii. Chiar şefa o întrebase de două ori : „N-a sunat ?"

„Nu, îi răspundea Verocika cu o expresie speriată pe față. Poate că l-au și băgat în pușcărie!" încerca ea să glumească.

Fapt este că Oleg Petrovici se hotărîse să facă un pic de speculă și să obțină pentru automobil cu o mie de ruble mai mult decît făcea. Cumpărători s-au găsit, pentru că mașina era complet nouă și din fericire nu fusese deloc lovită, nici chiar zgîriată, motorul, de asemenea, cu toate că nu fusese bine rodat, mergea cum trebuie. Dar ce fel de cumpărători erau aceștia nu știa nimeni. Vorkuev, firește, risca mult. Singura lui justificare erau cei doi ani în cursul cărora el își consumase atîția nervi, încît nici chiar o mie de ruble nu-i putea recupera. Astfel își făcea el curaj de cu seară încă, repetînd că sănătatea lui costă cu mult mai mult. Dimineața însă nu era de glumit: îl așteptau la locul convenit niște cumpărători sumbri și pricepuți în treburi, pe care îi cunoscuse la telefon.

Ziua se apropiase de sfîrșit și taică-său tot nu sunase.

„Beleaua asta ne mai trebuia! se văita Verocika Vorkueva, cînd la sunetul telefonului era chemat din nou altcineva. O să-l bage la pușcărie pentru speculă! Of, tăticule! Măcar dacă te-ai fi priceput să mă suni de undeva."

Toți cei din redacție o compătimeau, numai Șubin vorbea ceva despre emisiuni, despre aerul proaspăt de pădure, despre mesele regulate.

Dar din fericire pentru Verocika, totul se sfîrși cu bine, și cînd tatăl ei telefonă, ea îl certă făcînd aproape un acces de isterie, iar după ce lăsă telefonul, rîse fericită și exclamă: „Doamne! Mi-a furat un an din viață! Oare face un an întreg această blestemată mie de ruble?!"

Iar Șubin, fără a-și ridica ochii de pe manuscris, spuse:

„Se înțelege. Această mie se va transforma într-o cameră în plus pentru tine. Am înțeles bine? Iar o cameră

în plus îți va economisi trei ani de viață. Trei minus unul — rămîn doi ani de viață. Cîștig curat! Cum îți place aritmetica mea? Iar acum du-te la dracu' nu mă împiedica să lucrez; toată ziua n-am făcut decît să mă îngrijorez pentru afacerea ta. Copiii nu răspund pentru părinții lor, știu asta, chiar și bucuria ți-o înțeleg, firește, tatăl tău s-a sustras de la sabia pedepsitoare a legii, eu însă n-am făcut nici o treime din treaba pe care trebuia s-o fac... Și m-ai făcut complice!"

„Șubin, de ce oare nu mă supăr eu niciodată pe tine? întrebă fericită Verocika Vorkueva. De ce oare? Ia spune! Probabil pentru că ești un om foarte bun!"

Posomorîta șefă, văzînd-o pe Vorkueva, a întrebat-o: A telefonat? E totul în ordine? Păi vezi! Ce-ți spuneam eu?"

În această zi, chiar o învoi pe Verocika Vorkueva să plece mai devreme acasă, înțelegînd că oricum nu va mai putea să lucreze.

Toate acestea se petreceau la 17 aprilie. Iar la douăzeci, s-a întîmplat o nenorocire — Olejka se îmbolnăvi greu.

Nimic nu anunța nenorocirea, dar după ceaiul de seară, copilul se întristă și deveni gînditor, uitîndu-se la cei vîrstnici cu o privire necopilărească și fără să răspundă la întrebările lor. Genele începuseră să-i strălucească, iar ochii îi păliseră. Ceru să fie culcat înainte de vreme, pătuțul lui era așezat atunci în camera de trecere a bunicii și a bunicului și, aflîndu-se deja în pat, cînd Verocika se uita neliniștită la termometru, nevenindu-i să creadă ce febră mare are copilul, Olejka se uită trist și îngîndurat la maică-sa și la bunică-sa, oftă și spuse serios, uimindu-i și speriindu-i pe toți cu neobișnuita-i seriozitate:

„Mamă, mă doare foarte tare capul. Foarte tare!"

Nu se găsi nimeni să-i răspundă ceva, ca și cum nu Olejka ar fi spus-o, ci un om în plină putere, inteligent

şi maturizat de experienţa vieţii, care a văzut deodată bezna căscîndu-se sub el şi, fiind neliniştit nu pentru sine, ci pentru cei care erau alături de el, îi prevenea parcă de pericolul pe care el îl simţise înaintea tuturor.

Temperatura era foarte mare, Verocika îşi înveli bine fiul, îi dădu o aspirină, şi Olejka adormi în curînd.

Toţi umblau pe vîrfuri în acea seară, mîngîind plini de speranţă fruntea celui care dormea. Dar nu era nevoie să apropii mîna ca să înţelegi inutilitatea aspirinei : deasupra patului lui Olejka parcă lumina în semiîntunericul camerei o arşiţă umedă, care îţi pîrjolea sufletul.

Vorkuev, suferind cel mai mult pentru nepot, vru să cheme Salvarea, dar toţi hotărîră că trebuie să aştepte pînă dimineaţa şi, în această stare de alarmă care nu mai trecea, se culcară, lăsînd să ardă în odaie o lampă de noapte.

Niciodată în viaţă, chiar în cele mai crîncene momente ale războiului, Oleag Petrovici Vorkuev nu strigase aşa cum a strigat în noaptea aceea, văzîndu-l pe nepotu-său cum se zbate convulsiv într-un fel de acces îngrozitor, aproape murind, după cum i se părea lui.

Strigătul animalic al omului înnebunit de groază, capabil să pronunţe doar numele nepotului, şi care continua să ţipe pierzîndu-şi mintile de disperare, făcu să izbucnească imediat şi alte ţipete, altă groază... Începu să strige şi Anastasia Sergheievna, care trezită din somn nu înţelegea ce se petrece. Tiuhtin sări din pat. Numai Verocika — strigînd : „Ce s-a întîmplat, Doamne, Ce ? Imediat, Salvarea !“ — îşi păstră prezenţa de spirit.

Dar nici ea, la fel ca toţi ceilalţi, nu ştia ce să facă. Îl luă pe fiul său, care se zbătea, palid, pămîntiu, cu buzele vinete, cu ochii închişi, şi încercă, strîngîndu-l la piept să-l potolească, să-i stăpînească forţa dementă a convulsiilor pradă cărora el se sufoca şi murea.

— Ştergarul ! striga ea. Ud ! Imediat !

Şi Vorkuev smulse faţa de masă, trîntind pe podea o vază cu ghiocei, care se răsturnase, apoi se repezi la bucătărie...

— Liniştiţi-l odată ! strigă Verocika, arătînd spre taică-său.

Dar soţul ei şi Anastasia Sergheievna se repeziră la ea, încercînd să-i ia copilul.

— Plecaţi, toţi ! spuse ea liniştit şi cu răutate. Salvarea aţi chemat-o ? Ce, v-aţi ieşit din minţi ? Tu, prostule, Ce faci ? Aleargă imediat după o maşină... Nu avem timp. Aleargă ! Găseşte orice maşină, să-l ducem la spitalul Morozovski...

La acest ordin dur şi precis, Tiuhtin îşi reveni pînă la urmă şi începu să se îmbrace cu cea mai mare iuţeală de care era capabil.

Iar Vorkuev, lăsînd să curgă apa la bucătărie, intră ca o vijelie, cu ghemul alb în mînă şi, strivind cu piciorul cioburile de sticlă de pe podea, se aplecă de îndată spre nepot, acoperindu-l cu faţa de masă udă... Anastasia Sergheievna sări să-l ajute.

— Plecaţi ! ţipă Verocika la tatăl ei şi la maică-sa. Voi ce... V-aţi ieşit din minţi ?!

Îl aşeză pe Olejka pe pat, respiraţia băiatului părea că din moment în moment se poate opri, înăbuşit, abia făcîndu-şi loc printre reprizele de plîns exploziv şi, apucînd faţa de masă, începu s-o agite îndreptînd spre fiul ei aerul umed şi răcoros de la care, după cum i se păru Verocikăi, băiatul începu să se liniştească.

Acestea au fost pentru ea cele mai groaznice clipe, fiindcă i se păru că fiul ei s-a sufocat şi că acea încetinire, acea evidentă liniştire a furiei convulsiilor care dispăreau, eliberînd şi moleşind trupul băiatului, întins pe cearceaf, putea să însemne sfîrşitul îngrozitor al oricărui semn de viaţă...

— Oleg ! îşi strigă ea fiul, insistent şi hotărît. Oleg ! Cum te mai simţi ? Tu mă auzi, Oleg ? Olejka !

— Olejka ! îl striga printre lacrimi şi Vorkuev, care nu putea să iasă din frica şi panica lui şi, pierzîndu-şi orice control, se supunea numai strigătelor înrăite ale fiicei sale, care-l îndepărta de lîngă pătuţ.

În acest timp, Tiuhtin, smulgînd din cuier balonul şi îmbrăcîndu-l din mers, numai pe o mînecă, alerga spre piaţă, încercînd pe drum să îmbrace şi cealaltă mînecă. Reuşi din fericire să găsească o maşină liberă...

— Vă rog ! strigă el. Ascultă, eu am un fiu ! Eu nu ştiu... Mai e viu încă... Moare ! La spital, vă rog !

— La care ? întrebă şoferul speriat.

— Asta pe urmă ! Nu ştiu...

— Dar totuşi unde mergem ?

— Aaa, drace ! Păi uite încoace, drept înainte... Aici, aproape. Uite casa ! Aşteaptă-mă aici, prietene. Mă întorc într-o clipă... îl rugă el pe şofer cînd ajunseră în dreptul casei. Imediat !

Nemaiaşteptînd liftul, alergă pe scări, sărind cîte trei trepte deodată, fără a-şi simţi picioarele, din cauza groazei teribile care nu-l slăbea deloc.

Cînd Tiuhtin, înlăturîndu-l pe vecin, care se trezise şi se afla în antreu, intră vijelios în odaie, o văzu pe Verocika stînd pe scaun lîngă pătuţ şi agitînd colţul alb al feţei de masă deasupra fiului, îi văzu pe Vorkuevi holbîndu-se la dînsul, şi pe copil, care, eliberat acum din spasmele diavoleşti ale mîinilor şi picioarelor, ale capului şi ale ochilor, adormise liniştit.

— Ei, ce-i ? întrebă el în şoaptă.

— Maşina ? întrebă Verocika cu o voce absentă. E jos ? Ai adus maşina ?

— Da.

— Spune-i să aştepte... Tu du-te jos... şi aşteaptă. Eu vin imediat. Nu uita să iei banii...

— Cîţi ?

Verocika îl măsură cu privirea şi nu răspunse nimic, continuînd să mişte evantaiul umed, transmiţînd din

mîinile sale în mîinile mamei colţişorul de faţă de masă, ca ea să continue a primeni aerul deasupra băiatului stors de puteri, care acum zăcea liniştit şi ale cărui buze rămîneau la fel de întunecate, contrastînd puternic cu faţa scăldată în lumina semiobscură din odaie. Dar nu mai era o vineţeală de cadavru, ci năvala sîngelui era cea care le închidea culoarea, speriindu-l pe Vorkuev, care chiar o întrebă pe Anastasia Sergheievna cînd Verocika se duse să se îmbrace.

— Buzele lui ? Ce zici ? Parcă s-au înnegrit...

— Nu s-au înnegrit, bat în roşu, îi răspunse Anastasia Sergheievna cu o linişte plină de tristeţe, fără a-şi lua privirea de la nepot, urmărind speriată orice mişcare a acestuia, aplecîndu-şi urechea la fiecare respiraţie, fiind atentă la fiecare pauză, la fiecare horcăit, oricît de mic.

Pe jumătate dezbrăcată, Verocika se arătă de după uşă şi şoptind ceva mai tare, întrebă :

— De ce totuşi nu-l îmbrăcaţi ? Poţi să înnebuneşti, zău !

Tiuhtin nu putea să stea în maşină. Umbla şi se învîrtea în jur, chinuindu-se în aşteptare. Se gîndi că deja se luminează. Iar cînd auzi zgomotul liftului, alergă în întîmpinare şi primi din mîinile socrului său un pachet mare de molton, la unul din capetele căruia atîrnau nişte pantofi de piele maro, şi îl duse spre maşină cu băgare de seamă. Şoferul deschise portiera şi îl ajută pe Tiuhtin să se aşeze cu copilul.

Anastasia Sergheievna şi Oleg Petrovici îi conduceau trişti şi tăcuţi, iar fiica lor, aşezîndu-se în faţă, spuse cu nerăbdare :

— Plecaţi imediat acasă ! Şi nu vă mai ieşiţi din minţi... E un fel de coşmar ! Plecaţi odată !

Maşina întoarse şi porni pe strada pustie, luminată de zori, abia spălată, cu scînteieri cenuşii.

Aplecat asupra copilului care dormea sleit de puteri, Tiuhtin îi şoptea ca un fel de descîntec :

— Totu-i în ordine... Sînt cu tine. Totu-i bine. Eşti cu mine, băieţelul meu. N-o să te dau nimănui...

I se părea că feciorul său îl auzea şi parcă se liniştea, absorbind ceva din puterea tatălui său. Dar pe Tiuhtin însuşi aceste şoapte, această contopire tragică cu băieţelul lui, cu suferinţa lui, credinţa mistică în puterea cuvintelor sale — toate acestea îl înmuiau în aşa măsură, încît plîngea încet, strîngînd speriat la piept ghemuleţul bolnav şi fierbinte care era fiul său.

Medicul de servici care îi întîmpină în camera de gardă era atît de tînăr, încît noaptea nedormită îi lăsase parcă pe faţă o amprentă de durere fizică şi de suferinţă. Părea că nu e în stare să lupte cu somnul, fără să vrea pleoapele îi cădeau peste ochi şi el le ridica cu un efort uriaş, ascultînd-o pe Verocika Vorkueva, apoi ascultîndu-l cu stetoscopul pe fiul ei bolnav. Costeliv, adus de spate, tînărul cu nasul mare, în halat alb, în pantofi de tenis vechi, cu şireturile rupte era acum pentru Tiuhtin şi pentru Verocika, abstracţie făcînd de toate, omul capabil să dispună de soarta lor, era pentru ei judecătorul cel mai important şi mai puternic, căruia erau gata să i se supună fără şovăire, crezînd în cunoştinţele lui, nădăjduind la bunătatea lui, aşteptînd de la el, ca de la Dumnezeu, doar milă, bizuindu-se pe compătimirea lui...

Nu-şi luau ochii de la dînsul şi, transformîndu-se în atenţia personificată, se temeau chiar să respire mai tare, ca să nu-l deranjeze pe acest tînăr în timp ce el examina copilul

„Vă rugăm ! parcă şopteau ei, spuneţi-ne că nu-i nimic grav, că asta se mai întîmplă. Spuneţi-ne, vă rog, că Olejka al nostru va fi în curînd sănătos... Vă rugăm foarte mult, spuneţi-ne că totu-i bine."

Iar el, parcă auzindu-le rugămintea, rosti cu o voce indiferentă, infinit de plăcută şi dătătoare de speranţă, cu un fel de accent nazal somnoros :

— La copii se întîmplă asta din cauza temperaturii mari, spunea el scriind ceva în registru. Deocamdată nu văd nimic alarmant. Convulsiile se datoresc temperaturii... Dar tabloul clinic e șters acum... Nu pot să vă spun nimic... Trebuie să lăsați băiețelul pînă dimineața, iar atunci o să-l vadă un specialist.

— Dar de ce să-l lăsăm ? exclamă Verocika Vorkueva. E mai bine acasă ! Mai bine să-l chemăm pe medic dimineață și... să...

— Nu. Trebuie să-l lăsați. Acum plecați acasă, iar către ora unsprezece, poftiți. Pînă atunci, poate că reușim...

Nu termină vorba și se păru că pentru o clipă adormise brusc, sprijinindu-și capul cu degetele albe, subțiri, ale mîinii rezemate, parcă apărîndu-se cu această mînă de vizitatori.

— Iar acum luați, continuă el, plăpumioara. Aici nu e nevoie de ea.

— Doctore, se rugă Verocika. Poate că nu-i nevoie să-l lăsăm... Eu înțeleg, dumneavoastră doriți să fie bine, sînteți obligat...

— Degeaba vă frămîntați atîta, o întrerupse el și tăcu din nou, aplecîndu-și capul deasupra registrului.

O, dacă n-ar fi fost plăpumioara, pe care ei o luau din spital ! Plăpumioara care, acum, prin strania ei lipsă de greutate, le amintea de fiu, parcă amenințîndu-i cu imponderabilitatea ei nefirească, speriindu-i prin situația neobișnuită — el rămăsese acolo, iar plăpumioara în care era învelit e aici... El e acolo, iar ea e aici. Li se părea chiar că dacă l-ar fi lăsat pe Olejka împreună cu plapoma lui, le-ar fi fost sufletul mai ușor, pentru că așa e foarte neobișnuit : le-au înapoiat plapoma, iar pe fiu l-au reținut. Ei știau, mai precis Tiuhtin știuse cu totul altceva în viața lui : el adusese cîndva la maternitate plăpu-

mioara în care îi împachetaseră fiul şi îi înmînaseră apoi legătura caldă şi uşoară. Acum însă plăpumioara goală, pe care o aduceau de la spital, era pătrunsă de nenorocire. Iar ei se simţeau, ca şi cum ar fi săvîrşit o prostie teribilă, de parcă ar fi făcut o greşeală de neiertat schimbîndu-şi fiul pe această plăpumioară. Iar principalul era că nu aveau cu cine să se sfătuiască, n-aveau pe cine să întrebe dacă au procedat cum trebuie.

Mai era ceva foarte neplăcut în toată istoria tristă : Verocika Vorkueva nu simţea nici o nevoie de prezenţa soţului, nu-i trebuia deloc sprijinul lui sau vreun cuvînt bun din partea lui ; prezenţa lui parcă o deranja, nelăsînd-o să se concentreze asupra a ceva foarte important, să-şi adune toate forţele de care era capabilă pentru a traversa nenorocirea...

Tiuhtin, la rîndul său, încerca un sentiment diametral opus : acum el nu era în stare decît să gîndească cu voce tare, adresîndu-i-se soţiei, care după cum i se părea era singura capabilă să facă acel ceva care era cel mai important lucru pentru salvarea fiului lor. Pe sine. însuşi el parcă se plasa pe un plan secundar, simţindu-se incapabil să aprecieze lucid tot ce se petrecea şi fiindu-i frică să privească în viitor... În acelaşi timp, era gata fără întîrziere şi imediat să împlinească orice dorinţă a soţiei, cea mai mică dispoziţie a ei, numai să-l elibereze de necesitatea de a merge din nou la spital, de a discuta cu medicul, încercînd să afle de la el, Doamne fereşte, nişte amănunte care să-l sperie, vreun diagnostic îngrozitor.

Se întorceau acasă mergînd pe jos, pe străzile încă pustii, auzindu-şi tîrîişul paşilor în liniştea plină de rezonanţă a suprafeţelor pietruite, pe verticala cărora răsuna gînguritul ca un geamăt al porumbeilor, fîlfîitul cleios al aripilor lor, şi cînd Verocika, cînd Tiuhtin se întorceau cu gîndul din nou şi din nou în semiîntunericul

camerei de gardă, unde-şi lăsaseră fiul, căutînd cînd unul, cînd altul să-şi amintească, să descopere cît de cît nişte nuanţe liniştitoare în glasul medicului, nişte cuvinte capabile să le întreţină nădejdea în suflet.

Dar de fiecare dată cînd Tiuhtin încerca să vorbească, Verocika îl întrerupea nerăbdătoare şi nega tristă tot ce spunea el, străduindu-se ca în spusele ei să fie mai aproape de realitate decît soţul ei, relativ la tot ce se petrecuse, iar el n-o contrazicea defel, ci o aproba, enervînd-o prin asta şi mai mult pe soţia sa care, oricît de curios ar părea, dorea tot timpul să-l audă pe soţ mărturisind credinţa lui naivă în sfîrşitul bun al nenorocirii ce se abătuse asupra fiului lor şi totodată respingînd naivitatea lui Tiuhtin, pentru ca din nou să simtă nevoia de a-i asculta încurajările dătătoare de speranţe şi iarăşi să le respingă cu iritare şi furie.

De îndată ce au ajuns acasă, Verocika Vorkueva îl trimise imediat pe bărbatu-său la Sizov, pentru ca acesta, dacă va fi posibil, să se ducă la spitalul Morozovski şi să vorbească personal cu medicii, apoi se dezbrăcă şi se duse în baie, să facă un duş.

La spital, în aceeaşi cameră de gardă unde se aflase împreună cu soţul în zori, i se indicase numărul corpului de clădire unde fusese internat fiul ei. Acolo, în acea clădire roşie şi scundă, cu chenar alb-gălbui în formă de cruce la ferestre, o conduseră speriată şi palidă de disperare într-o boxă unde, pe un pat, fără pernă, zăcea întins pe spate, fără a-şi fi revenit din starea de inconştienţă, palid ca cearceaful, cu cearcăne la ochi, Oleg, căruia chiar atunci, în urma unor convulsii repetate, care începuseră la ora opt dimineaţa, i se făcuse puncţia. Îi fusese perforată cu un ac lung pielicica subţire de pe spinarea lui slăbuţă, fusese străpuns cartilagiul care uneşte strîns vertebrele şi nemilosul ac de oţel gol pe dinăuntru

pătrunse adînc, pricinuindu-i dureri de nesuportat, care-l înţepeniseră atît de rău pe bietul copil cuprins de groază, încît se părea că a ucis în el însăşi viaţa. Iar acum, sleit de puteri, îl aduseseră în boxă, propunîndu-i Verocikăi Vorkueva dacă doreşte să rămînă acolo, cu el.

Bineînţeles, ea a acceptat, cum să nu accepte ! „Dar, Dumnezeule, întreba ea cu lacrimi rugătoare în glas, de ce i-au făcut puncţie ? Oare e atît de grav bolnav ? !" „E greu bolnav, i s-a spus. Se bănuieşte o meningită."

Îi dădură un halat şi nişte papuci boţiţi. Ea stătea aplecată asupra lui Olejka, plîngînd în tăcere şi înghiţindu-şi lacrimile. Cînd el îşi reveni, mai maturizat parcă şi de nerecunoscut, o privi pe maică-sa cu un fel de linişte înspăimîntătoare şi îi spuse :

— Mamă, nu trebuie să plîngi.

— Bine, bine, îi răspunse ea... N-am să plîng, dragul meu. Uite că nu mai plîng, spunea ea, ştergîndu-şi lacrimile cu mîinile ude şi, umflată de plîns, îl întîmpină cu un zîmbet licăritor pe fiul ei reînviat, temîndu-se totodată să privească în adîncul ochilor lui trecuţi prin suferinţă, stinşi şi parcă pustiiţi. Ce ţi-a venit să ne sperii aşa ? ! murmură ea, strîngînd în mîna ei degetele lui reci. Lasă-te de astea, te rog ! Pungaşule mic ! Vara bate la uşă, trebuie să mergem la ţară, să ne scăldăm în pîrîiaş, iar ţie ţi-a venit să bolesti. Nu, nu, nu sînt de acord ! Trebuie să te faci repede bine, Olejka ! Nu-i voie să fii bolnav...

Iar fiul, îngîndurat şi serios, se uita la ea şi, după cum i se părea, de la nişte înălţimi ale lui, necunoscute ei, o compătimea uitînd de sine.

Mult timp după aceea Verocica Vorkueva n-avea să uite privirea lui, zbuciumul sufletesc prin care trecuse în acele clipe grele, cînd stătea aplecată deasupra fiului, şoptindu-i verzi şi uscate, de parcă ea însăşi era foarte mică, bolnavă şi neajutorată, iar fiul ei, maturizat de experienţa vieţii, o supraveghea cu tristeţe.

XVII

Rîul Topolta face aici un cot ascuțit, aruncînd parcă un lat răcoros și viu peste bălțărișul verde, în care creșteau stejari și arini, luîndu-i prizonieri și formînd ceva în genul unei peninsule, care se înalță deasupra apei cu limburile de nisip mărunt și curat, dens și plin de răcoare. Malul dimpotrivă al rîului, care coteşte brusc, se înalță însă printr-o pantă ușoară, împădurită, plină de hățișuri, care se ridică de-a lungul întregului cot al rîului, oglindindu-și întunecimea verde în apele nu prea adînci. Stejari tinerî și mesteceni se cațără încordați pe povîrniș, căutînd parcă să se salveze pe panta agresivă de lut albastru și roșu. Ai impresia că sub acest mal umed, suspendat deasupra apei, se ascund niște văgăuni adînci și negre, cu toate că de fapt în acest loc poți să traversezi Topolta prin vad, să te urci ținîndu-te de cîte un ciot pe malul neprimitor, mîlos și gras ca săpunul cenușiu, în ale cărui viroage roșcate se cuibăresc pescărușii albaștri.

Pe malul jos dinlăuntrul latului, vara, în zilele de arșiță, atît de multă bucurie îi e dată însă omului să trăiască, atît de bine e rînduit totul pentru o viață leneșă și lipsită de griji, încît rămîi mirat cum de niște activiști sindicali n-au descoperit încă acest locșor binecuvîntat, această rezervație. Deși trebuie spus că sîmbetele și duminicile, în special în anii secetoși, vin și aici cu mașinile lor amatorii de camping, lăsînd apoi în mijlocul tufărișului de pe mal urme negre de focuri de tabără.

În luna iulie, tînărul Bugorkov se afla în vizită la bunicul lui. Vara era secetoasă, nu plouase de mult, iar de dimineață pînă seara soarele ardea în pîcla cerului, pîrjolind pînă și ierburile din bălți, ale căror resturi erau păscute de vacile înrăite și neascultătoare, care răgeau ca niște condamnate.

Pe nisip nu puteai umbla descuț, iar apa Topoltei se încălzise într-atît încît nu-ți venea să mai ieși din ea, deși nu te mai răcorea.

Bugorkov nu înota prea bine, dar ar fi putut să treacă înot Topolta. Îl scotea din încurcătură un trunchi vechi, înnegrit, restul unui stejar prăvălit cîndva în rîu, al cărui ciot tare și lunecos ieșea din apă plutind la suprafața ei. Apa îi ajungea lui Kolea pînă la piept, curentul era puternic, și dacă te apucai de ciot cu mîinile, șuvoiul te ridica și te ținea deasupra, într-o relaxare blîndă, menținîndu-te în poziție orizontală fără nici un efort.

Ocupație mai plăcută nici că se putea închipui în zilele sufocante de caniculă. Bugorkov era în concediu, chiar la început, zilele erau nesfîrșit de lungi, fericite, fără griji, fără gînduri. Stătea întins în apă și simțea cu fiecare fibră undele lunecînde ale rîului, forța apelor lui, auzindu-i murmurul în dreptul urechilor și nevăzînd nimic împrejur, afară de înaltul cerului sur, în care strălucea incandescent un soare demențial, trunchiul înnegrit și propria lui mînă bronzată de soare, cu fire de păr roșcovan pe ea. Cînd obosea în apă, ieșea pe nisip și alegînd un loc mai puțin fierbinte printre dunele strălucitoare, se prăvălea cu un tremur plăcut în trup în căldura de spuză a nisipului, care-l acoperea ca pe un pește în tigaie, lipindu-se de pielea lui udă. Nisipul se usca repede și cădea ; numai pe spate, între omoplați, strălucea sidefiu pe pielea bronzată, pînă cînd îl spălau șuvițele de apă în care din nou se bălăcea.

Mie însumi îmi plăcea în trecut să vin pe plaja asta sălbatecă. La fel ca Bugorkov, mă prindeam de ciotul tare, mă săltam pe el, scoțîndu-mi din apă trupul greu, apoi săream de pe acest podeț natural, ieșind din apă cu părul ud lipit de pielea acoperită de picături și mă urcam din nou pe trunchiul înfierbîntat, lăsîndu-mi picioarele să plutească sub apa mătăsoasă, care luneca asemeni unei umbre tulburi, afundîndu-se în adîncuri.

O, ce timp minunat a fost acela ! Nisipurile încă neatinse de om se amestecau cu izma gingaș verzuie care răcorește picioarele goale, arse de nisip. Sălciile creșteau pe nisip în șiruri dese, încă neatinse de topor, iar prin hățișul lor verde, în făgașuri adînci, nisipoase, luceau la soare bălți veșnice, cu albia neagră din cauza frunzelor putrezite. După revărsările de primăvară, rămîneau uneori în ochiurile de apă izolate, pești mari, care de obicei nu supraviețuiau în apa supraîncălzită, dar pe care era imposibil să-i prinzi : se zbăteau ca arși în închisoarea lor caldă, tulburînd apa și ridicînd mîlul negru de pe fund ; cu toată răbdarea și îndîrjirea mea, n-am putut să prind niciodată nici măcar o știuculiță căzută la ananghie.

Dincolo de tufe, după straturile de nisip care-mi cînta sub picioare, în desișul fumuriu de arin, în covorul de frunze de culoarea ardeziei rămas din anul trecut, în ramurile uscate și arse de soare care trosneau sub pași, printre care creștea o iarbă ascuțită și aspră ca sîrma, se încălzeau șerpi de apă negri, care mă speriau cu reflexele lucioase ale corpului lor, cu mișcarea lor foșnitoare, cu lunecarea lor grăbită în liniștea cenușie, tulbure, a frunzelor uscate, a scoarței arborilor căzuți, în mijlocul petelor de soare și umbră. Și era greu să-ți înfrîngi pornirea bruscă de a fugi, să-ți stăpînești tremurul rușinos al genunchilor, cu toate că știam bine că nu putea fi vorba de vipere sau năpîrci, ci de niște inofensivi șerpi de apă, purtînd o coroniță de aur pe capul teșit, care dispăreau lunecînd în frunziș sub picioarele mele. Surprinși la marginea lăstărișului, ei se aruncau sîsîind pe panta de nisip și, răsturnîndu-se ca vai de lume de pe partea neagră pe partea alb-gălbuie, se rostogoleau în jos, spre apă, în care se afundau în grabă, cu capul lor plat, și pluteau încet spre malul celălalt, purtați de curent.

Uneori, mi se părea că unii dintre acești șerpi de apă recunoșteau în mine un vechi prieten care nu-i deranja și nici nu se temea de ei — așa îi ocoleam în timp ce

stăteau încolăciți. Odată, stînd pe un trunchi de copac doborît, pescuiam babușcă. Și ca să nu pierd timpul, mi-am pregătit din timp cîteva cocoloașe din miez de pîine, punîndu-le în spatele meu, pe o piatră povîrnită, lustruită de ani. Am prins babușca, am întins mîna după nadă și n-am găsit nici un cocoloș. Am mai făcut încă vreo cinci cocoloașe, dar acestea dispărură din nou de la locul lor, loc de unde n-ar fi putut nicidecum să se rostogolească. Le fura de lîngă mine un mic pui de șarpe de apă, de grosimea unui creion. L-am descoperit cînd am pus în același loc o bucată de pîine, urmărind pe ascuns ce se petrece. Un trunchi de copac era răsturnat peste o scobitură de pămînt și, deodată, din împletitura rădăcinilor uscate, ieși ca un pumnal negru puiul de șarpe. Apucă abil bucățica de pîine și într-o clipită făcu calea întoarsă... N-am să spun că faptul m-a bucurat foarte mult, dar m-a făcut să rîd : mult prea șiret și îndemînatec hoț mi s-a părut a fi locuitorul riveran cu pielea neagră, care știa cu siguranță că a-l fura pe om, care se înalță ca o namilă deasupra ta, e foarte periculos. El totuși fura, contînd pe succes. Fura, așteptînd momentul potrivit pentru saltul lui impetuos. Niciodată n-am încercat un sentiment de dragoste pentru reptilele tîrîtoare, dar acest drăcușor mi-a plăcut și, uitînd de pescuit, l-am hrănit din plin pe curajosul meu vecin, fără a uita că această lume îmi aparține nu numai mie, ci și lui.

În acele timpuri îndepărtate, în zorii dimineții puteai să admiri în voie pescărușul, care țîșnea ca un fulger albastru din cotlonul lui întunecat, săpat în mal, scăldat de razele soarelui abia înălțat pe cer. Pasărea plonja rapid, într-un fel de zbor lin deasupra apei, strălucindu-și culorile exotice cu nuanță tropicală și deodată se cufunda în rîu, fără zgomot, ca într-o felie de unt, dispărînd sub apă, apoi ieșind din valuri la fel de lunecător, spre a se înălța iarăși în văzduh, stîrnindu-mi de fiecare dată uimirea cu vrăjitoria ei, ca și cum pasărea

se afunda sub apă nu pentru a le procura hrană puilor, care o aşteptau în cuib, ci făcea doar nişte scamatorii, demonstrîndu-şi curajul şi o artă neîntrecută de nimeni.

Multe minuni de tot felul erau în acel timp pe malurile dragii mele Topolta ! Iar dacă se întîmpla să întîlnesc oameni, fie un cosaş în luncă, fie un păstor care-şi căuta vacile, sau o femeie rătăcind pe mal în căutarea cîrdului de gîşte rătăcit, ne salutam cu stimă şi ne despărţeam cu sentimentul că putem trăi pe acest minunat pămînt fără a ne stingheri unii pe ceilalţi.

Minuni, desigur, se întîmplă şi acum şi, uneori, ceea ce în povestire poate să pară o invenţie ridicolă se petrece aievea, cu toate că eu sînt înclinat să cred că minunea care s-a întîmplat cu Verocika Vorkueva şi cu Bugorkov a putut să se întîmple numai datorită nimbului fantastic ce învăluie rîul Topolta, pentru că întîlnirea lor pe malul rîului pur şi simplu nu putea să aibă loc în realitate, era imposibil să ţi-o închipui, chiar dacă aveai o fantezie foarte bogată.

Asta, se înţelege, pricepu Kolea Bugorkov însuşi, cînd, ud de sus pînă jos, cum ieşise din apă pe nisip, printre puţinele persoane care se odihneau aici, venind la plajă din Lujki şi din Vozdvijenskoe, o văzu, şezînd pe marginea unei bărci negre cu fundul plat, trasă la mal.

Şi ce-i mai uimitor este că el nu ieşise din apă la o distanţă oarecare de barcă, ci chiar în dreptul ei, ca şi cum o forţă supranaturală, ascunsă în rîu, îl condusese spre pupa neagră a bărcii pe care Verocika Vorkueva se aşezase să se odihnească şi să se răcorească după un drum lung, moleşită de căldură şi pregătită de scaldă. Deşi chiar dacă ar fi ieşit pe mal mai departe de barcă, oricum ar fi văzut-o, deoarece ea stătea parcă deasupra apei, într-un fel foarte vizibil, iar pielea ei era alb-fumurie, bătînd în albăstrui, cum e scoica de rîu pe dinăuntru, irizînd toată o lumină bolnăvicioasă, în contrast cu trupurile bronzate, lucitoare, răsfirate pe nisip şi pe pleduri,

sub tufe. Toți cei care se aflau la această oră pe plajă remarcaseră prezența femeii slabe și bolnăvicioase, neatinse de soare. Desigur, Bugorkov o observă și el, iar dacă n-ar fi recunoscut-o imediat, în orice caz i-ar fi atras de departe atenția această sculptură semănînd cu o fantomă, care stătea pe o barcă neagră, trasă la mal, mai bine zis pe pupa ei frîntă, ieșită din apă. Costumul de baie albastru scotea și mai mult în evidență albeața bolnăvicioasă a corpului feminin, umbrele de sub claviculele ascuțite, slăbiciunea teribilă a spatelui și picioarelor.

Dar el nu văzu nimic din toate acestea. Preocupat de frisonul care-l scosese afară din apă, se pomeni deodată în fața ei și încremeni de frică.

Ea se sperie de asemeni și, neînțelegeînd ce se petrece, își încruntă sprînceana cu un fel de mirare mîndră, dar în aceeași clipă spaima dispăru din privirea ei, dispăru și îngîmfarea protectoare cu care îl întîmpinase mașinal pe bărbatul oprit în fața ei, și ochii i se umplură de atîta rușine cînd îl recunoscu pe Kolea Bugorkov, o tulburare atît de chinuitoare îi desfigură fața, atît de nervos își întoarse capul, de parcă ar fi fugit departe de vedenia care o speriase, atît de mult i se încordară buzele într-un strigăt mut, atît de mult se schimbă deodată, cuprinsă de o emoție neînfrînată, încît Bugorkov, care și el abia se mai ținea pe picioare, simți un fel de amețeală bruscă, care-i întunecase mintea, izbuti după cîteva clipe să înțeleagă surescitarea ei teribilă, dar nu mai mult decît atît. Totuși el își înfrînse mutenia și spuse :

— Știi, eu sînt aici... Se uita uluit la Verocika Vorkueva, îngînînd Dumnezeu știe ce. Eu sînt aici, la Lujki... În concediu... Acum... ce să fac ? Dar dumneavoastră ?... Cum de vă aflați aici ? Nu înțeleg nimic. Dumneavoastră sînteți Verocika Vorkueva, nu ? Sau mă înșel, dracu să mă ia...

Ceva mai mult decît ruşinea, un fel de sentiment pe care nu-l mai încercase niciodată, un lucru groaznic şi de neînlăturat căruia ea nu-i mai putea face faţă o îndemnă pe Verocika Vorkueva s-o ia la fugă. Cuprinsă de panică, se aruncă din fugă în rîu, se întinse în apa puţin adîncă şi ridicîndu-se din nou, alergă mai departe treierînd apa cu genunchii ei sclipitori, pe care-i ridica foarte sus, apoi, întorcîndu-şi capul, se prăbuşi în sfîrşit, lată, împroşcînd apa, şi o porni înot.

Iar cînd ieşi gîfîind la mal, îl văzu din nou pe Bugorkov şi, dîndu-şi seama ce s-a petrecut, că s-a făcut de ruşine fugind în apă, îi zîmbi de departe şi, respirînd cu întreruperi, spuse cu obişnuita ei încredere în sine :

— Eu sînt aici... prima oară. Noi locuim acolo... În Vozdvijenskoe... Şi acolo e bine.

— Verocika, spuse cu o vie nedumerire Bugorkov, nu-mi vine să cred... Dumneavoastră sînteţi oare ?... Tu eşti oare ?

— Dar ce s-a întîmplat ? În vocea ei se făcea deja auzită ironia. Oare m-am urîţit într-atîta, încît nu mai pot fi recunoscută ?

Trecu pe lîngă Bugorkov care, încălzit din nou la soare, simţi o răcoare plăcută şi, pierzîndu-se de emoţie, simţi pe picior o picătură de apă desprinsă de pe corpul Verocikăi. Şi această minusculă şi invizibilă picătură îi suci capul definitiv...

— Verocika, eu niciodată... Mă auzi ?! spunea el mergînd în urma ei pe plajă şi neobservînd privirile curioase care-i urmăreau. Eu pentru nimic în lume ! Niciodată ! Chiar dacă tu... Nu ! Asta nu poate fi niciodată ! Cum de nu înţelegi ?

Cu zîmbetul stins pe buze, Verocika înţelegea tot ce dorea el şi nu putea să spună, totuşi îl întrebă, dîndu-şi seama abia acum, cu uimire, că nu s-a întîlnit cu un oarecare, ci chiar cu Kolea Bugorkov, care se schimbase între timp la înfăţişare, devenind parcă mai înalt şi,

fapt care o tulbura şi o mira mai mult, era acum un bărbat perfect matur, cu părul auriu şi cîrlionţat pe piept, dealtfel tot trupul lui era acoperit cu o blăniţă deasă şi scurtă, fapt care i se părea straniu, fiindcă nu se aştepta să vadă aşa ceva la el — ea totuşi îl întrebă :

— Adică ce niciodată ! Nu înţeleg nimic. Sincer vorbind, n-aş dori... Vreau să spun, da, desigur, e de rîs, să ne fi înţeles şi tot nu ne-am fi întîlnit aşa. Şi unde încă ! Doamne ! Dar nu despre asta este vorba de fapt !

— Eu înţeleg totul ! exclamă Bugorkov, grozav de isteţ şi gata la orice. Eu nici n-aş îndrăzni măcar... Cum adică, Verocika ! Eu înţeleg totul. Am vrut să spun că niciodată... În general, eu l-aş ucide pe acela care ar îndrăzni să spună despre tine că eşti... Ei, cum ai zis tu ! Că te-ai urîţit groaznic... Nu te-ai schimbat deloc ! Nu ! Cum adică ? Te aranjează bine paloarea, ştii ! Şi începu să rîdă, făcînd-o să creadă că-i place să-i vorbească şi atît. Niciodată nu m-am gîndit... Eu socoteam, dimpotrivă, că după măritiş o să te împlineşti, iar tu uite cum arăţi, bravo ! Cîţi copii ai ?

— Am un băiat, răspunse Verocika Vorkueva, căreia îi făcea plăcere să-l asculte pe Kolea Bugorkov şi să creadă că nu s-a schimbat deloc, că aşa cum a fost, un om cu sufletul deschis şi sincer, aşa a şi rămas, neînvăţînd să mintă şi să se prefacă. Dumnezeule, un fiu ! repetă ea oftînd. Pentru el am venit aici... Ştii însă, asta-i partea caraghioasă ! Aici, în Vozdvijenskoe, tata a cumpărat o izbă de ocazie, iar noi locuim în ea.

— E neînchipuit de bine ! Adică am vrut să zic, se corectă Bugorkov, că aici sînt nişte locuri minunate şi fiul tău... Dar de ce nu l-ai adus cu tine ?

— El n-are voie să stea la soare. Numai la umbră... În primăvara asta aproape că mi-a murit.

— Ce s-a întîmplat ? Cum adică ? întrebă Bugorkov cu o voce speriată şi scăzută, încetinindu-şi pasul grăbit şi detaşat.

Şi Verocika observă din nou uimitoarea lui capacitate de a reacţiona cu atîta sinceritate la o durere străină. Pe scurt, ferindu-se de amintirile lungi şi amănunţite, îi povesti acele clipe îngrozitoare prin care trebuise să treacă ea şi fiul ei, şi cît de mult le-a trebuit medicilor să pună un diagnostic corect, înspăimîntînd-o şi cu meningita, şi cu poliomielita, cu toate că el avusese o complicaţie meningială foarte periculoasă, după gripă, şi cît de greu trecuse Olejka prin această nenorocire.

— Nici nu vreau să-mi amintesc... Pur şi simplu nu pot ! Iartă-mă... Totul e foarte proaspăt în memoria mea... Nu pot...

— O, Doamne ! Nici n-am ştiut ! exclamă Bugorkov. Sărmana de tine ! Prin cîte a trebuit să treci ! Iartă-mă ! Uită toate acestea... Acum totul e bine !

Verocika Vorkueva se opri uimită de atîta participare, care suna aşa de compătimitor în glasul lui Bugorkov. „Săraca de tine ! îl auzi ea din nou. Prin cîte ţi-a fost dat să treci !"

— E timpul să ne întoarcem, spuse Verocika. Ei, dar tu ? Eşti însurat ? Copii ? Ai ? Cîţi ?

Abia acum Kolea Bugorkov îndrăzni să o privească în ochi şi spuse zîmbind, într-un fel neaşteptat şi peltic :

— Eu sînt... însurat... cu una singură... Iiiiartă-mă, dacă poţi... Eu nu mă voi însura niciodată... Nu, eu nu sînt căsătorit. N-a ieşit nimic, aşa s-a întîmplat... Nu regret nimic, desigur, au fost tentaţii, dar uite... vezi, aşa se întîmplă...

Acum el o pipăia lacom cu ochii, de parcă se ghiftuia cu carnea ei, îşi luneca privirea pe fiecare din ridurile ei, pe fiecare cută de pe corpul ei slab, pe fiecare ieşitură a coastelor şi a coloanei, şi o făcea pe faţă, folosindu-se de clipa scurtă, de fiece întrerupere pe care parcă Verocika o făcea în mod special pentru el, întorcîndu-se către rîu şi zîmbind îngîndurat.

— E timpul să mă întorc, spuse ea din nou. Aici în adevăr e bine.

— Nu ţi-e sete ? o întrebă Bugorkov cu speranţă. Aici, în imediata apropiere, după cotitură, este un izvoraş... Uite, aşa afli că aici este şi un izvor... Ce zici ? Mergem ?

— Mi-am lăsat hainele acolo, voi să spună Verocika, dar se ruşină, temîndu-se să nu-l jignească pe Bugorkov, simţindu-se de parcă venise la el acasă, în vizită.

Mergeau pe malul nisipos, umed şi neted al rîului ; în dreapta curgea apa, iar în stînga se învolbura nisipul curat. Dar foarte aproape de rîu, tufele cafenii pe jumătate despuiate în acest an secetos se apropiau de mal, iar în apa cu fundul cenuşiu catifelat, creştea rogozul strălucitor.

În dreptul rogozişului foşneau libelule albastre, zburînd deasupra apei lin curgătoare în care se vedeau spinările plumburii ale puietului de peşte ce se depărta pieziş. În aer mirosea a peşte, cum miroase a ciuperci în pădurea umedă, după ploaie.

Într-un fel de extaz plin de împăcare, într-o deplină detaşare de lume, Bugorkov mergea alături de Verocika Vorkueva şi nu-i venea să creadă că ceea ce se petrecea era realitate, simţind alături nu o fiinţă omenească, nu o femeie în carne şi oase, ci ceva superior, un fel de duh care se înălţase deasupra lui şi deasupra lumii întregi. Exaltarea lui era atît de mare, încît nu-şi simţea deloc propria prezenţă, nu înţelegea ce se petrece cu el, şi doar prin nişte antene supersensibile, asupra cărora nu avea nici un fel de control, sesiza în imediata lui apropiere prezenţa nepămîntească a temeliei temeliilor sale, ţelul suprem al visurilor sale, întruchiparea dorinţei sale, care mergea, călcînd uşor cu picioarele goale pe nisipul neted.

Tălpile ei albe parcă abia atingeau suprafaţa nisipului ud, iar apa mustea pentru o clipă la suprafaţă, lăsînd nişte aureole scînteietoare, care apoi se stingeau.

Observînd plin de evlavie aceste pete de nisip umed care se luminau, Bugorkov descoperea pentru sine şi-n imediata lui apropiere căldura grea a corpului femeiesc, odată cu prezenţa eului său propriu, care jubila de fericirea neaşteptată, nefiind pur şi simplu în stare să înţeleagă că alături de el păşea acum chiar Verocika Vorkueva care, cîndva, în trecut, îl alungase, dar care totuşi, totuşi, totuşi ! „Dumnezeule ! se gîndea el, oare ea să fie ? Şi degeţelul acesta mic, cu o rosătură roză, al ei să fie ? Şi această vinişoară albastră, de pe coapsă, e vinişoara ei ?“

— Degeaba mergem, spuse Verocika Vorkueva. Am prea puţin timp.

— Nu, nu ! Vezi panta aceea ! Acolo e... Acolo e un butuc scorojit şi izvoraşul.

În aceste clipe el se putea gîndi numai la lucruri : uite rîul, uite nisipul, uite tufele, iar acolo-i izvorul. În sufletul lui totul parcă se risipise în bucăţi care nu mai puteau fi unite prin legături logice. Totul avea o existenţă îndepărtată, iar el trebuia, cu o încordare chinuitoare a minţii, să redescopere aceste legături. Uite rîul care spală malul nisipos, uite-i pe el şi pe ea, care merg pe limbul de nisip neted şi răcoros, uite scîrţiitul aspru al nisipului umed, dar uite şi scînteierile de-o clipă de sub călcătura ei, iar principalul — iat-o pe ea, pe acea Verocika Vorkueva căreia trebuie să-i spună ceva, s-o întrebe ceva, să-i atragă atenţia... Dar cum ? Dar ce ? Dar despre ce ?

Uite rîul, şi uite o libelulă albastră care stă pe rogoz şi îndată îşi va lua zborul... Uite, îşi face dansul în aer... Dar uite şi izvorul...

— Uite şi izvorul, spuse Bugorkov, topindu-se la gîndul fericirii.

Nu al fericirii că va bea pe săturate o apă rece ca gheaţa, ci al acelei fericiri că Verocika Vorkueva îşi va umple pumnul cu apa izvorului la care a adus-o el.

Vinele de apă roșii-ruginii cu reflexele curcubeului și plescăitul monoton al undei subțiri...

— O, ce nisip e aici ! spuse Verocika Vorkueva. Și apa ca gheața !

Malul migrator, surpat de ape, era îmbibat de răcoarea subterană. Șuvița de apă care cădea ca un cristal împletit din scorbura acoperită de mușchi își săpase o gropiță căptușită cu pietricele colorate. Din această gropiță, din căldărușa ei curată, plină pînă sus de apă, ieșea o undă subțire, tăindu-și o albie de lut cenușiu care în apropierea rîului dispărea, iar unda de apă se împrăștia larg peste nisipul prundului, care pătrundea luminos în rîu, ca o limbă moale.

Urmele picioarelor goale ale degetelor adînc și puternic înfipte...

— Gustă, îi spuse Bugorkov. În viața ta n-ai băut o apă ca asta !

O, cum se străduia Verocika să se aplece deasupra izvorului astfel, încît gestul ei să fie cît mai gingaș ! Cît de ușor și-a îndoit genunchii ! Cît de elastic și-a îndreptat spatele, întinzînd palmele unite sub șuvoiul de apă ! Cum a zîmbit clătindu-și mîinile ! Cum a apropiat de buze apa ce i se scurgea printre degete și cum a sorbit din ea !

Și cu cîtă vioiciune s-a ridicat ea, spălîndu-și fierbințeala de pe față cu mîinile umede, ca și cum oficia un ritual sfînt, un fel de purificare musulmană... Apoi începu să rîdă mulțumită de sine, sclipindu-și dinții, parcă de asemenea spălați !

Bugorkov o privea ca pe o minune și siderat, nu putu să-i spună nici un cuvînt, deși era gata să-și țipe tristețea insuportabilă care-l readusese din nou pe pămînt.

El o văzu în fața lui pe soția altuia, pe mama unui copil străin, care foarte curînd se va întoarce la familia sa, la bărbatul a cărui sămînță o purtase în măruntaiele sale, născîndu-și în chinuri fiul, care semăna probabil cu tatăl lui...

Teribila transformare, cum i se păru lui, regenerarea cărnii şi sîngelui Verocikăi, procesul ca de coşmar al zămislirii sarcinii, aplecarea urechii către plodul ce se dezvolta, mersul greoi, cu burta înainte şi în sfîrşit naşterea — toate acestea îi trecură prin inimă ca un absurd strigător la cer, ca o incompatibilitate, ca o tristeţe adîncă. În chipul acesta îşi imagină el dintr-o dată şi clar, dementa şi respingătoarea împletire a două trupuri dominate de grija perpetuării speciei, încît, cuprins de-o transpiraţie neagră şi rece, aproape pierzîndu-şi cunoştinţa, căzu în genunchi pe pămîntul rece ca gheaţa şi închizîndu-şi ochii îşi puse capul sub şuvoiul izvorului... Apoi îşi scutură capul ca un cîine.

Şi din nou văzu călcătura tălpilor Verocikăi, lutul sur pătruns între degetele ei subţiri, văzu glezna ei ca de marmoră luminoasă cu o mică aluniţă şi din nou nu-i veni să creadă că tocmai aici, pe malul Topoltei, la izvor, el o priveşte şi o vede aievea pe scumpa lui Verocika Vorkueva.

„O, nu ! se gîndi el cu patimă. Ea e a mea ! Şi numai în al doilea rînd... în al doilea rînd... Doamne, Dumnezeule, ea e a mea, bineînţeles ! Tu eşti a mea ! ar fi dorit să-i spună. Şi la ce te gîndeşti tu acum ? Hai, spune-mi, te rog ! Oare tu însuţi nu te-ai gîndit niciodată la asta ? Tu doar îţi aduci aminte, nu ? Atunci, de ce, Dumnezeule, Doamne ! De ce oare cineva are dreptul iar eu, primul tău iubit, sînt lipsit... ! Doar tu îţi aduci aminte ! Tu eşti de fapt a mea !“

Ce n-ar fi dat el ca să afle ce şi cum gîndea despre el Verocika Vorkueva ! În ce fel intrase el în conştiinţa ei ?! Să afle această taină, s-o vadă cu ochii ei, cu retina, cu pupila ei, cu creierul ei, să se zărească pe sine într-însa ! Doar el se reflectase într-un fel, intrase cumva, exista într-un fel în conştiinţa ei !

Bugorkov se înşela. Acum ea nu mai ţinea minte nimic, în afară de prima clipă a întîlnirii lor, cînd fugind

de dînsul se aruncase în rîu, de prima privire aruncată spre Bugorkov şi care i-a amintit deodată de ceva groaznic, dar cînd ieşise din apă nu mai ţinea minte nimic şi numai din această cauză nu l-a respins. Desigur, ea şi-ar fi putut aminti totul, dar nu dorea, pentru că spre deosebire de Bugorkov, amintirile îi erau foarte neplăcute, ca şi cînd ar fi fost ceva ruşinos, de care oamenilor nu le place să-şi amintească. Verocika Vorkueva parcă reuşise să-şi convingă memoria să uite definitiv ce i se întîmplase la 17 ani. Ea nu-i spusese nici chiar lui Tiuhtin că de vină a fost Bugorkov, inventase un om inexistent, plecat acum la Leningrad. Privit din afară, lucrul putea să pară o minciună prostească şi de neînţeles, dar tocmai în felul acesta absurd îşi scotea ea din conştiinţă neplăcuta istorie cu Kolea Bugorkov.

Instinctiv ea îl expediase pe amantul inventat în oraşul de pe Neva, implantîndu-şi în minte propriul soţ şi înlăturîndu-l din memorie pe Kolea Bugorkov. Iar dacă el încetase să existe, atunci şi ceea ce i s-a întîmplat ei cu Kolea încetase să mai fie o realitate.

Acum ea se obişnuise într-atîta cu mistificarea, cu personajul născocit care plecase la Leningrad şi despre care ştia chiar şi soţul ei, încît îi veni uşor să-i restituie lui Kolea Bugorkov virtuţile anterioare, fiind la urma urmei bucuroasă să-l întîlnească aici, pentru că el nu mai era omul care-i pricinuise atîtea neplăceri în viaţă, acel om trăit deja de mult prin alte părţi, în conştiinţa bărbatului ei şi la Leningrad.

Dacă Verocika ar fi ţinut minte totul, ea nici n-ar mai fi fost în stare să discute cu Bugorkov. Aşa că într-un anume fel, el avusese noroc : dacă ar fi fost un alt om, cu temelii morale mai puţin ferme, şi dacă şi-ar fi permis să se desfăşoare, să se lase antrenat de patima lui, nu se ştie cum s-ar fi terminat, cum s-ar fi purtat Verocika Vorkueva cea de acum cu Kolea Bugorkov cel nou, în care

găsise, fie şi numai în înfăţişarea lui exterioară, atîtea schimbări plăcute şi neaşteptate.

Dar el rămînea acelaşi Kolea care cîndva alergase după o pasăre, fusese maltratat pentru asta, iar acum, ca nicicînd vreodată, ştia să-şi stăpînească pornirile, temîndu-se ca de moarte de o nouă înfrîngere. „Lucra" ca un foarte abil şi prietenos cîine de vînătoare : se ascundea şi trepida, cuprins de un frison nervos din pricina patimii, dar rămînea „mort" pe locul de pîndă, fără a trece dincolo de tainica linie.

Aici, la izvor, simţise pînă şi parfumul Verocikăi — mirosul pielii ei fierbinţi, încinse de soare, care nicidecum nu mirosea a rîu, cum afirmă uneori prozatorii romantici, sau a secară coaptă, a flori de cîmp sau a zmeură ; mirosea puţin înecăcios a sudoare omenească, cu un adaos abia sesizabil şi uşor neplăcut de parfum ieftin, sau de o loţiune oarecare de care se folosea Verocika, ştergîndu-şi cu ea faţa, seara sau dimineaţa, cu regularitate, masîndu-se cu degetele în jurul ochilor, întinzîndu-şi ridurile, hrănindu-şi pielea cu unsori parfumate şi vindecătoare. De unde şi pînă unde miros de rîu ?

Dar pentru Bugorkov, care păşea grăbit alături de Verocika, era parfumul ei natural, de acest parfum sau de unul aproape ca acesta erau pătrunse biletele de teatru şi de concert pe care le păstra de atunci, acest parfum îi aducea în memorie odaia ei, degetele ei, emoţiile ei, şi parfumul devenea mai evident ; parfumul ăsta îi amintea pînă şi de mirosul buzelor ei.

Lipsit cu totul de puteri, el se tîrî pînă la plajă, observă privirea Verocikăi rotindu-se temătoare în jur, văzu rochia şi pantofii ei ascunşi în tufe... Şi lucru curios ! Oboseala lui era atît de grea, încît nici picioarele nu-l mai ascultau nici scăldatul nu-l mai înviora. I se părea că a trecut o veşnicie din momentul cînd o văzuse pe Verocika şi simţi chiar că doreşte foarte mult ca ea să plece mai repede...

— Am să te conduc, spuse el, opunînd rezistență acelui sentiment neașteptat.

— În nici un caz.

— Dar... Verocika, cum se poate ! Aș dori foarte mult ! La jumătatea drumului am să plec... O să te întorci singură acasă...

— Astăzi probabil m-a ars soarele. Îmi ard umerii, răspunse ea, punîndu-și sandalele în picioarele ude, pline de nisip.

— Hai să te țin de mînă, să-ți clătești picioarele, altfel faci rosături...

— O ! Nimica toată ! Pe drum se scutură. N-aș vrea să întîrzii, am promis că mă întorc către ora unu...

— Ți-e frică de soț ?

Ea voi să spună că soțul ei e la Moscova, că n-are concediu, dar tăcu, posomorîndu-se.

— Iartă-mă, te rog... Mîine mai vii, Verocika ? O să te aștept. Dacă vei crede de cuviință, să nu le vorbești despre mine alor tăi... E chiar mai bine să nu le spui... Iar dacă o să ai timp și ai să dorești, vino aici... De acord ? Dacă vei veni însă cu soțul tău, eu nici măcar... în general... poți să fii liniștită.

— Dar de ce m-aș neliniști ?

— N-ai de ce, bineînțeles, spuneam așa, pur și simplu, pentru orice eventualitate... E o prostie, desigur... O să vii, totuși ?

— Dacă o să vin, apoi tot cam pe timpul ăsta... Mama mă învoiește pentru circa trei ore, nu mai mult... Sînt de abia de patru zile aici, iar soțul meu e la Moscova, lucrează, spunea ea mașinal, uitînd că doar cu cîteva clipe înainte ascunsese acest lucru de Bugorkov. Firește, să fii singură într-un loc necunoscut... Acolo cunosc totul, dar aici e o frumusețe uimitoare... Nu știu... Am să văd... Dacă vin apoi tot așa, către ora... către ora... Se posomorî, de parcă această nevoie de a indica timpul îi cauza o neplăcere enormă ; un fel de grimasă plină de

silă apăru pe chipul ei. Pe scurt, nu știu... Să zicem către orele zece, unsprezece. Ce importanță are ? Să știi însă că apa asta de izvor e o minune ! O apă ca asta la Moscova o poți vinde pe bani. Mă gîndesc la ceva, mă tot gîndesc... Parcă am uitat să fac ceva, da, am uitat să închid robinetul ! Rîse zgomotos. Uite acolo, la izvor, curge și tot curge... Noi am plecat, dar ea tot curge ! Păcat. Iar apoi, obișnuința de a închide robinetul la plecare... Bine, deocamdată la revedere !

Și cu aceeași vioiciune, cu aceeași mulțumire de sine dacă se poate spune așa, luîndu-și la subsuoară desurile și rochia, plecă în fugă, îndepărtîndu-se pe nisip, sunînd cataramele metalice ale sandalelor, lăsînd în urma ei gropițele în formă de lună ale pașilor care se acopereau de nisip...

Nici ea, nici Bugorkov nu auziseră cum două femei, așezate pe un pled și petrecînd-o din ochi pe Verocika Vorkueva, spuneau leneș :

— Ia te uită ce scobitoare, o bate vîntul ! Ți-e și frică să o privești.

— Pe unde s-o fi dus cu tipul acela...

— Pe unde, pe unde ? Unde trebuie acolo a fost.

— Ia te uită la ea cum mai fuge ! Îi sună oasele, Doamne, te-apucă groaza. Te pomenești că s-o fi crezînd frumoasă.

Și amîndouă, bine hrănite, voinice, grase și relaxate, ca într-o baie caldă, rîseră la fel de leneș și indiferent, cum stăteau culcate, cum priveau rîul, cum își priveau picioarele diforme și tot ce le înconjura.

Iar Bugorkov, rămînînd singur, se aruncă din fugă în apă, la fel cum făcuse Verocika nu demult, și pluti îndreptîndu-se spre ciot, dus de firul apei și simțind cu picioarele fundul rîului, nisipos și lunecos. Merse împotriva curentului, ajutîndu-se de mîini ca de vîsle. Apa era atît de blîndă, atît de plăcut și gingaș îi apăsa pieptul, opunîndu-i o ușoară rezistență, încît atunci cînd Bu-

gorkov se prinse cu mîinile de ciot, simţi că pluteşte între cer şi pămînt... Apa murmura chiar lîngă urechile lui, acoperind toate sunetele. Unda care-i învăluia trupul făcea vîrtejuri, îl mîngîia ca o boare de vînt. Întinderea apei, pînza ei lunecînd îi juca mereu în ochi. Albastrul fir al Topoltei, abia vizibil pe hartă la scara unei regiuni, părea acum unic în lume, lărgindu-se puternic, nestăvilit, mare ca Amazonul, un fluviu gigantic, iar uneori, cînd închidea ochii, lui Bugorkov i se părea că nu un rîu îi vine în faţă, ci el însuşi, agăţat de înotătoarea negricioasă a unui monstru, lunecă rapid pe suprafaţa apei, iar dacă se lăsa antrenat în această închipuită lunecare, faptul devenea aproape o realitate şi numai rotirea privirii în preajmă îl scotea din această stare. Numai malul drept, abrupt şi surpat, înălţîndu-se, numai limbul de nisip de pe malul stîng puneau stavilă închipuirii lui, readucîndu-l la realitatea tihnită şi calmă. Femeile se scăldau zgomotos, cu ţipete şi chicoteli, afundîndu-şi trupurile tuciurii şi lucitoare în apa indiferentă, copiii lor săpau gropi în nisipul umed, construind cetăţi ţuguiate, în văzduh plana un şoim, ţinînd direcţia cu coada desfăcută, iar pe un buştean stătea liniştită o libelulă.

Satul Vozdvijenskoe deveni din acea zi pentru Bugorkov un adevărat stat, la care se gîndea fie ca un cuceritor, fie ca un vecin slab şi neputincios, cu armata complet distrusă. Ba intra ca un învingător în acest imperiu care i se supunea, ba fugea ruşinat şi se ascundea ca un iepure, încurcînd urmele şi aşteptîndu-şi din nou ceasul, sperînd în taină o revanşă.

Cînd Verocika Vorkueva nu venea la plajă, el îşi făcea curaj şi se ducea la Vozdvijenskoe, dar de îndată ce apăreau de după copaci biserica şi acoperişurile satului, curajul îl lăsa şi el se întorcea înapoi lipsit de orice slavă.

Ba chiar şi în magazin se ferea să intre şi refuza sub diferite pretexte să se ducă la prăvălie, cînd Clavdia Vasilievna sau una dintre mătuşi care se aflau în ospeţie

la Lujki îl ruga să cumpere cîte ceva. Odată însă, în ajunul zilei de naştere a Clavdiei Vasilievna, pe care Bugorkovii, plictisiţi de obişnuitul de fiecare zi, hotărîseră să o serbeze cu pompă mare, el se duse după vin şi în aerul acru al magazinului sătesc, se simţi deodată speriat la gîndul că în orice clipă ar putea să intre Anastasia Sergheievna sau Verocika cu soţul ei.

Chiar şi gîscanul tărcat care începu să sîsîie zgomotos şi alarmant în mijlocul străzii, îi trezi în suflet un sentiment de panică, de parcă înnebunită de căldură şi de praf, pasărea cu lopeţi la picioare anume s-ar fi ivit în dreptul uşilor deschise ale magazinului, fiindcă a simţit deodată pericolul ce-i paşte pe săteni, şi acum trăgea vîrtos clopotele.

Un bătrîn aflat în magazin şi care cumpăra o faţă întreagă de pernă cu zahăr tos, îşi înjura albinele de mama focului pentru năravul lor, dar îşi schimbă repede supărarea în milă, îndreptăţind arţagul albinelor prin lipsa florilor care se prăpădiseră toate sub arşiţă. „Vezi care-i clenciul ? !“ exclamă el dînd din picior şi lovindu-şi genunchii cu mîna.

Asta îl linişti pe Bugorkov ; moşneagul nici nu bănuise că el e un străin.

„Vezi care-i clenciul ? !“ spunea locuitorul din Vozdvijenskoe cu un şopot atît de tainic şi enigmatic, de parcă el ştia într-adevăr care-i clenciul.

Bugorkov chiar îşi permise să glumească, întrebînd compătimitor : „Ei şi care-i clenciul ?“

Dar degeaba, întrucît protectorul albinelor tăcu şi începu să-l privească bănuitor. Kolea se încordă din nou, aşteptînd din moment în moment întrebarea alarmată a localnicului : „N-oi fi cumva acel Bugorkov care trăieşte ca un trîntor în Lujniki ? Oameni buni, puneţi mîna pe hoţ şi trageţi-l în ţeapă, blestematul !“

Din fericire nimic de felul ăsta nu se întîmplă ; Bugorkov cumpără vinul şi două pîini negre, grele şi re-

vărsate. Cînd, în drum spre casă, trecu pe lîngă baltă, sări la el un cîine scund, murdar, cu părul zburlit, plin de scaieți și cu atîta înverșunare se aruncă să-l muște de picioare, atît de furios își clănțănea dinții, încît el fu obligat să meargă cu fața întoarsă spre cîine aproape o jumătate de kilometru, alungînd potaia insistentă și sîcîitoare, care se istovise toată într-un lătrat țipător, jeluindu-se lui Dumnezeu din pricina micimii ei, răguşind, înecîndu-se și tușind de supărare... Iar în capul lui Bugorkov își făceau loc fel de fel de drăcovenii.

Vorba e că balta, stejarii și mestecenii din jur fuseseră cîndva domeniile Samsonovilor. Printre stejarii masivi, ca din tablouri, printre mestecenii plîngători, se aflau ruinele conacului moșieresc demult incendiat de către locuitorii din Vozdvijenskoe, iar cîinele se pare că ieșise tocmai de acolo, din bălării, din tufele de măceș cu fructe roșii ca niște ochi de pește însîngerați, întinși pe sfoară ; apăruse atît de neașteptat, ca și cînd cineva ar fi călcat pe un mușuroi de viespi și viespile s-ar fi năpustit asupră-i. „Iată unde-i clenciul !“ — își aminti el simțind un fior în piept. Și oricît își făcea curaj, oricît încerca să glumească pe socoteala spaimelor sale, sentimentul de tristă neliniște nu-l părăsea. Își aduse aminte tocmai în momentul acela nepotrivit de o zicală a bunicului său : „Din conace pustii, iese ori o bufniță, ori un cîine turbat...“

Cu vreo patru ani în urmă, el venise în zori cu undița pe malul acestei bălți, sub stejari și mesteceni. Încă nu se ridicase ceața și copacii din parcul vechi arătau ca niște umbre tărcate, topindu-se în depărtări. Și deodată văzu printre stejari o femeie grasă, cu cizme de cauciuc, cu o pufoaică aruncată pe umeri, care ba se ascundea pe după copaci, ba apărea din nou pe malul acoperit de ceață. Cînd ea se apropia, privindu-l atent, Bugorkov zîmbi și întrebă în felul său : „Bună ziua, măicuță ! Este caras pe-aici ?“ Iar femeia se opri ca înfiptă în pămînt și cu o

voce stridentă îl întrebă : „Ce fel de caras ?“ și cît ai clipi din ochi dispăru printre stejari.

„Nu-s locuri curate“, spuse hotărît Alexandr Serghieievici, cînd auzi despre această întîlnire.

Kolea își aminti de femeie cînd coborî pe potecă în viroaga plină de zăduf, în care erau atît de multe frunze căzute și scorojite de arșiță, încît fiecare pas al lui răsuna, ca și cum ar fi umblat pe un acoperiș de fier.

Se pare că scîrțîitul frunzelor căzute în plină vară, pîcla cerului, mirosul de fum și soarele arzător acționau deprimant nu numai asupra albinelor, gîștelor și cîinilor, ci și asupra lui însuși.

Salvarea era bineînțeles rîul ! În special dacă o găsea pe malul nisipos pe Verocika Vorkueva, care venea totdeauna pe neașteptate, apărîndu-i în față în costum de baie, parcă așteptîndu-l, dar totodată cu o plăcută expresie de mirare pe față : „Cum ? ! Și tu ? Ești aici ? Drăguț din partea ta !“

Ea își aduna părul, făcînd din el o coadă stufoasă, neîmpletită, legată cu o bentiță de catifea, era foarte grijulie față de sine, față de orice mișcare a sa, înviorîndu-se de la o zi la alta, ca o albină de bronz lucitor încălzită la soare, care zboară și se învîrte deasupra măceșului înflorit și care-și găsește de lucru printre petalele gingașe...

Pielea de pe umerii ei se cojea ca o dantelă fină de cenușă. Își punea pe umeri un batic de mătase, legîndu-l cu un nod pe piept. Și fără a se înțelege cu Bugorkov, o și pornea către izvor, știind că el vine alături, dar parcă neobservîndu-l.

Devenea mai frumoasă pe zi ce trecea, acumulînd puteri și speranță să-și vadă fiul complet însănătoșit, vorbea mereu și fără nici un ascunziș despre Olejka, iar Bugorkov o asculta, adorînd-o.

— Știi ce mă obsedează mereu să te întreb ? îi spuse el odată. Dar să-mi răspunzi cinstit. Tu ești într-adevăr

acum aici, alături de mine, păşeşti pe plajă, exişti ? Sau mi se pare numai ? Nu pot să cred, pe cuvînt de onoare ! Tot timpul doresc să mă apropii să te ating cu vîrful degetului. E posibil oare ?

Iar ea, drept răspuns, îl întrebă cu un zîmbet jucăuş, cu o fandoseală necunoscută pînă acum :

— Dar tu cum o duci, cum trăieşti ? Povesteşte-mi ceva despre tine.

— O duc foarte bine, răspunse Bugorkov, deşi simţise că nu un asemenea răspuns aştepta de la el, că-l întrebase ceva mult mai important şi mai esenţial, despre acea parte nelămurită din viaţa lui, din sufletul lui. Părea că întreabă : „Spune-mi, tu mă iubeşti şi acum, da ?"

Dar Bugorkov nu era în stare nici măcar să-şi închipuie răspunsul la această întrebare ceţoasă, care nici nu-şi găsea loc în conştiinţa lui, fiindu-i cu adevărat peste puteri să răspundă sau mai precis să-i spună pur şi simplu tot ce simţea el, aflîndu-se alături de ea. Se temea ca nu cumva simţămintele lui să o jignească pe Verocika Vorkueva, care trăia numai prin copilul ei, care vorbea şi se gîndea numai la copil, care reînviase împreună cu copilul şi care-i acorda atenţie numai pentru că el o asculta cu dragoste cînd era vorba despre băiat, pentru că era fiinţa care făcea parte din acea lume concretă căreia îşi creştea fiul şi în faţa căreia parcă dădea socoteală de copil şi de sine. Părea să spună, de fiecare dată, cu o umilinţă plină de entuziasm în inimă : „Iată, vedeţi, oameni buni, eu vi l-am născut pe fiul meu, iar el mi s-a îmbolnăvit ; eu însă am făcut totul ca el să rămînă împreună cu voi în această viaţă uimitoare. Am făcut literalmente totul ! Credeţi-mă, totul ! Acum o să mă străduiesc foarte mult ca fiul meu să vă placă. Primiţi-l deci cu împăcare."

Ceva de rugăciune, un fel de frenezie i se simţea în voce cînd povestea despre fiul ei, ca şi cum s-ar fi adre-

sat cerului, implorîndu-l : „Pentru ca fiul omului să pogoare cu slava lui" ! Iar ochii ei străluceau triumfător.

El n-o mai recunoştea pe Verocika Vorkueva, mintea i se întuneca, voinţa îi slăbea, şi era capabil s-o admire doar din depărtarea lui tainică...

Răspundea la întrebările ei ca un şcolar, povestindu-i despre munca lui, explicîndu-i ce-i acela un „păianjen", un „felinar" sau „ciclonul". Dacă ea nu-şi imagina prea clar, el îi desena pe nisip cu un beţişor schema colectorului.

— În general vorbind, eu însumi sînt împotriva acestei terminologii, spunea el zîmbind. Sînt pentru un limbaj tehnic, dar să dea naiba, te obişnuieşti... Limba rusă nu vrea să se împace nici în ruptul capului cu aglomerările de cuvinte : Aluviuni de rîu... Ce fel de aluviuni de rîu ? Felinar ! Sau, de exemplu, Ciclonul spălător, construit de institutul S.I.O.T., care înseamnă Sănătate şi Protecţia Muncii. Dar li se spune simplu Sioturi, sau Cicloane. Dacă zicem ciclon, e corect. Dar uite, păianjen, sau felinar, sau de exemplu suflură ? Eu sînt împotrivă, cu toate că m-am obişnuit... Adică de ce suflură ? Fisura în canal e o spărtură... Ei bine, nu ! Toţi îi spun suflură ! Te interesează asta ? întreba el cu îndoială.

La care Verocika Vorkueva răspundea cu grabă şi cu convingere :

— Foarte mult ! Eu sînt redactor şi poate să-mi ajute în muncă. Dar mai bine spune-mi ceva despre tine. Tu cum o duci ? revenea ea la întrebarea ei.

Iar el auzea din nou : „Spune-mi, mă mai iubeşti şi acum, da ?"

Niciodată, nici înainte şi nici după această existenţă în afară de timp, la Lujki, lui Bugorkov nu i-a fost dat să trăiască o asemenea înţelegere sufletească, niciodată înainte nu i-ar fi trăsnit prin cap că ar fi fost în stare să trăiască aici o veşnicie şi, desigur, nu complet fără nici o ocupaţie cum trăia acum, ci făcînd o muncă simplă şi

cinstită pe acest pămînt al său, numai ca împreună cu el să fie Verocika Vorkueva. Niciodată nu se gîndise înainte la acest pămînt așa cum se gîndea acum, înțelegînd din adîncul inimii că era pămîntul lui, rîul lui, că el nu este aici un musafir oarecare venit în vizită, ci că trăiește pe pămîntul lui, pe care i l-au lăsat moștenire străbunii.

Acest sentiment nou, al pămîntului care-i aparține, îi pătrundea întreaga ființă, inima îi bătea atît de tare, iar mintea i se întuneca într-atîta, încît începu să se gîndească și la Verocika Vorkueva într-un fel neașteptat. Începu să creadă că nu întîmplător a venit ea pe meleagurile lui, că nu întîmplător a îndrăgit ea rîul lui. Începu să vadă în asta un semn de tainică prevestire. Ba chiar începu să i se pară că Verocika venise în propria lui casă.

Sentimentul legăturii cu glia devine uneori un stimulent puternic pentru om.

În Ialta învăluită de iarnă ninsese și se făcuse frig. Zăpada se topise îndată, rămînînd numai pe vîrfurile munților. Soarele își făcu apariția din nou, munții se luminară ca un nor imens deasupra verdelui rece al Ialtei, deasupra chiparoșilor întunecați, deasupra ierbii pe suprafața căreia foșneau printre frunzele căzute sturzii negri, țopăind în tăcerea sperioasă a iernii. Zăpada parcă acoperise toate zgomotele, amintindu-le oamenilor că era decembrie. Se posomorîse și cheiul de atîția oameni în veșminte întunecate de iarnă. Se întinseseră cozile la vinării și la magazine. Și cu toate că răcirea timpului a durat doar două zile, mulți dintre cei care locuiau în casa în care mă aflam și eu au răcit. Iar cei doi bătrîni, vecini de masă cu mine, soț și soție, nici nu veniră la cină. Eu însumi am întîrziat seara, toți ceilalți terminaseră să cineze, iar farfuriile vecinilor mai stăteau cu brînza de vaci neatinsă. La bucătărie, răsunau zgomote de furculițe și de cuțite cînd vecina veni înfășurată într-un

șal de lînă, urîndu-mi ca de obicei poftă bună, iar eu i-am răspuns cu aceeași urare, întrebînd-o :

— Ce-i cu soțul dumneavoastră, nu cumva s-a îmbolnăvit ?

— Da, spuse ea. Ce ghinion ! Poimîine trebuie să plecăm, iar el are 38 de grade temperatură. Pe o asemenea vreme, continuă ea zîmbind, îți face chiar plăcere să călătorești... Da, ni s-a făcut dor de pămîntul nostru, de colțișorul nostru, și totuși, ne pare rău că plecăm... Știți, noi avem bucățica noastră de pămînt, spuse ea cu înțeles anume, contînd probabil că o să mă interesez neapărat pe pămîntul acela „al nostru."

Eu însă, furat de alte gînduri, am spus :

— Fiecare își are bucățica lui de pămînt.

— Nu, a noastră e chiar a noastră. Eu cu soțul sîntem din Novokuznețk. El a lucrat pe un hidromonitor, surpa malul cu hidromonitorul, iar apoi pămîntul era transportat prin tuburi și spălat cu apă... Înțelegeți ? Pămîntul după ce era spălat era vărsat în mijlocul unei bălți... Înțelegeți ? Asta făcea soțul meu. Apoi, după ce pămîntul s-a uscat și s-a întărit, s-a consolidat, s-au construit acolo locuințe și ne-au dat și nouă un apartament. D-aia zic eu că trăim pe pămîntul nostru. Înțelegeți ?

Zîmbi cu mîndrie ascunsă.

— V-ați plictisit aici ? întrebai eu.

— Nicidecum ! Numai că ni s-a făcut dor de pămîntul nostru. Dacă ni s-ar oferi grădinile raiului în locul lui, și tot n-aș face schimb. În ce-l privește pe soțul meu, sînt sigură că nici el nu s-ar muta. Cum e, cum nu e, dar e țărîna ta... Pe ea te odihnești sufletește. Cum s-ar zice, pe merit... Tare ne e dor, în special soțului meu... Asta-i beleaua ! S-a îmbolnăvit într-un moment nu tocmai potrivit.

Iar de plecat, au plecat într-o zi senină și călduroasă. Am văzut întîmplător taxiul lor în momentul plecării, i-am zărit în spatele geamurilor curate, cum îmi făceau

semne cu mîna, afectuos, în chip de rămas bun. Feţele lor erau pline de bunătate şi arătau fericiţi la gîndul reîntoarcerii pe pămîntul lor, din mijlocul băltoacelor.

...În chiparoşi, vrăbiile ciripeau din nou, ca primăvara. Termometrul arăta 16 grade la soare. Pe pămîntul gras al gazonului, stătea un sturz negru şi cînd maşina trecu prin dreptul lui, făcu un salt în aerul rece şi zbură grăbit în lăstărişul verde al cimitirului.

Întocmai ca acea vîrstnică pereche, Bugorkov se simţi deodată pe bucăţica sa de pămînt, pe acel pămînt pe care, cum se spune, i l-au păstrat muncind din greu şi în roadele căruia au sperat toţi înaintaşii lui răposaţi care acum s-au reîntors, în el, în scumpul lor pămînt.

Sentimentul, puternic ca o revărsare tulbure de ape, îi pătrundea în suflet, dîndu-i nişte puteri cu care nu ştia ce să facă. Aceste puteri îl chinuiau, îl îndemnau la acţiune, dar el nu ştia cum să procedeze şi ce să facă cu ele.

În loc de bucurie, simţea un fel de tristeţe răscolitoare şi un fel de teamă.

În acea zi, o aşteptă pe Verocika cu o vie nerăbdare şi cu încrederea unui gospodar care se bizuia pe ceva la care cu o zi înainte nici nu s-ar fi putut gîndi. Nu-l mai liniştea nici scalda în rîu. Ieşea pe islazul uscat şi ţepos. Sub picioarele goale îi foşnea iarba arsă de soare. Îi ţîşneau de sub picioare cosaşii cu un trosnet ca de foc, scînteind din aripile roşii, străvezii, în aerul cernit de arşiţă şi sunau din nou pe toate glasurile, din lăbuţele lor sticloase şi fragile, sărbătorindu-şi ora de graţie, starea lor de fericire sub soarele arzător.

Era o căldură deosebit de mare şi se respira greu. Tot timpul, lui Bugorkov îi fu sete, dar nu se putea duce singur la izvor, înainte de a fi venit Verocika Vorkueva. În conştiinţa lui aprinsă şi alarmată, mersul de unul singur spre izvor îi părea aproape un dezastru. Ea trebuia să vină cu orice preţ şi mergînd acolo el trebuia să-i spună

ceea ce nu-i spusese pînă acum, ce-şi permitea să-i vorbească în voie şi fără oprelişti numai noaptea, cînd îşi găsea adăpost în sufocanta casă a bunicului său, unde pînă şi atingerea cearceafului îi părea grea şi fierbinte, de nesuportat, făcîndu-l să transpire cu broboane şi să dîrdîie cuprins de frisoane.

Acum însă i se năzărea că zile şi nopţi în şir ea trăise de asemenea undeva în casa lui spaţioasă, în a cărei stăpînire abia intrase, iar lui i s-a dezvăluit asta abia acum. Parcă însuşi pămîntul îl ajutase, o ademenise pe Verocika Vorkueva, străduindu-se să facă totul pentru ca ea să prindă rădăcini aici, iar el nu înţelesese nimic din toate acestea pînă acum. Recuperînd ce-i scăpase, el se gîndea la ea cu un fel de cruzime de păianjen, aşteptînd şi pregătindu-se febril pentru mult-rîvnita întîlnire cu ea.

Dar Verocika nu veni.

Se mai întîmplase şi altădată ; ea nu venea în fiecare zi la rîu, dar de data asta el nu-şi putu găsi locul, nu putu să se gîndească la nimic. Puterile care-l umpluseră pînă la refuz se transformară într-o neputinţă surdă, de vată, i se părea că nu va supravieţui pînă a doua zi. Întreaga lui atenţie, toate gîndurile, simţurile, senzaţiile îi erau îndreptate spre Verocika Vorkueva. El trăi din nou toate amănuntele întîlnirilor lor, iar unele gesturi ale ei, care înainte păreau lipsite de orice semnificaţie, căpătau acum un anume sens şi o anume importanţă. Orice privire mai atentă a ei, care înainte pur şi simplu îi era numai plăcută, se transforma acum într-o mult semnificativă şi secretă privire a femeii care aştepta de la el acţiune, faptă, hotărîre.

Totul devenea pentru el uşor de înţeles, totul era înspăimîntător de clar. În capul lui se structura un fel de schemă primitivă a viitoarelor lui acţiuni, un fel de cîntec triumfal al instinctelor : el se arunca asupra ei, iar ea nu i se împotrivea.

Ceva se frînsese într-însul ; ca un cîine prost dresat, i se păruse că numai prin forţa muşchilor săi va putea să ajungă pasărea care se înălţase de sub picioarele lui. În el chiar începuse această goană, alerga după umbrele întîlnirilor lor din trecut, ca un cîine tînăr după propria lui coadă, uitase lecţiile pe care i le servise viaţa şi aştepta doar un singur lucru — pasărea gata să-şi ia zborul din faţa lui şi bucuria goanei lui nebuneşti, a vîntului în urechi şi a libertăţii care-l îmbăta.

Iar acum, derutat complet, nu ştia ce trebuie să mai facă.

Un boxer renumit povestea cum se pregătise odată pentru un meci foarte serios, cheltuind cu pregătirea multe forţe şi mult nerv, ieşise în ring încordat ca un ghem, gata de luptă, dar adversarul refuzase lupta, recunoscîndu-se învins. Imediat după confruntare, care de fapt nu avusese loc, alergă vreo zece kilometri pe străzile Moscovei, înainte de a-şi veni în fire, eliberîndu-se în acest fel de teribila încordare.

La fel şi Bugorkov, văzînd că Verocika Vorkueva n-a venit, alergă pe arşiţă pînă acasă şi, acoperit de sudoare, aproape că se prăbuşi lîngă cerdac, pradă chinurilor ce-i întunecaseră privirea, speriind-o pe Clavdia Vasilievna, care tocmai atunci se afla în curte, bătîndu-şi picioarele bolnave cu urzici.

XVIII

Pe femeie n-o dureau picioarele întîmplător. Nimeni nu credea c-o să se schimbe vremea, dar Clavdia Vasilievna avusese dreptate.

Spre seară, cînd Bugorkov se întorcea din nou de la rîu şi fără s-o fi văzut în acea zi pe Verocika, deşi sperase s-o găsească pe plajă măcar după-amiază, soarele care dădea spre asfinţit începuse să se întunece cam devreme, rotunjindu-se ca un balon tulbure, roşu, pe care-l

puteai privi fără să-ţi mai mijeşti ochii. Marginea de cer dinspre apus părea încărcată de praf. Ţîrîitul greierilor ţesut în liniştea serii era mai frecvent, mai înalt ca de obicei şi mai sonor... La un moment dat, sunetele scîrţîitoare dispărură complet, pentru ca apoi să reînceapă cu o nouă forţă. Ca nişte focuri pe sfîrşite ; ba izbucneau strălucitoare, ba se potoleau, murind. Cu un vuiet greu de motoare, în partea curată a cerului zbură un avion, îndepărtîndu-se grăbit de întunericul care se îngroşa cu fiecare clipă. Deasupra capului ţipară, apăruţi de cine ştie unde, lăstunii, apoi tăcură. Soarele dispăru complet de pe bolta podidită de praf, de unde tunetul răsună ca o ameninţare, bubuind tenebros şi posomorît. Apoi încetă pentru cîtăva vreme, de parcă ar fi intrat în pămîntul care amuţea. Primele semne fărîmiţate ale unui nor roşu ca sîngele trecură pe deasupra capului cu o repeziciune de speriat, mînate de curenţii înalţi de aer, care nu atingeau pămîntul. Lunca din faţa satului, acoperişurile caselor, mestecenii, toate păreau că încremeniseră, geamurile ferestrelor sclipiră cu groaza sîngerie a unor ochi vii, soarele care se făcuse nevăzut după nori se filtra spre pămînt, învăluind firea într-o lumină slabă, într-o culoare înspăimîntătoare, de foc ; norii rupţi, cîlţoşi, lunecau cu furie deasupra pămîntului roşu ca o cărămidă, şi în lunecarea lor repede, ţeapănă, era ceva şerpesc.

Bugorkov se străpînea cu greu să nu alerge. Socotind că încă înainte de a începe furtuna va reuşi să se adăpostească sub acoperiş, grăbi numai pasul.

Din pădure, de la marginea ei dinspre islaz, se auzi un zgomot prelung şi dens, care se intensifica mereu, ca un urlet, şi în mijlocul căruia trosni deodată înfiorător un copac uscat. Imediat după aceea se frînse şi un altul, trosnind la fel de ascuţit şi cutremurător.

Norul se umplu de întuneric, culorile sîngerii ale cerului se învineţiră, umed şi posomorît, decolorîndu-se, pămîntul se acoperi cu cenuşiul unei pînze aspre, iar norul brăzdat de o lumină violentă începu să bubuie. Tu-

netul se născuse undeva, foarte departe, dar gonit parcă de un vînt puternic şi zgomotos ca de furtună el creştea mereu, se intensifica, prăvălindu-se mînios ca un grohotiş, se lărgea, prindea puteri şi, în sfîrşit, cutremură pămîntul cu lovitura lui grea.

Vîntul năvăli şi asupra islazului, făcîndu-l pe Bugorkov să simtă un frig ca de mormînt. Dar Kolea ajunsese de-acum pe pragul casei, rebegit, obosit şi înfuriat pe norul de gheaţă.

Ploaia veni ca un perete sur şi totul se înecă în urletul ei. Chiar tunetele, explodînd în acest răpăit al apei, erau asurzite, pierzîndu-se neîncetat în lumina scînteietoare şi neîntreruptă a fulgerelor. Doar o singură dată descărcarea în apropiere a fulgerului lovi ca un ciocan pe o nicovală imensă şi atît de înfricoşător, încît Bugorkov simţi cum îi amorţeşte pînă şi limba, lipindu-i-se de cerul gurii.

În izbă era cald. Numai şiroaiele de apă de pe geamuri şi lumina amurgului, împurpurată de scînteierea fulgerelor, scoteau din întuneric feţele speriate.

Părea că furtuna nu se va sfîrşi niciodată, dar ea dispăru încă înainte de asfinţitul soarelui. Tunetele se liniştiră, din cerul de un oranj tulbure cădea o uşoară ploaie gălbuie şi tot pămîntul strălucea îmbrăcat în aur : băltoacele, jucîndu-se cu picăturile rare ale ploii, împleteau dantele aurii, din inele subţiri, care apăreau, se desfăceau, se întretăiau cu inelele vecine, fiece pîrîiaş reflecta cerul în amurg, fiece picătură se acoperea de aur, rămînînd mută, în frig, pe firele de iarbă... Totul părea că a înviat, că se grăbeşte să strălucească, să-şi arate frumuseţea înainte de căderea întunericului. În aerul spălat şi rece atîrnau firele uşoare ale ploii, lesne de observat pe fondul amurgului liniştit. Oamenii păreau nespus de bucuroşi că au rămas vii şi nevătămaţi după această straşnică furtună.

Iar Bugorkov, ghemuit de frig, admirînd de pe cerdacul umed apusul ploios şi licăritor, se gîndea cu bucurie că mîine dimineaţă soarele va răsări din nou, va încălzi pămîntul, va usca nisipul, şi o va vedea din nou pe Verocika Vorkueva.

Dar se înşelase. Dimineaţa veni rece şi posomorîtă, iar el se simţi ca şi cum ar fi fost minţit şi nu mai exista nici o posibilitate ca lucrurile să se îndrepte, să recupereze ce i-a scăpat, să ajungă din urmă trenul care plecase, sau ceva asemănător cu trenul, ceva ce se putea simţi numai într-un vis, din care te trezeşti îngrozit şi trist... Numai în vis avea el senzaţia unor asemenea zguduiri, a unui asemenea geamăt tînguitor, cînd părea că însăşi viaţa s-a frînt şi că ceva foarte important pleca şi dispărea pentru totdeauna, ceva fără de care el însuşi nu va mai putea trăi.

Tot aşa şi în această dimineaţă sură, el se afundă într-un vis straniu, în care trebuia să ajungă din urmă ceva, să recupereze ceva, dar nu avea nici puteri, nici pricepere şi nici posibilităţi, n-avea nimic din toate şi se chinuia negăsind ieşire din tristeţea bolnăvicioasă care se cuibărise atît de adînc în sufletul lui, încît părea că n-o va mai putea scoate de acolo cu nimic...

Pe zi ce trecea, cu fiece izbucnire a vîntului rece, tristeţea căpăta aproape nişte contururi fizice : un fel de greutate îi apăsa pieptul, de parcă acolo apăruse şi creştea ceas cu ceas o tumoare îngrozitoare care-l împiedica să respire.

De fapt nici măcar tristeţe nu era, ci ceva viu şi rece, care i se cuibărise în suflet, o amărăciune ca dinaintea morţii, părînd că numai ea trăieşte, anihilînd şi sleind de puteri orice gînd şi sentiment.

Patru zile posomorîte, Bugorkov zăcu întins în cămara rece, acoperit cu o plapumă de lînă groasă, fără a se bărbieri sau a mînca, ci doar uitîndu-se în plafon, numărînd cioturile maronii din scînduri şi aşteptînd schimbarea timpului.

Clavdia Vasilievna începu să se neliniștească pentru dînsul, ba chiar și Alexandr Sergheievici se tîrî odată pînă la el în cămară, cu brăcinarul în mînă...

— Ce-i, Nikolka ? întrebă el, mormăind cu buzele uscate și cu o voce neputincioasă și răgușită.

Și pierzîndu-și deodată puterile, își aținti privirea spre nepot cu niște ochi arzători și înfundați, grei de suferință, ca ai mucenicilor.

Iar el nu-i răspunse nimic, ba chiar se întoarse cu fața la perete pentru că, la fel ca și bunicul lui, nu mai simțea viață în el.

Dar în a cincea zi se bărbieri de dimineață, mîncă o farfurie de supă fierbinte și, trăgîndu-și în picioare cizmele de cauciuc ale bunicului, ieși din casă să mai respire, cum spunea el, aer curat.

Nu mai ploua, sufla un vînt puternic, pe cerul albastru tomnatic se îngrămădeau niște nori alburii, rotunzi și tari ca niște ouă fierte. Cîmpul de lîngă pădure ba se lumina de soare, ba se întuneca rece, sclipind albicios din băltoacele pierdute în iarbă. Căzuse atîta ploaie în ultimele zile, încît pămîntul suprasaturat nu mai primea apa, care rămînea printre ierburi și trunchiuri ca niște ochiuri de baltă, prin care era ciudat și plăcut să mergi, simțind sub picioare plescăitul apei transparente și privind cum strălucesc la soare stropii ca de rouă.

Nevoia de a se întîlni cu Verocika Vorkueva devenise atît de firească, atît de mult îi intrase în suflet, încît nu se mai gîndea la consecințele întîlnirii, ci vedea în fața lui numai un singur țel apropiat și real — pe Verocika. Îl neliniștea numai un singur lucru : să nu fi plecat cumva la Moscova, speriată de vremea rea. Iar întîlnirea, de fapt nu chiar întîlnirea, ci un fel de stare încremenită în care el și-o închipuia pe Verocika stînd în fața lui — schema întîlnirii pătrunse parcă în mintea lui ca un tablou plăcut, spre care mergea fără să se gîndească, sperînd în ascuns să se salveze de obsesie, mai precis dorind să tul-

bure această imagine statică, s-o miște din loc, s-o zgîlțîie, să vadă în ea mișcare, să audă rîs, să surprindă mirosul tabloului, mai pe scurt să-l învieze. Era pe de-a-ntregul subjugat de dorința de a fi alături de zîmbitoarea Verocika Vorkueva, de a se simți în cîmpul atenției sale. Orbirea lui sufletească îl împingea cu încăpățînare spre Vozdvijenskoe. Și nu avea un țel mai înalt decît acesta ; nimic nu-l tulbura, nimic nu-l putea opri — mergea cu o încredere fanatică în dreptul lui de a se întîlni cu Verocika, știind că va găsi cu ușurință casa în care locuia, că se va înțelege ușor cu ea, iar ea îl va primi cu bucurie și va spune, cum spunea cîndva : „Oare cum se face ? Mă gîndisem la tine și tu ai și venit..."

Acest delir, această nălucire diavolească era însă undeva, dincolo de tabloul țesut în închipuire. Pe tablou era desenată Verocika Vorkueva, cu o panglică de catifea neagră în păr, cu claviculele ușor lăsate, cu umerii arși de soare, erau vizibile lumina nisipului dens și umed, aureolele din jurul gleznelor ei, dragostea ei pentru copil, care după cum i se părea acum i se adresa lui și numai lui... Cum de nu înțelesese el mai înainte asta ?

În această stare delirantă, nevăzînd nimic în jur, el mergea sufocîndu-se de nerăbdare, la fel cum mersese cîndva spre cocoșul de munte, cînd cînta. Și se trezi deodată pe malul lacului tulbure de ploi, cafeniu și umflat ca de boală. Pipăi cu privirea rațele albe ca niște bulgări de zăpadă care pluteau pe sub ramurile aplecate ale sălciilor, dungile cenușii lăsate în apă de gîștele care se îndepărtau încet de mal, cînd trecu pe lîngă ele.

Din drumul desfundat ieși pe șoseaua marcată și înțelese în sfîrșit că a ajuns în Vozdvijenskoe. Pe ambele laturi se înșirau casele, albăstrind cu împletitura delicată a pridvoarelor și parcă se uitau la el serioase, ca și oamenii care așteptau autobuzul în stație, pe marginea drumului...

De ei, de oameni avea el nevoie.

— Bună ziua, spuse el nerăbdător, adresîndu-se tuturor. Spuneți-mi, vă rog unde locuiesc pe-aici Vorkuevii ? Sînt moscoviți, dar au o casă aici. Au cumpărat aici o casă.

— Unde locuiesc oare la noi Vorkuevii ? întrebă o femeie pe alta.

Nimeni nu auzise de o asemenea familie, și atunci Bugorkov continuă :

— Au o fiică... Frumoasă, tînără și un nepoțel mic. Pe ea o cheamă Vera, iar pe fiul ei Oleg, în cinstea lui bunică-său, Oleg Petrovici Vorkuev.

Femeile începură să-și amintească de toți cei veniți peste vară și care locuiesc acum la Vozdvijenskoe, iar un bărbat care ținea în mînă o mapă școlărească și care tăcuse pînă atunci întrebă cu un zîmbet ironic :

— Frumoasă, spui ? Frumoasă... Apoi, se răți el la femei cu răutate, fără a se uita la Bugorkov, ei trăiesc în casa Stepanidei. Ea are un fiu, e adevărat, adăugă el aspru și făcu un pas în lături, întorcînd spatele tuturor, ca și cum discuția îi provoca greață. Frumoasă zici... mai bombăni el cu dușmănie.

Cînd Bugorkov găsi, după cum credea el, casa Stepanidei, și topit de emoție bătu în ușă, la fereastra dinspre cerdac ieși o femeie grasă, cu fălci ca de iepuroaică bine hrănită. Cu oarecare ușurare, Kolea înțelese că Verocika Vorkueva nu este considerată aici drept o frumusețe. Frumoasă era grăsana cu bujori în obraji și cu buze suculente, roșii ca niște coacăze... Ea se miră fandosit, zîmbi cochet, dar în schimb îi indică lui Bugorkov adresa exactă a Vorkuevilor, pe lîngă casa cărora de fapt el trecuse.

Casa lor se afla chiar la marginea satului, nu departe de vechiul conac. De la ferestrele acestei ruini, se vedea malul scund al lacului năpădit de rogoziș. În fața izbei mici, creșteau doi scorușî firavi cu ciorchini de frunze portocalii, încă necoapte. Tulpinile lor subțiri erau legate cu fețe înnegrite de niște pari : pare-se că fuse-

seră sădiți de noii stăpîni. Căsuța se înnegrise de bătrînețe : de mult venise vremea să i se schimbe căpriorii putreziți de la acoperiș, să i se pună un acoperiș nou și în general să i se refacă întreaga tîmplărie, pînă și ramele de la ferestre, care se aplecaseră într-o parte, ca niște beți. Casa lăsa impresia că fusese vîndută ca o ruină, deși Bugorkov știa din povestirile Verocikăi că fosta stăpînă s-a măritat și a plecat la soțul ei într-un alt sat — de aceea o și vînduse. Pe frînghia din curte se usca ceva albastru și roz, mișcat de vînt. De peretele cerdacului stătea sprijinită o bicicletă veche, uzată și foarte murdară, iar pe jos se tăvălea o sabie roșie de masă plastică.

„Aici să fie ? se gîndi Bugorkov. Aici o fi locuind ?"

Ruina nu se lega deloc de imaginea Verocikăi Vorkueva.

Bugorkov intră în curte și, călcînd pe treapta roasă a cerdacului, bătu sfios în ferestruica înaltă, la geamul învălurat și curat, în a cărui oglindă neagră se reflectau norii albi... Zăngănitul rămase fără răspuns. Mai bătu o dată, simțind un gol în stomac, și schițînd fără să vrea ceva asemănător cu un zîmbet, anticipînd parcă privirea cuiva din preajmă și explicînd prin zîmbetul lui intențiile sale bune, privi instinctiv în jurul său.

Și văzu în fața sa lucrul cel mai îngrozitor pe care și l-ar fi putut închipui în clipa aceea.

Văzu și înțelese deodată că în fața lui se afla soțul Verocikăi Vorkueva.

XIX

Bărbatul stătea sub gardul strîmb și înalt, în jocul vărgat al unor umbre și lumini tăioase, și privea atent la Bugorkov. În mînă avea o sapă, pe care Bugorkov o zări imediat, cu groază, încremenit de întîlnirea neaș-

teptată... Omul era îmbrăcat în niște haine ponosite, de sub cracii cam scurți ai pantalonului i se vedeau galoșii, încălțați în chip de papuci pe piciorul gol.

Perciunii scurți, deși și roșiatici, făceau ca fața lui să exprime o bănuială răutăcioasă.

Bugorkov simți cum îl părăsesc puterile și știu că dacă Tiuhtin îl va ataca, nu va fi în stare nici să se apere.

Iar ochișorii severi ai stăpînului parcă se topiră deodată, își pierdură orice expresie, reflectînd lupta interioară și parcă de asemenea un fel de spaimă inconștientă. Tiuhtin rămase și el buimac, înțelesese deodată că în fața lui se afla Bugorkov, deși nu-l văzuse niciodată în viață, iar acum nu știa ce trebuie să facă, să se apere sau să atace ; pentru apărare nu era încă destul de furios.

Bugorkov însă încerca un sentiment de umilință plină de silă privind în ochișorii mici, ca de mistreț, tulburi, răi și furioși, după cum i se părea lui, ai lui Tiuhtin, care era aici stăpîn deplin și care întrebă cu un ton provocator și sumbru în glas :

— Pe cine căutați ?

Fără să vrea, Bugorkov făcu un pas împiedicîndu-se de prag și, rămînînd perplex de tîmpenia răspunsului său, nereușind să-l mai ajungă din urmă cu mintea, își auzi înlemnit glasul :

— Mă numesc Bugorkov... Eu sînt de pe-aici... Locuiesc aici, în Lujki... Am aflat că Anastasia Sergheievna și Vera sînt aici... Dumneavoastră sînteți soțul ei ? Sînt foarte bucuros...

Își auzea glasul ca printr-un zgomot de cascadă și simțea o frică animalică de cuvintele care, fără știrea lui, răsunau limpede prin acest zgomot, care se intensifica, în gînd și bîzîindu-i în urechi ca Topolta... Iar el parcă rămăsese suspendat pe firul de apă al cursului ei, numai că în locul cerului văzu deasupra sa un bărbat puternic și periculos, pe fața căruia apăruse acum un zîmbet ironic și îngăduitor.

Zîmbet care îl şi readuse pe Bugorkov la realitate.

— Ei şi ce-i cu asta ? auzi el întrebarea lui Tiuhtin. Am înţeles din capul locului că dumneata eşti Bugorkov. Ei, şi mai departe ?

Asta îl trezi complet. Bugorkov îşi adună gîndurile şi răspunse la fel de zîmbitor :

— Nimic... Eu de mult, după cum vă este cunoscut... chiar dinaintea dumneavoastră... o cunosc pe soţia dumneavoastră... în general familia... Iar dacă dumneavoastră ştiţi cine sînt eu, atunci toate celelalte ar trebui... Dar întîlnirile noastre la rîu... Nu ! Mă jur, asta a fost cu totul altceva... Nişte simple plimbări la izvor. Ea îmi vorbea despre copil. Dumneavoastră v-aţi scăldat vreodată lîngă izvor ? E minunat acolo ! Iar asta a fost... Nu ! Eu nici în gînd nu mi-am permis, pe cuvînt de onoare ! Dar ce interesant ! Cum de-aţi înţeles că eu sînt Bugorkov ? Principalul e că la rîndu-mi eu însumi am înţeles, cu toate că v-am şi văzut cîndva, în treacăt... Mi-am dat şi eu seama că dumneavoastră sînteţi soţul Verocikăi. Dar unde e ea ? A plecat ? Nu-i acasă ? Iertaţi-mă, eu nici nu ştiu cum vă cheamă...

Ascultînd posomorit avalanşa de confirmări şi jurăminte, descurajat de privirea copilărească şi luminoasă a lui Bugorkov, de zîmbetul lui bun şi rătăcit, Tiuhtin roşi, se tulbură, chiar transpiră pe frunte şi pe partea superioară a buzei, din pricina fierbinţelii care-l cuprinsese într-o clipă pe de-a-ntregul.

— Stai puţin, spuse el. De unde ai apărut ? Despre ce tot vorbeşti ? Adică ce să-mi fie cunoscut ?

— Păi v-am spus doar ! Eu locuiesc în Lujki, la patru kilometri de-aici. Am acolo pe bunicul meu. Tatăl meu s-a născut aici, iar eu sînt acum în concediu... În vizită... Nici Verocika nu ştia nimic din toate acestea. Eu de asemenea n-am ştiut că sînteţi aici, iar ea s-a mirat foarte mult, la fel ca dumneavoastră, cînd m-a văzut...

— Eu m-am mirat ? exclamă Tiuhtin. Adică de ce să mă mir eu ?

— Se poate ?! exclamă şi Bugorkov, din care dispăruse orice urmă de frică faţă de acest om, care era foarte tulburat şi care i se păru deodată simpatic, bun şi sfios. Se poate ? ! repetă el aproape rîzînd de o bucurie bruscă. Eu cred că e normal. Greşelile tinereţii, lacrimi — totul, a trecut... Şi deodată am apărut iar... De ce ? Pur şi simplu aşa... Deşi, desigur...

— Stai puţin, stai puţin, îl întrerupse Tiuhtin. Hai să admitem. Dar de fapt ce-i cu acel „totul" ? A, da... Tu ai fost deci ? Aaaa, fir-ar să fie, nu... Nu se poate să fii...

— În ce sens ?

Tiuhtin era atît de tulburat, atît de chinuit, căuta să iasă din starea care-l trăda, încît chiar Bugorkov înţelese cu tristeţe că venind aici, la Verocika, a vorbit prea mult, de parcă în faţa lui ar fi stat nu soţul, ci fratele ei...

— Dumneavoastră doar înţelegeţi, spuse el şi-şi curmă deodată vorba, văzînd în ochii înroşiţi şi umflaţi de ruşine ai lui Tiuhtin o suferinţă profundă. Aproape că-i dăduseră lacrimile. Iertaţi-mă... Dar de ce oare aţi spus că dumneavoastră din capul locului v-aţi dat seama... aţi înţeles că sînt eu... Nici eu, credeţi-mă, n-am vrut... Dar dumneavoastră singur... Eu am crezut că aşa o să fie mai bine...

— Şi ce te tot bîlbîi atîta ? mormăi Tiuhtin, strîmbîndu-se în silă. Ce mai bine ?

Cuprins de disperare, Bugorkov alergă la el, îl apucă de umeri şi-l îmbrăţişă.

— Iartă-mă, spuse el abia şoptit. Iartă-mă... Poate că... Poate că în viaţa mea... Înţelegi ? Nici nu ştiu ce vorbesc... De ce să ne mintim unul pe celălalt ?... Ea te iubeşte pe tine... Tu eşti fericit... Iartă-mă, prietene ! Dar eu, de asemenea...

— Tu, ce ? auzi el în ureche sîsîitul furios şi în aceeaşi clipă o forţă teribilă îi răsuci mîna, simţi o durere în încheietură şi o lovitură în spinare, care-l aruncă în lături. Ce vrei, ticălosule, cu mutră de ţap ? ! Ce cauţi aici ? ! Cară-te imediat de aici !

Tiuhtin nu mai vorbea, urla.

Supus şi vinovat, Bugorkov se îndreptă spre portiţă.

— Stai puţin, ascultă ! spuse din nou Bugorkov, oprindu-se în loc. Eu nu-ţi doresc răul. Nu ştiu de ce ne temem unul de altul... Dar ce să facem ? Aşa-i adevărul... Şi să ştii că nu m-am speriat, eu ţi-am vorbit ca unui prieten.

Dar Tiuhtin, cuprins de turbare, aruncă sapa după el cu atîta forţă, că dacă l-ar fi nimerit, s-ar fi întîmplat o nenorocire. Din fericire, sapa se lovi de pămînt, dizlocă o bucată de gazon şi lunecînd se înfipse cu un trosnet în gard.

— Degeaba ! îi spuse Bugorkov pălind. Degeaba, înţelegi ?

Se înecă tuşind, începu să plîngă de obidă şi ieşi parcă nevăzut pe poartă.

Cîndva, auzise de la bunica lui din Zamoskvorecie o istorie cu un papagal vorbitor. Papagalul trăia la stăpînul unei măcelării, iar cînd veneau cumpărătorii, el îi înveselea exclamînd : „La rînd domnilor ! Nu toţi deodată ! La rînd, domnilor !" Stăpînului îi mergeau bine treburile. Dar la un moment dat, papagalul dispăru, zbură din casă şi cineva povestea apoi că a văzut pasărea stînd pe marginea unei gropi de lături. Deasupra lui se roteau corbii, se năpusteau asupra lui, îl loveau cu ciocurile, iar el, pe jumătate mort, ţipa : „La rînd, domnilor ! Nu toţi deodată ! La rînd, domnilor !"

Plîngînd de supărare, de jignirea nemeritată, Bugorkov îşi aminti acum această tristă poveste şi i se păru că el însuşi e un papagal care cunoştea în viaţă două fraze, sau mai exact care le spunea tuturor, cui trebuie

şi cui nu trebuie : „Ce pot să fac ? Eu o iubesc, ce să mă fac ?“

Ajuns în Lujki, îşi adună lucruşoarele, îşi luă rămas bun de la toţi, îl sărută pe bunicu-său şi, slăbit, abătut, plecă pentru totdeauna la Moscova.

XX

În treburile lui Tiuhtin şi în întreaga viaţă, în tot ceea ce înainte se desfăşura în timp, parcă de la sine, decurgînd în mod obişnuit şi lin, dacă nu punem la socoteală insuccesele, care puteau fi îndreptate, sau chiar nenorocirile, cum fusese boala lui Olejka — raporturi normale de muncă, confort sufletesc acasă, sănătate, în toate acestea apăru o breşă. El însuşi n-ar fi fost în stare să povestească în amănunt ce s-a întîmplat. Dar de fapt cine avea interes să afle cum se comportă ficatul lui Tiuhtin după un pahar de tărie sau în ce relaţii este el cu şefii lui ? Cine şi de ce trebuie să ştie asta ? !

Totuşi uneori simţea nevoia să vorbească la nesfîrşit despre sine şi starea lui începuse să-l neliniştească grozav.

Uneori i se părea că e foarte bolnav şi atunci căuta să încredinţeze pe toţi cei care erau de acord să-l asculte că e un fatalist convins. Oricum, chiar aşa dorea el să gîndească despre sine, negînd înţelepciunea oricărui amestec al cuiva în treburile soartei.

Într-adevăr, de mult nu mai fusese la medici. Dar nu se dusese tocmai fiindcă se simţea bolnav şi se temea de ei. În special, se temea să nu nimerească în situaţia ades întîlnită, cînd o femeiuşcă drăguţă, în halat alb, pe deplin sănătoasă şi mulţumită de sine, cu degete reci ca ale tuturor medicilor, îi va pipăi corpul cald, va privi cu ajutorul diferitelor aparate şi instrumente în măruntaiele lui neliniştite şi speriate şi va înţelege sau cel puţin

va bănui că în fața ei se află un om nefericit, un bolnav incurabil, încă tînăr și care abia a reușit să treacă de zenitul mediei statistice a vieții sortite de obicei omului. Desigur că va înțelege, dar lui n-are să-i spună nimic și, sub un pretext oarecare, o să-l îndrume la un alt cabinet, pentru ca și alți specialiști făcîndu-și de lucru cu el să se convingă de asemenea de lipsa lui de perspectivă biologică, de nenorocirea lui.

Nu de moarte se temea Tiuhtin, după cum căuta să se convingă singur, nu de boli, ci de oameni, de oamenii care ar fi putut să afle cu mult înaintea lui însuși că el nu mai este de mult un locuitor al acestei lumi.

— Stupidă situație ! exclamă el cuprins de-o surescitare nervoasă. Tu îți faci planuri, nu presimți nimic rău, iar femeia dragă care te-a văzut ziua, seara își va pune papucii în picioare și-i va spune soțului ceva cam în genul ăsta : „Am consultat astăzi un bărbat tînăr. Ficatul lui (sau altceva) s-a transformat în Dumnezeu știe ce... Mai pe scurt, nu mai are mult de trăit." Iar eu nu știu încă nimic ! Și pentru ce oare îmi trebuie un executor în papuci al destinului meu ? Nici nu vreau să aud ! spunea el din ce în ce mai iritat. Niciodată n-am putut și nici nu vreau să-mi închipui o situație în care cineva să șușotească în spatele meu despre nenorocirea mea, pe care nici eu singur n-o sesizez. Dacă m-ai întreba cine-i dușmanul meu cel mai mare, eu ți-aș spune : martorul nenorocirii mele. Știi cum trebuie să trăiești ? După principiul : „Cînd te-ai născut ? Nu țin minte. Cînd vei muri ? Nu știu." Și să nu umbli pe la medici, chiar dacă tu însuți ești medic... Dar tu, Sizov, ești chirurg, tu ești un băiat cinstit.

Stăteau, fără a-și fi scos fulgarinele, la o masă de plastic albastru, într-o cafenea cu geamuri mari, de sticlă. În farfurii se răceau niște colțunași moi, prea fierți, iar în pahare licărea coniacul rămas nebăut.

— Nu-ţi mai băga în cap că eşti bolnav. Eşti mai sănătos ca mine. Pur şi simplu ai obosit.

— Obosit ! Din ce să obosesc ? Asta, ştii, e ca şi cum o ziaristă tînără ar întreba pe un fruntaş în producţie : „Vă place munca pe care o faceţi ?“ Iar omul se frămîntă, dă din colţ în colţ : „Îmi place, spune el, desigur !“ Ca şi cum l-ar fi întrebat despre soţie. Munca nu trebuie s-o iubeşti, ci s-o faci ! De ce s-o iubeşti ? Trebuie ! Simţul datoriei e mai presus de orice dragoste, dar acest lucru nu vrea să-l înţeleagă nimeni ! De dragoste poţi să obosești, asta-i adevărat. Dar dacă trebuie, sînt dator, cu asta nu-i de glumă. Iubeşte-o pe nevastă-ta, sau pe a altuia, sau pe vecină, dacă ai o vecină. Aşa-i ? Iar dacă eu, de exemplu, îmi iubesc munca, iar tu nu ? Ce iese dacă treburile sînt la acest nivel ? Îmi place, nu-mi place ? Mă iubeşte, nu mă iubeşte... Cum ai smulge petalele unei margarete... Înjunghii pe masă un om... Ei şi ? Tu doar nu-ţi iubeşti meseria, puţin îţi pasă... Să dea dracu ! Omul trebuia să aibă simţul datoriei dezvoltat, ascuţit. Uite ce ne lipseşte nouă, tuturor, dracu' să ne ia. Iar tu spui : „ai obosit“... Să-ţi stea simţul datoriei ca un cuţit înfipt în inimă ! Atunci nici oboseala n-ar mai fi nici beţie, nimic. Iar dragostea ar fi timpul s-o cam lăsăm în pace...

— Ce vrei să spui ?

— Vreau să spun că n-am obosit defel, nu ! ţipă Tiuhtin, rotindu-şi furios privirea în jur. Eu nu obosesc de muncă, fiindcă pur şi simplu o fac, fără să-mi pun întrebări. N-am obosit, ci sînt doar înfuriat... Aşa că diagnosticul tău nu face doi bani.

În cafeneaua mică, aglomerată pînă la refuz, oamenii se uitau din cînd în cînd atenţi la el şi la Sizov, crezînd probabil că s-au certat la beţie, deşi nici unul, nici celălalt nu erau beţi ; băuseră o înghiţitură de coniac, care îi încălzise în seara mahmură şi rece.

În cafenea aveai impresia că se sărbătorea o bucurie comună : oamenii păreau surescitați și făceau gălăgie. Mirosea a haine umezite de ploaie și a colțunași. Strada cobora în pantă spre piața îngustă, spre liniile de tramvai, spre teatru, spre metrou... Un șuvoi de oameni se scurgea în sus și în jos, ca niște umbre tulburi, pluteau în spatele geamurilor dens aburite, dincolo de care clipeau la fel de tulbure și dezlînat luminile roșii ale semafoarelor, reflectîndu-se pe caldarîmul ud, iar sus, în înălțimi, la fel de ireal, învăluit în ceață, își schimba culorile un felinar. Se trîntea ușa. O bătrînă debarasoare aduna sticlele, le lua, bombănea și pleca. Era o oră de vîrf, plină de forfotă și Tiuhtin îl întîlnise pe Sizov întîmplător pe stradă și-l tîrîse în cafenea.

— Ce s-a întîmplat cu tine ? întrebă Sizov. De ce ești amărît ? Toată vara nu te-am văzut și acum te întîlnesc supărat, de parcă m-ai dușmăni. De ce țipi la mine ? Cu Olejka, după cîte știu, totul e în ordine. Verocika ne-a sunat, bucuroasă, veselă, iar tu... Să aibă oare timpul asemenea influență asupra ta ?

— Ți se pare că o iau razna ? În orice caz, timpul n-are nimic de-a face cu starea mea... Știi și tu că am stat toată vara la țară. Verei i-au dat două luni concediu fără plată, iar eu, cu naveta... Acolo e un rîu, o pădure... A fost o căldură sălbatică ! Olejka n-are voie să stea la soare, ne-am plimbat cu el prin stejăriș, îi întindeam hamacul... Olejka s-ar fi dus la rîu cu băieții din sat... E un copil sociabil ! Numai că e tare irascibil. Tu știi că n-are voie.. Dar și de hamac s-a săturat, slavă Domnului ! Hamacurile de-acum sînt fără ochiuri... Dar nu despre asta este vorba. Au început ploile, s-a făcut frig. A venit sezonul ciupercilor... Neînchipuit de multe ciuperci ! Stejarii s-au pătruns de ploaie, trunchiurile lor enorme s-au întunecat — de plăcere, își mișcau urechile verzi, ca niște mamuți sub ploaie. Eu, cînd văd stejari bătrîni... Știi, există asemenea uriași. Cresc rar, sînt pu-

ternici, nici nu se ating unul de altul cu crengile. Mie, cînd văd asemenea stejari, îmi vin în minte mamuții, care au pierit... Li se zăresc picioarele negre, iar ei înșiși parcă s-au ascuns în bogatul frunziș verde... Și iarba stă culcată în ploaie, de parcă stejarii au călcat-o în picioare. Lacul e tulbure, malurile lunecoase ca săpunul. N-ai vrut să vii la noi, te-aș fi ospătat cu caraşi. Minunați caraşi, cît podul palmei. Hamacul e ud, totul e ud, totul lucește... Tristețe... Bucurie... Cînd ploi, cînd soare...

Tiuhtin își bău zîmbind coniacul, Sizov trase o înghițitură, iar restul îl împărți pe din două.

— Nu pot, spuse el. Tu, uite, îți inventezi boli, iar eu am pietre la vezică.

— Și eu, n-avea teamă, am și eu ceva, dădu din mîini Tiuhtin. Dacă mă duc la doctori, cu siguranță îmi găsesc ei ceva. Nu-mi spune, știu... Ascultă, hai să ne îmbătăm astăzi ! Să ne facem criță. Ce spui ?

— Tu știi că de unul singur nu pot, atunci cu cine ? De mult n-am mai băut. Vreau...

— Altădată.

— Plictisitor om mai ești, Sizov ! Tiuhtin rîse deodată și continuă : Deunăzi, un taximetrist m-a făcut să rîd. Zicea... Dar ce contează ce zicea ! Își întrerupse vorba, nervos. Spunea ceva glumeț, povestea cum a încercat să se lase de băutură... Băieții dau cîte o rublă, iar el nu dă, nu, n-am să beau, zice. Ăia îi spun : Ți-e milă de-o rublă ! Fie ! Și omul dă o rublă. ar ăia, hai cu noi. El nu se duce, nu, zice, nu merg. Trebuie să ajung acasă. Iar ăia — adică ți-e teamă de nevastă... Se duce cu ei, bea apă minerală, așteaptă pînă cînd ăia beau și rubla lui. Le-a dovedit că nu e lacom și că nici de nevastă nu-i e frică. Așa e rusul, îi place să petreacă. Și-acuma, spune, m-am săturat s-arunc ruble, să-mi pierd timpul.

— O istorioară ca multe altele. Exemplu de psihologie colectivă : important e ce spune unul, ce spune altul,

dar ce spun eu despre mine n-are importanță. Ce gîndesc eu însumi despre mine, asta nu contează.

— Și ce, e rău ?

— Desigur că e rău. Dacă omul nu e în stare să se respecte, să-și prețuiască dorințele. Nu văd nimic bun în asta. Dacă oamenii nu vor să te înțeleagă, să-și respecte dreptul tău de a refuza, păi eu îi dau dracului.

— Și pe mine ?

— Tu mă înțelegi ? spuse Sizov zîmbind. Tu mă respecți ? Nu mă mai duce cu vorba. Spune, ce ai ? Văd bine că nu vrei să-ți dai drumul la gură. Dă-i drumul, pune cărțile pe masă.

Tiuhtin ciocni puternic și grosolan cu paharul lui paharul lui Sizov, turnă pe gît restul de coniac și se ridică brusc.

— Să plecăm de-aici la mama dracului ! spuse el și, făcîndu-și loc printre cei ce stăteau la mese, fără a-l mai aștepta pe Sizov, se îndreptă spre ușă, căutînd din mers prin buzunarul balonului cordonul care se bălăbănea. Ce ți-a venit ? Eu n-am ce să dau la iveală. În ce mă privește, toate sînt în ordine. Tu mă știi, chiar dacă ar fi ceva foarte rău, chiar dacă s-ar întîmpla ceva în genul ăsta, păi eu tot n-o să-ți spun nimic ție. Doar știi, ți-am mai spus, nu pot să-i sufăr pe martorii nenorocirilor mele, nici pe cei ai nereușitelor mele... Să admitem că în viața mea s-a întîmplat ceva, un fleac... Pentru tine însă nu e deloc interesant. Fiecăruia i se întîmplă cîte ceva... Fiecare își are drojdia lui : trăiește, umblă, place femeilor, caută să-și aranjeze ploile... Crezi că tu nu faci la fel ? Tiuhtin zîmbi cu răutate. Acum știi cum li se spune șefilor ? Mi s-a întîmplat să aud pe șantier cum doi flăcăi vorbeau despre șeful lotului : „A plecat negul". Negul. Un neg, o umflătură pe loc neted. Uite-așa. Iar în ce mă privește, totul e în ordine... As-

cultă, eu şi cu tine sîntem oameni curaţi. Despre ce poate fi vorba ? Eu înţeleg limitele drepturilor şi posibilităţilor mele, mă străduiesc să nu ridic piatra care, căzînd, ar putea să-mi strivească piciorul. Pe aceea care îmi stă în putere o ridic însă şi o mut unde trebuie...

— Cum se simte Verocika ? E sănătoasă ?

— Sănătoasă... Să dea dracu, vremea e tîmpită. Trebuie să cumpăr o umbrelă probabil. Uneori mă gîndesc că odinioară, oamenii purtau galoşi şi umbrele. Ghete curate, uscate, cu talpă de piele, paltoane de ştofă bună... Ce zici ? Nu erau proşti, în mod sigur nu.

Tiuhtin îl conduse pe Sizov pînă la tramvai — era aproape. Iar apoi grăbi spre metrou. Aruncă maşinal moneda în automatul din care căzu clănţănind mărunţişul schimbat : una dintre monezile mici o introduse de asemenea maşinal într-un alt automat ; pe hainele lui lunecă galbenă raza unui fotoelement şi în sfîrşit el însuşi păşi automat pe banda dungată a escalatorului care vuia şi lunecă în jos, către sclipitoarea lume subterană.

În vagonul metroului, îşi fixă privirea la fel de automat asupra unei fete dichisite, cu părul dat cu fixativ, semănînd cu o perucă. Pe faţa ei ca o mască, se odihnea, întinsă cu dibăcie producţia, fără îndoială foarte cunoscută, a unor renumite firme cosmetice din lumea întreagă.

Această fată drăguţă părea că a fost inventată doar pentru ca să-i facă pe oamenii care o privesc să uite de oboseală şi de enervare.

Tiuhtin reuşi să observe că mulţi bărbaţi o admirau. Ochii multora dintre ei păreau a fi tulburi şi fascinaţi, ca ai unor prunci deasupra leagănului cărora a apărut deodată o jucărie cu biluţe de celuloid de culori diferite.

Era plăcut şi trist să priveşti această jucărie sclipitoare, drăguţa gheişă a vagonului de metrou supraaglomerat, care împodobise mica lume subterană pe roate.

XXI

Despre cunoştinţa sa cu Bugorkov, Tiuhtin nu spusese nimănui nici un cuvînt. Nici chiar Verocika nu aflase nimic, cu toate că o frumoasă din Vozdvijenskoe reuşise să-i comunice cu cel mai binevoitor zîmbet că un tînăr foarte simpatic o căutase. După descrierea fetei, Verocika îl recunoscuse deîndată pe Bugorkov şi se speriase de-a binelea. Spaima îi trecu însă repede, încredinţată fiind că Bugorkov a avut de data asta suficientă înţelepciune ca să nu vină acasă la ei.

Plimbîndu-se singură, fără soţul ei, ea veni într-o zi pe plaja rece. Colinele de nisip uscate după ploaie erau ca acoperite de o coajă cenuşie, subţire şi vărgată, atît de firavă, încît nu se simţea sub picioare. Doar urmele pe nisip, micile adînciturі se luminau clar pe griul de pînză de păianjen al suprafeţei, ca şi cum ploaia adusese cu sine, spulberînd-o pe nisip, o pulbere cerească.

Verocika merse zîmbind pînă la izvor, stătu cîtva timp deasupra susurului apei şi, cu o tristeţe plăcută, îşi aduse aminte de Bugorkov, gîndindu-se că întîlnirile lor întîmplătoare s-au terminat cum nu se poate mai bine şi mai potrivit. Ele îi făcuseră plăcere, o emoţionaseră, acum însă îi făcea plăcere să-şi spună că există pe lume un om care ar considera drept o mare fericire dacă ea s-ar întoarce brusc în viaţa lui.

Încrederea în sine îi reveni din nou. Înainte de întîlnirea cu Bugorkov parcă fusese însingurată, acum însă se ivise un om, mai precis un fel de forţă vitală neclară, care o învăluise pe de-a-ntregul.

Aşa se gîndea acum la Bugorkov, considerînd că îi este perfect suficient : să aibă în viaţă o forţă de nădejde drept rezervă. Şi totuşi, sentimentele deschise, adevărate ea şi le îndreptase cu o nouă energie asupra soţului : începînd cu vinovăţia faţă de el, pînă la triumful secret al victoriei ei neînţelese asupra lui, al eliberării ei din

însingurare. Se simți din nou capabilă să placă și să fie iubită. Pentru asta îi era recunoscătoare lui Bugorkov, cu toate că îi era și frică să-și închipuie că despre întîlnirile lor ar fi putut afla soțul. Voise chiar să-l prevină pe Bugorkov, voise să se ducă la Lujki, să-l caute pe Kolea și să-l roage să păstreze în secret întîlnirile lor. Știa că el ar face totul pentru ea. Dar nu se putu hotărî. În plus, se bizuia pe înțelepciunea lui Bugorkov. Și timpul păru să confirme nădejdile ei — după cum credea Verocika, el nu se hotărîse să facă o prostie. Văzu casa lor, trecuse mai departe, poate că spera s-o întîlnească întîmplător, o urmărise de departe, dar nu se hotărîse să vină...

În jocul imaginației sale, ea îl ascundea pe Bugorkov peste tot unde apărea ea, și se comporta, de parcă el o privea tăcut și plin de admirație din ascunzișul în care îl plasase. Asta îi reda vitalitatea, îi aducea în suflet un sentiment plin de emoție și o făcea mai frumoasă.

Chiar Tiuhtin observase schimbarea ei și era tăcut, îngîndurat ca niciodată. Verocika îi surprindea, oprită asupră-i, privirea posomorîtă, necunoscută ei pînă acum. Dar nu bănuia cauza atenției lui crispate, întru cît inima ei nu simțise nici o alarmă. Dimpotrivă, i se părea că Tiuhtin a redescoperit, în sfîrșit, frumusețea ei, prospețimea ei pierdută oarecum, de aceea se și uită la ea cu o stranie fascinație.

Iar Tiuhtin, ascunzîndu-și sentimentele, nu putea nicicum să înțeleagă un lucru : cine a fost și ce a însemnat totuși pentru Verocika acela care, după spusele ei, plecase pentru totdeauna la Leningrad ? Însemna oare că l-a mințit ? Fusese oare și ăla, și ăsta, și încă cineva ?

Se uita la soția lui cu o sumbră mirare, de parcă ar fi întrebat-o : „Dar atunci cine sînt ăștia și al cîtelea la număr oi fi fost eu ?"

Era total lipsit de sentimentul geloziei față de trecut. Nu încerca față de soția lui nici un pic de răutate. Numai o mirare îngrijorată îi chinuia creierul. Creierul în

care intrase o informație, căreia nu-i putea face față. În conștiința lui parcă sălta mereu ceva amețit, stricînd ordinea obișnuită. I se încîlceau gîndurile și exclama cu tulburare : „Asta o fi Vera ? O, ce prefăcută mai e !"

Oricît de ciudat ar părea, începu să i se năzărească uneori că secretul Verocikăi îi apropia într-un fel de neînțeles, îi înrudea și mai mult, o făcea pe Verocika mai simplă, mai abordabilă și de înțeles. Acum o înțelegea bine pe soția sa și, compătimind-o, n-o condamna cîtuși de puțin, ba chiar i se părea mai plăcută acum, cînd el îi devenise apropiat. Acum simțea și știa bine că a obținut de la ea libertatea, obținuse dreptul la ceva la care deocamdată încă nu se gîndise în mod serios ; dreptul la un fel de mică taină a lui, simplă, plăcută și care nu-l obliga la nimic.

N-ar fi putut nici el însuși să explice cuiva această stare complicată, semănînd cu o bucurie amețitoare care, cu toată complexitatea ei, parcă îi permitea să fie mai ușuratic în relațiile conjugale și să nu se preocupe prea mult de puritatea simțurilor, care începuse să-l obosească.

Iar asta îl aranja mai mult decît orice pe Tiuhtin. Ca om practic, el căuta acum un prilej să-i sublinieze Verocikăi, ca din întîmplare, caracterul rezonabil al concepțiilor lui asupra familiei moderne, asupra devotamentului conjugal, care în ultimă instanță nu e nimic mai mult decît un fariseism...

Iar cînd, toamna tîrziu, în cafenea, îi povestea lui Sizov despre vară și despre ciuperci și despre mamuții sub ploaie, el nu-și siluia nicidecum sufletul. Într-adevăr, se simțise minunat după ziua aceea cînd îl alungase pe Bugorkov, de care curînd după aceea i-a fost milă, compătimindu-l generos pentru nenorocirea lui...

În viața lui totul se rînduia foarte bine.

Pînă cînd, mai întîi cu ironie, iar apoi chiar cu iritare, începu să-și aducă aminte aproape în fiecare zi de lacrimile lui Bugorkov, de delirul lui sacadat și nebunesc, de mărturisirile lui de dragoste...

Cu cît întîlnirea cu Bugorkov se depărta mai mult în timp, cu atît mai chinuitor și mai des se gîndea la el și, la fel ca Verocika odinioară, se certa cu el, se enerva, nu-i dădea crezare, îl învinuia de ipocrizie, de inconstanță, cînd își apăra dreptul de a trăi așa cum vrea. De cîte nu-l învinuia, căutînd să-și dovedească sieși că el are dreptate și nu Bugorkov...

Apela în chip forțat la psihologia omului flămînd, căruia i s-a luat ultima bucățică de pîine, asemănîndu-l pe Bugorkov, cu acest flămînd înnebunit, pentru care nu există nimic mai scump și mai gustos pe lume decît coaja de pîine ce i-a fost furată... Și izbutea să se izbăvească de Bugorkov, de oboseala maniacală cu care o ținea una și bună despre bucata de pîine, neobservînd bucatele gustoase...

Dar nu după multă vreme, aceste argumente parcă își pierdeau din forță și acuitate și Bugorkov ieșea din nou la suprafață în conștiința lui, ca un om interpus, desăvîrșit și în general veridic pînă la dezgust. După părerea lui Tiuhtin, asemenea oameni nu existaseră niciodată și nici nu era nevoie să existe în veacul nostru practic, cînd bărbatului i se cere minte, putere și pricepere de a face treabă și de a cîștiga bani. Începea atunci să gîndească că Bugorkov, desigur, este o personalitate interesantă, dar că nu se născuse la timp. Tiuhin se străduia așadar să fie generos, dar nu reușea. Cu o ironie condescendentă, căuta din nou, în sprijinul adevărului său, o mulțime de reflecții banale despre revoluția tehnică, despre faptul că în veacul nostru grăbit este mult mai important și interesant să obții o informație utilă decît o plăcere primitivă, cunoscută și strămoșilor, coborîndu-l astfel pe Bugorkov pînă la nivelul animalului senzual. Se înfuria și înlătura orice amintire despre dînsul.

Dar trecea un oarecare timp și pe Tiuhtin din nou nu-l mai satisfăcea părerea lui despre Bugorkov. La urma urmei, el înțelegea, nefiind prost, că nici un fel de informa-

ție, oricît de utilă ar fi, nu va înlocui la oameni nici plăcerea simțurilor, și nici bucuria spiritului. El, dracu să-l ia, începea să înțeleagă că fenomenul Bugorkov, prezența acestui fenomen în conștiința lui era o sursă perseverentă și încăpățînată de informație, pe care el nu era în stare s-o descifreze. Cel mai ușor ar fi fost să-l învinuiască pe Bugorkov, pe „ticălosul cu mutră de țap, de minciună și de foriseism, de prefăcătorie, de sentimentalism ieftin. Dar în aceeași clipă își aducea aminte, turbînd, de vechile lui scrisori, pe care i le citea cîndva Verocika. Vedea din nou lacrimile, auzea șoapta și țipătul lui grăbit întrerupt : „Iartă-mă... Poate că atîta... Poate că numai atîta a fost viața mea..."

„Ce-a vrut să spună ? se întreba Tiuhtin. *În viața mea numai atîta...?* Ce-o fi însemnînd asta ? Dragoste ? Minte, ticălosul ! Desigur că minte. Se minte și pe sine, și pe oameni ! Și ce înseamnă *numai atîta ?* Isterie muierească ! Dar unde-s toate celelalte ? Mintea, munca, bărbăția, scopul vieții ? Unde ? Toate astea sînt pe-alăturea ? Un fariseism ordinar. Bănuiam și înainte că este un fariseu."

Dar nici aceste gînduri ursuze nu-i aduceau eliberarea. Ele îl enervau și era gata să-l învinuiască pe Bugorkov de prostie obișnuită. Dar era, evident, o exagerare și nu se lega nicicum cu imaginea unui om atît de pătimaș.

Spre cinstea lui Tiuhtin trebuie spus că el însuși înțelegea întreaga mîrșăvie a unei asemenea judecăți primitive. El însuși nu se putea suferi în aceste momente, rușinîndu-se de josnicia propriilor lor învinuiri...

Disputa lui interioară cu un om pe care aproape că nici nu-l cunoștea, îl aducea uneori pe Tiuhtin pînă la scrîșnetul dinților. Dacă însuși Bugorkov ar fi aflat sau măcar ar fi bănuit în ce haine ridicole îl îmbrăca Tiuhtin, făcînd-o nu din gelozie, ci din neîmpăcarea eului său cu acela al lui Bugorkov, grozav s-ar mai fi mirat de atîta atenție acordată persoanei sale și ar fi fost, desigur, foarte măgulit.

Tiuhtin se mira şi el cît de mult loc începuse să ocupe în viaţa lui acest om. Îl alunga, îl călca în picioare, îl trimitea la toţi dracii, dar Bugorkov era invulnerabil.

În disputa sa prelungită, în mod inconştient şi întîmplător, Tiuhtin îndepărta, izgonea din sufletul şi inima sa tot ce îi amintea măcar cît de cît de Bugorkov.

Fără să vrea, asta impietase şi asupra raporturilor cu fiul său. Devenise excesiv de sever, cerîndu-i băiatului o supunere necondiţionată şi tîmpă, făcîndu-l adesea să plîngă prin ordinele lui stupide, de a mînca, de exemplu, o oarecare cașă, de care lui Olejka îi era greaţă. Băiatul plîngea cu gura plină, Verocika stătea palidă, urîndu-şi soţul dar temîndu-se să-l contrazică în prezenţa copilului. Olejka începu să se teamă de teribilul său tată, dar, după cum se spune, marea ordine duce la marea dezordine. Odată, micul Olejka, sîcîit de taică-său, izbucni în plîns şi, plin de disperare, strigă : „Nu te iubesc, eşti un prost !"

Tiuhtin se abţinu, dar cîteva zile nu vorbi cu nefericitul băieţel, pe care îl obligă să-şi ceară de trei ori iertare, aducînd copilul în pragul isteriei.

De data asta, Verocika nu se mai stăpîni. A fost o ceartă mîrşavă, urîtă, se folosiră toate cuvintele jignitoare de care dispunea fiecare dintre ei... În nebunia certei, Tiuhtin căuta să fie rece şi drăcesc de calculat, pentru ca lovitura dată soţiei să fie mai puternică, dar nu făcu nici o aluzie la Bugorkov, teribilul său martor, de care începuse să-i fie teamă.

Cearta n-a luat proporţii, n-a durat mult, ba chiar de a doua zi pacea s-a reinstalat în familie. Toţi erau iarăşi fericiţi şi fiecare îl iubea pe celălalt în felul său. Şi toată seara, Tiuhtin îi citi lui Olejka *Patinele de argint*, ceea ce niciodată nu mai făcuse înainte.

Chiar expresia feţei lui se modifică în rău cu timpul, zîmbetul i se strîmbă, obrajii i se lăsară, iar pe suprafaţa lor apărură riduri fin şerpuitoare ; ochii, în care ceva se stinsese, se micşorară parcă într-o mijire bolnăvi-

cioasă. Își compuse o mască, deveni tăcut cu soția, obișnuind-o să nu se mai mire de întoarcerile lui tîrzii de la lucru, iar uneori și cu motivările îndoielnice, ca de pildă un joc de cărți care durase pînă dimineața, joc care îi plăcea foarte mult și la care uneori cîștiga destul de mulți bani. Odată cîștigase optzeci și două de ruble.

Cu timpul, își formă un cerc permanent de prieteni, împătimați de cărți, din care nu mai făcea parte Sizov.

Pe neobservate, Verocika se obișnui să se culce înainte de venirea soțului, ascunzînd faptul, în măsura posibilităților, față de copil și de părinți, care, construindu-și un apartament, se mutaseră în Tioplîi Stan. Ea la rîndul ei își formă între timp ceva asemănător unui cerc și uneori pleca pentru întreaga seară de acasă, lăsîndu-l pe Olejka în grija unchiului Andrei, care făcea pe dădaca cu el, ca un vechi slujitor pe lîngă odrasla boierească.

„Ei, cum mai trăiți, fraților ? întreba uneori Sizov, descinzînd din neființă. Unde s-a dus, de unul singur ?" o întreba pe Verocika, dacă Tiuhtin nu era acasă. „Unde s-a dus, de una singură ?" îl întreba el dacă Verocika nu era acasă.

„Își are prietenii ei, răspundea Tiuhtin. Te miră ? Ciudat ! Nu fi ipocrit !"

„Își are prietenii lui, răspundea Verocika. Eu îi am pe-ai mei. Știi, pe noi asta ne aranjează perfect. Eu îi respect dreptul la o viață personală. Ce-i rău în asta ? Dimpotrivă, din punctul meu de vedere totul e perfect. Oricum, cea mai mare parte din timp sîntem împreună, adică ce crezi ? Pur și simplu așa s-a nimerit. Tu vii și nu ne găsești, cînd pe mine, cînd pe el... Lasă prostiile !"

Cu timpul, Sizov încetase să mai vină în casa lor, dacă nu-l chemau. Iar de chemat acum îl chemau foarte rar.

În viața lui Tiuhtin apăru o femeie tinerică, despre care desigur Verocika nu bănuia nimic, dar despre care știau toți amicii din cercul lui. Femeia parcă nici nu-i

trebuia lui Tiuhtin, n-o iubea, dar garsoniera ei devenise pentru el locul unde uita totul pe lume, unde se odihnea, după cum le spunea amicilor.

Verocika Vorkueva ar fi rămas perplexă şi n-ar fi crezut în ruptul capului dacă i s-ar fi povestit despre persoana respectivă, cu toate că în sinea ei uneori admitea o asemenea posibilitate. Dar după cum un bolnav grav şi fără speranţă nu crede pînă la capăt în boala lui fatală, tot aşa se încredinţa şi ea că nu se va întîmpla nimic teribil : un simplu ulcer, o tuse, o nevralgie... Ce bine îl cunoştea ea pe Tiuhtin al ei ! De cîtva timp, îl considera un om rece şi foarte liniştit, pe care natura nu l-a dăruit cu patimă şi putere bărbătească.

În garsoniera de la marginea Moscovei, Tiuhtin se străduia însă să demonstreze contrariul. Prietenii lui, ştiind de legătura lui, nu-i atribuiau nici o importanţă. Zîmbindu-i Verocikăi cît mai amabil, închinau în sănătatea ei, pentru fericirea familiei, pentru Olejka, iubind-o sincer şi pe Verocika, şi pe soţul ei, şi pe Olejka, şi s-ar fi supărat foarte tare cu toţii, ar fi explodat de indignare, ba chiar ar fi sărit la bătaie dacă cineva i-ar fi catalogat drept făţarnici. Şi ce-i mai uimitor, ei ar fi fost în felul lor îndreptăţiţi să se indigneze sincer, pentru că nici unul dintre ei nu încercase niciodată un sentiment de iubire adevărată. Auziseră, ce-i drept, despre iubire, dar nu credeau în ea, fiindcă n-o cunoşteau. Pur şi simplu n-o cunoşteau ! Natura nu-i înzestrase cu acest sentiment. Pur şi simplu îi ocolise, aşa cum ocoleşte un nor de ploaie cîmpia arsă şi pămîntul uscat... Ce poţi să faci ? Soarta ! Şi nu puteau crede că aşa ceva li se întîmplă uneori şi oamenilor care trăiesc alături de ei...

Probabil tocmai de aceea asemenea oameni se caută şi se adună, instinctiv, şi caută să se convingă prin exemplul altora de propriul lor adevăr. Ei sînt ajutaţi cu plăcere de femeile care de asemenea au fost ocolite de generozitatea naturii. În lumea simţurilor amputate, fie-

care trăiește destul de bine ! Ei nici măcar nu-și bănuiesc nefericita infirmitate. Și nu putem să-i învinovățim, după cum nu poate fi învinovățit cineva că nu i-a dat Dumnezeu voce de tenor. Nu poate și nu cîntă !

Nu întîmplător și-i alesese Tiuhtin pe acești oameni drept prieteni. Acum, cu ajutorul lor, el scăpa ușor de sîcîitorul Bugorkov, de lacrimile și scrisorile lui — le povestea despre el prietenilor săi și rîdeau împreună de el.

Găsise, în sfîrșit, un mijloc sigur.

XXII

Din nefericire, sau poate din fericire, Verocika nu știa nimic. Din afară, familia lor arăta perfect fericită. Tocmai de aceea Anastasia Sergheievna venise la ei, ca la niște judecători supremi, ca la niște apărători, în ajunul celei de a treizecea aniversări a Zilei Victoriei, să se plîngă de soț, înlăcrimată și chinuindu-se groaznic. Tocmai la ei își găsise ea să se justifice, tocmai la ei căută apărare descumpănitul și descurajatul Oleg Petrovici, cu o neliniște adîncă în suflet, explicîndu-le cum a fost de fapt totul și asigurîndu-i că e nevinovat față de Nastenka. De fapt, iată ce se întîmplase : pe numele lui Oleg Petrovici sosise din Omsk, de la o oarecare Șapovalova, Alexandra Andreievna, o scrisoare. El desfăcuse plicul, în prezența soției, înțelegînd cu fiece cuvînt, cu fiece rînd, că scrisoarea e dintr-un trecut îndepărtat, e de la scumpa și aproape uitata Șurocika, instructorul sanitar al companiei, care fusese rănită în fața lui, apoi transportată la batalionul medico-sanitar, și cu care după un an se întîlnise în sala de mese a spitalului din Cita : însănătoșită, dar încă în convalescență, ea servea la masă, iar el abia începuse să umble după ce fusese rănit...

Cu cît se adîncea el în lectura scrisorii, cu atît mai greu îi venea să citească cu voce tare, fiindcă Şurocika, regăsindu-l după atîţia ani, îi mărturisea o dragoste atît de gingaşă, atît de multe exclamări erau în scrisoare, încît Vorkuev se simţea stînjenit sub privirea fixă a soţiei sale. Zîmbea în chipul cel mai prostesc şi, depărtîndu-se de text, îi spunea Nastenkăi :

— Ia te uită ! Asta-i Şurocika noastră. Ea era instructor sanitar în compania mea, pricepi ? O fetişoară atît de frumoasă... Un adevărat copil ! De la ea e scrisoarea. Se mai întîmplă şi minuni !

Văzîndu-l teribil de tulburat, cu o alarmă ascunsă şi cu un fel de zîmbet palid, plin de viclenie, Anastasia Sergheievna îi porunci insistent :

— Citeşte, citeşte... Şurocika ! Hm... Parcă nu-mi aduc aminte să-mi fi vorbit despre Şurocika...

— Ce vrei să spui ? întrebă Vorkuev, căutînd să-şi afişeze mirarea pe faţa palidă.

— Citeşte.

Terminîndu-şi scrisoarea cu o amintire nu prea la locul ei despre felul cum l-a întîlnit în Cita şi ce om apropiat i-a devenit el, Şapovalova Alexandra Andreievna îi fixase întîlnire lîngă Teatrul Mare, de Ziua Victoriei.

— Mulţumesc ! spuse cu o voce răguşită Anastasia Sergheievna. Mi-a fost dat s-o trăiesc şi pe-asta ! N-ai decît să trăieşti cu ea ! Nu vreau să... Nu vreau să te mai văd şi nici să mai ştiu de tine ! Tu pesemne de aceea nu mi-ai vorbit niciodată de ea, fiindcă a fost soţia ta... Ai lăsat-o, iar acum aşa îţi trebuie ! Sînt foarte bucuroasă ! Te felicit, stimate Oleg Petrovici cu prilejul căsătoriei legale ! Nemernicule ! O, Doamne ! Ce nemernic ! Şi cînd te gîndeşti că am trăit cu el atîţia ani...

Oleg Petrovici păli şi ţipă de asemenea la ea cît îl ţinu gura :

— Taci, ticăloaso ! Cum îţi îngădui ? ! Eu nici nu m-am atins de ea !

— Le cunosc eu pe prietenele astea de pe front ! ţipă Anastasia Serghelevna cu o voce neplăcută şi începu să plîngă.

Vorkuev nu se mai stăpîni şi-i trase o palmă, aruncîndu-se apoi speriat spre ea, să-şi ceară iertare. Dar era prea tîrziu.

Icnind sub lovitură, Anastasia Sergheievna îşi acoperi faţa cu palmele, iar cînd el se repezi la ea rugînd-o să-l ierte, îi spuse cu o voce neaşteptat de calmă şi străină, cu un bariton coborît :

— Pentru mine totul e clar...

— Draga mea, iartă-mă, fără să vreau... Dar şi tu... îi explica grăbit Vorkuev. Tu la fel... Se poate aşa ceva ? E vorba de un prieten de pe front. Era abia o copilă... Cum adică ?! N-a fost nimic între noi şi nici nu putea să fie ! Asta-i bună, soţie ! Nici pomeneală, ce fel de soţie ! Noi o iubeam cu toţii şi nimeni n-ar fi îndrăznit nici s-o atingă...

— Taci odată ! Pentru mine totul e clar.

— Ce ţi-e clar ?! Uite, de nouă mai mergem împreună. O să vezi... Poţi s-o întrebi tu singură... Ea o să-ţi spună totul. Pe ea o s-o crezi ?

Dar contrar oricărei logici, Anastasia Sergheievna clocea în suflet, pentru prima dată în viaţă, o ură neagră împotriva soţului, necrezînd nimic din ce-i spusese, cuprinsă de ameţeli şi auzindu-şi doar propriile exclamaţii pline de lacrimi : „O, ce nemernic ! Nemernicule ! Ai avut o soţie şi mi-ai ascuns asta ! O, ticălosule !“ Nici un fel de argument al lui nu fusese în stare s-o scoată dintr-a ei, intrase într-un fel de impas negru, din care se părea că nu mai există ieşire.

Cuprins de disperare, Vorkuev ţipă din nou la ea şi fu gata să lovească iarăşi fiinţa abjectă, urîtă, plînsă şi care îi devenise deodată nesuferită.

Cearta lor depăşise orice limită şi, ca toate certurile între soţ şi soţie, fusese respingătoare. Se foloseau cuvinte cu ajutorul cărora fiecare voia să-l lovească dure-

ros pe celălalt, să-l umilească, să-l jignească. Privind dinafară, se părea că nimic nu va mai fi în stare să-i unească şi să-i împace pe aceşti oameni. Totul fusese terfelit, murdărit, aruncat în noroi şi călcat în picioare, ucis. Nici o cale de întoarcere nu mai putea fi întrezărită.

Anastasia Sergheievna nu voia să ierte în ruptul capului „trădarea" soţului, expresie confuză, groaznică pe care niciodată n-o mai văzuse pe obrazul lui şi bineînţeles palma primită, iar Oleg Petrovici nu putea să-i ierte soţiei prostească gelozie muierească faţă de sfînta sfintelor tinereţii lui — gelozie ce îi apărea profanatoare şi el se simţea total nevinovat, în timp ce Anastasia Sergheievna îşi cobora soţul la nivelul unei lichele mincinoase, care şi-a părăsit cîndva soţia. Ea se convingea atît de mult că era aşa, suferea atît de mult din pricina urii faţă de el, încît uneori începea să creadă că Oleg avea cu femeia aceea un copil despre care el însuşi s-ar fi putut să nu ştie. Altfel de ce ar mai fi stat să-l caute după atîţia ani un oarecare instructor sanitar ! ?

Săturîndu-se de scandal, chinuiţi şi obosiţi din pricina jignirilor reciproce, epuizaţi, soţii tăcură, în sfîrşit. Spălîndu-şi insistent faţa, Anastasia Sergheievna se uită în oglindă, se compătimi, văzîndu-şi chipul umflat de plîns, ochii înroşiţi, nefericiţi şi umflaţi şi, nemaifiind în stare să rămînă cu soţul ei în aceeaşi locuinţă, începu să se pudreze şi să se pieptene.

Vorkuev se spălă în acelaşi timp, nu la baie, ci la bucătărie, şi de asemenea simţea că nu mai poate rămîne cu soţia sub acelaşi acoperiş. Se îmbrăcă, izbi uşa şi ieşi în stradă.

Era tîrziu. Pămîntul ud, neuscat încă după zăpadă, era rece şi mirosea a lut. Puţinii trecători mergeau călcînd pe plăcuţele de beton înspre staţia de autobuz.

Vorkuev merse pînă la marginea unui crînguleţ, ascultîndu-şi paşii şi deodată se grăbi spre casă, hotărîn-

du-se, cu o bucurie plină de umilință în suflet, să se împace cu orice preț.

Toată cearta lor i se păru o pură neînțelegere și, încredințat ca totdeauna că va fi iertat, aproape rîzînd, eliberîndu-se de starea de nervi prin care trecuse, de răutatea și dorința răzbunătoare de a-și petrece noaptea la gară, alergă pe scări înspre etajul la care locuia.

Dar Anastasia Sergheievna nu era acasă. Bine că măcar avea cheia în buzunar.

Vorkuev aștepta mai mult de o oră, urînd-o din nou și din nou neliniștindu-se pentru ea. Stătea pe scaun fără a se fi dezbrăcat, ciulea urechea la pașii de după fereastră și de pe scări, ieșea în stradă și iar se întorcea.

O, cît de furios era în aceste clipe chinuitoare ! Și cît de tare tremura pentru ea ! Încă niciodată în viață certurile lor nu se prelungiseră atît de îngrijorător de mult. Niciodată în viață se pare că nu mai simțise în suflet o asemenea singurătate tristă. Tot ce pînă în prezent avea în viața lui o oarecare valoare, care pînă nu de mult îl tulbura, îl îngrijora, îl obliga să reflecteze, să se bucure sau să se amărască — toate acestea îi umpluseră sufletul pînă peste poate cu o durere de nesuportat, sfredelindu-i creierul și inima cu o singură grijă : s-o vadă cît mai repede pe Nastenka, să se împace cu ea, dovedindu-i că n-a avut nici un fel de „soție de front"...

Și oricît de trist era pentru el să admită că va trebui să-i demonstreze un lucru de nedemonstrat, adică să-i dovedească unui om orbit că albul este alb, se gîndea oricum sperînd la clipa cînd faptul va fi posibil.

Începuse să fie foarte îngrijorat. Se făcuse ora unsprezece, iar periferia Moscovei era pustie, umbrele maidanelor întunecate nefiind nici pe departe cel mai potrivit loc pentru plimbări nocturne.

Mult timp nu putu să creadă că ea a hotărît să se ducă la fiică-sa, îl înspăimînta și această posibilitate, dar era desigur mai bine să se fi dus la Verocika, se gîndea

el, şi nu ştia el însuşi cum să procedeze : s-o aştepte acasă, ori să pornească pe urmele ei ?

Pînă la urmă plecă, fiind conştient de situaţia delicată şi necrezînd totuşi că ea se află acum la fiică-sa, temîndu-se să nu-i sperie cu apariţia lui tîrzie pe Verocika şi pe soţul ei, în cazul cînd Nastea nu se află acolo. I-a dispărut soţia. Stupidă situaţie. Doar n-o să te duci la miliţie, fir-ar să fie !

Nu era om mai nefericit pe lume decît Vorkuev, care călătorea în vagonul de metrou aproape pustiu şi care regreta în plus că a uitat să-i lase soţiei un bileţel. Nastea putea totuşi să nu se fi dus la fiică-sa şi să se întoarcă în sfîrşit acasă. Şi în acest caz ?

Alexandra Andreievna Şapovalova nici nu şi-ar fi putut închipui ce furtună provocase în familia Vorkuevilor scrisoarea ei plină de gingăşie.

Înainte de a intra în bloc, Oleg Petrovici se uită la ferestre : erau luminate puternic în întunericul nopţii — Anastasia Sergheievna se afla la fiica ei.

Nu, ea nu voi să-l vadă, nu voia să discute nimic cu el, plîngea din nou, făcînd-o să sufere pe fată, care-i arunca priviri furioase nefericitului ei tată complet distrus, măsurîndu-l din cap pînă-n picioare.

— Du-te, îi spunea Verocika lui taică-său, du-te la bucătărie şi mai stai acolo.

Împreună cu Vorkuev, veni la bucătărie şi Tiuhtin, care de asemenea era surescitat, cu toate că ascundea asta printr-un căscat nervos.

— Dar ce s-a întîmplat de fapt ? Ce scrisoare ? îl întrebă el pe socru, întipărindu-şi pe faţă o mare mirare.

— Ce scrisoare, ce scrisoare ! O scrisoare obişnuită, dar-ar dracu ! De la instructorul meu sanitar, Şurocika... Iar ea a făcut un acces de gelozie... Curată isterie. Poţi să înnebuneşti ! A fost rănită pe front, la fel ca mine, ne-am întîlnit apoi în spital... În general, spunea Vorkuev

cu fața desfigurată ca de durere, nimic deosebit... Și-a adus aminte, m-a găsit, mi-a scris pe adresa de-acasă că nu s-a mai căsătorit, trăiește singură și în general... A scăpat de la moarte ca prin minune... Glontele i-a atins timpla, i-a desfigurat fața... Iar ca om e minunată ! Și-a adus aminte femeia...

Ascultîndu-l pe Vorkuev, Tiuhtin zîmbea, părînd că nu înțelege nimic. Întrebă din nou :

— Dar de ce totuși s-a supărat Anastasia Sergheievna în asemenea hal ? Ar trebui să-i explicați totul, dacă suferă atît de mult... Cu toate că, desigur, e ciudat...

— Bineînțeles că e ciudat, reluă Vorkuev. Și ce să-i spun ? Ea nu vrea să știe nimic... Important e că n-a fost nimic, înțelegi ? Era război și fata... Era abia o fetiță ! O compătimeam, da... Și cum să n-o compătimești ? Printre atîția bărbați, în tranșee... Doamne, Dumnezeule ! O iubeam, desigur, cu toții, iar cînd a fost rănită doar că n-am plîns, credeam că acolo rămîne... Totuși fusese lovită la cap... Iar acum te simți umilit să asculți... asemenea prostii...

La bucătărie veni și vecinul. Vorkuev îi povesti și lui totul, fiind cuprins de o atîta disperare, încît uneori lacrimile îi tulburau vocea. Făcea cu greu față durerii, repetînd ca o invocare :

— Principalul e că n-a fost nimic ! Multe s-au întîmplat, dar între noi absolut nimic. Pur și simplu, un suflet bun și-a adus aminte de mine, m-a găsit și mi-a scris. Și-a amintit, înțelegi ? ! Și ce om, Șurocika asta a noastră !

El vorbea cu teamă și atît de tulburat, atît de serioasă și tragică era privirea lui bolnavă de suferință, încît pînă și Tiuhtin și Andrei Ivanovici îl crezură bineînțeles pe el, condamnînd-o în tăcere pe Anastasia Sergheievna.

Totodată, Anastasia Sergheievna, care pentru prima dată în viață i se plîngea fiicei de soțul ei, ascunzîndu-i doar palma primită, plîngea înroșindu-și ochii, nasul,

buzele, transformîndu-se într-o fiinţă umflată, udă, fierbinte şi vrednică de milă, nemaisemănînd deloc cu fosta Anastasia Sergheievna.

Mila fiicei, compătimirea ei, o cufundau şi mai adînc pe Anastasia Sergheievna într-o stare fără ieşire, amară, dar care totodată, oricît de straniu ar părea, îi aducea uşurare. Părea că într-adins hotărîse să plîngă pentru tot ce nu plînsese în atîţia ani, pentru toate jignirile cauzate de soţul ei, şi era bucuroasă că plînge, că fiica ei, acum matură şi atotînţelegătoare, o compătimeşte.

Dar îi veni şi ei timpul să se liniştească, mai exact încetă să mai verse lacrimi. Chiar îşi ceru scuze „pentru deranj", cum se exprimă ea, oftînd printre lacrimi.

Verocika mîngîia părul încărunţit al maică-si şi, săturîndu-se să plîngă împreună cu ea, se gîndea că a venit timpul s-o împace cu taică-său pe care acum nu-l putea suferi.

Îşi oferi serviciile Andrei Ivanovici, care spuse posomorît :

— Haide, matrozilor, e timpul să terminaţi, e timpul să ne culcăm.

Şi-l conduse pe docilul şi căruntul „matroz", care zîmbea prosteşte, în odaie.

Din fericire, ei intrară tocmai în momentul cînd femeile se săturaseră de plîns, iar situaţia devenise favorabilă împăcării.

Anastasia Sergheievna se întoarse spre perete, ca să nu-l vadă, îl ascultă cu răbdare pe Oleg Petrovici, care îndrăzni chiar să-i reproşeze cu sfială cruzimea, cerîndu-i cu toate acestea să-l ierte, şi îşi exprimă nedumerirea în legătură cu lacrimile ei, adăugînd totodată :

— Iartă-mă, dar nu-i posibil să ai o asemenea... reacţie (aproape că pronunţă „gelozie") la scrisoarea unui tovarăş de front... E pur şi simplu tovarăşul meu. Cel puţin atîta lucru înţelegi acum ?

Anastasia Sergheievna răspunse înăbuşit :

— În ce mă privește, înțeleg... Dar tu înțelegi ?

În această clipă, intervenire două voci, a Verocikăi și a lui Tiuhtin, convingîndu-i să nu facă pe nebunii, să se împace, să se sărute și să nu se mai certe niciodată. Iar vecinul, văzînd că treburile se aranjează, dădu din mînă și, fără a-și mai lua rămas bun, plecă să se culce.

— Nici unul nu aveți dreptate, spunea Tiuhtin.

— Nu, eu cred că fiecare are dreptate în felul lui, spunea Verocika și rîdea mirată, nemaiînțelegînd nimic, nefiind în stare să mai sesizeze cauza certei părinților, încurcîndu-se din ce în ce mai mult în presupuneri și în soluții. Tată ! spunea ea, ei, haide, apropie-te de mama, îmbrățișeaz-o și sărut-o !

Simțind situația jenantă, Anastasia Sergheievna privi cea dintîi în ochii soțului și, pe fața ei umflată și desfigurată, se născu un zîmbet foarte sfios.

— Lasă, Verocika, spuse ea ofilită. Asta-i prea de tot.

Dar îi venea să zîmbească nu pentru că se împăcaseră ca niște copii, ci pentru că simți deodată că e vinovată față de soț și înțelese că l-a iertat pentru toate, deși nici ei însăși nu-i era clar ce înseamnă „toate" : palma primită, scrisoarea, emoția lui, lacrimile ei ? Sau în general tot ce a fost rău în viața lor și care, în sfîrșit, o umpluse deodată pînă la refuz, transformîndu-se în ceartă ?

În orice caz, se simțea vinovată : cearta lor devenise cunoscută fiicei, ginerelui, ba chiar „matrozului", la prezența căruia nu se așteptase nicidecum.

Văzînd un zîmbet pe fața Nastenkăi, Vorkuev alergă la ea și începu s-o sărute, bolborosind cu un fel de emoție plină de fericire :

— Prostuțo ! Dumnezeule ! Tare ești prostuță ! Ne-ai pus și pe mine, și pe tine, și pe copii într-o situație neplăcută ! Doamne, cît de prostuță ești ! Ei, haide, sărută-mă ! Auzi ? Nu pe urmă, ci acum, în clipa asta... Iartă-mă și sărută-mă...

Cînd ea își apropie buzele de obrazul lui, el se liniști imediat și se uită la ea cu recunoștință. Apoi privi în jur și nevăzîndu-și fiica și ginerele în odaie, îi spuse cît se poate de gingaș :

— Eu nu pot trăi fără tine. Înțelegi ? Fără tine m-aș pierde...

Verocika împreună cu soțul ei îi lăsaseră pe „bătrîni", ducîndu-se la bucătărie, și tăceau stingheriți, parcă ascultînd cum sfîrîie în liniște flacăra albastră de sub ceainic, ca și cum asta îi preocupa mai mult decît orice altceva. Nu-și spuseră nici un cuvînt despre întîmplările la care fuseseră martori, prefăcîndu-se că de fapt nici nu s-a petrecut nimic și întrecîndu-se parcă în a rămîne impasibili.

— Dar unde-i culcăm ? întreba Tiuhtin. Pe podea ?

— Probabil că va trebui să dormim noi jos, pe saltea, iar pe ei să-i culcăm în pat. Dă-mi, te rog, puțin ceai...

— Dar unde-o fi ?

— În dulăpior... Unde-ar putea să fie ?

Simțeau amîndoi unul față de celălalt o stare de stinghereală apăsătoare și nici unul dintre ei, plictisindu-se să stea degeaba în bucătărie, nu putea să ia hotărîrea de a se întoarce în cameră, ca și cum acolo îi aștepta o priveliște neplăcută — îmbrățișările părinților înnebuniți de fericirea împăcării.

— Ai mai turnat apă în ceainic ?

— Da. Trebuie să mai așteptăm puțin... să se facă mai tare.

Auziră cum se deschide ușa camerei și cum Oleg Petrovici și Anastasia Sergheievna, discutînd ceva în șoaptă, ieșiră în antreu.

Peste cîtva timp, cei doi își aruncară privirea în bucătărie, gata îmbrăcați de plecare, și-și luară rămas bun.

— Cum ? ! exclamă Verocika. Ați înnebunit cu totul ? E ora două noaptea.

— O să luăm un taxi, îi răspunse Anastasia Sergheievna, mijindu-şi ochii într-un zîmbet.

— Noi, cu taxiul... repetă în şoaptă Oleg Petrovici. Sau *per pedes*... Pînă dimineaţa ajungem. Şi faţa i se lăţi într-un zîmbet plin de bunătate.

— Asta e lipsă de seriozitate, le răspunse Tiuhtin. Dumneata te duci mîine la lucru.

— Şi voi nu ? Haide, culcaţi-vă repede, să dormiţi şi nu vă supăraţi pe noi. Am să te sun mîine la lucru, spunea Vorkuev. Şi pe tine. Încă de dimineaţă. Haide, nu mai fiţi supăraţi pe noi şi... Se întîmplă multe pe lume ! Iar în ziua de 9 mai sîntem la voi, ca întotdeauna...

Şi plecară tiptil, închizînd uşa de la intrare fără zgomot.

În această noapte, Verocika nu putu să adoarmă deloc, gîndindu-se că ea şi cu Tiuhtin nu se certaseră niciodată serios. Ba chiar i se păruse că exact aşa trebuie să trăiască un soţ cu o soţie, cînd de fapt avea impresia că ceva în viaţă îi lipseşte...

— Tu de ce nu dormi ? o întrebă Tiuhtin, care tocmai încetase să sforăie dulce, dar se trezise deodată cu un fel de teamă.

— Ascultă, noi de ce nu ne-am certat niciodată ? întrebă Verocika, cu un zîmbet de insomnie.

— Fiindcă pentru asemenea toană trebuie să ai timp şi energie. Aş vrea şi eu, bineînţeles, să mă destind, dar e un lux prea mare.

Verocika voi să-i spună : „Vorbeşti, de parcă noi am fi cerşetori, iar ei nişte bogătaşi care se scaldă în lux." Dar o apucă plictiseala şi o cuprinse somnul.

— Poate, spuse ea, oftînd.

Şi aproape biruită de somn, îşi aminti deodată dunele de nisip şi irizarea solară a rîului scînteietor, cu ape vii... Adormea adesea chemînd acest tablou, care-i sclipea în memorie. Dar, curios lucru, niciodată nu-i venea în minte Kolea Bugorkov, cu toate că de fiecare dată, el era prezent, parcă dizolvat complet în irizarea rîului, în strălu-

cirea însorită, în şopotul apei de izvor... Imaginea o liniştea, şi Verocika, cuprinsă parcă de o tainică şi inconştientă speranţă în ceva nedefinit, adormea.

Odată avusese un vis ; se făcea că era împreună cu un bărbat pe care nu şi-l putea aminti, mai precis care nici nu exista, dar apropierea fusese atît de neaşteptată şi de plăcută, încît ziua întreagă trăise sub impresia visului păcătos, simţind în acelaşi timp ostilitate faţă de soţ şi o stare de nelinişte. Şi toată ziua rîvni la vară şi la Vozdvijenskoe.

Ea nu ştia că bătrînul Bugorkov murise, iar casa lui rămăsese cu uşile şi ferestrele bătute în scînduri. Înmormîntîndu-şi bărbatul în cimitirul sătesc, Klavdia Vasilievna se mutase într-o comună mare, aşezată la marginea şoselii...

Bătrînul se stinsese ca o lumînare. În ultimele lui zile, zăcea, nefiind în stare să se mai urce pe cuptor. Era cald încă, deşi se apropia toamna.

Klavdia Vasilievna se duse în grădină să scoată cartofi pentru prînz, iar nepoţicăi, care se afla pe timpul verii la Lujki, îi porunci să stea pe lîngă bunic. Femeia simţea că bătrînului i se apropie sfîrşitul şi nu se îndepărta de el. Nepoţica ştia de asemenea că bunicul moare, dar neînţelegînd încă ce-i moartea nu se temea şi nu-l jelea pe moşneag. Klavdia Vasilievna îi spusese că dacă bunicul are să geamă sau o va chema, s-o strige de îndată. Dar cînd se întoarse cu cartofii, Alexandr Sergheievici era deja mort, iar nepoţica se juca pe duşumea, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic. „Ce-ai făcut, o, Doamne, de ce nu m-ai chemat ? A murit taică-tău mare !“ spuse Klavdia Vasilievna cu lacrimi în ochi. Iar nepoţica îi răspunse deloc speriată : „Nu, ochişorii lui sînt deschişi... Uite, ochii sînt deschişi...“

Verocika nu ştia nimic din toate acestea şi speranţele ei tulburi în continuarea a ceva indefinibil erau zadarnice.

De fapt, ea nici nu avea vreo nădejde, nu aştepta nimic de la noile întîlniri cu Bugorkov, pur şi simplu dorea să retrăiască încă o dată tot ceea ce rămăsese în amintirea ei ca o strălucire de stele, ca un zîmbet imens şi bun...

Cu asta şi trăia, deşi înţelegea cu tristeţe irealitatea visului său.

De 9 mai, în vechiul apartament al Vorkuevilor, masa era întinsă ca de obicei, şi printre musafirii obişnuiţi, care veneau aici dintotdeauna, stătea împreună cu ei la masă, îmbătrînită şi de nerecunoscut, Şurocika. Lacrimile păreau gata să-i cadă şi era greu să deosebeşti pe faţa ei zîmbetul de grimasa plînsului reţinut. Scobitura din tîmplă, lîngă ochi, făcea ca faţa ei să exprime o tristeţe plină de suferinţă..Ochiul privea lumea cu un fel de delicateţe deschisă şi mutilată, cu mîhnire, părînd sașiu. Îţi făcea impresia că Alexandra Andreievna însăşi nu izbutea să se obişnuiască şi se jena de privirea ei, rotindu-şi ochiul într-o parte şi aplecîndu-l în jos. De aici şi impresia că Şurocika se afla la limita dintre rîs şi plîns, indiferent dacă glumea sau spunea ceva serios, amintindu-şi de război.

Anastasia Sergheievna era nespus de atentă cu ea, căutînd să-i intre în voie cu toate. Şurocika îi zicea pe nume, Nastea, şi încerca faţă de ea aceleaşi bune sentimente. Anastasia Sergheievna bău cu ea un păhărel de votcă.

La masă, numai Vorkuev nu bea. Oricît îl rugă Şurocika să bea „măcar un păhărel pentru victorie", el rămase neînduplecat. Chiar Anastasia Sergheievna, niţeluş beată, îl privea stăruitor şi tinereşte şi-l îndemna, şoptindu-i :

— Haide, bea măcar un păhărel... Dintr-un pahar n-ai nimic...

Iar el se posomora uşor, cu gîndul pierdut şi ruga musafirii să nu-i acorde nici o atenţie.

— Beți, fraților spunea el. Eu sînt alături de voi... pe cuvînt de onoare, nu pot ! Dar, oricum, eu sînt alături de voi ! Nastenka mea n-a pus în gură alcool în viața ei, iar astăzi a băut cu voi în locul meu... Ea a băut, iar eu m-am îmbătat... Mă îmbăt grozav în această zi și fără vin. Astăzi se împlinesc treizeci de ani. Eu n-am voie... Rogu-vă, nu mă mai chinuiți cu rugăminţile voastre, vă rog, fraților...

Și pînă la urmă, „frații" îl lăsară în pace.

Nimeni, niciodată, n-a văzut-o pe Anastasia Serghеievna atît de fericită și veselă, ca în acea zi a victoriei. Afară de Șurocika, toți înțelegeau cauza rîsului ei vesel, a zîmbetelor și chiar a cîntecelor pe care ea le îngîna, cîntînd mai tare și mai cu elan decît toți. Înțelegea și Vorkuev și, admirîndu-și soția, se simțea solemn și luminos. Iar Șurocika gîndea că ea este totdeauna la fel de veselă și că Oleg Petrovici a avut noroc cu asemenea nevastă. Și nu era departe de adevăr, gîndind astfel despre Anastasia Sergheievna și fostul ei camarad de companie.

Tiuhtin bău mai mult decît trebuia. Din fericire, alcoolul îl amuți. Întunecat și rău, limba refuza să i se mai miște și mugea doar din cînd în cînd, cerînd insistent, într-o limbă neînțeleasă, cîte ceva, pînă cînd puterile îl lăsară și adormi.

Foarte necăjită de comportarea bărbatului ei, Verocika îl culcă pe divan, se întoarse în sufragerie și, cu un oarecare efort, zîmbi, apoi prinzînd o clipă prielnică îi spuse încet tatălui :

— Pare un fel de ștafetă... Nu crezi că el s-a îmbătat fiindcă a băut și partea ta ? Tu, tată, nu bei, iar el s-a îmbătat. Foarte frumos !

I-o spuse rîzînd, totuși în vocea ei se simți un reproș răutăcios.

— Nu-i nimic, Verocika, lasă, răspunse Vorkuev cu sinceritatea omului care nu se căiește. Nu-i nimic neobiș-

nuit ! Tu ţine-l sub papuc... Dacă s-a îmbătat o dată, nu-i nimic, totul va fi bine. La voi, draga mea, totu-i bine ! Eu şi maică-ta ne bucurăm pentru voi. Iartă-l. Şi pe mine... fiindcă i-am promis maică-ti că nu beau astăzi. Vezi ce bună e ea astăzi ? E bine. Beţi, fraţilor, eu sînt alături de voi ! Astăzi se poate ! le strigă el oaspeţilor în mijlocul gălăgiei. Pentru Victorie !

Vorkuev era de două ori fericit : pentru Nastenka şi pentru el însuşi. Nu mai povesti nici vechile lui istorii, nu mai aminti de lupte şi de răni. Astăzi, Şurocika îşi aducea aminte de toate acestea. Uneori îi apăreau lacrimi în ochi, cînd îşi amintea şi de el. El era gata s-o sărute pe Şurocika, cea care nu uitase nimic şi-l ţinea minte pe tovarăşul ei de companie.

XXIII

În împrejurimile Moscovei ninge, sînt şapte grade minus, e posomorît şi liniştit.

În faţa ochilor mei, în timp ce umblam prin calda şi însorita Ialtă, se desfăşura următorul tablou : un cer întunecat, ca apele toamnei, mai întunecat decît pămîntul acoperit de zăpadă, pe care nu există nici umbră, nici pată strălucitoare... O beznă albă. Ochiul nu are de ce se agăţa. Nu e frig, şi aerul e liniştit. Se aude cum bate din aripi un corb cenuşiu, trecînd în zbor peste rîu.

O, Doamne ! Uite, mi s-a făcut şi mie dor de pămîntul meu.

În Ialta e foarte cald, ca vara, înainte de furtună. Chiar şi munţii albaştri, sticloşi, chiar şi ei s-au încălzit, de parcă s-au acoperit cu o lînă cafenie. Au reînviat.

Acolo, în pădurile sălbatice de munte, toamna face ravagii — frunze ruginii, galbene, cafenii. Iar aici, pe chei, lîngă port, străluceşte în soare o vegetaţie smălţuită, cu frunze groase, pămîntul respiră a spaţiu şi a mulţumire... În calele de construcţii, chiar lîngă chei, străluce-

cesc albe şalupele marine. Miroase a vopsea, sfîrîie sudura electrică.

Iar dincolo de far, pînă la orizont, se aşterne fumegînd marea...

De cîte ori n-am privit marea ! Şi totuşi n-am reuşit niciodată să mă obişnuiesc cu gîndul că nu e decît apă, multă apă, o infinit de mare cantitate de apă sărată... Mi se năzare că ar fi altceva, un fel de substanţă neştiută, pe care nu pot s-o înţeleg.

Umblam, luîndu-mi rămas bun de la Ialta şi de la mare, fără a spera şi fără a crede că voi mai veni vreodată aici. Într-adins nu credeam, într-adins nu speram, pentru ca dorinţa să mi se îndeplinească. Dar mai tîrziu, nu prea curînd, cîndva... Iar acum tînjeam după petecul meu de pămînt. În buzunar aveam biletul pentru Moscova, pentru ziua de mîine, în valiză se aflau deja sticlele de un verde întunecat cu vin de Seres şi Madera, un con de brad şi o rămurică de cimişir. Mai rămăsese doar să-i telefonez soţiei, să cumpăr de la piaţă renumita ceapă albastră şi rădăcina lui Adam... Atunci îmi voi fi terminat toate treburile pe acest pămînt cald şi plin de parfum. Şi vor veni acele momente chinuitoare, golite de orice preocupări, cînd parcă nu mai ai nici trecut, nici prezent ; doar viitorul îţi flutură în faţa privirii, şi tu îţi potriveşti la glasul lui sufletul şi trupul cuprins de lene. Pe lume nu există om mai plictisit şi mai fără de astîmpăr decît cel care aşteaptă să plece.

În piaţă, e plin de crizanteme, cu cele mai diferite nuanţe, ruje de toamnă, mandarine, ceapă, ierburi şi rădăcini tămăduitoare, roşii de seră, rozalii, cu strălucire de ceară, castraveţi, usturoi, crenguţe de laur verde, ciuperci de Crimeea, plate, de culoarea pînzei de păianjen, nuci, alune blonde, cu coaja subţire.

Împreună cu mine, şi-a petrecut aici concediul de odihnă un miner, mare amator de umor... El venea seara

la mine şi cu dinţii strălucind tulbure a oţel, dinţi care prin culoarea lor se potriveau cu ochii zîmbăreţi de un cenuşiu-deschis, îmi spunea cu o blîndeţe sudică şi cu un fel de gingăşie în glas : „Ce-i asta, nene ? ! Iarăşi nici un fel de umor... Oraşul e port, are chei, piaţă, dar umorul unde-i ? La noi, în Macheevka, poţi să stai în orice magazin şi să înregistrezi umor popular... Cît îţi pofteşte inima ! Dar trebuie prelucrat, iar pentru asta trebuie artă... După părerea mea, tot umorul din popor se trage. Nicăieri în alt loc el nu ajunge la maturitate. Vreau să spun că în ce mă priveşte, sînt mare amator de umor, am citit multe cărţi umoristice, dar ceva mai sănătos decît umorul popular nu mi-a fost dat să găsesc. Vreau să spun că poţi să inventezi o tragedie, sau mai ştiu eu ce literatură tristă... Asta e posibil. Dar să inventezi literatură umoristică nu se poate. Umorul îl poţi auzi numai în popor. Poţi să-l aduni, să-l prelucrezi şi să-l publici în ziar sau în carte. Umorul este cînd omul însuşi nu ştie încă ce-i va spune altui om... Trosc ! Şi gata, ai făcut umor ! Îţi vine deodată să-i dai drumul fără să te mai gîndeşti. Asta-i umorul adevărat... Iar aici, vă spun, umblu de nu ştiu cîte zile prin piaţă, pe chei, în port, printre pescari, şi nici un rezultat... Zîmbea şi spunea cu mirare : Poţi să mă înveţi ce să le spun băieţilor cînd m-oi întoarce acasă ? Mă vor mînca de viu dacă n-o să le spun ceva hazliu."

Îmi plăcea acest „vînător de rîs", prima oară în viaţă vedeam un asemenea om, şi de fiecare dată, de cîte ori îl întîlneam, mă obişnuisem să-l întreb dacă nu cumva a avut noroc, dacă nu cumva a auzit ceva interesant.

Dar odată, văzîndu-l încă din depărtare, am înţeles că venea la mine cu un vînat pe care abia-l ducea. Faţa lui semăna cu faţa unui beţiv foarte vesel, rîsul părea că-i răzbate prin toţi porii — rîdea din ochi, din nas, din urechi, din bărbie, din gîtul roşu ca racul, din mărul lui Adam, întreaga lui fiinţă rîdea, chiar şi din tălpi îi ră-

sufla clipocind o veselie nereținută, iar fața, cu vinele umflate, era imposibil să i-o privești, părea un vulcan tînăr, care clocotea gata să izbucnească și pe care nici un muritor nu-l mai putea opri. Buzele îi erau pline de salivă ca la copii, ochii transformați în crăpături înguste îi lăcrimau, pe nas îi ieșeau sunete întretăiate, fluierătoare, din gură îi izbucneau niște văicăreli chinuite. Prietenul meu nu mai era stăpîn pe sine.

În sfîrșit, reuși să articuleze ceva asemănător unor cuvinte : „Pungășie... Da, ca pe litoral... Of ! Curat ca pe litoral... La piață... Nu mai pot, zău, nu mai pot ! Să-l fi văzut..."

Și deîndată ce spuse „să-l fi văzut...", puterile îl lăsară din nou, fața i se împurpură și i se acoperi cu un fel de vinețeală de prună, iar pe gură îi scăpă un sforăit, o șuierătură, un susur fierbinte ca un țipăt subțire... Picioarele i se înmuiară din genunchi, iar mîna dreaptă și-o flutură prin față, ca și cum ar fi avut în ea un evantai nevăzut.

Mult timp nu putu să treacă de acest „să-l fi văzut..." dar în fine, își reveni și, cu o voce slăbită și chinuită, începu să povestească. Iar eu, văzînd cît de teamă îi e să nu-l cuprindă din nou rîsul isteric, simțind efortul lui neînchipuit, eu însumi abia îmi puteam reține rîsul, temîndu-mă să nu-l jignesc pe neîndemînatecul povestitor.

„În piață, un tip... vinde alune, povestea el cu o voce subțire, abia auzită. Eu îl întreb... Ești probabil de prin partea locului... îl întreb... — zicea el cu o voce muribundă — cît ceri pe alune ?... Iar el de colo : patru ruble kilul. Eu zic... și nu mai lași nimic ? Amicul meu își acoperi ochii cu mîna și începu să geamă, apăsîndu-și ochii cu degetele și potolindu-și astfel rîsul. Stăpînindu-și chinurile, el continuă cu voce plîngăreață : Iar el îmi răspunde că da, se poate : două ruble o jumătate de kil..."

Sfîrşi povestirea şi mie mi se păru deodată că a început să plîngă, cuprins de milă. Faţa lui se crispa bolnăvicios, ochişorii lui se pierduseră în lacrimi cu totul, mîna începe din nou să-i fluture ca un evantai nevăzut, iar piciorul stîng să calce nervos asfaltul. Chiar m-am speriat pentru dînsul. Acum priveam şi eu alunele cu ochii şugubăţului meu vînzător.

— Cum dai alunele ? l-am întrebat pe negustor.

— Patru ruble kilul.

— Dar mai ieftin nu se poate ?

Asta însă nu mai era acelaşi tip. Nu mă onoră nici măcar cu un răspuns, îşi încreţi doar faţa.

Iar îmi apare în faţa ochilor tabloul : zăpadă, ca un abis alb, un cer pătat, mai greu decît pămîntul, un corb, mai negru decît cerul...

Toate cabinele erau ocupate, ţineam în pumn monedele şi aşteptam lîngă telefonul interurban să-mi vină rîndul. O fiinţă bălaie, rotunjoară, cu o urechiuşă aprinsă, stătea în cabină şi făcea numărul. O foarte plăcută femeie din Moscova.

— Alo ! spunea ea tare. Alo ! Chemaţi-l, vă rog, pe Nikiforov... La telefon e soţia lui. Vorbesc din Ialta, domnişoară... Chemaţi-l, vă rog... Telefonez din Ialta... Alo ! spunea ea, roşind într-un zîmbet nerăbdător. Ei, salut ! Ce-i pe la voi ? Tu cum te simţi ? Dar copiii ? Să nu mă minţi... Totul e în ordine ? Fiindcă sînt tare neliniştită. Am pe suflet un fel de nelinişte, nici nu-ţi poţi închipui, se plîngea ea cu glas tare. Vă visez în fiecare noapte... Cu ce îmbrăcaţi copiii cînd îi scoateţi la plimbare ? Îmbracă-i mai gros. Vezi şi tu să nu răceşti...

Ascult fără să vreau discuţia, temîndu-mă să nu pierd rîndul şi zîmbesc. Iar femeia se plînge :

— Tare mi s-a făcut dor ! Aici e frig, e un vînt puternic şi în general plictiseală. Te sărut, te sărut. Şi eu pe tine... Te sărut !

Monedele i se terminară, telefonul se închise, luminița din cabină se stinse. Ea ieși, roșie la obraz, ca plutind, și se îndreptă spre un bărbat tînăr, care o aștepta.

Am reușit să aud cum îi spuse, luîndu-l de braț :

— Totul e în ordine... Să mergem.

Și au ieșit în piața albă, încălzită de soare. Femeia era îmbrăcată cu un costum ușor de vară. Urechea presată de telefon i se lumina îmbujorată în razele soarelui. În cabina încinsă de căldură, persista parfumul ei. Zîmbeam, luîndu-mi rămas bun de la Ialta. Purtam în plasă două kilograme de ceapă, vînătă și dolofană ca ridichile, numită nu știu de ce „albastră" și mă gîndeam cu uimire la femeia din Moscova, care cu cîteva clipe înainte i se plîngea sincer soțului ei la telefon de vremea din Ialta și de neliniștea ei. Trebuie să fii un om al dracului de isteț ca s-o surprinzi, sau cel puțin s-o bănuiești de minciună. Mă gîndeam că îndepărtatul de aici Nikiforov și-a crezut nevasta și a început să-și îmbrace mai gros copii, iar gîtul să și-l înfășoare mai atent cu fularul... Mă gîndeam că soția lui a crezut de asemenea ce i-a spus cu atîta autentică mărinimie. Mie însumi mi se păruse, la un moment dat, cînd mergeam pe chei, că la Ialta e într-adevăr frig și bate un vînt puternic și că în general e plictiseală.

Nu puteam să mă gîndesc la drăguța moscovită fără a zîmbi. Într-un fel, ea mi-a amintit de Verocika Vorkueva, cu toate că Verocika este de la început și pînă la sfîrșit o pură născocire a mea. Dar chiar și veselul meu amic admitea o asemenea posibilitate — să inventezi o operă literară tristă.

Totul a fost inventat de mine ! Mi-am închipuit o serie de tablouri, le-am înregistrat cum am putut pe hîrtie, dar cînd imaginile s-au terminat, s-a terminat și povestirea mea.

În fața ochilor mei, a rămas doar tabloul de o claritate pătrunzătoare — pămîntul acoperit de zăpadă, rîul

îngheţat şi cerul de iarnă, greu, drag inimii mele, în care se aude cum dă din aripi, zburînd undeva, corbul.

La Moscova şi în împrejurimile Moscovei ninge, sînt şapte grade minus, e o vreme mohorîtă şi liniştе.

Cît de dor mi s-a făcut de pămîntul meu ! Cîtă vreme a trecut de cînd n-am mai strîns în pumni zăpada cristalină, rece' !

Iar la Ialta e frig, vînt puternic şi în general plictiseală...

Ce să-i faci, las' să fie şi aşa.

Lector RODICA IOAN
Tehnoredactor ION GHICA

Bun de tipar 05.06.1980. Coli ed. 17,76.
Coli tipar 11

Tiparul executat sub cd. nr.5056/980
la Întreprinderea poligrafică
Bacău, str. Eliberării nr. 63
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Lucrarea a fost tipărită pe hîrtie
fabricată de C. C. H. „Letea" Bacău

gh. semionov

«Gheorghi Semionov nu dă rețete și soluții care să ducă la rezolvarea conflictelor, care să asigure omului posibilitatea de a-și împlini idealul de fericire. Nuvelele și romanele sale au de obicei finaluri deschise, nu aduc concluzii definitive și nu fac bilanțuri. Aidoma vieții, care curge și a cărei înțelepciune este mai presus de soluțiile forțate, convenționale.»

TATIANA NICOLESCU

editura minerva

Lei 5